

DE BELLO CIVILI
ET DE BELLO ALIBANO
ET DE BELLO CATILINARI

C. IULII CAESARIS

EDITIO
H. KÜHNLE

DE BELLO ALIBANO
FRAGMENTA

LEIPZIG
IN VERLAG VON G. NEUBNER

Inv. 8

Phil. Keller

C. IULII CAESARIS
COMMENTARII

CUM

A. HIRTII ALIORUMQUE SUPPLEMENTIS

EX RECENSIONE

BERNARDI KÜBLERI.

VOL. III PARS ALTERA

COMMENTARIUS DE BELLO HISPANIENSI.

C. IULII CAESARIS ET A. HIRTII FRAGMENTA.

Æ

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCXCVII.

K. 2. 25

PATRI

OPTIMO CARISSIMO

LXX ANNOS FELICITER PERACTOS

GRATULATUR

PIO GRATOQUE ANIMO

EDITOR

DIE XXIX AUG. A. D. MDCCCLXXXVII

PRAEFATIO.

Invitus paene nec sine anxia dubitatione supremum hunc fasciculum editionis Caesarianae in publicum emitto; vix enim inveneris, quid difficilius sit quam recensere verba commentarii qui fertur de bello Hispaniensi, libri sescentis locis corrupti atque ab eo scripti, qui latine magis balbutiebat quam loquebatur. Qui quid dicere voluerit, quamquam interdum divinare possumus, tamen saepissime dubitamus, utrum ita dixerit, ut in libris manuscriptis legitur, an dictiones barbarae secundum praecepta artis grammaticae corrigendae sint, cum praesertim videamus librarium, qui archetypum β scripsit, in bello Hispaniensi munere suo negligentissime functum esse, consiliique certi expertes haeremus. Quae cum ita sint, plerumque rectius mihi visum est ea, quae in codicibus tradita sunt, quantumvis corrupta, praebere lectoribus monenti eos cruce adposita, ut in notis criticis videant, quae homines docti ad menda tollenda commenti sint, quam textum edere coniecturis philologorum non minus interpolatum vexatumve quam purgatum ac perpolitum neque absimilem vestis ubique lacerae ac pannis alienis colorum maxime variorum adsutis male sartae. Quodsi in alteram utram partem peccavi, magis vereor, ne parum abstinuerim cupiditate corruptelis medendi, qua ad difficultates superandas illici solemus, quam ne crucibus nimis multis adpictis lacunisve indicatis deterruerim lectores, quominus adeant hunc libellum. Cuius indoles non est ea, ut ad pueros elementis linguae latinae initiandos in scholis tractetur,

sed aut hominibus historiae Romanae studiosis, qui eo carere non possunt, aut eis, qui sermoni vulgari cognoscendo operam dant, usui sit. Horum autem omnium non interest textum in manibus habere, qui facile legi possit, sed scire, quid fuerit in archetypo β.

Codicibus usus sum iisdem atque in edendis commentariis qui sunt de Bello Civili, Alexandrino, Africo. Atque codicem Thuaneum (T) ipse contuli. Collationes codicum Ursiniani (U), Vindobonensis (V), Riccardiani (F) cap. 28—36, 1; 40, 7—42 ab ipso accuratissime confectas Meuselius, vir eximiae liberalitatis, qualis in hominibus vere doctis esse solet, utendas mihi permisit. Codicis Laurentiani 68, 8 (W) collatione ea usus sum, quam H. Rostagnus in Studiorum Italicorum Philologiae Classicae volumine II p. 135—138 publici iuris fecit. Codicis Ashburnhamiani (S) tres collationes mihi praesto fuerunt, una, quam Grevenus in usum Mommseni instituit, altera a Woelfflinio, tertia a Miodonskio facta. Quae ubi inter se discrepabant, Woelfflinius denuo codicem Florentiae inspexit meque summa cum humanitate de genuina lectione certiore fecit. Inspexi quoque collationem codicis Vindobonensis a Polaschekio in Ephemeridibus gymnasiolorum Austriacorum a. 1892 p. 384 sq. editam. Quae praeterea de codicum lectionibus adnotavi, ea ex editionibus Oudendorpii, Nipperdei, Duebneri excerpti.

Hominum doctorum, qui nostra aetate huic commentario emendando operam dederunt — priores enim etsi non neglexi, tamen enumerare nunc supersedeo — facile principem locum tenet Theodorus Mommsen. Qui cum in Herme Berolinensi a. 1893 p. 607 sq. magnam copiam adnotationum et emendationum in lucem protulisset, nunc denuo plagulas huius meae editionis, qua semper est in me benignitate ac benevolentia, legens permultas observationes margini adscripsit. Quas fere omnes si non in textum recepi, at tamen in praefatione critica commemoravi. Nam quamquam saepius me monuit vir ingeniosissimus et per litteras et coram mecum de ratione huius editionis disputans, ut cautissime ex suis adnotationibus

eligerem eas, quibus uterer, ceteras abicerem, quippe quarum plerasque desperatio fecisset, non se dubitare, quin si octo diebus post iterum hunc commentarium legeret, de plurimis locis aliter iudicaturus esset, tamen a me impetrare non potui, ut notas Mommsenianas in seriniis meis delitescere sinerem eisque homines doctos fraudarem. Post Mommsenum qui commemoretur nemo est dignior Curtio Fleischer, professore Gymnasii Sanctae Aefrae Misnensis. Qui quoniam abhinc fere viginti annos primum de bello Hispaniensi emendando docte disseruit, inde nunquam desiit huic libello restituendo curam impertire nec minus quam quinquies post primam suam commentationem de eo egit. Huius opuscula in apparatu critico ita significavi:

Fleischer¹ = Observationes criticae de bello Hispaniensi, Progr. Misn. 1876.

Fleischer² = Zu Caesar und seinen Fortsetzern, Annal. Fleckeis. Vol. CXVII (1878) p. 273 sq.

Fleischer³ = Kritisches und Exegetisches zum Bellum Gallicum und Bellum Hispaniense, Progr. Misn. 1879.

Fleischer⁴ = Zu Caesar und seinen Fortsetzern, Annal. Fleckeis. Vol. CXIX (1879) p. 849 sq.

Fleischer⁵ = Quaestionum de bello Hispaniensi pars altera, Progr. Misn. 1885.

Fleischer⁶ = Kritische und exegetische Bemerkungen zum Bellum Hispaniense, Progr. Misn. 1895.

Bis de nostro commentario egregie disseruit Robertus Novak, professor Pragensis, primum in Listy filologické 1888 p. 8 sq. (nobis Novakius¹), deinde in České museum filologické T. III (1897) p. 33 sq. (nobis Novakius²). Multas speciosas observationes de sermone auctoris belli Hispaniensis emendationesque Eduardus Woelfflinius in Archivio Lexicographiae lat. suo, nonnullas quoque in dissertatione Nicolai Vulić, quae inscribitur Historische Untersuchungen zum Bellum Hispaniense (München 1896), publici iuris fecit. Omnibus his viris doctis, qui aut precibus meis morem gerentes collationes suas mihi credide-

runt aut opuscula, quae scripserant, sua sponte dono mihi miserunt, gratias ago quam maximas. Quae praeterea in usum nostrum convertimus, ea suo loco commemoravimus.

Fragmentorum ordinem hic illic mutavi, pauca addidi, quaedam abieci, velut Fragmentum Plinianum Nat. Hist. XIX, 144 (cf. Teuffelii *Histor. Litter. Roman.* § 195, 3). diligenter perscrutatus, quaecunque de his rebus a viris doctis scripta in lucem prodierunt, imprimis Schlittii dissertationem de Caesaris libris grammaticis et Dyroffii opusculum de Anticatone (*Mus. Rhen. Vol. L, 1895, p. 481 sq.*). Adieci tabulam Fastorum Iulianorum et leges Iulias, quas colligenti mihi denuo reliquias operum Caesarianorum praetermittendas non esse putavi.

Gratias denique ago amicis Friderico Schlee et Rudolfo Helm, qui in corrigendis plagulis me adjuverunt, item Gulielmo Nachstaedt, qui rogatu meo indicem nominum composuit.

ADNOTATIO CRITICA.

BELLUM HISPANIENSE.

1, 1. Pharnace ϱ STW; Pharnace rege V. — adolescente ϱ SW; adulescentes T, adulescentules V. — Pompeio $\pi\varrho$ W; Pompeium S. ad adolescentulum Cn. Pompeium *Dinter probante Fleischer*⁴ p. 860. — civitatis om. V. — 2. bene magna $\pi\varrho$ W; pene magna S. — post provinciam *excidisse* citiorem *suspicitur Mommsenus*. — 3. cludebant ϱ ST; claudebant VV. — 4. vi ceperat $\pi\varrho$ W; vice parat S. — aliquis S; aliis $\pi\varrho$ W. — ex ea ϱ STW; om. V. — de Cn. Pompeio *del. Nipperdeus, defend. Mommsenus*; de C. Caesare *Oudendorpius*, de populo Romano *Woelfflinus*. — alia qua ϱ ; alia quae W, aliqua π S. — de medio $\pi\varrho$ W; medio S. — sublato S; sublata $\pi\varrho$ W. — eius S; eo $\pi\varrho$ W. — pecuniam V. — pacis (paucis ST) commoda hoste hortato β ; paucis commoda obtenta; eo *Mommsenus*, paucis commoda ab hoste orta; eo *Fleischer*⁶ p. 5; pacis commoda hoste furato *Madvigius*, ita paucis commoda hoste [host] <spoli>ato <cum tribueret> *Novakius*² p. 34. — 5. indicabant et *add. Novakius*² p. 33. — 2, 1 C. om. W. — dictator tertio designatus dictator quarto multis iterante diebus coniectis π SW; dictator quarto multis iterante diebus coniectis tertio designatus dictator ϱ . Cf. *Mommsenus in Corp. Inscr. Latin. I*² p. 41. — cum celeri festinatione D² δ ; cf. 38, 6. *Firmic. Mat. mathes. I, 6, 13. IV, 1, 7.* festina celeritate *id. IV, 1, 6. de error. profan. relig. 21, 6.* cum ceteris (ceteri? T) festinationem β . *Locum ita restituendum esse censet Mommsen. l. s. s.*: multis iter ante diebus confecit quam crederes, festinans ad bellum conficiendum. — ad *add. Aldus*. — in Hispaniam cum venisset $\pi\varrho$ W; in hispania convenisset S. — Cordubensium *Mommsenus*; Cordubenses β . — oppidum Cordubam om. W. — necopinantibus ϱ STW; nec oppidanis V. — facerent om. V; *deinde Mommsenus supplet*: ipse suum eius adventus metum significasset. — 2. Maximum SW. — utque ϱ S; ut quem π W. — equitatus S; equitatum $\pi\varrho$ W. — fuisset π S;

fecisset UW, isset F. — esset π S; misissent ρ W. — 3. habuit ρ T^bVW; esse habuit T^a. — 3, 1. post erat add. *Fleischer*⁶ p. 8 ibi. — temporis om. V. — Pompeius $\pi\rho$ W; Pompeio S. — Uliam; Ullam β . sic semper. — oppugnabat ρ STW; expugnabat V. — fere β ; opere *Fleischer*⁶ p. 9. — 2. uti $\pi\rho$ W; ut S. — 3. de populo Romano optime U. — sex ρ S; sex κ W, sex \bar{s} T, sex \bar{s} pompeius V. — cohortes ρ S; cohortis π W. — 4. Vibium *Forchhammer*; uiuium FU²VW, inuium T, vivum S, vivie U¹. — Paciaecum; paci aequum ρ , paciaecum S, patiecum W, patie cum T. — 5. idem $\pi\rho$ W; id S. — aditusque vis D² δ ; litusque vis S, quem vis $\pi\rho$, quae vis WD¹, visumque cuiusque vis *Mommsenus*, militisque visum vis *Fleischer*⁶ p. 9. An halitusque vi [tempestatis] ita obscurabat? — proximum β . — agnoscere U; agnoscere π . — possent *Nipperdeius*; posset β . — 6. equites (i. e. equos) β . Cf. *Woelfflin. Archiv. VII, 310. X 286.* — 7. cum quaereretur qui essent D δ ; om. β . — partim ρ SVW; partem T. — responso SW; responsum ρ T, responsum V. — 8. et om. S. — dispositi *Nipperdeius*; equites clamore facto dispositis β . — ibi qui W. — castra δ ; castris β . — 9. accidisset δ ; accidisse β . — existimant $\pi\rho$ S; existimabant W. — prope magna β ; probe magna *Eufsner*, perperam magna *Fleischer*⁶ p. 12. — fuissent F; fuisset π SUW. — 4, 1. ex quo itinere S; exque itinere $\pi\rho$ W. — fortis ρ T^a; fortes ST^b, forte V. — 2. se dederunt ρ W; sederunt π S. — a Cordubensibus $\pi\rho$ S; Cordubensibus W. — bene magna $\pi\rho$ W; pene magna S. — sic uti $\pi\rho$ W; sicut S. — infinito V. — se in oppidum U. — recipient T. — 3. venissent W^b. — 4. Gn. Pompeius ρ W; facit ut π S. — ad om. U^aV. — 5, 1. transire ρ W; ire π S. — posset ρ STW; potuisset V. — corbes plenos $\pi\rho$ W; plenos corboes S. — demisit V; dimisit ρ STW. — 2. insuper ponit trabes; ita ponte facto copias ad castra tripertito transduxit. Tendebat (sic *Kraner*) adversum oppidum e regione pontis, ut supra scripsimus *Fleischer*⁶ p. 5; ita insuper ponte facto copias ad castra tripertito transduxit tenebat adversum oppidum e regione pontis trabes ut supra scripsimus β . — tripertito V; bipertito ρ ST, bipartito W; cum sequentibus coniungit *Mommsenus*. — cum suis S; suis $\pi\rho$ W. — 3. pari idem ρ W; pari dem T, pari denique S, pari V, pari item *Fleischer*⁶ p. 14. cf. ad 3, 4. — condicione $\pi\rho$ W; condicione S. — Pompeius facit hic D² δ ; Pompeius hic facit S, Pompeius hic $\pi\rho$ W. — 4. duos duces V. — inita *cod. Voss*; iniqua β . — coagulabantur; coagulabant β ; conglobabantur *Mommsenus*, sed cf. *C. I. L. XIV 2605* amicos semper coaglavi et quaglator (i. e. coagulator) *C. I. L. X 3910. XIV 25.* — ad ante fluminis add. *Novakius*² p. 34 (sed cf. *Landgraf Archiv. Lexicogr. X, 396*). — adpropinquantes; ac propinquantes $\pi\rho$ W, ut propinquantes S, et propinquantes D² δ . — 6. alterius β ; ut ait *Ennius Woelfflinius, Arch. VIII 597. cf*

de nominibus propriis in libello nostro corruptis *Fleischer*¹ p. 15, N. — exaggerabant $\pi\rho$ W; aggerabant S. — 7. consumptis add. *Fleischer*⁵ p. 5. — decernere F π SU^aW; decertare Ub. — cum id *Mommsenus*; id cum β . — 6, 1. quos del. V². — quoniam S, \bar{q} m $\pi\rho$ W. — ab Uliam *Ciacconius*; a avia S, a via T, a via W, ceteri aut a via aut avia. — ut in $\pi\rho$ W; in S. — item scripsi; ita β , contra *Mommsenus*, interea *A. Eberhard*; cf. *Fleischer*⁶ p. 14. — firmissimo eius praesidio V. — eius <provinciae> praesidium *Fleischer*⁵ p. 6, sed eius ad Caesarem pertinet. — Ateguam ρ TW; ad teguam V, ad tegunā S. — 2. nactus est relinquens montes add. *Mommsenus*. — multos-

que lanystas S, multosque ^{servos} lonystos W, multosque lanistos F, multosque lonystos U (in marg. lan), multosque lonistros V, multos lanistos T, multasque ballistas *Scaliger*, mulosque onustos *Nipperdeius*. — ea nocte <secutus, viae dif>ficultate et angustiis <tardata hostis> carra complura frumento onusta retraxit *Novakius*¹. Id cum Pompeio ex perfugis rescisset, sequi; difficultatem et angustias locorum cum explorasset, milites antemissos retraxit *Fleischer*⁵ p. 7. — 3. munitionibus $\pi\rho$ W; munitiones S. — Ateguam *Aldus*; antequam $\pi\rho$ W, antiquas S. — oppugnare et brachia S; oppugnaret brachia $\pi\rho$ W (in T post oppugna rasura est quattuor vel quinque litterarum, supra quam manus prima scripsit r&). — cui de Pompeio cum ρ SV, cui cum de Pompeio T, cui cum de Pompeio cum, priore cum deleta, W, quo die Pompeio *Fleischer*⁶ p. 7 (idem⁶ p. 15). — nuntius ρ SVW; nuntiatum T. — proficisci *Mommsenus Vahlens auctore*; proficiscitur β . — ubi equitatus L; sub equitatus ST, sub equitatu ρ VW. — pedestris $\pi\rho$ W; pedestres S. — copiae D² δ ; copias β . — in statione et in excubitu; in stationes in excubitu β , in stationes del. *Mommsenus improbante Fleischer*⁶ p. 16. — Pompei incidit $\pi\rho$ W; caesaris incidit Popei S. — 7, 1. ategua V. — ucubim F; ucubi π UW, ucumbi S. — 2. in (om. *cod. Norvicensis*) munitionibus ceterisque β ; interim munitionibus confectis *Fleischer*⁵ p. 7. — oppugnandum *Kraner*; oppidum β . — perfectis add. *Nipperdeius*. — agere F π SW; aggere U. — 3. impedita *Mommsenus*; edita β . — quae β ; qua *Fleischer*⁶ p. 17. — passus β . — e regione *Mommsenus*; ex ea regione β . — Pompeius posita U. — 4. XIII ρ STW; triginta V. — sed om. S. — firmamenti $\pi\rho$ W; firmamenta S. — vernaculae β ; vernacula et II *Mommsenus*. — coloniis (colonis V) quae $\pi\rho$ W; colonis qui S. — 5. reliqui S; reliquae $\pi\rho$ W. — auxiliares β ; auxiliariisve *Mommsenus*. — et numero om. V. — 8, 1. hoc ρ TW; huc SV. — duceret bellum S. — edita ρ STW; dedita V. — 2. post fecunditatem *Mommsenus* putat haec fere excidisse: <exercitum qui eum optinet non facile reddit> inopem; *Nipperdeius* haec proposuit: propter terrae fecunditatem et non

minus copiosam aquationem longam (impeditam Koch) difficilemque habet oppugnationem, *Novakius*¹: propter terrae fecunditatem <minime> inops difficilem[que] habet oppugnationem [et] non minus copiosa aquatione. — 3. ab ρ SVW; ad T. — *post Africa gravius distinxit Mommsenus*. — speculas W; specula $\pi\rho$ S. — late longeque ρ SVW; longe lateque T. — 4. item ρ W; idem ST, id $\bar{\epsilon}$ V. — 5. ut civitates $\pi\rho$ W; et civitates S. — capiantur $\pi\rho$ W; capiuntur S. — id quod π S; quod ρ W. — 6. cum *del. Fleischer*⁶ p. 8. — Atequam $\pi\rho$ W; antequam S. — uebim $\pi\rho$ W; uecumbim S. — quae oppida $\pi\rho$; quae loppida W, quae ab oppido S. — habuit; ut habuit ρ STW, habuisset V. — circiter *om.* V. — postumiana $\pi\rho$ W; postumana S. — 9, 1. iugo $\pi\rho$ W; iurgo S. — difficultate *Em. Hoffmann*; difficultatem β . — salso ρ W; falso V, salsone ST. — ad SVW; ab ρ T. — mittendum se demitteret *Fleischer*⁶ p. 9; committendum se mitteret β , mittendum se committeret *Nipperdeius*. — illa *Fleischer*⁶ p. 18; ita β . — 2. telorum *Novakius*; telorumque β . — 3. pacto D δ ; pacto β . — Caesaris U¹W¹; Caesari F π S W². — ut laborantibus succurreret nostris (nostris β) *huc transposuit Nipperdeius*; in β legitur post coepit § 1. — in quibus *om.* U¹. — centuriones *add. Oudendorpius*. — fugierunt V. — sunt relata $\pi\rho$ W; relata S. — 10, 1. Arguetius β . Vargunteius *cod. Bust.*, Arquitiis *Nipperd.*, A. Vettiis *Lipsius*. — 2. praeteritum *Davisius*; praeteritus (praeteritus ST, perterritus V) β . — 3. vernaculis $\pi\rho$ W; vernariis S. — legionariis ρ SVW; legion T. — 11, 1. persecuti sunt $\pi\rho$ S; persecuti W. — 2. Eodem; eo $\pi\rho$ S eoque W. — dieq. Marcius U, die Martius W. — fuisset $\pi\rho$ W; fuit S. — in β ; ex *Fleischer*⁶ p. 19. — tormentorum absumeretur *add. Novakius*¹; *E. Hoffmann aptius*: telorum *cf.* 13, 6. 15, 6. 16, 2. — quibus ρ SVW; *om.* T. omnigenus ignis *Mommsenus*. — 3. transfugit ρ SVW; confugit T. — 12, 2. Fabio *Glandorpius*; bauio V, babio STW, babibio ρ . — quod a *scripsi (Philol. LIV, 1896, 155)*; et β . *Fortasse plura exciderunt, velut esse ex iis legionibus quae a, cf. 7, 5.* — transfugerant β . *del. Nipperdeius*; transfugae erant *Mommsenus*. — 3. missi erant ad Pompeium V. — 5. noctis tempore ρ VW; nostri tempore S, tempore noctis T. — nostris ρ STW; nobis V. — 6. *Verba unciis inclusa deleuit Mommsenus; totam paragraphum condemnat Novakius, Fleischer*⁶ p. 9 *transponit post 11, 2.* — Hi *Davisius*; l *sive* l. β , quod significare videtur vel aut aliter. — tamen repulsi β ; tandem repulsi *Fleischer*⁶ p. 9. — 13, 1. ex ρ STW; a V. — ducere *post Salsum legitur in codd. Norvic. et Petav.*; *om.* β . — 3. interfectus est W; interfectus $\pi\rho$ S. — capiendum ρ S; capiendum π W. — positurum β ; posituros *Mommsenus*, at *cf. Fleischer*⁶ p. 19. — 4. parte $\pi\rho$ W; partis S. — 6. Illi cum ρ W(D); qui cum S(δ), ibi cum π . — fere magna β ; bene magna *C.F.W. Müller*, permagna *Mommsenus*. — 7. balista et

balistam $\pi\rho$ S (*de W Rostagnus nihil adnotavit*). — turre V. — 14, 1. Eius praeteriti temporis Pompeius $\pi\rho$ W; eius praeteriti tempompaeius S; *cf. Woelfflin Arch. IX, 46.* opus continuans praeteriti temporis Pompeius *Mommsenus*. — 2. nostrorum equitum *del. Mommsenus*. — simul S; simulque $\pi\rho$ W. — 3. hoc *om.* V. — utrorum T. — longius quod; longius quodvae S, longiusque $\pi\rho$ W. — aequo *Lipsius*; aliquo β . — 4. recepti β ; excepti *Glandorpius*. — ex simili β ; eximia *Fleischer*¹ p. 12, *Mommsenus*; *sed cf. Fleischer*⁶ p. 21. — adversati W. — 15, 1. dimisso equo *del. Nipperdeius, defendit Mommsenus, quem refutare studet Fleischer*⁶ p. 21. — id quod <contra> in hoc accidit proelio *E. Hoffmann*. — 2. armatura $\pi\rho$ W; armaturae S. — electi δ . — 3. eques pedestre ρ SW; eques pedestres π . — pedes equestre *del. Nipperd.* — fecerunt T. — 5. sauciati V. — insequenti $\pi\rho$ W; sequenti S. — 6. inieciissent $\pi\rho$ W; iniecisset S. — adgressi ρ S; aggressi π W. — memoriam $\pi\rho$ W; memorie S. — 16, 1. ad *del. vett. edd.* — 2. temporis *Nipperdeius*; muri β , noctis *Fleischer*⁴ p. 864, *Stoffel t. II p. 316.* — copiaeque ρ VW; copiaeque T, copiaeque S. — virgulta crates *Nipperdeius*;

culcatas ρ , cul catas W, calcatas S, culta tes T, cultatas V. — conatum; conatu β . — tota F π SW; toto U. — stabat *Köhler, de auctoribus belli Africani et belli Hispaniensis latinitate, Erlang. 1877*; ibat β . — 3. factum licet S; factum et $\pi\rho$ W. — 4. Iunium β ; unum *Mommsenus*. — qui in $\pi\rho$ W; quin S. — meruisse $\pi\rho$ W; invenisse S. — deterritos S; deterritis FTW, perterritus V, deteritus U. — 17, 1. Ti. *inser. Mommsenus*. — dii immortales $\pi\rho$ S; immortales dii W. — 2. reciderunt $\pi\rho$ S; redierunt W. — ut cives Romani; ut CR. ρ ST, in CR. V, ut consules R. W. — prospera $\pi\rho$ W; *om.* S. — simus *add. Fleischer*⁶ p. 23. — demur *Fleischer*⁶ *ibidem*; dedimur β . — prosperam $\pi\rho$ W; *om.* S. — acie primam fortunam β ; aciem primam fortunam *Fleischer*¹ p. 14; *postea in programme a. 1895 maluit primam delere et fortunam transponere post obtinimus.* — victoriam *delevi*; vix tuarum *Fleischer*⁴ p. 864. — qui *del. Fleischer*⁶ p. 23. — expectantes β ; exceptantes *Dinter*. — relictus *Nipperdeius*; victi β . — petimus ut qualem π S, petimusque et qualem ρ , petimusque et qualem ait W. — me gentibus W. — petimus. Responsum est: Qualem alienis *Fleischer*⁴ p. 864. — 4. praestitisti V. — 18, 1. cum F π SW; eum UW, *Woelfflinius*. — C. Antonius ρ ST, Gantonius W, Caesar Antonius V, Cato Lusitanus *Fleischer*¹ p. 15; cum ad portam venissent Cato et Ti. Tullius et cum introeuntem Catonem hic secutus non esset *Mommsenus*. — revertitur V. — 2. fieri cum V. — simul; semul W, semel $\pi\rho$ S. — eduxit et S; eduxisset UVW, eduxisse et F, eduxit T. — refugierunt V. — 3. nuntiavit *Aldus*; non timuit $\pi\rho$ W, innotuit S. — ante suo

ex *add. Kreyfsig*; sed cf. 15, 2, 20, 4. — licere T; liceret qSVW. — quemquam; quamquam STUW, quaquam V, quamque F. — 4. servus qW; servos πS. — cuius qSTW; quorum V. — filios STW; filium qV. — oppido qSVW; oppidum T. — dominam *Woelfflinius*; dominum β, cf. 20, 3. — a Caesaris praesidiis β; Caesaris praesidia *Woelfflinius Arch. VII, 278. cf. 3, 2, 35, 3.* — misit β; missum *Mommseus*. — 5. revertisset πqW; revertissent S. — qui *del. Fleischer⁴ p. 865.* — solebat *Nipperdeius*; solebant β. — *Post solebat lacunam statuit Nipperdeius.* — 6. transfugerunt *Fleischer⁴ p. 864;* transfuge vel transfugae β, cf. 18, 3, 20, 2. *Fleischeri emendationem improbat Novakius² p. 35.* — descenderet et ostenderet *Fleischer⁶ p. 24;* descenderent et ostenderent β. — 7. abiecit πqW; obiecit S. — qui β; si qui *A. Eberhard, cf. 22, 7.* — ei se qSV; ei TW. — 8. ita fune crure de ligno β; noctu turrem ligneam *Fleischer⁴ p. 865,* ita nocturno tempore dato igne *Fleischer⁶ p. 25.* — ab qSVW; ad T. — 19, 2. pugnarunt πqW; pugnaverunt S. — et FS; *om. πUW.* — incenderunt qST²W; incenderent π. — oppidani qTW; oppidā S, *om. V.* — 3. materfamilias qSW; materiam illam π. — se *om. V.* — et ad nos qS; ad nos et W, ad nos π. — transiliit q; transiliit S, transilit π, transivit W. — 4. praeterito *scripsi*; praeterea qSTW, *om. V.* — Munatius qTW; Manutius V, mutius S. — tribus πqW; tribus S. — ab qST; a VW. — futurum β; fautorem *Fleischer⁴ p. 866.* — me in te esse qT; me inter esse S, me esse in te VW. — 5. si sibi qTW; sibi si V, sibi sibi S. — 20, 1. versus et L; versus set W, versus sed πqS. — disponit V. — item *add. Fleischer⁶ p. 15.* — et propius β; propius et *Schlee.* — 2. nuntiasse T. — imperavisse qVW; impetravisse T, imperavisset S. — 3. dominam πqS; dominum W. — 4. transfugerant V. — congressi sunt πqW; cgressi S. — occiderunt πqW; occiderant S. — 5. *Totam hanc paragraphum om. S.* — crucem FTW; cruce UV. — militi Dδ; militibus πqW. — 21, 1. Postero die equites cum levi armatura *om. S.* — 2. XI qS, undecim W; xl π. — interfecerunt πqW; iter fecerunt S. — abduxerunt V; adduxerunt qSTW. — e quibus FT; de equitibus S, ex equitibus W, equitibus UV. — 3. homines πqW; om̄s S. — rursus in *Fleischer⁵ p. 12;* versum πqW, in S. — effugerunt qSW; exfugerunt V, fugerunt T. — et *om. V.* — 22, 1. Ategua *Aldus*; articula β. — Ursavonenses *Glandorpius*; bursavonenses β (bursanonenses V). — sunt profecti V. — Ursavonensibus *Glandorpius*; bursavonensibus T, bursavolensibus qSVW. — ab iis fieri S; ab is fieri T, ab his fieri qVW. — causa ab iis S; causa ab is T, causa ab his qVW. — recipere πqW; recipe S. — 2. cum *add. vett. edd.* — non sunt *om. W.* — praeterquam πqW; praeter quos S. — 3. citroque qSW; citro π. — recepissent V. — ex Ursaone *Madvigius*; ex ad-

versione β, ex aversione *Aldus.* — reliqui ex eis V²; reliqui eis β (*in T eis inter versus adscriptum*). reliqui qui ex eis *edd. vett.* — et Caesari S; Caesari πqW. — *lacunam statuit Nipperdeius, quam Mommseus ita fere supplet:* Oppidani id aegre tulerunt. — et speculatores β; ita speculatores *Fleischer⁵ p. 13.* — Ategua *del. Fleischer⁵ p. 13.* — miserunt β; missi sunt *Fleischer⁴ p. 866.* — 5. *Verbis petiit at desinit vetus scriptura codicis W; reliqua recentissima manu suppleta sunt.* — 6. cum inde πq; cum de S. — esset et U². — fecisset et S; fecisset πq. — principibusque qui S; principibus qui q, principibus III T, principibus III qui V. — recipit qT; recepit SV. — 7. venire *Lipsius*; vendere β. — neque . . . licere *Nipperdeius*; ne cui . . . liceret β. — discinctum FS; distinctum πU. — complures β; quam plurimos *Fleischer⁶ p. 25.* — profugere β; profugisse D²δ, *quod rectum esse censet Fleischer⁶ p. 25.* — in *om. S.* — et si; ut si β. — transfugeret *Fleischer⁶ p. 26;* transfugerent S, transfugerunt πq. — eumque qV; eumquae T, eum qui S. — asses VII *Mommseus*; XVII πS, sedecim q. — 23, 2. dum β; cum *Nipperdeius. Cf. Woelfflin. Arch. X, 369.* — superiore q; superiori π. — decurrerunt V. — nec desinentibus *Vossius*; nec detinentibus πqS², nec timentibus S¹, et detinentibus *Novak².* — nostris; nostros β. — 3. tum *Glandorpius*; dum β. — ut ait *Ennius*; ut adtennius qST, attentius V. — nostri δ; nostris β. — cessere qST; resistentibus cederent V. — cum *om. V.* — cedere FSU²; credere TU¹, *om. V.* — restituerunt πq; restituerant (*corr. ex restitueret?*) S. — 4. eius compar impar *Nipperdeius*; eis compar πS, is compar q. — circumveniri FπS; circumvenire U. — regressus *Lipsius*; ingressus β, in regressu *Fleischer⁵ p. 13 cf. 25, 8.* An inde regressus? — 5. incidentis *Fleischer⁵ p. 13;* concidentis qSVW, concidentius T. — ad viri *Fleischer⁶ p. 20;* aquari β. — insignia πq; insigni S. — inferiore *Heinsius*; interiori β. — 7. virtutis V. — capti fuissent V. — et munitione (munio S) praesidii β; et munitione et praesidiis *Fleischer⁵ p. 14.* — coangustabantur πq; coangustabatur S. — 8. ex utroque FπS; ex his utroque U. — in quibus V². — Arquiteus qST²; arquiteus T¹, arquiteus V. — centuriones πq; *om. S.* — 24, 1. ad Soricariam *Glandorpius*; ab Soricaria (Sorecaria V) β. — convenere qV; convenire T, *om. S.* — 2. passuum V: qST; passus V devenit: V. — devocabat ut ad dimicandum S; devocabat eum ad dimicandum ut V, devocabat ad dimicandum qT. — descenderet qV; descenderent ST. — *lacunam indicavit Nipperdeius*; ex grumo excelsum tumulum petebat ipse *Caesar Mommseus.* — capiebant qST²V; capiebat T² *codd. rec.* — usque eo πq; ipso eo S. — 3. Quo de πq; quidem S. — 4. Quae res q; quorum πS. — 5. mons saluti, non virtus fuit subsidio *scripsi, cf. 31, 7.*

40, 6; mons non virtus saluti fuit. Quo (quod T) subsidio β . mons subsidio, non virtus saluti fuit *Fleischer*⁵ p. 14. — ut ρ S; om. π . — 6. levi $\pi\rho$; legi S. — CCCXXIII $\pi\rho$; CCCXXIII S. — sunt ablata S. cf. 31, 11; sunt allata ρ V, allata sunt T. — *Verba inde a Ita pridie usque ad finem capitis om. S.* — inter-
 nicio *Mommmsenus*; intericio π , interitio ρ . — 25, 1. nulli *Mo-
 rus*; nullo β . — 2. distenti *addidi*, cf. 23, 2. 27, 1. — cum lo-
 cum efflagitarent β ; eum locum efflagitarunt *Fleischer*⁵ p. 14.
 — ut consueti (consuete T¹) insequi $\pi\rho$; ex consuetudine in-
 sequenti S. *Verba ita ut dedi distinctit Mommmsenus*, ut con-
 suetudinis inscius (insuetus *Fleischer*⁵ p. 14 et *Fl.*⁶ p. 26) exi-
 stimare posses *Madvigius*. — posses paratissimos S; posse
 speratissimos $\pi\rho$ (sparatissimos U). — in aequiore *Davisius*;
 inequore S, iniquiori ρ T, in iniquiore V. — 4. progressus est
 D² δ ; progressus (congressus V) β . — 5. laudis insignia scuto-
 rumque praefulgens opus caelatum *huc transponenda proposuit
 Chr. Schneider*; in β leguntur § 7 post se contulisset hoc ordine:
 scutorumque laudis insignia praefulgens opus. — acies ρ S; acie
 T¹, acie V. — principes; principesque β . — 6. partium F¹V; ex
 partium F²ST(U?) — voluntatis *Mommmsenus*; voluntas β . — 7. vir-
 tute SV; virtutem ρ T. — quorum *delevi*. — perfecta *scripsi*; pro-
 fecto β . — esset *add. Fleischer*⁵ p. 15; *idem huc transposuit dirempta
 (sic S; direpta $\pi\rho$); in β legitur post profecto (nobis perfecta).* —
 congressum *Nipperdeius*; concessum β ; concursum *A. Eberhard*, cf.
 § 2. — prope *add. Fleischer*² p. 275. — 8. dederunt; dederant β .
 — 26, 1. turbae V. — denarium tria milia *Mommmsenus*; mil XIII
 β . — et levi ρ S; levi F, leve V. — armaturae $\pi\rho$; armare S.
 — denarium duo milia *Momms.*; mil. D—C C β . — 2. Astenses
 V; hastenses ρ ST. — equites β ; equos *Chr. Schneider*, equis
Glandorp., cf. ad 3, 6. — coniurasse omnis ρ T; coniurasse omnes S,
 ut omnes V. — *verba qui in usque ad iudicio omnes om. S.* —
 ut om. V. — e quibus $\pi\rho$; equitibus S, *fortasse recte*, equis *Fleisch.*⁶
 p. 26. — 3. mittebatur Saonem TU; mittebat Saonem FS, misit
 Saonem V. — habemus *vulgo*; om. β . — qui β ; om. *codd. rec.* —
 fert *cod. Norvic.*; fere est ρ SV, ferre est T. — conficissem
 ρ S; conficissem T, confectum V. — 4. tironem FST; tironum
 U, tyronum V. — deducere ρ SV; ducere T. — freti ρ SV; fixi
 T, irretiti *Mommmsenus*. — 5. conservabant V. — primo om. V. —
 6. Post cohortes numerus et praepositio in exciderunt. — profectu
Mommmsenus; profecto β . — descendunt ρ T; descendunt SV. —
 27, 1. cum $\pi\rho$; om. S. — equites essent V. — 2. ad Soricia-
 riam *Clarkius*; ad Soriciam ρ V, ad siticia T, adfore S. —
 castellis *Fleischer*¹ p. 18; castella β (in T *corr.*, ut videtur, ex
 castelli). — 3. Spalim ρ ST; Sparim V. *Quod vulgo legitur
 Hispalim, falsum esse demonstravit Mommmsenus; quid in litteris
 traditis delitescat, non invenio.* — 4. Ucubim; Accubim ρ ST,

Aucubim V. — incendere ut S; incendere et V, incenderent et
 ρ , ut incenderent et T. Cf. *Woelfflin. Arch. VI, 434.* — 5. Venti-
 ponem *Nipperd.*; Ventiponte β . — iter fecit V; interfecit ρ ST.
 — 6. interceptus ρ ST; interemptus V. — fustibus S; fusti ρ T,
 fuste V. — Mundensem S²; mudensem S¹, undensem $\pi\rho$. —
 28, 1. sequenti π ; sequentique ρ S, insequenti *Kraner. Cf. ad 15, 5.*
 — praenuntiatum V. — ab ρ ; a π S. — 2. Ursaonensium *Glan-
 dorpius*; Versaonensium ST, Versonensium V, Versoenensium ρ .
 — qui sui *add. Nipperdeius*. — fautores $\pi\rho$; fauto S. — tironem
 π S; tironum ρ . — 3. Ita β ; id *Mommmsenus*. — tuto se *Lipsius*;
 totos $\pi\rho$, totum S. — defendebatur D δ ; defendebantur β . —
 habuit ρ SV; om. T. — 4. superius ρ SV; superioribus T. —
 tumultis $\pi\rho$; tumultus S. — contineri interim β ; *puto haec fere
 auctorem scripsisse*: tumultis continentibus ad rem militarem
 impedita sunt, si etc. cf. 7, 3. — nulla planitia dividit *scripsi*;
 nulla planitia edividit S, nullā planitię dividit ρ T, nullam
 planitię dividi V. — id ρ ; d. ST, om. V. — 29, 1. utraque
 ρ S; utrumque π . — intercidebat V. — oppido et excelsi *Nip-
 perdeius*; oppidi excelsi et β . — 2. derigens *scripsi*; dirigens β .
 — eorum β ; aquatorum *Mommmsenus*. — erat V; erant ρ ST. —
 dextram; dextera T¹, dextrum ρ ST²V. — 3. Itaque *Nipperd.*;
 id quod β . — Caesar cum ρ SV; cum Caesar T. — directam ρ S;
 directam T, directum V. — 4. accedebat T; accidebat ρ SV. —
 aequitate ornaretur *Fleisch.*⁵ p. 17, *Fl.*⁶ p. 27; equitatum ornaret
 β , illam planitiei aequitatem ornaret diei solisque serenitate
Madv. — serenitate *Nipperd.*; serenitatem β . — dies solis *Momm-
 msenus*; diei solisque β . — et *vulgo*; ut β . — optandum ρ ST;
 oppandum V. — ad proelium $\pi\rho$; proelium S. — 5. nonnulli
 etiam timore (timeri V) β ; cum illi etiam timerent *Fleischer*⁶
 p. 28. — res om. S. — deducerentur ρ ST; ducerentur V. — casus
 tribuisset π ; castribuisset ρ S. — 6. oppido T. — in quo sibi β ; immo
 se ibi *Mommmsenus*, aciemque sibi *Fleischer*⁵ p. 17, *idem adver-
 sariis mutans in adversarii.* — praesidium ab *addidi*, cf. 31, 7.
 — 7. aequitas $\pi\rho$, equites S. — condicione contenderent $\pi\rho$;
 contenderent condicione S. — ex sua V. — discedebant $\pi\rho$;
 discebant S. — ut aut $\pi\rho$, ut S. — ab oppido F; oppido
 π SU. — discederent β , in S *corr.* ex descenderent. — 8. pede
 presso $\pi\rho$; pedem S. — patrocinari $\pi\rho$; a patrocinali S. —
 desinunt T; deserunt ρ V, deservant S. — 30, 1. equitatu om.
 S; equitati F, equitatus V. — tegebatur $\pi\rho$; tegebantur S. —
 milibus S; militibus $\pi\rho$. — cohortibus et; cohortibus β . —
 octo milibus V; VIII milia F, VIII U, VIII milibus S, VIII
 mil T. — 2. adpropinquassent ρ S; adpropinquassent π . — trans-
 eundum $\pi\rho$; transeundē S. — 3. temere ρ ; timere π , timore S.
 — suorum *scripsi*; secus β . — definire ρ T; diffinire SV. An
 declinare? cf. *Cic. p. Planc. 41, 97* urbem unam mihi amicissimam

lucri facere π ; lucrificare S. — Hispali pugnare π S; Hispalim oppugnare u. — nullo tempore pugnare V. — nullo π ; illo Su. — 2. contenderet π S; contendit u. — timuit ne V; ait ST, et u. — moenia incenderent et V; incenderent et moenia ST. — quod consulto ST; consulto quod V. — erumpendo L; irrumpendo (irrumpendo Vu) β . — naves V. — 4. recuperato hastam π u; recuperata^ostam S. — iter u; iteru S, interim π . — legati om. V. — Mundenses qui *Fleischer*⁶ p. 30; Mundensosq; π S. — in legionem SVu; *quid in T scriptum fuerit, cognosci iam non potest* in legiones *Fleisch*¹ p. 22, cf. b. c. 3, 4, 2. — ut om. u. — fuissent π ; om. S. — 5. tessera T; thes-era S, thessara V. — omnes π ; homines S. — 37, 1. Carteienses dum; Cartecienses duces π , castecienses duces S, mundenses duces u. — opugnet S. — propter π S; quae propter u. — qui Pompeianarum; quae Pompeianarum β . — 2. portas *Vasco-sanus*; partes β . partes concurrunt *Mommsenus*. — Pompeius π ; om. S. — XX π S; XXV u. — Gadibus D; cadis π S²; Gadis u. — classi Vu; classis ST. — ad quem *del. Vielhaber*. — sequi β ; insequi *A. Eberhard* cf. ad 28, 1. — Carteia pedites *scripsi probante Mommseno, qui tamen praefert* Carteiiani; partim (partem S) pedibus (pedis V) β . — et equitatus ad π ; ad equitatus ad S. — 3. Item quarto die navigatione confestim consequentes (sequentes V) β ; *ordinem verborum restituit Nipperdeius*. — imperati a cratela profectis in ea qua β . — accurrit π ; occurrit Su. — naves π ; navis S, navesque u. — 38, 1. quae π S; qui u. — missae; missi β . — 2. saucius Su; sautius T, sautiatus V. — intorsisset π S; intus scidisset u. — 3. a turrem STu; ad turrem V. *An ad terram?* — cum L; quem ST, quam V, in qua u. — esset ablatu^s π S; erat allatus u. — Lusitanis *Mommsenus*; Lusitanus β . — circumcluditur β ; circumdatur u. — 4. difficilis V; difficultas STu. — suo praesidio STu; suum praesidium V. *Verba* propter suo praesidio fuisset conspectus celeriter *ex paragrapho antecedenti per errorem iterata fortasse genuina expulerunt*. — ad munitum T. — ut *add. Madvigius*. — quamvis π S; quem vix u. — magnam multitudinem *scripsi*; magna multitudine β . magna multitudine adducta *Madvigius*. — pauci *add. Madvigius*. — possent u; possunt π S. — nostri depellunturque *Fleischer*⁵ p. 21; nos depellunt qui β , nostri depelluntur u. *Fleischeri emendationem improbat Novakius*² p. 37, *qui ita locum restituit*: nam idcirco munitum locum natura ceperat sibi Pompeius, <ut> quamvis magna multitudine subeunte deducti homines ex superiore loco defendere possent, qui telis in adventu nos<ros> depellunt. — 5. ab accessu π u; accessu S. accessum *Mommsenus*. — factu; factu β . — animum advertebatur ST; animum advertibat V, advertebatur u. — 6. instituunt *Nipperdeius*; instituit β . —

pari β ; pares (*scil. iugo Mommsenus*. — autem β ; item *Fleischer*⁶ p. 31. — ex celeri π S; et celeri u. — circummunitiones; circummittones π , circummittiones S. — derigunt S; dirigunt π u. — 39, 1. saucius; saucio β . — tardabatur π u; tradabatur S. — saluti Vu; salutis ST. — 2. exclusus *Fleischer*¹ p. 23, cf. 24, 2; exclusa β , et clusa *Momms.* — auxiliis STu; praesidiis V. — exesumque *codd. Scal. Petav.*; ex se sumque β , atque exesum u. — in LD δ ; ut β , ut in u. — speluncam STu; specula V. — se Pompeius V. — a om. V. — 3. Gadibus fuisset V; Gadibus fuisse ST, gradiebatur ad u. — in conspectum Tu; in conspectu SV. — 40, 1. castello π u; om. S. — ad reficiendum subduxit STu; subduxit ad reficiendum V. — et quodvis (quotvis V) essent brachium π ; brachium ex utrisque partibus S, om. u. — 2. ad Didium; addidium S, ad dium π . — 3. aberat π ; haberat S. — eliciebatur *Glandorpius*; eiciebatur β . — et prope β ; et sic prope u. — signa π ; signo Su. — 4. ferrent *edd. E. Hoffmann*. — repellerent *E. Hoffmann*; repeterent β . — hi sic V; hii sic T, his hic S. — conspici possent reliqui in *add. Nipperdeius*. — contendunt β ; contendere u. — 5. cum ex castello STu; ex castello cum V. — incenduntur π ; incendunt S, succenduntur u. — ex castello *cod. Norvic., Stephanus*; in castello β , castello u. — a tergo π u; adergo S. — 6. pugnant *add. Kraner*. — nonnulli π ; nonnullq; S, nonnullique u. — ea pugna β ; ex pugna *Kraner*. — scaphas quae ad litus π ; schaphasque et litus S. — complures SVu; nonnulli complures T. — fuerunt π S; fuerant u. — ancorisque u. — fuit subsidio ST; subsidio fuit Vu et F, *quo in codice ea, quae inde a verbis quae res sequuntur, iterum manu antiqua scripta sunt*. — 7. a Gadibus u. — ad om. u. — 41, 1. quem ad Mundam; quemadmodum S, quem ad munam T, quem ad mundum V, quem una F, quem ipse u. — adsiduis FS; assiduis T. — diurnis nocturnisque *Dinter*; lurnis T, iurnis FS, et diurnis V, hostes u. — circumscedit *Fleischer*⁵ p. 22; circum se π , circum sese FSu. — inter om. u. — decernere β ; discordare *Nipperdeius*, <constituunt> decernere *Mommsenus*. — facta caede bene (pene u, *sicut semper*) magna faciunt F π u; facta ade bene faciunt magna S. *Haec fere videtur auctor scripsisse*: interclusi inter se decernere <armis constituunt>; facta caede bene magna <ei qui victores restiterunt deditionem> faciunt. — 2. vivos T; viros FSVu. — 3. Ursonem FT; ursonem V, ursonem S, ac deinde ursonem u. — munitus ad *Fleischer*¹ p. 27; aditus ad F π S, ad aditus u. — impediret *Fleischer*¹ p. 27; appeteret FSTu, appareret V, abverteret *Scaliger*, absterreret *vel* aspelleret *Nipperdeius*. — 4. accedebat *cod. Petav.*; accederet β , accideret u. — ut β ; quod u. — aqua u; aquam β . — unam F; nam π S. *Cf. Sall. Bell. Iug. 89, 6.* — in ipso oppido non erat; nam circum circa

rivus nusquam reperiebatur u. — 5. accedebat SV; accedebant F, accidebat T. — soliti S; soluti π F, solite u. — aggerem β ; agger *Fleischer*⁴ p. 867. — ac vineas facere *Kraner, Dinter*; agi β . — reperiebatur FST, reperiebantur Vu, reperirentur *Fleischer*⁴ p. 867. — hac F π S; ac u. hoc Pompeius ut oppidi oppugnationem impeditiorem efficeret *Fleischer*⁶ p. 14, nam Pompeius ad oppidum <castra habens ut> ab oppugnatione se tutiorem efficeret *Mommsenus*. — materiam Su. — 6. diducebantur FST, deducebantur uV; an adducebantur? — ut a Munda FSTu; ait amanda V. — quod F π S; quam u. — 42, 1. Ursonem FT; Ursonem SV. — ad Hispalim Su; ab Hispali F π . — a Gadibus u. — commemorat u; om. β . — peculiarem sibi FSVu; sibi peculiarem sibi T. — constituisse et; constituisset et F π S, constituisse ut u. — 2. insequente β . — praetura FVu; pturia T, petunt S. — petisse u; petisset β . — abolenda add. *Mommsenus*. — eius pecuniae S; eius pecunia F π , eius pecuniis u. — se liberasse u. — legationibus π S; legibus u, legionibus F. — ad se F. — inductis β ; introductis *A. Eberhard*. — pro add. *Mommsenus*. — defendisset F. — 3. provincia S. — et immemores; etiam memores π FS; esse memores u. — ingratos FSu; integratos T²V; *deinde addit* u: eos et. — 4. iure π Su; in re F. — civiumque SVu; et civiumque FT. — magistratibus sacrosanctis manus semel *P. Manutius*; magna trans aere (ero S, ore F) sanctis Romanus β , mag transitio sanctis romanis u. — attulistis u; attulissetis FT, attulisset his S, retulisset V *in hoc verbo desinens*. — Cassium *P. Manutius*; captum β . — 5. pace F. — desitae β ; desint u. — ita β ; itaque u. — in otio F²u; initio F¹ π S. — ullo β ; illo u. — 6. privatus F π u; privatis S. — imperiumque u; imperium β . — impulsu S. — depopulavit β ; depopulatus u. — 7. extabatis ST; excitabatis F, existimabatis u, restabatis *Mommsenus*. — decem β ; dementes *Fleischer*⁵ p. 23. — legiones β ; lectas quidem legiones u. — obsistere β ; resistere u. — quarum β ; earum u.

C. IULII CAESARIS

QUI FERTUR

COMMENTARIUS

DE BELLO HISPANIENSI.

BELLUM HISPANIENSE.

I. Pharnace superato, Africa recepta, qui ex his 1
proeliis cum adolescente Cn. Pompeio profugissent, 2
cum et ulterioris Hispaniae potitus esset, dum 3
Caesar muneribus dandis in Italia detinetur, 4
quo facilius praesidia contra compararet, Pompeius in 5
fidem uniuscuiusque civitatis confugere coepit. Ita 6
partim precibus partim vi bene magna comparata manu 7
provinciam vastare. Quibus in rebus nonnullae civi- 8
tates sua sponte auxilia mittebant, item nonnullae 9
portas contra cludebant. Ex quibus si qua oppida vi 10
ceperat, cum aliquis ex ea civitate optime de Cn. Pom- 11
peio meritis civis esset, propter pecuniae magnitudi- 12
nem alia qua ei inferebatur causa, ut eo de medio sub- 13
lato ex eius pecunia latronum largitio fieret. Ita pacis 14
commoda hoste † hortato maiores augebantur copiae. 15
Hoc crebris nuntiis in Italiam missis civitates contra- 16
riae Pompeio *indicabant et* auxilia sibi deprecabantur. 17

II. C. Caesar dictator tertio, designatus dictator 1
quarto multis iterante † diebus coniectis cum celeri 2
festinatione ad bellum conficiendum in Hispaniam cum 3
venisset, legatique Cordubensium, qui a Cn. Pompeio 4
discessissent, Caesari obviam venissent, a quibus nun- 5
tiabatur nocturno tempore oppidum Cordubam capi 6
posse, quod necopinantibus adversariis eius provinciae 7

potitus esset, simulque quod tabellariis, qui a Cn. Pompeio dispositi omnibus locis essent, qui certio-
 Cn. Pompeium de Caesaris adventu facerent . . . multa
 2 praeterea verisimilia proponebant. Quibus rebus ad-
 ductus, quos legatos ante exercitui praefecerat, Q. Pe-
 dium et Q. Fabium Maximum de suo adventu facit
 certiores, utque sibi equitatus, qui ex provincia fuisset,
 3 praesidio esset. Ad quos celerius, quam ipsi opinati
 sunt, adpropinquavit neque, ut ipse voluit, equitatum
 sibi praesidio habuit.

1 III. Erat idem temporis Sex. Pompeius frater,
 qui cum praesidio Cordubam tenebat, quod eius pro-
 vinciae caput esse existimabatur; ipse autem Cn. Pom-
 peius adulescens Uliam oppidum oppugnabat et fere
 2 iam aliquot mensibus ibi detinebatur. Quo ex oppido
 cognito Caesaris adventu legati clam praesidia Cn. Pom-
 pei Caesarem cum adissent, petere coeperunt, uti sibi
 3 primo quoque tempore subsidium mitteret. Caesar —
 eam civitatem omni tempore optime de populo Romano
 meritam esse . . . — celeriter sex cohortes secunda
 4 vigilia iubet proficisci, pari equites numero. Quibus
 praefecit hominem eius provinciae notum et non parum
 5 scientem, L. Vibium Paciaecum. Qui cum ad Cn. Pom-
 pei praesidia venisset, incidit idem temporis, ut tem-
 pestate adversa vehementique vento adflicaretur; adi-
 tusque vis tempestatis ita obscurabat, ut vix proximum
 6 agnoscere possent. Cuius incommodum summam utili-
 tatem ipsis praebat. Ita cum ad eum locum venerunt,
 iubet binos equites conscendere, et recta per adver-
 7 siorum praesidia ad oppidum contendunt. Mediisque
 eorum praesidiis cum essent, cum quaereretur, qui
 essent, unus ex nostris respondit, ut sileat verbum
 facere: nam id temporis conari ad murum accedere,
 ut oppidum capiant; et partim tempestate inpediti

vigiles non poterant diligentiam praestare, partim illo
 responso deterrebantur. Cum ad portam adpropin- 8
 quassent, signo dato ab oppidanis sunt recepti, et pe-
 dites [equites clamore facto] dispositi partim ibi
 remanserunt, equites clamore facto eruptionem in ad-
 versariorum castra fecerunt. Sic in illo facto, cum 9
 inscientibus accidisset, existimant [prope] magna pars
 hominum, qui in his castris fuissent, se prope cap-
 tos esse.

III. Hoc misso ad Uliam praesidio Caesar, ut 1
 Pompeium ab ea oppugnatione deduceret, ad Cordu-
 bam contendit, ex quo itinere loricatos viros fortis
 cum equitatu ante praemisit. Qui simul in conspectum 2
 oppidi se dederunt, cum equis recipiuntur, hoc a Cor-
 dubensibus nequaquam poterat animadverti. Adpro-
 pinquantibus ex oppido bene magna multitudo ad equi-
 tatum concidendum cum exissent, loricati, ut supra
 scripsimus, ex equis descenderunt et magnum proelium
 fecerunt, sic uti ex infinita hominum multitudine pauci
 in oppidum se reciperent. Hoc timore adductus Sex. 3
 Pompeius litteras fratri misit, ut celeriter sibi sub-
 sidio veniret, ne prius Caesar Cordubam caperet, quam
 ipse illo venisset. Itaque Cn. Pompeius Uliam prope 4
 capta litteris fratris excitus cum copiis ad Cordubam
 iter facere coepit.

V. Caesar, cum ad flumen Baetim venisset neque 1
 propter altitudinem fluminis transire posset, lapidibus
 corbes plenos demisit: insuper ponit trabes; ita ponte
 facto copias ad castra tripertito traduxit. Tende-
 2 bat ad-
 versus oppidum e regione pontis, ut supra scripsimus,
 tripertito. Hoc cum Pompeius cum suis copiis venis-
 set, ex adverso pari ratione castra ponit. Caesar, ut 3
 eum ab oppido commeatuque excluderet, brachium ad
 pontem ducere coepit. Pari idem condicione Pom-

4 peius facit. Hic inter duces duos fit contentio, uter
 prius pontem occuparet; ex qua contentione cotidiana
 minuta proelia fiebant, ut modo hi, nonnumquam illi
 5 superiores discederent. Quae res cum ad maiorem
 contentionem venisset, ab utrisque comminus pugna
 inita, dum cupidius locum student tenere, propter
 pontem coagulabantur, fluminis ripas adpropinquan-
 6 tes coangustati praecipitabantur. Hic alterius † non
 solum morti mortem exaggerabant, sed tumulos tumu-
 7 lis exaequabant. Ita diebus compluribus *consumptis*
 cupiebat Caesar, si qua condicione posset, adversarios
 in aequum locum deducere et primo quoque tempore
 de bello decernere, cum id animadverteret adver-
 sarios minime velle.

1 VI. Quos quoniam ab Ulia retraxerat, ut in
 aequum deduceret, copiis flumine traductis noctu iubet
 ignes fieri magnos: item firmissimum eius praesidium
 2 Ateguam proficiscitur. Id cum Pompeius ex perfugis
 rescisset, qua die facultatem *nactus est, relinquens*
montes et angustias, carra complura multosque lanistas
 3 retraxit et ad Cordubam se recepit. Caesar munitio-
 nibus Ateguam oppugnare et brachia circumducere
 coepit. Cui de Pompeio cum nuntius esset adlatus, eo
 die proficisci, cuius in adventum praesidii causa Cae-
 sar complura castella occupasset, partim ubi equitatus,
 partim ubi pedestris copiae in statione et in excubitu
 castris praesidio esse possent, hic in adventu Pompei
 incidit, ut matutino tempore nebula esset crassissima.
 4 Ita illa obscuratione cum aliquot cohortibus et equi-
 tum turmis circumcludunt Caesaris equites et conci-
 dunt, sic ut vix in ea caede pauci effugerent.

1 VII. Insequenti nocte castra sua incendit Pom-
 peius et trans flumen Salsum per convalles castra
 inter duo oppida Ateguam et Ucubim in monte con-

stituit. Caesar [in] munitionibus ceterisque, quae ad 2
 oppugnandum opus fuerunt, *perfectis* aggerem vineasque
 agere instituit. Haec loca sunt montuosa et natura 3
 impedita ad rem militarem; quae planitie dividuntur,
 Salso flumine, proxime tamen Ateguam ut flumen
 sit; circiter passus duo milia e regione oppidi in
 montibus castra habuit posita Pompeius in conspectu
 utrorumque oppidorum, neque suis ausus est subsidio
 venire. Aquilas et signa habuit XIII legionum; sed 4
 ex quibus aliquid firmamenti se existimabat habere,
 duae fuerunt vernaculae, quae a Trebonio transfuge-
 rant; una facta ex coloniis, quae fuerunt in his regio-
 nibus; quarta fuit Afraniana ex Africa, quam secum
 adduxerat; reliqui ex fugitivis auxiliares consiste- 5
 bant: nam de levi armatura et equitatu longe et vir-
 tute et numero nostri erant superiores.

VIII. Accedebat hoc, ut longius bellum duceret 1
 Pompeius, quod loca sunt edita et ad castrorum muni-
 tionem non parum idonea. Nam fere totius ulterioris 2
 Hispaniae regio propter terrae fecunditatem in-
 opem difficilemque habet oppugnationem et non minus
 copiosam aquationem. Hic etiam propter barbarorum 3
 crebras excursionses omnia loca, quae sunt ab oppidis
 remota, turribus et munitionibus retinentur, sicut in
 Africa: rudere, non tegulis teguntur; simulque in his
 habent speculas et propter altitudinem late longeque
 prospiciunt. Item oppidorum magna pars eius provin- 4
 ciae montibus fere munita et natura excellentibus locis
 est constituta, ut simul aditus ascensusque habeat
 difficiles. Ita ab oppugnationibus natura loci disti- 5
 nentur, ut civitates Hispaniae non facile ab hoste
 capiantur; id quod in hoc contigit bello. Nam cum 6
 inter Ateguam et Ucubim, quae oppida supra sunt
 scripta, Pompeius habuit castra constituta in conspectu

duorum oppidorum, ab suis castris circiter milia passuum IIII grumus est excellens natura, qui appellatur Castra Postumiana: ibi praesidii causa castellum Caesar habuit constitutum.

1 VIII. Quod Pompeius, quod eodem iugo tegebatur loci natura et remotum erat a castris Caesaris, animadvertibat loci difficultate et, quia flumine Salso intercludebatur, non esse commissurum Caesarem, ut in tanta loci difficultate ad subsidium mittendum se demitteret, illa fretus opinione tertia vigilia profectus
2 castellum oppugnare coepit. Cum adpropinquassent, clamore repentino telorum multitudine iactus facere coeperunt, uti magnam partem hominum vulneribus
3 adficerent. Quo peracto cum ex castello repugnare coepissent maioribusque castris Caesaris nuntius esset adlatus, cum III legionibus est profectus, ut laborantibus succurreret nostris; et cum ad eos adpropinquasset, fuga perterriti multi sunt interfecti, complures capti, in quibus duo *centuriones*; multi praeterea armis exuti fugerunt, quorum scuta sunt relata LXXX.

1 X. Insequenti luce Arguetius ex Italia cum equitatu venit. Is signa Saguntinorum rettulit quinque,
2 quae ab oppidanis cepit. Suo loco praeteritum est, quod equites ex Italia cum Asprenate ad Caesarem venissent. Ea nocte Pompeius castra sua incendit et
3 ad Cordubam versus iter facere coepit. Rex nomine Indo, qui cum equitatu suas copias adduxerat, dum cupidius agmen adversariorum insequitur, a vernaculis legionariis exceptus est et interfectus.

1 XI. Postero die equites nostri longius ad Cordubam versus prosecuti sunt eos, qui commeatus ad castra Pompei ex oppido portabant. Ex his capti L
2 cum iumentis ad nostra adducti sunt castra. Eodem die Q. Marcius, tribunus militum qui fuisset Pompei,

ad nos transfugit; et noctis tertia vigilia in oppido acerri-
me pugnatum est, ignemque multum miserunt sicut omne
genus *telorum absumeretur*, quibus ignis per iactus solitus
est mitti. Hoc praeterito tempore C. Fundanius, eques
3 Romanus, ex castris adversariorum ad nos transfugit.

XII. Postero die ex legione vernacula milites sunt
1 capti ab equitibus nostris duo, qui dixerunt se servos
esse. Cum venirent, cogniti sunt a militibus, qui antea
2 cum Fabio et Pedio fuerant, quod a Trebonio trans-
fugerant. Eis ad ignoscendum nulla facultas est data,
et a militibus nostris interfecti sunt. Idem temporis
3 capti tabellarii, qui a Corduba ad Pompeium missi
erant perperamque ad nostra castra pervenerant, praeci-
sis manibus missi sunt facti. Pari consuetudine
4 vigilia secunda ex oppido ignem multum telorumque
multitudinem iactando bene magnum tempus consump-
serunt compluresque vulneribus adfecerunt. Praeterito
5 noctis tempore eruptionem ad legionem VI fecerunt,
cum in opere nostri distenti essent, acriterque pugnare
coeperunt; quorum vis repressa a nostris, etsi oppi-
dani superiore loco defendebantur. [Hi cum eruptio-
6 nem facere coepissent, tamen virtute militum nostro-
rum, qui etsi inferiore loco premebantur, tamen]
repulsi adversarii bene multis vulneribus adfecti in
oppidum se contulerunt.

XIII. Postero die Pompeius ex castris suis bra-
1 chium *ducere* coepit ad flumen Salsum; et cum nostri
equites pauci in statione fuissent a pluribus reperti,
de statione sunt deiecti et occisi tres. Eo die A. Val-
2 gius, senatoris filius, cuius frater in castris Pompei
fuisset, omnibus suis rebus relictis equum conscendit
et fugit. Speculator de legione II Pompeiana captus
3 a militibus et interfectus est; idemque temporis glans
missa est inscripta: quo die ad oppidum capiundum

4 accederent, se scutum esse positurum. Qua spe non-
nulli, dum sine periculo murum ascendere et oppido
potiri posse se sperant, postero die ad murum opus
facere coeperunt, et bene magna prioris muri parte
5 deiecta Quo facto ab oppidanis, ac si suarum
partium essent, conservati missos facere lori-
catos, qui praesidii causa praepositi oppido a Pom-
peio essent, orabant. Quibus respondit Caesar se con-
6 dicionem dare, non accipere consuevisse. Illi cum
in oppidum revertissent, relato responso clamore sub-
lato omni genere telorum' emisso pugnare pro muro
toto coeperunt; propter quod fere magna pars homi-
num, qui in castris nostris essent, non dubitarunt,
7 quin eruptionem eo die essent facturi. Ita corona
circumdata pugnatum est aliquamdiu vehementissime,
simulque ballista missa a nostris turrem deiecit, qua
adversariorum, qui in ea turre fuerant, quinque defecti
sunt et puer, qui ballistam solitus erat observare.

1 XIII. Eius praeteriti temporis Pompeius trans
flumen Salsum castellum constituit neque a nostris
prohibitum falsaque illa opinione gloriatus est, quod
2 prope in nostris partibus locum tenuisset. Item in-
sequenti die eadem consuetudine dum longius prose-
quitur, quo loco equites nostri stationem habuerant,
aliquot turmae cum levi armatura impetu facto loco
sunt deiecti et propter paucitatem nostrorum equitum
3 protriti. Hoc in conspectu utrorumque castrorum
gerebatur, et maiore Pompeiani exultabant gloria, lon-
4 gius quod nostris cedentibus prosequi coepissent. Qui
cum aequo loco a nostris recepti essent, ut consues-
sent, ex simili virtute clamore facto aversati sunt
proelium facere.

1 XV. Fere apud exercitus haec est equestris proelii

consuetudo: cum eques ad dimicandum dimisso equo
cum pedite congregitur, nequaquam par habetur; id
quod in hoc accidit proelio. Cum pedites levi arma- 2
tura lecti ad pugnam equitibus nostris necopinantibus
venissent, idque in proelio animadversum esset, com-
plures ex equis descenderunt. Ita exiguo tempore 3
eques pedestre [pedes equestre] proelium facere coepit,
usque eo, ut caedem proxime a vallo fecerint. In quo 4
proelio adversariorum ceciderunt CXXIII, compluresque
armis exuti, multi vulneribus adfecti in castra sunt
redacti. Nostri ceciderunt III; saucii XII pedites et 5
equites V. Eius diei insequenti tempore pristina con-
suetudine pro muro pugnari coeptum est. Cum bene 6
magnam multitudinem telorum ignemque nostris de-
fendentibus iniiecissent, nefandum crudelissimumque
facinus sunt adgressi in conspectuque nostro hospites,
qui in oppido erant, iugulare et de muro praecipites
mittere coeperunt, sicuti apud barbaros; quod post
hominum memoriam numquam est factum.

XVI. Huius diei extremo tempore a Pompeianis 1
clam [ad] nostros tabellarius est missus, ut ea nocte
turre aggeremque incenderent et tertia vigilia eruptio-
nem facerent. Ita igne telorumque multitudine iacta 2
cum bene magnam partem *temporis* consumpsissent,
portam, quae e regione et in conspectu Pompei castro-
rum fuerat, aperuerunt, copiaeque totae eruptionem
fecerunt secumque extulerunt *virgulta*, *crates* ad fossas
complendas et harpagones ad casas, quae stramen-
ticiae ab nostris hibernorum causa aedificatae erant,
diruendas et incendendas, praeterea argentum, vesti-
menta, ut, dum nostri in praeda detinentur, illi caede
facta ad praesidia Pompei se reciperent: nam quod
existimabat eos posse conatum efficere, nocte tota
ultra stabat flumen Salsum in acie. Quod factum licet 3

necopinantibus nostris esset gestum, tamen virtute freti repulsos multisque vulneribus adfectos oppido represserunt, praedam armaque eorum sunt potiti vivosque aliquos ceperunt, qui postero die sunt interfecti.

4 Eodemque tempore transfuga nuntiavit ex oppido Iunium, qui in cuniculo fuisset, iugulatione oppidanorum facta clamasse facinus se nefandum et scelus fecisse: nam eos nihil meruisse, quare tali poena adficerentur, qui eos ad aras et focos suos recepissent, eosque hospitium scelere contaminasse; multa praeterea dixisse: qua oratione deterritos amplius iugulationem non fecisse.

1 XVII. Ita postero die *Ti.* Tullius legatus cum Catone Lusitano venit et apud Caesarem verba fecit: 'Utinam quidem dii immortales fecissent, ut tuus potius miles quam Cn. Pompei factus essem et hanc virtutis constantiam in tua victoria, non in illius calamitate praestarem. Cuius funestae laudes quoniam ad hanc fortunam reciderunt, ut cives Romani indigentes praesidii *simus* et propter patriae luctuosam perniciem demur hostium numero, qui neque in illius [prospera] acie primam fortunam neque in adversa secundam obtinimus, [victoriam qui] legionum tot impetus sustentantes, nocturnis diurnisque operibus gladiatorum ictus telorumque missus expectantes, relictis et deserti a Pompeio, tua virtute superati salutem a tua clementia

2 deprecemur petimusque ut'

3 'Qualem *alienis* gentibus me praestiti, similem in civium deditioe praestabo.'

1 XVIII. Remissis legatis, cum ad portam venissent *Ti.* Tullius, et cum introeuntem † Antonius insecutus non esset, revertit ad portam et

2 hominem adprehendit. Quod Tiberius cum fieri animadvertit, simul pugionem eduxit et manum eius

incidit. Ita refugerunt ad Caesarem. Eodemque tem- 3 pore signifer de legione prima transfugit et nuntiavit, quo die equestre proelium factum esset, suo signo perisse homines xxxv, neque licere castris Cn. Pompei nuntiare neque dicere perisse quemquam. Servus, cuius dominus in Caesaris castris fuisset — 4 uxorem et filios in oppido reliquerat —, dominam iugulavit et ita clam a Caesaris praesidiis in Pompei castra discessit . . . et indicium glande scriptum misit, per quod certior fieret Caesar, quae in oppido ad defendendum compararentur. Ita litteris acceptis, cum in 5 oppidum revertisset, qui mittere glandem inscriptam solebat . . . Insequenti tempore duo Lusitani fratres 6 transfugerunt nuntiaruntque Pompeium contionem habuisse: quoniam oppido subsidio non posset venire, noctu ex adversariorum conspectu se deducerent ad mare versum; unum respondisse, ut potius ad dimicandum descenderet, quam signum fugae ostenderet; eum, qui ita locutus esset, iugulatum. Eodem tempore 7 tabellarii eius deprehensi, qui ad oppidum veniebant: quorum litteras Caesar oppidanis abiecit et, qui vitam sibi peteret, iussit turrem ligneam oppidanorum incendere; id si fecisset, ei se promisit omnia concessurum. Quod difficile erat factu, ut eam turrem sine periculo quis incenderet. Ita fune crure de ligno † cum propius 8 accessisset, ab oppidanis est occisus. Eadem nocte 9 transfuga nuntiavit Pompeium et Labienum de iugulatione oppidanorum indignatos esse.

XVIII. Vigilia secunda propter multitudinem telorum turris lignea, quae nostra fuisset, ab imo vitium fecit usque ad tabulatum secundum et tertium. Eodem 2 tempore pro muro pugnarunt acerrime et turrim nostram ut superiorem incenderunt, idcirco quod ventum oppidani secundum habuerunt. Insequenti luce 3

materfamilias de muro se deiecit et ad nos transiliit dixitque se cum familia constitutum habuisse, ut una transfugerent ad Caesarem; illam oppressam et iugulatam. Hoc praeterito tempore tabellae de muro sunt deiectae, in quibus scriptum est inventum: 'L. Munatius Caesari. Si mihi vitam tribues, quoniam ab Cn. Pompeio sum desertus, qualem me illi praestiti, tali virtute et constantia futurum me in te esse praestabo.' Eodem tempore oppidani legati, qui antea exierant, Caesarem adierunt: si sibi vitam concederet, sese insequenti luce oppidum esse dedituros. Quibus respondit se Caesarem esse fidemque praestaturum. Ita ante diem XI Kal. Mart. oppido potitus imperator est appellatus.

XX. Quod Pompeius ex perfugis cum deditionem oppidi factam esse scisset, castra movit Ucubim versus et circum ea loca castella disposuit et munitionibus se continere coepit. *Item* Caesar movit et propius castra castris contulit. Eodem tempore mane loricatorum unus ex legione vernacula ad nos transfugit et nuntiavit Pompeium oppidanos Ucubenses convocasse eisque ita imperavisse, ut diligentia adhibita perquirerent, qui essent suarum partium itemque adversariorum victoriae fautores. Hoc praeterito tempore in oppido, quod fuit captum, servus est pressus in cuniculo, quem supra demonstravimus dominam iugulasse: is vivus est com- bustus. Idemque temporis centuriones loricati ad Caesarem transfugerunt ex legione vernacula, et equites nostri cum adversariorum equitibus congressi sunt, et saucii aliquot occiderunt levi armatura. Ea nocte speculatores prensi servi III et unus ex legione vernacula. Servi sunt in crucem sublatis, militi cervicibus abscisae.

XXI. Postero die equites cum levi armatura ex adversariorum castris ad nos transfugerunt. Et eo

tempore circiter XI equites ad aquatores nostros excucurrerunt, nonnullos interfecerunt, item alios vivos abduxerunt; e quibus capti sunt equites VIII. Insequenti die Pompeius securi percussit homines LXXIII, qui dicebantur esse fautores Caesaris victoriae, reliquos rursus in oppidum iussit deduci; ex quibus effugerunt CXX et ad Caesarem venerunt.

XXII. Hoc praeterito tempore, qui in oppido Ategua Ursaonenses capti sunt, legati profecti sunt cum nostris, uti rem gestam Ursaonensibus referrent, quid sperarent de Cn. Pompeio, cum viderent hospites iugulari; praeterea multa scelera ab iis fieri, qui praesidii causa ab iis reciperentur. Qui cum ad oppidum venissent, nostri, qui fuissent equites Romani et senatores, non sunt ausi introire in oppidum, praeterquam qui eius civitatis fuissent. Quorum responsis ultro citroque acceptis et redditis cum ad nostros se reciperent, qui extra oppidum fuissent, illi praesidio insecuti ex Ursaone legatos iugularunt. Duo reliqui ex eis fugerunt et Caesari rem gestam detulerunt et speculatores ad oppidum Ateguam miserunt. Qui cum certum comperissent, legatorum responsa ita esse gesta, quemadmodum illi rettulissent, ab oppidanis concursu facto eum, qui legatos iugulasset, lapidare et ei manus intentare coeperunt: illius opera se perisse. Ita vix periculo liberatus petiit ab oppidanis, ut ei liceret legatum ad Caesarem proficisci: illi se satisfacturum. Potestate data cum inde esset profectus, praesidio comparato, cum bene magnam manum fecisset et nocturno tempore per fallaciam in oppidum esset receptus, iugulationem magnam facit principibusque, qui sibi contrarii fuissent, interfectis oppidum in suam potestatem recipit. Hoc praeterito tempore servi transfugae nuntiaverunt oppidanorum bona venire neque extra vallum

licere exire nisi disinctum, idcirco quod, ex quo die oppidum Ategua esset captum, metu conferritos complures profugere in Baeturiam; neque sibi ullam spem victoriae propositam habere, et si qui ex nostris transfugeret, in levem armaturam conici eumque non amplius asses VII accipere.

- 1 XXIII. Insequenti tempore Caesar castris castra contulit et brachium ad flumen Salsum ducere coepit.
- 2 Hic dum in opere nostri distenti essent, complures ex superiore loco adversariorum decucurrerunt nec desinentibus nostris multis telis iniectis complures
- 3 vulneribus adfecere. Hic tum, ut ait Ennius, 'nostri cessere parumper'. Itaque praeter consuetudinem cum a nostris animadversum esset cedere, centuriones ex legione V flumen transgressi duo restituerunt aciem, acriterque eximia virtute plures cum agerent, ex superiore loco multitudine telorum alter eorum concidit.
- 4 Ita cum eius compar *impar* proelium facere coepisset, cum undique se circumveniri animum advertisset, re-
- 5 gressus pedem offendit. Huius incidentis temporis ad viri fortis insignia cum complures adversariorum concursum facerent, equites nostri transgressi inferiore
- 6 loco adversarios ad vallum agere coeperunt. Ita cupidus dum intra praesidia illorum student caedem facere,
- 7 a turmis et levi armatura sunt interclusi. Quorum nisi summa virtus fuisset, vivi capti essent: nam et munitione praesidii ita coangustabantur, ut eques
- 8 spatio intercluso vix se defendere posset. Ex utroque genere pugnae complures sunt vulneribus adfecti, in quis etiam Clodius Arqutius; inter quos ita comminus est pugnatum, ut ex nostris praeter duos centuriones sit nemo desideratus gloria se efferentes.
- 1 XXIII. Postero die ad Soricariam utrorumque
- 2 convenere copiae. Nostri brachia ducere coeperunt.

Pompeius cum animadverteret, castello se excludi Aspavia, quod est ab Ucubi milia passuum V, haec res necessario devocabat, ut ad dimicandum descenderet; neque tamen aequo loco sui potestatem faciebat, sed ex grumo . . . excelsum tumulum capiebant, usque eo, ut necessario cogeretur iniquum locum subire. Quo 3 de facto cum utrorumque copiae tumulum excellentem petissent, prohibiti a nostris sunt deiecti planitie. Quae res secundum nostris efficiebat proelium. Undi 4 que cedentibus adversariis non parum magna in caede versabantur. Quibus mons salutis, non virtus fuit 5 subsidio, ut, nisi advesperasset, a paucioribus nostris omni auxilio privati essent. Nam ceciderunt ex levi 6 armatura CCCXXIII, ex legionariis CXXXVIII, praeterquam quorum arma et spolia sunt ablata. Ita pridie duorum centurionum internicio hac adversariorum poena est litata.

XXV. Insequenti die pari consuetudine cum ad 1 eundem locum eius praesidium venisset, pristino illo suo utebantur instituto: nam praeter equites nulli loco aequo se committere audebant. Cum nostri in opere 2 *distenti* essent, equitum copiae concursus facere coeperunt, simulque vociferantibus legionariis, cum locum efflagitarent, ut consueti insequi — existimare posses paratissimos esse ad dimicandum — nostri ex humili convalle bene longe sunt egressi et planitie in aequiore loco constiterunt. Illi tamen procul dubio ad con- 3 grediendum in aequum locum non sunt ausi descendere praeter unum Antistium Turpionem; qui fidens viribus ex adversariis sibi parem esse neminem agitare coepit. Hic, ut fertur Achillis Memnonisque con- 4 gressus, Q. Pompeius Niger, eques Romanus Italicensis, ex acie nostra ad congregiendum progressus est. Quoniam ferocitas Antistii, laudis insignia scutorumque 5

praefulgens opus caelatum omnium mentes converterat ab opere ad spectandum, acies sunt dispositae: nam inter bellatores principes dubia erat posita victoria, ut prope videretur finem bellandi duorum dirimere pugna. Ita avidi cupidique suarum quisque partium virorum fautorumque voluntatis habebatur. Quorum virtute alacri, cum ad dimicandum in planitiem se contulissent, [quorum] pugna esset prope perfecta, nisi propter equitum congressum, ut supra demonstravimus, esset dirempta; levem armaturam praesidii causa non longe ab opere *prope* castra constituit. Ut, nostri equites in receptu dum ad castra redeunt, adversarii cupidius sunt insecuti, universi clamore facto impetum dederunt. Ita metu perterriti, cum in fuga essent, multis amissis in castra se recipiunt.

XXVI. Caesar ob virtutem turmae Cassianae donavit denarium tria milia et praefecto torques aureos v et levi armaturae denarium duo milia. Hoc die A. Baebius et C. Flavius et A. Trebellius, equites Romani Astenses, argento prope tecti equites ad Caesarem transfugerunt; qui nuntiaverunt equites Romanos coniurasse omnis, qui in castris Pompei essent, ut transitionem facerent; servi indicio omnes in custodiam esse coniectos, e quibus occasione capta se transfugisse. Item hoc die litterae sunt deprensae, quas mittebat Ursaonem Cn. Pompeius: 'S. V. G. E. V. Etsi, prout nostra felicitas, ex sententia adversarios adhuc propulsos *habemus*, [qui] si aequo loco sui potestatem facerent, celerius, quam vestra opinio fert, bellum confecissem; sed exercitum tironem non audent in campum deducere nostrisque adhuc freti praesidiis bellum ducunt. Nam singulas civitates circumsederunt, ut inde sibi commeatus capi- ant. Quare et civitates nostrarum partium conservabo et bellum primo quoque tempore conficiam. Cohortes

... animo habeo ad vos mittere. Profectu nostro commeatu privati necessario ad dimicandum descendent.'

XXVII. Insequenti tempore cum nostri in opere distenti essent, equites in oliveto, dum lignantur, interfecti sunt aliquot. Servi transfugerunt, qui nuntiaverunt, a. d. III Non. Mart. proelium ad Soricariam quod factum est, ex eo tempore metum esse magnum, et Attium Varum circum castellis praeesse. Eo die Pompeius castra movit et contra † Spalim in oliveto constituit. Caesar priusquam eodem est profectus, luna hora circiter sexta visa est. Ita castris motis Ucubim Pompeius praesidium, quod reliquit, iussit incendere, ut deusto oppido in castra maiora se reciperent. Insequenti tempore Ventiponem oppidum cum oppugnare coepisset, deditione facta iter fecit in Carrucam, contra Pompeium castra posuit. Pompeius oppidum, quod contra sua praesidia portas clausisset, incendit; milesque, qui fratrem suum in castris iugulasset, interceptus est a nostris et fustibus percussus. Hinc itinere facto in campum Mundensem cum esset ventum, castra contra Pompeium constituit.

XXVIII. Sequenti die cum iter facere Caesar cum copiis vellet, renuntiatum est ab speculatoribus Pompeium de tertia vigilia in acie stetisse. Hoc nuntio adlato vexillum proposuit. Idecirco enim copias eduxerat, quod Ursaonensium civitati, *qui sui* fuissent fautores, antea litteras miserat Caesarem nolle in convallem descendere, quod maiorem partem exercitus tironem haberet. Hae litterae vehementer confirmabant mentes oppidanorum. Ita hac opinione fretus tuto se facere posse existimabat: etenim et natura loci defendebatur et ipsius oppidi munitione, ubi castra habuit constituta. Namque ut superius demonstravi-

mus, loca excellentia tumulis contineri iuterim † nulla planitia dividit; id quod eo incidit tempore.

- 1 XXVIII. Planities inter utraque castra intercede-
bat circiter milia passuum v, ut auxilia Pompei duabus
defenderentur rebus, oppido et excelsi loci natura.
2 Hinc derigens proxima planities aequabatur. Cuius
decursum antecedebat rivus, qui ad eorum accessum
summam efficiebat loci iniquitatem: nam palustri et
3 voraginoso solo currens erat ad dextram. Itaque Cae-
sar cum aciem directam vidisset, non habuit dubium,
quin media planitie in aequum ad dimicandum adver-
sarii procederent. Hoc erat in omnium conspectu.
4 Hoc accedebat, ut locus illa planitie aequitate or-
naretur et dies solis serenitate, ut mirificum et
5 optandum tempus prope ab diis immortalibus illud
tributum esset ad proelium committendum. Nostri
laetari, nonnulli etiam timere, quod in eum locum res
fortunaequae omnium deducerentur, ut, quidquid post
6 horam casus tribuisset, in dubio poneretur. Itaque
nostri ad dimicandum procedunt, id quod adversarios
existimabamus esse facturos; qui tamen a munitione
oppidi longius non audebant procedere, in quo sibi prope
murum *praesidium* ab adversariis constituebant. Itaque
7 nostri procedunt. Interdum aequitas loci adversarios
efflagitabat, ut tali condicione contenderent ad victoriam;
neque tamen illi a sua consuetudine discedebant, ut
8 aut ab excelso loco aut ab oppido discederent. Nostri
pede presso propius rivum cum adpropinquassent, ad-
versarii patrocinari loco iniquo non desinunt.
1 XXX. Erat acies XIII aquilis constituta, quae late-
ribus equitatu tegebatur cum levi armatura milibus
sex, praeterea auxiliares accedebant prope alterum
tantum; nostra praesidia LXXX cohortibus et VIII mili-
2 bus equitum. Ita cum in extrema planitie iniquum

in locum nostri adpropinquassent, paratus hostis erat superior, ut transeundum superius iter vehementer esset periculosum. Quod cum a Caesare esset ani- 3
madversum, ne quid temere culpa suorum admitte-
retur, eum locum definire coepit. Quod cum hominum 4
auribus esset obiectum, moleste et acerbe accipiebant,
se impediri, quo minus proelium conficere possent.
Haec mora adversarios alacriores efficiebat: Caesaris 5
copias timore impediri ad committendum proelium.
Ita se efferentes iniquo loco sui potestatem faciebant, 6
ut magno tamen periculo accessus eorum haberetur.
Hic decumani suum locum, cornum dextrum, tenebant, 7
sinistrum III et V legio itemque et cetera auxilia *et*
equitatus. Proelium clamore facto committitur.

XXXI. Hic etsi virtute nostri antecedeabant, ad- 1
versarii loco superiore *se* defendebant acerrime, et
vehemens fiebat ab utrisque clamor telorumque missu
concursum, sic ut prope nostri diffiderent victoriae.
Congressus enim et clamor, quibus rebus maxime 2
hostis conterretur, in conlatu pari erant condicione.
Ita ex utroque genere cum parem virtutem ad bellan- 3
dum contulissent, pilorum missu fixa cumulatur et
concidit adversariorum multitudo. Dextrum ut demon- 4
stravimus decumanos cornum tenuisse; qui etsi erant
pauci, tamen propter virtutem magno adversarios
timore eorum opera adficiebat, quod a suo loco hostes
vehementer premere coeperunt, ut ad subsidium, ne
ab latere nostri occuparent, legio adversariorum tra-
duci coepta sit a dextro. Quae simul est mota, equi- 5
tatus Caesaris sinistro cornu premere coepit, ita uti
eximia virtute proelium facere possent, ut locus in
aciem ad subsidium veniendi non daretur. Ita cum 6
clamor esset intermixtus gemitu gladiatorumque crepitus
auribus oblati, inperitorum mentes timore praepediebat.

7 Hic, ut ait Ennius, pes pede premitur, armis teruntur arma, adversariosque vehementissime pugnantes nostri agere coeperunt; quibus oppidum fuit subsidio.
 8 Ita ipsis Liberalibus fusi fugatique non superfuissent, nisi in eum locum confugissent, ex quo erant egressi.
 9 In quo proelio ceciderunt milia hominum circiter xxx et si quid amplius, praeterea Labienus, Attius Varus, quibus occisis utrisque funus est factum, itemque equites Romani partim ex urbe partim ex provincia
 10 ad milia iii. Nostri desiderati ad hominum mille
 11 partim equitum partim peditum; saucii ad D. Adversariorum aquilae sunt ablatae xiii et signa et fasces; praeterea Hos habuit
 1 XXXII. ex fuga hac qui oppidum Munda sibi constituissent praesidium, nostrique cogebantur necessario eos circumvallare. Ex hostium armis scuta et pila pro cespite, pro vallo cadavera collocantur; insuper occisorum in gladiorum mucronibus capita hominum ordinata ad oppidum conversa: universa hostium timorem virtutisque insignia proposita viderent et vallo circumcluderentur adversarii. Ita Galli tragulis iaculisque oppidum, *quod* ex hostium cadaveribus sunt circumplexi, oppugnare coeperunt. Ex hoc proelio Valerius adulescens Cordubam cum paucis equitibus fugit, Sex. Pompeio, qui Cordubae
 5 fuisset, rem gestam refert. Cognito hoc negotio, quos equites secum habuit, quod pecuniae secum habuit, eis distribuit et oppidanis dixit se de pace ad Caesarem proficisci et secunda vigilia ab oppido discessit.
 6 Cn. Pompeius cum equitibus paucis nonnullisque peditibus ad navale praesidium parandum Carteiam contendit, quod oppidum abest a Corduba milia passuum
 7 CLXX. Quo cum ad octavum miliarium venisset, P. Caucilius, qui castris antea Pompei praepositus

esset, eius verbis nuntium mittit, eum minus belle habere: ut mitterent lecticam, qua in oppidum deferri possit. Leticariis missis Pompeius Carteiam defertur. 8 Qui illarum partium fautores essent, conveniunt in donum, quo erat delatus — qui arbitrati sunt clanculum venisse —, ut ab eo, quae vellent, de bello requirerent. Cum frequentia convenisset, de lectica Pompeius eorum in fidem confugit.

XXXIII. Caesar ex proelio *Munda* munitione circumdata Cordubam venit. Qui ex caede eo refugerant, pontem occuparunt. Cum eo ventum esset, convitiare 2 coeperunt, nos ex proelio paucos superesse; quo fugeremus? Ita pugnare coeperunt de ponte. Caesar flumen traiecit et castra posuit. Scapula, totius seditionis [, familiae et libertinorum] caput, ex proelio Cordubam cum venisset, familiam et liberos convocavit, pyram sibi extruxit, cenam adferri quam optimam imperavit, item optimis insternendum vestimentis: pecuniam et argentum in praesentia familiae donavit. Ipse de tempore cenat, *resinam* et *nardum* identidem 4 sibi infundit. Ita novissimo tempore servum iussit et libertum, qui fuisset eius concubinus, alterum se iugulare, alterum pyram incendere.

XXXIII. Oppidani autem, simul Caesar castra 1 contra ad oppidum posuit, discordare coeperunt, usque eo, ut clamor in castra nostra perveniret † fere inter Caesarianos et inter Pompeianos. Erant hic legiones 2 duae ex perfugis conscriptae, partim oppidanorum servi, qui erant a S. Pompeio manumissi; qui in Caesaris adventum dissentire coeperunt. Legio xiii oppidum defendere coepit, ne, cum iam depugnarent, turres ex parte et murum occuparent. Demum legatos ad 4 Caesarem mittunt, ut sibi legiones subsidio intromitteret. Hoc cum animadverterent homines fugitivi, oppidum

5 incendere coeperunt. Qui superati a nostris sunt inter-
fecti hominum milia XXII, praeterquam extra murum
6 qui perierunt. Ita Caesar oppido potitur. Dum hic
detinetur, ex proelio quos circummunitos superius
demonstravimus, eruptionem fecerunt et bene multis
interfectis in oppidum sunt redacti.

1 XXXV. Caesar Hispalim cum contendisset, legati
deprecatum venerunt. Ita cum ad oppidum esset ven-
tum, Caninium cum praesidio legatum intromittit: ipse
2 castra ad oppidum ponit. Erat bene magna *manus*
intra Pompeianarum partium, quae praesidium receptum
indignaretur clam quendam Philonem, illum, qui Pom-
peianarum partium fuisset defensor acerrimus — is
3 tota Lusitania notissimus erat —: hic clam praesidia
Lusitaniam proficiscitur et Caecilium Nigrum, hominem
barbarum, ad Lennium convenit, qui bene magnam
4 manum Lusitanorum haberet. Reversus Hispalim oppi-
dum denuo noctu per murum recipitur: praesidium,
vigiles iugulant, portas praeccludunt, de integro pugnare
coeperunt.

1 XXXVI. Dum haec geruntur, legati Carteienses
renuntiaverunt, quod Pompeium in potestate haberent.
Quod ante Caesari portas praecclusissent, illo beneficio
suum maleficio existimabant se lucrifacere. Lusi-
2 tani Hispali pugnare nullo tempore desistebant. Quod
Caesar cum animadverteret, si oppidum capere con-
tenderet, timuit, ne homines perditos incenderent et
moenia delerent, ita consilio habito noctu patitur Lusi-
tanos eruptionem facere; id quod consulto non existi-
mabant fieri. Ita erumpendo navis, quae ad Baetim
3 flumen fuisset, incendunt. Nostri dum incendio deti-
nentur, illi profugiunt et ab equitibus conciduntur.
4 Quo facto oppido recuperato Astam iter facere coepit;
ex qua civitate legati ad deditionem venerunt. Mun-

denses, qui ex proelio in oppidum confugerant, cum
diutius circumsederentur, bene multi deditionem faciunt,
et cum essent in legionem distributi, coniurant inter
sese, ut noctu signo dato, qui in oppido fuissent,
eruptionem facerent, illi caedem in castris admini-
strarent. Hac re cognita insequenti nocte vigilia tertia 5
tessera data extra vallum omnes sunt concisi.

XXXVII. Carteienses, dum Caesar in itinere reli- 1
qua oppida oppugnat, propter Pompeium dissentire
coeperunt. Pars erat, quae legatos ad Caesarem miserat,
pars erat, qui Pompeianarum partium fautores essent.
Seditione concitata portas occupant; caedes fit magna; 2
saucius Pompeius naves xx occupat longas et profugit.
Didius, qui Gadibus classi praefuisset, [ad quem] simul
nuntius adlatus est, confestim sequi coepit; Carteia
pedites et equitatus ad persequendum celeriter iter
faciebant item confestim consequentes. Quarto die 3
navigationis, quod imparati a Carteia profecti sine
aqua fuissent, ad terram adplicant. Dum aquantur,
Didius classe accurrit, naves incendit, nonnullas capit.

XXXVIII. Pompeius cum paucis profugit et locum 1
quendam munitum natura occupat. Equites et cohortes,
quae ad persequendum missae essent, speculatori-
bus antemissis certiores fiunt: diem et noctem iter
faciunt. Pompeius humero et sinistro crure vehe- 2
menter erat saucius. Hoc accedebat, ut etiam talum
intorsisset; quae res maxime impediabat. Ita lectica 3
a turre cum esset ablatum, in ea ferebatur Lusitanis
more militari; cum Caesaris praesidio fuisset con-
spectus, celeriter equitatu cohortibusque circumcluditur.
Erat accessus loci difficilis. Nam idcirco [propter 4
suo praesidio fuisset conspectus celeriter] munitum
locum natura ceperat sibi Pompeius, *ut* quamvis
magnam multitudinem deducti *pauci* homines ex supe-

riore loco defendere possent. Subeunt in adventu
 5 *nostri* depellunturque telis. Quibus cedentibus cupi-
 dius insequabantur adversarii et confestim tardabant
 ab accessu. Hoc saepius facto animum advertebatur,
 6 nostro magno id fieri periculo. Opere circummunire
 instituunt; pari † autem ex celeri festinatione circum-
 munitiones iugo derigunt, ut aequo pede cum adver-
 sariis congredi possent. A quibus cum animum ad-
 versum esset, fuga sibi praesidium capiunt.

1 XXXVIII. Pompeius, ut supra demonstravimus,
 saucius et intorto talo idcirco tardabatur ad fugien-
 dum, itemque propter loci difficultatem neque equo
 neque vehiculo salutis suae praesidium parare poterat.
 2 Caedes a nostris undique administrabatur. Exclusus
 munitione amissisque auxiliis ad convallem exesumque
 locum in speluncam Pompeius se occultare coepit, ut
 a nostris non facile inveniretur nisi captivorum in-
 3 dicio. Ita ibi interficitur. Cum Caesar Gadibus fuisset,
 Hispalim prid. Id. April. caput adlatum et populo datum
 est in conspectum.

1 XXXX. Interfecto Cn. Pompeio adolescente Didius,
 quem supra demonstravimus, illa adfectus laetitia pro-
 ximo se recepit castello nonnullasque naves ad refi-
 ciendum subduxit et, quodvis essent brachium ex
 2 utrisque partibus Lusitani, qui ex pugna
 superfuere, ad signum se receperunt et bene magna
 3 manu comparata ad Didium se reportant. Huic etsi
 non aberat diligentia ad naves tuendas, tamen non-
 numquam ex castello propter eorum crebras excu-
 siones eliciebatur et prope quotidianis pugnis
 4 insidias ponunt et tripertito signa distribuunt. Erant
 parati, qui naves incenderent, incensisque qui subsidium
ferrent repellerent: hi sic dispositi erant, ut a nullo
conspici possent; reliqui in conspectu omnium ad pugnam

contendunt. Ita cum ex castello Didius ad propellen- 5
 dum processisset cum copiis, signum a Lusitanis tolli-
 tur, naves incenduntur, simulque, qui ex castello ad
 pugnam processerant, eodem signo . . . fugientes latro-
 nes dum persequuntur, a tergo insidiae clamore sub-
 lato circumveniunt. Didius magna cum virtute *pugnans* 6
 cum compluribus interficitur; nonnulli ea pugna sca-
 phas, quae ad litus fuerant, occupant, item complures
 nando ad naves, quae in salo fuerunt, se recipiunt,
 ancoris sublatis pelagus remis petere coeperunt; quae
 res eorum vitae fuit subsidio. Lusitani praeda potiu- 7
 tur. Caesar Gadibus rursus ad Hispalim recurrit.

XXXXI. Fabius Maximus, quem ad Mundam † prae- 1
 sidium oppugnandum reliquerat, operibus adsiduis
diurnis nocturnisque circumscedit; interclusi inter se
 deernere; facta caede bene magna faciunt.
 Nostri ad oppidum recuperandum occasionem non 2
 praetermittunt et reliquos vivos capiunt, XIII milia.
 Ursaonem proficiscuntur; quod oppidum magna muni- 3
 tione continebatur, sic ut ipse locus non solum opere,
 sed etiam natura munitus ad oppugnandum hostem
 impediret. Hoc accedebat, ut aqua praeterquam in 4
 ipso oppido unam circumcirca nusquam reperiretur
 propius milia passuum VIII; quae res magno erat
 adiumento oppidanis. Tum praeterea accedebat, ut 5
 aggerem, materiesque, unde soliti sunt turre-
 ac *vineas facere*, propius milia passuum VI non repe-
 riebatur: † hac Pompeius ad oppidum oppugnationem
 tutiorem efficeret, omnem materiem circum oppidum
 succisam intro congescit. Ita necessario diducebantur 6
 nostri, ut a Munda, quod proxime ceperant, materiem
 illo deportarent.

XXXXII. Dum haec ad Mundam geruntur et Ursa- 1
 onem, Caesar, ad Hispalim cum Gadibus se recepisset,

insequenti die contione advocata *commemorat*: Initio
 quaesturae suae eam provinciam ex omnibus provin-
 ciis peculiarem sibi constituisse et, quae potuisset eo
 2 tempore, beneficia largitum esse; insequente praetura
 ampliata honore vectigalia, quae Metellus inposuisset,
 a senatu petisse *abolenda* et eius pecuniae provinciam
 liberasse simulque patrocinio suscepto multis legationi-
 3 bus ab se in senatum inductis simul *pro* publicis priva-
 tisque causis multorum inimicitiiis susceptis defendisse;
 suo item in consulatu absentem, quae potuisset, com-
 moda provinciae tribuisse: eorum omnium commodorum
 et immemores et ingratos in se et in populum Roma-
 4 num hoc bello et praeterito tempore cognosse. "Vos iure
 gentium civiumque Romanorum institutis cognitis more
 barbarorum populi Romani magistratibus sacrosanctis
 manus semel et saepius attulistis et luce clara Cassium
 5 in medio foro nefarie interficere voluistis. Vos ita
 pacem semper odistis, ut nullo tempore legiones de-
 sitae *sint* populi Romani in hac provincia haberi.
 Apud vos beneficia pro maleficiis, maleficia pro bene-
 ficiis habentur. Ita neque in otio concordiam neque
 6 in bello virtutem ullo tempore retinere potuistis. Pri-
 vatus ex fuga Cn. Pompeius adulescens a vobis re-
 ceptus fasces imperiumque sibi arripuit, multis interfectis
 civibus auxilia contra populum Romanum comparavit,
 7 agros provinciamque vestro impulsu depopulavit. In
 quo vos victores exstabatis? An me deleto non ani-
 mum advertebatis decem habere legiones populum
 Romanum, quae non solum vobis obsistere, sed etiam
 caelum diruere possent? Quarum laudibus est vir-
 tute

C. IULII CAESARIS

ET

A. HIRTII

FRAGMENTA.

C. IULII CAESARIS
FRAGMENTA.

I. ORATIONES.

*Oratio in Cn. Cornelium Dolabellam a. u. c. DCLXXVII
(vel DCLXXV*).*

Val. Max. VIII, 9, 3. Divus quoque Iulius . . . vim facundiae proprie expressit dicendo in accusatione Cn. Dolabellae, quem reum egit, extorqueri sibi causam optimam L. Cottae patrocinio, si quidem maxima tunc <eloquentia de vi> eloquentiae quæstæ est.

Gell. Noct. Att. IV, 16, 8. C. Caesar . . . in Dolabellam actionis I lib. I: Isti, quorum in aedibus fanisque posita et honori erant et ornatu.

Sueton. Caes. 4. Composita seditione civili Cornelium Dolabellam consularem et triumphalem repetundarum postulavit, absolutoque Rhodum secedere statuit.

Ibid. c. 55. Post accusationem Dolabellae haud dubie principibus patronis adnumeratus est.

Ibid. Genus eloquentiae dumtaxat adolescens adhuc Strabonis Caesaris secutus videtur, cuius etiam ex oratione, quæ inscribitur 'pro Sardis', ad verbum nonnulla transtulit in divinationem suam.

Plut. Caes. 4. Ἐπαγελθὼν δ' εἰς Ῥώμην Δολοβέλλαν ἔρινε κενώσεως ἐπαρχίας, καὶ πολλὰ τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πόλεων μαρτυρίας αὐτῷ παρέσχον. Ὁ μὲν οὖν Δολοβέλλας ἀπέφυγε τὴν δίκην.

Ascon. in Cicer. Orat. pro Scaur. p. 23 ed. Kiessl. Ne forte erretis et eundem hunc Cn. Dolabellam putetis esse, in quem C. Caesaris orationes legitis, scire vos oportet duos eodem [tempore] fuisse et praenomine et nomine et cognomine Dola-

*) Cf. Ranke, Weltgesch. III, 2, 324 Nr. 1.

bellas. Horum igitur alterum [Dolabellam] Caesar accusavit nec damnavit; alterum M. Scaurus et accusavit et damnavit.

Tac. de Orat. 34. Nono decumo aetatis anno L. Crassus C. Carbonem, uno et vicesimo Caesar Dolabellam . . . iis orationibus insecuti sunt, quas hodie quoque cum admiratione legimus.

Vell. Pat. Hist. Rom. II, 43, 3. Reliqua eius acta in urbe, nobilissima Cn. Dolabellae accusatio et maior civitatis in ea favor quam reis praestari solet . . . quo notiora sunt, minus egent stilo.

Emporius de Demonstrativa Materia, Rhetor. Lat. Minor. ed. Halm p. 568. Dicitur accusatione Dolabellae magnam famam eloquentiae consecutus; negabitur eandem meruisse, cum is, quem accusabat, evaserit.

Ps. Ascon. in Cic. Div. § 24 p. 110 ed. Orell. Significat et Caesarem item adolescentem in Dolabella reo ex Cilicia, qui quidem damnatus est, quantum oportuit per Hortensii gratiam.

Aurel. Victor de vir. ill. 78, 2. Mox Dolabellam iudicio oppressit.

Oratio in C. Antonium a. u. c. DCLXXVII.

Ascon. ad Cicer. Orat. in tog. cand. p. 75 ed. Kiessl. Is (Antonius) multos in Achaia spoliaverat nactus de exercitu Syllano equitum turmas. Deinde Graeci qui spoliati erant eduxerunt Antonium in ius ad M. Lucullum praetorem, qui ius inter peregrinos dicebat. Egit pro Graecis <C. Caesar> etiam tum adolescentulus, de quo paulo ante mentionem fecimus; et quom Lucullus id quod Graeci postulabant decrevisset, appellavit tribunos Antonius iuravitque se id forum eiurare, quod aequo iure uti non posset.

Plut. Caes. 4. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἀμειβόμενος τὴν Ἑλλάδα τῆς προθυμίας συνηγόρευσεν αὐτῇ Πόπλιον Ἀντώνιον διακούσῃ δωροδοκίας ἐπὶ Λευκοῦλλον τοῦ Μάρκου Μακεδονίας στρατηγού. Καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὥστε τὸν Ἀντώνιον ἐπικαλέσασθαι τοὺς δημάρχους, σκηψάμενον οὐκ ἔχειν τὸ ἴσον ἐν τῇ Ἑλλάδι πρὸς Ἕλληνας. Ἐν δὲ Ῥώμῃ πολλὴ μὲν ἐπὶ τῷ λόγῳ περὶ τῆς συνηγορίας αὐτοῦ χάρις ἐξέλαμπε.

Oratio, qua Plautiam rogationem suasit a. u. c. DCLXXXIV.

Gell. Noct. Att. XIII, 3, 5: Repperi in oratione C. Caesaris, qua Plautiam rogationem suasit, necessitatem dictam pro necessitudine, id est iure adfinitatis. Verba haec sunt: Equidem mihi videor pro nostra necessitate non labore, non opera, non industria defuisse.

Non. Marcell. p. 354, 8 M.: C. Caesar, cum Plautiam suasit rogationem: et quidem mihi videtur pro necessitate non labore, non opera, non industria defuisse.

Sueton. Caes. 5: Tribunatu militum, qui primus Romam reverso per suffragia populi honor optigit, actores restituendae tribuniciae potestatis, cuius vim Sulla diminuerat, enixissime iuravit. L. etiam Cinnae uxoris fratri, et qui cum eo civili discordia Lepidum secuti post necem consulis ad Sertorium confugerant, reditum in civitatem rogatione Plotia confecit, habuitque et ipse super ea re contionem.

Laudationes Iuliae amitae et Corneliae uxoris a. u. c. DCLXXXVI.

Sueton. Caes. 6. Quaestor Iuliam amitam uxoremque Corneliā defunctas laudavit e more pro rostris. Et in amitae quidem laudatione de eius ac patris sui utraque origine sic refert: Amitae meae Iuliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum diis immortalibus coniunctum est. Nam ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater: a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra. Est ergo in genere et sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, et caerimonia deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges.

Plut. Caes. 5. Τῆς Μαρτίου γυναικὸς Ἰουλίαις ἀποθανούσης ἀδελφίδους ἂν αὐτῆς ἐγκώμιόν τε λαμπρὸν ἐν ἀγορᾷ διήλθε . . . Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ γυναιξὶ πρῶτον λόγους ἐπιταφίους διεξέειπεν πατριῶν ἢ Ῥωμαίων, ἵνα δὲ οὐκ ἂν ἐν ἔθνει πρῶτος εἶπε Καῖσαρ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἀποθανούσης.

Oratio de poenis coniuratorum a. u. c. DCLXXXI.

Cic. in Catilin. IV, 7. Video duas adhuc esse sententias, unam D. Silani, qui censet eos, qui haec delere conati sunt, morte esse multandos, alteram C. Caesaris, qui mortis poenam removet, ceterorum suppliciorum omnis acerbitates amplectitur . . . Alter (Caesar) intellegit mortem ab dis immortalibus non esse supplicii causa constitutam, sed aut necessitatem naturae aut laborum ac miseriarum quietem esse. Itaque eam sapientes nunquam inviti, fortes saepe etiam libenter oppetiverunt. Vincula vero, et ea sempiterna, certe ad singularem poenam nefarii sceleris inventa sunt. Municipiis dispertiri iubet.

Ibid. § 8. Adiungit gravem poenam municipiis, si quis eorum vincula ruperit; horribiles custodias circumdat et dignas scelere hominum perditorum; sancit, ne quis eorum poenam, quos condemnat, aut per senatum aut per populum levare possit;

eripit etiam spem, quae sola homines in miseriis consolari solet. Bona praeterea publicari iubet, vitam solam relinquit nefariis hominibus; quam si eripuisset, multos una dolores animi atque corporis et omnis scelerum poenas ademisset.

Ibid. § 10. At vero C. Caesar intellegit legem Semproniam esse de civibus Romanis constitutam; qui autem rei publicae sit hostis, eum civem esse nullo modo posse; denique ipsum latorem Semproniae legis iniussu populi poenas rei publicae dependisse. Idem ipsum Lentulum, largitorem et prodigum, non putat, cum de pernicie populi Romani, exitio huius urbis tam acerbe, tam crudeliter cogitarit, etiam appellari posse popularem.

Cf. Cic. ad Att. XII, 21, 1. Sall. Bell. Catilin. c. 51. Suet. Caes. c. 14.

Plut. Caes. 7. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἀναστὰς λόγον διήλθε περὺρον-
τισμένον, ὡς ἀποκτείναι μὲν ἀνόητους ἄνδρας ἀξιώματι καὶ γένει
λαμπροῦς οὐ δοκεῖ πάτριον οὐδὲ δίκαιον εἶναι, μὴ μετὰ τῆς
ἐσχάτης ἀνάγκης, εἰ δὲ φρουροῖντο δεθέντες ἐν πόλει τῆς Ἰτα-
λίας, ὡς ἂν αὐτὸς ἔλθαι Κικέρων, μέχρι οὐ καταπολεμηθῆ Κατι-
λίνας, ὕστερον ἐν εἰρήνῃ καὶ καθ' ἡσυχίαν περὶ ἐκάστον τῆ
βουλῆ γινῶναι παρέξει. Cf. Plut. Cicer. 21.

Dio Cass. XXXVII, 36. Ὁ γὰρ Καῖσαρ, πάντων τῶν πρὸ
αὐτοῦ ψηφισαμένων ἀποθανεῖν σφας, γνώμην ἔδωκε δεῦρα τε
αὐτοῦς καὶ ἐς πόλεις ἄλλους ἄλλη καταθέσθαι, τῶν οὐσιῶν ἔστε-
ρημένους, ἐπὶ τῷ μῆτι περὶ ἀδείας ἔτι αὐτῶν χρηματοδοθῆναι τί
ποτε, κἂν διαδοῖ τις, ἐν πολέμῳ μοίρα τὴν πόλιν, ἐξ ἧς ἂν
φύγη, εἶναι.

Appian. Bell. Civ. II, 6. Ὁ Νέρων ἐδικαίον φυλάττειν
αὐτοῦς μέχρι Κατιλίνας ἐξέλαι πολέμῳ καὶ τὰ ἀκριβέστατα
μάθωσι, Γάιος τε Καῖσαρ . . . προσετίθει διαθέσθαι τοὺς ἄνδρας
Κικέρωνα τῆς Ἰταλίας ἐν πόλεσιν αἷς ἂν αὐτοῦς δοιμάση, μέχρι
Κατιλίνας καταπολεμηθέντος ἐς δικαστήριον ὑπαχθῶσι, καὶ μηδὲν
ἀνήκεστον ἐς ἄνδρας ἐπιφανεῖς ἢ πρὸ λόγον καὶ δίκης ἐξεργασμένους.

C. Iulius Victor Ars Rhet. III, 5 (Schol. Cic. ed. Orell.
p. 202. Rhet. Lat. Min. ed. Halm p. 379). Quaecumque con-
troversia versatur in aestimatione litis . . . ea cadit in statum
negotialem; sicut etiam de aestimatione litis aut de modo poenae
constituendo vis, quorum de culpa iam pronuntiatum est, quales
sunt duae orationes Catonis et Caesaris de poena coniuratorum.

Orationes in Memmium et L. Domitium praetores
a. u. c. DCLXXXVI.

Sueton. Caes. 23. Functus consulatu, Gaius Memmius Lucio-
que Domitio praetoribus de superioris anni actis referentibus,
cognitionem senatui detulit; nec illo suscipiente triduoque per
inritas altercationes absumpto in provinciam abiit.

Schol. Bob. in Cic. Sest. p. 297 Or. De actis loquitur,
quae habuit in consulatu C. Caesar inauspicato, ut videbatur;
qua de re adversus eum egerant in senatu C. Memmius et
L. Domitius praetores, et ipsius Caesaris orationes contra hos
extant, (quibus) et sua acta defendit et illos insectatur.

Schol. Bob. in Cic. Vatin. p. 317 Or. Commiserat senatui
causam suam C. Caesar, id est, ut de lege agraria patres iudi-
carent. Ibi enim habitae sunt tres illae orationes contra Domi-
tium et Memmium.

Suet. Caes. 73. Gai Memmi, cuius asperrimis orationibus
non minore acerbitate rescripserat, etiam suffragator mox in
petitione consulatus fuit.

Cf. Suet. Ner. 2.

Oratio ad milites seditiosos a. u. c. DCCV.

Dio Cass. XLI, 26—35. Appian. Bell. civ. II, 47.

Oratio apud milites in Africa habita
a. u. c. DCCVIII.

Suet. Caes. 66. Itaque cum expectatio adventus Iubae terri-
bilis esset, convocatis ad contionem militibus Scitote, inquit,
paucissimis his diebus regem adfuturum cum decem legionibus,
equitum triginta, levis armaturae centum milibus, elephantis
trecentis. Proinde desinant quidam quaerere ultra aut opi-
nari, mihi que, qui compertum habeo, credant; aut quidem
vetustissima nave impositos quocumque vento in quascumque
terras iubebo aveli.

Oratio apud milites de commodis eorum.

Diomed. Art. Gramm. ed. K. I p. 400. 'Frustrum' ait
C. Caesar apud milites de commodis eorum: Non frustrabo vos,
milites.

Oratio pro Bithynis.

Gell. Noct. Att. V, 13, 6. In oratione, quam pro Bithynis
dixit, hoc principio usus est: Vel pro hospitio regis Nicomedis
vel pro horum necessitate, quorum de re agitur, refugere
hoc munus, M. Iunee, non potui. Nam neque hominum morte
memoria deleri debet, quin a proximis retineatur, neque clien-
tes sine summa infamia deseri possunt; quibus etiam a pro-
pinquis nostris opem ferre instituiimus.

Iul. Rufinian. de Figur. p. 201 ed. Ruhnk. Rhet. Lat.
Min. ed. Halm p. 40 § 8. Caesar pro Bithynis: Quid ergo?
syngraphae non sunt, sed res aliena est.

Oratio pro Decio Samnite.

Tacit. de Orator. 21. Nisi forte quisquam aut Caesaris pro Decio Samnite aut Bruti pro Deiotaro rege ceterosque eiusdem lenitudinis ac teporis legit, nisi qui et carmina eorundem miratur.

Orationes perperam Caesari attributae.

Sueton. Caes. 55. Orationes aliquas reliquit, inter quas temere quaedam feruntur. Pro Quinto Metello non immerito Augustus existimat magis ab actuariis exceptam male subsequentiis verba dicentis, quam ab ipso editam; nam in quibusdam exemplaribus invenio ne inscriptam quidem pro Metello, sed quam scripsit Metello, cum ex persona Caesaris sermo sit Metellum seque adversus communium obrectatorum criminationes purgantis. Apud milites quoque in Hispania idem Augustus vix ipsius putat, quae tamen duplex fertur: una quasi priore habita proelio, altera posteriore, quo Asinius Pollio ne tempus quidem contionandi habuisse eum dicit subita hostium incursione.

II. DE ANALOGIA AD M. TULLIUM CICERONEM LIBRI DUO.

(a. u. c. DCLXXXIX?).

Sueton. Caes. 56. Reliquit et de Analogia duos libros et Anticatores totidem ac praeterea poemata, quod inscribitur Iter. Quorum librorum primos in transitu Alpium, cum ex citeriore Gallia conventibus peractis ad exercitum rediret, sequentes sub tempus Mundensis proelii fecit, novissimum, dum ab urbe in Hispaniam ulteriorem quarto et vicensimo die pervenit.

Quintil. Institut. Orat. I, 7, 34. An ideo minor est M. Tullius orator, quod idem artis huius diligentissimus fuit et in filio, ut in epistulis apparet, recte loquendi asper quoque exactor? aut vim C. Caesaris fregerunt editi de analogia libri?

Fronto p. 221 ed. Nab. Fac memineris et cum animo tuo cogites, G. Caesarem atrocissimo bello Gallico cum alia multa militaria, tum etiam duos de Analogia libros scrupulosissimos scripsisse: inter tela volantia de nominibus declinandis, de verborum aspirationibus et rationibus inter classica et tubas.

Ioann. Saresb. Metal. I, 21. C. Caesar de Analogia libros edidit.

LIBRI PRIMI FRAGMENTA.

Cicer. Brut. 72, 253. Qui etiam in maximis occupationibus cum ad te ipsum (sc. Ciceronem) . . . de ratione latine loquendi accuratissime scripserit primoque in libro dixerit, verborum delectum originem esse eloquentiae, tribueritque, mi Brute, huic nostro, qui me de illo maluit quam se dicere, laudem singularem; nam scripsit his verbis, cum hunc nomine esset adfatus: Ac si, ut cogitata praeclare eloqui possent, nonnulli studio et usu elaboraverunt, cuius te paene principem copiae atque inventorem bene de nomine ac dignitate populi Romani meritum esse existimare debemus: hunc facilem et cotidianum novisse sermonem nunc pro relicto est habendum.

Gell. Noct. Att. I, 10, 4. Id, quod a C. Caesare, excellentis ingenii ac prudentiae viro, in primo de analogia libro scriptum est, habe semper in memoria atque in pectore, ut tanquam scopulum, sic fugias inauditum atque insolens verbum. — Macrob. Sat. I, 5, 2. Ego enim id quod a C. Caesare, excellentis ingenii ac prudentiae viro, in primo analogiae libro scriptum est habeo semper in memoria atque in pectore, ut tanquam scopulum, sic fugiam infrequens atque insolens verbum. — Joh. Saresb. Policr. 8, 10. Fideliter exsequendum erit, quod in primo libro de analogia scripsit C. Claudius Caesar, vir excellentis ingenii magnaque prudentiae. Ait enim: „Tanquam scopulum nautae fugiunt, sic fugiendum est infrequens atque insolens verbum.“ — Idem Metalog. 1, 15. Caesar in libro de analogia grammaticus quidem est, et vitandum esse denuntiat, quidquid auditori perito potest esse absurdum: „Ut nautae, inquit, scopulum fugiunt, sic fugiendum est infrequens atque insolens verbum.“

Gell. Noct. Att. XIX, 8, 3. Gaius Caesar . . . in libris, quos ad M. Ciceronem de analogia conscripsit, harenas vitiose dici existimat, quod arena numquam multitudinis numero appellanda sit, sicuti neque caelum neque triticum; contra autem quadrigas, etiamsi currus unus, equorum quattuor iunctorum agmen unum sit, plurativo semper numero dicendas putat, sicut arma et moenia et comitia et inimicitias. — Ibid. § 7. Tunc probato libro de analogia primo, verba haec ex eo pauca memoriae mandavi. Nam, cum supra dixisset, neque caelum neque triticum neque harenam multitudinis significationem pati: num tu, inquit, harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram ac plures terras et urbem et urbes et imperium et imperia dicamus, neque quadrigas in unam nominis figuram redigere neque harenam multitudinis appellatione convertere possimus?

Pompei. Comment. in Art. Donat. ed. Keil (Gramm. Lat. V) p. 197, 24. Analogia . . . fit octo modis: ut sint sex illae partes

quae accidunt nomini <similes>; sex autem accidunt nomini ista, qualitas comparatio genus numerus figura casus, ecce sex partes: exitus syllabarum ut sit similis; puta illud in us exit et illud in us: paenultimarum ratio ut sit similis, ut aut vocales [syllabae] sint aut consonantes: deinde ut tempora sint similia; si illa brevis est, et illa brevis sit. de istis omnibus rebus si unum minus fuerit, iam non stat analogia; de his rebus, quae positae sunt apud Caesarem, siquid minus fuerit, iam non stabit ratio analogiae, ait enim Caesar: nisi omnia consentiant inter se, non potest fieri ut nominis similitudo sit.

Pompei. Comment. in Don. ed. Keil p. 144, 17. Alba civitas: alii dicunt Albanus, alii Albensis. quae ratio est? nunquid possumus scire, quare sic [quid] invenitur? Caesar quidem in libris analogicis voluit dicere discretionem. ait sic Caesar in libris analogiae: duae sunt Albae, alia ista quam novimus in Aricia, et alia hic in Italia. volentes Romani discretionem facere, istos Albanos dixerunt, illos Albenses.

Pompei. Comment. in Don. ed. Keil p. 108, 7. Legimus apud maiores nostros primas apud Romanos XI litteras fuisse tantum modo, ut dicit Caesar in libro analogiarum primo; in libro analogiarum Caesar hoc dicit, XI fuisse.

Pompei. Comment. in Don. ed. Keil p. 199, 13. Ille (Varro) dicit: lac non debemus dicere, sed lact. sed dixit Caesar contra ipsum rem valentissimam, nullum nomen duabus mutis terminari. Cf. Keil Gramm. Lat. V p. 326, 25. VIII p. 120, 7.

Priscian. I p. 14, 10 ed. Hertz. Pompei quoque genitivum per tria i scribebant, quorum duo superiora loco consonantium accipiebant, ut si dicas Pompelli; nam tribus i iunctis qualis possit syllaba pronuntiarum? quod Caesari doctissimo artis grammaticae placitum a Victore quoque in arte grammatica de syllabis comprobatur.

Prob. Inst. Art. p. 50, 21 ed. Keil (Gramm. Lat. IV). Nam cum omnes artis latores, praecipueque Caesar, propter rationem metricam et structurarum qualitates singularum litterarum sonos ponderarent, hac ratione semivocales mutis praefendas indicaverunt, quod semivocales geminatae ad sonum vocalibus occurrunt, hoc est ut syllabam facere possint, ut puta fla ars mons iners et cetera talia; at vero mutae geminatae, si vocalibus occurrant nec syllabam nec sonum scilicet facere possint. quis enim b c d k p q t g geminatas vocalibus misceat et sonum syllabae potest audire?

LIBRI SECUNDI FRAGMENTA.

Charis. I p. 130, 6 K. (Gramm. Lat. I). Fagos G. Caesar de analogia II: fagos populos ulmos.

Charis. I p. 135, 20 K. Lacer an laceris? ut tener puer.

ultimam enim vocalem si ablativus amiserit, dabit scire qualis esse debeat nominativus. Ovidius „mille lacer spargere locis“, quod ita dici debere et Caesar de analogia libro II nec non et Valgius de rebus per epistolam quaesitis disputant.

Charis. I p. 144, 30 K. Turbo Turbonis, si proprium sit hominis nomen; turbinis, si procellam voluerimus exprimere, ait in eo, inquit Plinius, qui est in lusu puerorum. sed Caesar de analogia II turbonem, non turbinem etiam in tempestate dici debere ait, ut Cato Catonis, non ut homo hominis. Cf. Charis. p. 63, 8 sq. Prob. de Nomin. Exc. K. G. L. IV p. 210, 30. Prisc. VI, 16 (K. G. L. II) p. 207, 17. Serv. ad Verg. Aen. I, 83. VII, 378.

Quintil. Inst. Orat. I, 5, 63. Nunc recentiores instituerunt Graecis nominibus Graecas declinationes potius dare, quod tamen ipsum non semper fieri potest. mihi autem placet rationem Latinam sequi, quousque patitur decor. neque enim iam Calypsonem dixerim ut Iunonem, quamquam secutus antiquos C. Caesar utitur hac ratione declinandi.

Priscian. Inst. VI, 64 p. 248 ed. Hertz (Keil Gramm. Lat. II). In is desinentia longam cuiuscumque sint generis Latina ablata s, addita tis faciunt genitivum, ut haec lis litis, hic et haec dis ditis, unde hi et hae dites et haec ditia, cuius nominativum singularem in usu non inveni. debet tamen secundum analogiam hoc dite esse. nam in is finiri neutrum non potest . . . hic et haec Samnis huius Samnitis. sic Caesar de analogia.

De dub. nomin. Keil Gramm. Lat. V p. 575, 11. Crinis generis masculini, ut Caesar de analogia.

Priscian. VI, 65. p. 249 ed. Hertz. Illa quoque tam in is quam in er finita nomina regulam servant in er terminatorum, id est accepta is faciunt genitivum, ut hic pulvis et pulvis pulveris, hic cucumis et cucumer cucumeris, hic cinis et ciner cineris, hic vomis et vomer vomeris. praeterea Caesar declinat pubis puberis; quidam, ut Probus, pubes puberis, quidam puber puberis.

Priscian. VI, 66. p. 250 ed. Hertz. Haec pollis pollinis. sic Charisius. Probus autem et Caesar hoc pollen pollinis declinaverunt.

Charis. I p. 122, 29 K. Ne illa quidem ratio recepta est, quam G. Caesar ponit in femininis, ut puppim restim pelvim f. hoc enim modo et ab hoc cani dicemus et ab hoc iuv<eni>.

Charis. I p. 122, 13 K. Omnium nominum quae sunt neutri generis et in e terminantur ait Plinius Caesarem scisse eosdem esse ablativos quales sunt dativi singulares. Ar litteris nomina neutralia terminata item non minus ait Caesar, quia dativo et ablativo pari iure funguntur, ut idem Plinius scribit.

Charis. I p. 119, 3 K. Animal animale faciet, ut autumnal autumnale, capital capitale, tribunal tribunale: quae patienda

non sunt, ut supra diximus. Plinius Secundus animal, non animale ait dici debere. C. Caesar, quasi indiscretum hoc sit, ait l littera nominativo singulari neutra finita nomina eandem [de]finitionem capere quam capiunt e littera terminata, huic animali et ab hoc animali, huic puteali et ab hoc puteali.

Charis. I p. 133, 18 K. Iubare. Plinius ait inter cetera etiam istud C. Caesarem dedisse praeceptum, quod neutra nomina ar nominativo clausa per i dativum ablativumque singulares ostendant; iubar tamen ab hac regula dissidere. nam ut huic iubari dicimus, ab hoc iubare dicendum est, ut huic farri et ab hoc farre.

Charis. I p. 90, 7 K. Panis genitivum pluralem Caesar de analogia II panium dixit, sed Verrius panum sine i. — Charis. I p. 141, 20 K. Panium Caesar de analogia libro II dici debere ait. sed Verrius contra. nam i detracta panum ait dici debere.

Charis. I p. 141, 24 K. Partum. Caesar in analogicis harum partum.

Gell. IV, 16, 9. In libris analogicis omnia istius modi (sc. genitivos et dativos singul. nominum quartae declinationis) sine i littera dicenda censet. Cf. Beck, C. Plinii Secundi libror. dubii sermonis reliquiae p. 17 (Lips. 1894).

Marius Victor. Ars Gramm. I, 4, p. 9, 2 ed Keil (Gramm. Lat. VI). Consultum senati ipse (Licinius Calvus) scripsit, at C. Caesar (sic emend. Schlittius, codd.: et ad C. Caesarem) senatus consultum.

Gell. IX, 14, 25. C. Caesar in libro de analogia secundo huius die et huius specie dicendum putat.

Isidor. Orig. XI, 2, 33. Mortuus ex qua parte orationis declinetur, incertum est. Nam sicut ait Caesar, ab eo, quod est morior, in participio praeteriti temporis in tus exire debuit, per unum scilicet u, non per duo. Nam ubi geminata est littera u, nomen est, non participium, ut fatuus, arduus. — Cf. August. Regul. p. 520, 22 ed. Keil (Gramm. Lat. V), unde Isidorus sua transscripsit, ubi tamen legitur: ut Cicero dixit. — Prob. Instit. Art. p. 126, 16 K. G. L. IV; Prisc. X, 9, p. 502, 3 H.

Gell. VI, 9, 15. M. Tullius et C. Caesar mordeo memordi, pungo pepugi, spondeo spepondi dixerunt.

Priscian. XVIII, 8, 75. p. 239, 7 ed. Hertz. Caesar non incongrue protulit ens a verbo sum es, quomodo a verbo possum potes: potens.

Charis. p. 110, 23 K. Is homo idem compositum facit nisi quia Caesar libro II singulariter idem, pluraliter isdem dicendum confirmat. sed consuetudo hoc non servat. Se et sese pronomina ita distinguit, ut se dicamus, cum aliquem quid in alium fecisse ostendimus, ut puta ille dicit se hoc illi fecisse;

cum autem in se ipsum, tunc dicamus sese, velut dixit sese hoc sibi fecisse. Cf. Ritschl Opusc. IV, 313.

Quintil. I, 7, 21 optimus maximus, ut mediam i litteram, quae veteribus u fuerat, acciperent, Gai primum Caesaris inscriptione traditur factum. — Vel. Long. p. 67, 3 K. (Gramm. Lat. VII). Varie scriptitatum est mancupium aucupium manubiae, siquidem C. Caesar per i scripsit, ut apparet ex titulis ipsius. — Cassiod. de Orthograph. p. 150, 10 ed Keil (Gramm. Lat. VII). Lacrumae an lacrimae, maxumus an maximus, et siqua similia sunt, quo modo scribi debeant, quaesitum est. Terentius Varro tradidit Caesarem per i eius modi verba solitum esse enuntiare et scribere: inde propter auctoritatem tanti viri consuetudinem factam. — Isidor. Orig. I, 26, 15. — Mar. Victor. p. 9, 3 K. (Gramm. Lat. VI) idem (i. e. Caesar, siquidem recte Schlittius emendavit fragm. ap. Mar. Victor. supra p. 144) optimus maximus scripsit, non ut nos per u litteram.

Charis. I p. 143, 32 K. Siremps tantum per nominativum et ablativum declinatur, siremps, ut tabes et pluris, ab hac sirempse plure tabe; Caesar ergo, siremps lex esto quasi sacram violaverit dixisse pronuntiandus est, nisi forte quidam adverbialiter legere maluerint, similiter lex esto. Cf. Ritschl Opusc. IV, 61 sq. Huschke ibid. p. 80. Hertz. Philol. XI, 680.

III. ANTICATO a. u. c. DCCIX.

Gell. IV, 16, 8. C. Caesar, gravis auctor linguae Latinae in Anticatone, unius, inquit, arrogantiae, superbiae dominatus mandatus. Cf. Bachrens, Arch. Lexicogr. II, 477.

Priscian. VI, 36 p. 227, 2 H. Caesar in Anticatone priore: uno enim excepto, quem alius modi atque omnis natura finxit, suos quisque habet caros. — Item VI, 82 p. 266, 19. VII, 20 p. 303, 23. XIII, 12. Vol. II p. 8, 13.

Plin. Epist. III, 12, 2. Erunt officia antelucana, in quae incidere impune ne Catoni quidem licuit, quem tamen C. Caesar ita reprehendit ut laudet. Describit enim eos quibus obvius fuerat cum caput ebrii retexissent, erubuisse: deinde adicit putares non ab illis Catonem, sed illos a Catone deprehensos. Potuitne plus auctoritatis tribui Catoni quam si ebrius quoque tam venerabilis erat?

Plut. Caes. 3. Ἐν τῇ πρὸς Κικέρωνα περὶ Κάτωνος ἀντιγραφῆς παραίτεται μὴ στρατιωτικοῦ λόγον ἀνδρὸς ἀντεξετάξαι πρὸς δεινότητα ζήτορος εὐφροῦς καὶ σχολῆν ἐπὶ τοῦτο πολλὴν ἔχοντος.

Plut. Cic. 39. Ἐκ δὲ τούτου διετέλει τιμῶν καὶ φιλοφρονοῦμενος, ὥστε καὶ γράφοντι λόγον ἐγκώμιον Κάτωνος ἐντιγράφων τὸν τε λόγον αὐτοῦ καὶ τὸν βίον ὡς μάλιστα τῷ Περικλέους ἐοικῶτα καὶ Θηραμένους ἐπαινεῖν. Ὁ μὲν οὖν Κικέρωνος λόγος Κάτων, ὁ δὲ Καίσαρος Ἀντικίων ἐπιγέγραπται.

Plin. Nat. Hist. VII, 117. *Salve primus omnium parens patriae appellate (sc. Cicero), primus in toga triumphum linguaeque lauream merite, et facundiae Latinarumque litterarum parens atque, ut dictator Caesar hostis hostis tuus de te scripsit, omnium triumphatorum laurea maior, quanto plus est ingenii Romani terminos in tantum promovisse quam imperii.*

Senec. de tranquill. animi. 17, 9. *Catonis ebrietas obiecta est. facilius efficiet, quisquis obiecerit, hoc crimen honestum, quam turpem Catonem.*

Plut. Cat. 11. Τῆς κληρονομίας (Καπίωνος ἀδελφοῦ) εἰς αὐτὸν τε καὶ θυγάτριον τοῦ Καπίωνος ἠκούσθη, οὐδὲν ὄν ἀνάλωσε περὶ τὸν τάφον ἀπήτησεν ἐν τῇ νεμήσει. Καὶ ταῦτα πρόξεντος αὐτοῦ καὶ πράττοντος ἦν ὁ γράψας, ὅτι νοσίου τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ μετέβαλε καὶ διήθησε, χροσίον ζητῶν κατακεκαυμένον. Οὕτως οὐ τῷ ξίφει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ γραφείῳ τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ ἀνυπόδικον ἐπίστευσεν.

Plut. Cat. 36. Οὔσης δὲ πολλῆς καὶ βασιλικῆς ἐν ἐκπώμασι καὶ τραπέζαις καὶ λίθοις καὶ πορφύραις κατασκευῆς, ἦν ἔδει παραθεῖσθαι ἐξαργυρισθῆναι, πάντα βουλόμενος ἐξακριβοῦν καὶ πάντα κατατείνειν εἰς ἄκραν τιμὴν καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρῆναι καὶ προσάγειν τὸν ἔσχατον ἐκλογισμὸν οὐδὲ τοῖς ἐθάσι τῆς ἀγορᾶς ἐπίστευεν, ἀλλὰ ὑπονοῶν ἑμοῦ πάντας, ὑπηρέτας, κήρυκας, ὠνητάς, φίλους, τέλος αὐτὸς ἰδίᾳ τοῖς ὀνομαζομένοις διαλεγόμενος καὶ προσβιβάζων ἕκαστον, οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν ἀγορασμάτων ἐπόλει. Διὸ τοῖς τε ἄλλοις φίλοις ὡς ἀπιστῶν προσέειπον, καὶ τὸν συνηθέστατον ἀπάντων Μουνάτιον εἰς ὁργὴν ὀλίγον δεῖν ἀνήκεστον γενομένην ἐνέβαλεν, ὥστε καὶ Καίσαρι γράφοντι λόγον κατὰ τοῦ Κάτωνος πιερωτάτην τοῦτο τὸ μέρος τῆς κατηγορίας διατριβὴν παρασχέειν.

Plut. Cat. 52. Τῆς δὲ οἰκίας καὶ τῶν θυγατέρων κηδεμόνος δεομένων ἀνέλαβε πάλιν τὴν Μαρκίαν χηρεύουσαν ἐπὶ χρήμασι πολλοῖς· ὁ γὰρ Ὀρθήσιος θνησκῶν ἐκείνην ἀπέλιπε κληρονομόν. Εἰς ὃ δὴ μάλιστα λουδοροῦμενος ὁ Καίσαρ τῷ Κάτωνι φιλοπλουτίαν προσφέρει καὶ μισθαρσίαν ἐπὶ τῷ γάμῳ. Τί γὰρ ἔδει παραχωρεῖν δεόμενον γυναικὸς ἢ τί μὴ δεόμενον αὐδῆς ἀναλαμβάνειν, εἰ μὴ δέλεαρ ἐξ ἀρχῆς ὑφείδη τὸ γύναιον Ὀρθήσιον καὶ νέαν ἔχρησεν, ἵνα πλουσίαν ἀπολάβῃ;

Plut. Cat. 54. Ἐκπεμφθεὶς δὲ εἰς Ἀσίαν, ὡς τοῖς ἐκεῖ συνάγονσι πλοῖα καὶ στρατιὰν ὠφέλιμος γένοιτο, Σεβιλίαν ἐπηγάγετο τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸ Λευκούλλου παιδίον ἐξ ἐκείνης γενοῦς. Ἡκολούθησε γὰρ αὐτῷ χηρεύουσα, καὶ πολὺ τῶν εἰς τὸ ἀκόλαστον αὐτῆς διαβολῶν ἀφείλεν ὑποδύσα τὴν ὑπὸ Κάτωνι φρουρῶν καὶ πλάνην καὶ δίκαιον ἕνοσίχθως. Ἄλλ' ὃ γε Καίσαρ οὐδὲ τῶν ἐπ' ἐκείνη βλασφημιῶν τοῦ Κάτωνος ἐφείσατο.

Suet. Caes. 56. *Reliquit et de Analogia duos libros et Anticatonos totidem . . . Quorum librorum primos in transitu Alpium . . . sequentes sub tempus Mundensis proelii fecit.*

Plut. Caes. 54. Ὁ μὲν οὖν μετὰ ταῦτα γραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Κάτωνα τεθνεῶτα λόγος οὐ δοκεῖ πρόξας ἔχοντος οὐδὲ εὐδιאלλάκτως σημείον εἶναι. Πῶς γὰρ ἂν ἐφείσατο ζῶντος, εἰς ἀνείσθητον ἐκείας ὁργὴν τοσαύτην; τῇ δὲ πρὸς Κικέρωνα καὶ Βρούτου αὐτοῦ καὶ μυρίους ἄλλους τῶν πεπολεμημένων ἐπιεικεία τευμαίρονται καὶ τὸν λόγον ἐκείνον οὐ ἐξ ἀπεχθείας, ἀλλὰ φιλοτιμίᾳ πολιτικῇ συντετάχθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἐγραψε Κικέρων ἐγκώμιον Κάτωνος ὄνομα τῷ λόγῳ θήμενος Κάτωνα· καὶ πολλοῖς ὁ λόγος ἦν διὰ σπουδῆς, ὡς εἰκός, ὑπὸ τοῦ δεινοτάτου τῶν θητόρων εἰς τὴν καλλίστην πεποιημένος ὑπόθεσιν. Τοῦτο ἦν ἡ Καίσαρα κατηγορίαν αὐτοῦ νομίζοντα τὸν τοῦ τεθνηκότος δι' αὐτὸν ἐπαινον. Ἐγραψεν οὖν πολλὰς τινὰς κατὰ τοῦ Κάτωνος αἰτίας συναγαγόν· τὸ δὲ βιβλίον Ἀντικίων ἐπιγέγραπται. Καὶ σπουδαστῶς ἔχει τῶν λόγων ἐκείνος διὰ Καίσαρα καὶ Κάτωνα πολλοῖς.

Cic. ad Attic. XIII, 50, 1. *Admonitus quibusdam tuis litteris, ut ad Caesarem uberiores litteras mittere instituerem, quum mihi Balbus nuper in Lanuvino dixisset se et Oppium scripsisse ad Caesarem me legisse libros contra Catonem et vehementer probasse, conscripsi de iis ipsis libris epistolam Caesari.*

Cic. ad Attic. XIII, 51, 1. *Ad Caesarem quam misi epistolam, eius exemplum fugit me tum tibi mittere, nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule + micillus, nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὁμοίονque scriberem: bene enim existimo de illis libris, ut tibi coram; itaque scripsi et ἀκολοκεύτως et tamen sic, ut nihil eum existimem lecturum libentius.*

Cic. Topic. 25, 94. *Cum aliquid de utilitate, honestate, aequitate disseritur deque iis rebus, quae his sunt contrariae, incurrit status aut iuris aut nominis, quod idem contingit in laudationibus. Nam aut negari potest id factum esse, quod laudetur, aut non eo nomine adficiendum, quo laudator adferat, aut omnino non esse laudabile, quod non recte, non iure*

factum sit. Quibus omnibus generibus usus est nimis impudenter Caesar contra Catonem meum.

Quintil. Inst. Or. III, 7, 28. Itaque, ut non consensi hoc laudativum genus circa solam versari honesti quaestionem, sic qualitate maxime contineri puto, quamquam tres status omnes cadere in hoc opus possint, usque usum C. Caesarem in vituperando Catone notaverit Cicero.

Tacit. Ann. IV, 34. Marci Ciceronis libro, quo Catonem caelo aequavit, quid aliud dictator Caesar quam rescripta oratione, velut apud iudices, respondit?

Iuven. Sat. VI, 338

omnes
noverunt Mauri atque Indi, quae psalteria penem
maiores, quam sunt duo Caesaris Anticatones,
illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
intulerit.

Schol. ad h. l. Caesar bello civili cognita Catonis morte, cuius virtutem dialogo illo cui inscripsit Cato Cicero etiam laudavit, libros duos famosissimos, vitam Catonis, edidit quos Anticatones inscripsit.

App. Bell. Civ. II, 99. Κιέρωνος ποιήσαντος ἐγκώμιον ἐς αὐτὸν καὶ ἐπιγράφαντος Κάτων, ἀντέγραψε κατηγορίαν ὁ Καῖσαρ, καὶ ἐπέγραψεν Ἀντικάτων.

Dio Cass. XLIII, 13, 4. Καὶ δὴ καὶ τὸν Κάτωνα ἔδωκεν ἄν· οὐτὰ γὰρ αὐτὸν ἐτεθανύμηναι, ὥστε τοῦ Κιέρωνος ἐγκώμιον μετὰ ταῦτα αὐτοῦ γράφαντος ἐγκρανετῆσαι μὲν μὴδὲν καίπερ καὶ ἐκείνου οἱ προσπολεμήσαντος, βιβλίον δὲ τι γράψαι, ὃ καὶ Ἀντικάτωνά ἐκέλεσε.

Mart. Cap. V, 468 p. 152 Gr. Adversum quam intentionem laudatori certamen est vel vituperatori, licet in superiori astructione quidam confictus evidens approbetur, ut cum alius quempiam laudat et alter accusat, ut Catonem Tullius laudans et duobus voluminibus Caesar accusans.

Hieronym. Comment. in Osee Lib. II, Praef. (Tom. VI p. 54 ed. Vallars.). Magis optarem illud mihi contingere, quod Titus Livius scribit de Catone, cuius gloriae neque profuit quisquam laudando, nec vituperando nocuit, quum utrumque summis praediti fecerint ingenis. Significat autem M. Ciceronem et C. Caesarem, quorum alter laudes, alter vituperationes supradicti scripsit viri.

IV. APOPHTHEGMATA sive DICTA COLLECTANEA.

Suet. Caes. 56. Feruntur et a puero et ab adolescentulo quaedam scripta, ut Laudes Herculis, tragoedia Oedipus, item Dicta collectanea; quos omnis libellos vetuit Augustus publicari.

Cic. ad Fam. IX, 16, 4. Sed tamen ipse Caesar habet peracre iudicium, et, ut Servius, frater tuus, quem litteratissimum fuisse iudico, facile diceret: 'hic versus Plauti non est, hic est', quod tritas aures haberet notandis generibus poetarum et consuetudine legendi, sic audio Caesarem, cum volumina iam confecerit ἀποφθεγμάτων, si quod adferatur ad eum pro meo, quod meum non sit, reicere solere; quod eo nunc magis facit, quia vivunt mecum fere cotidie illius familiares; incidunt autem in sermone vario multa, quae fortasse illis, cum dixi, nec inlitterata nec insulsa esse videantur; haec ad illum cum reliquis actis perferuntur — ita enim ipse mandavit —: sic fit, ut, si quid praeterea de me audiat, non audiendum putet.

V. CARMINA.

Suet. Caes. 56. Reliquit et de Analogia duos libros et Anticatones totidem ac praeterea poema, quod inscribitur Iter. Quorum librorum primos in transitu Alpium cum ex citeriore Gallia conventibus peractis ad exercitum rediret, sequentes sub tempus Mundensis proclii fecit, novissimum, dum ab urbe in Hispaniam ulteriorem quarto et vicensimo die pervenit.

Ibid. Feruntur et a puero et ab adolescentulo quaedam scripta, ut Laudes Herculis, tragoedia Oedipus . . . quos omnis libellos vetuit Augustus publicari.

Tac. de Orat. 21. Nisi qui et carmina eorundem (Caesaris et Bruti) miratur. Fecerunt enim et carmina et in bibliothecas rettulerunt, non melius, quam Cicero, sed feliciter, quia illos fecisse pauciores sciunt.

Plut. Caes. 2. Καὶ ποιήματα γράφων καὶ λόγους τινὰς ἀπροκαταῖς ἐκείνοις (sc. piratis Asiaticis) ἔχρητο.

Plin. Epist. V, 3, 2. Facio nonnumquam versiculos severos parum, facio: etiam comoedias audio et specto mimos et lyricos lego et Sotadicos intellego; aliquando praeterea rideo, iocor, ludo, utque omnia innoxiae remissionis genera breviter amplectas, homo sum. Nec vero moleste fero hanc esse de moribus meis existimationem, ut qui nesciunt talia doctissimos gravissimos

sanctissimos homines scriptitasse me scribere mirentur. Ab illis autem quibus notum est quos quantosque auctores sequar facile impetrari posse confido, ut errare me, sed cum illis sinant, quorum non seria modo verum etiam lusus exprimere laudabile est. An ego verear — neminem viventium, ne quam in speciem adulationis incidam, nominabo — sed ego verear, ne me non satis deceat quod deceit M. Tullium, C. Calvum, Asinium Polionem, M. Messallam, Q. Hortensium, M. Brutum, L. Sullam, Q. Catulum, Q. Scaevolam, Servium Sulpicium, Varronem, Torquatum, immo Torquatos, C. Memmium, Lentulum, Gaetulicum, Annaeum Senecam, Lucanum, et proxime Verginium Rufum, et si non sufficiunt exempla privata, divum Iulium, divum Augustum, divum Nervam, Tiberium Caesarem?

Suet. vit. Terent. (Sueton. Reliqu. ed. Reiffersch. p. 34.)

Item C. Caesar

Tu quoque, tu in summis, o dimidiate Menander,
Poneris, et merito, puri sermonis amator.
Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret vis,
Comica ut aequato virtus polleret honore
Cum Graecis, neve hac despectus parte iaceres.
Unum hoc maceror aureolo tibi desse, Terenti.

Isidor. Orig. IV, 12, 7. Telinum, cuius Iulius Caesar meminuit dicens:

Corpusque suavi telino unguimus.

Caper de orthogr. p. 101, 21 (Keil Gramm. Lat. VII.)

'hic lutus' atque 'macellum' ἐπιπέσσει exire memento,
Memmius 'ista macella' licet, Caesar 'luta' dicat.

Cf. Baehrens, Archiv. Lexicogr. II, 476.

Non. p. 198 M. Cimis feminino apud Caesarem et Catulum et Calvum lectum est, quorum vacillat auctoritas.

VI. DE ASTRIS.

Plin. Nat. Hist. I. Ind. auctorum libri XVIII. L. Tarutius, qui Graece de astris scripsit, Caesare dictatore, qui item.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 214. Nos sequimur observationem Caesaris maxime, haec erit Italiae ratio.

Macrob. Sat. I, 16, 39. Iulius Caesar ut siderum motus, de quibus non indoctos libros reliquit, ab Aegyptiis disciplinis hausit, ita hoc quoque ex eadem institutione mutuatus est, ut ad solis cursum finiendi anni tempus extenderet.

Schol. in Lucan. X, 185. Probat ab effectu, quod vere intentus fuerit, quia suus (i. e. Caesaris) liber, quem composuit de computatione, non inferior libro Eudoxi sit.

Comment. Bern. in Lucan. X, 187. Est autem liber fastorum Divi Iulii Caesaris, qui ordinationem continet anni secundum auctoritatem compositus Chaldaeorum, quem in senatu recitavit.

Ioann. Laurent. Lyd. de Ostent. p. 381, 9 Bekk. 155, 3 Wachsm. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Κλάδιος ἐν τῶν παρὰ Θεόδοκους ἡμερῶν πρὸς λέξιν· καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ μὴν καὶ Εὐδοξὸς τε ὁ πολὺς, Δημόκριτος πρῶτος αὐτῶν, Βάρρων τε ὁ Ῥωμαῖος, Ἰππάρχος, Μητροδόωρος, καὶ μετ' αὐτοῦς ὁ Καῖσαρ, περὶ τῆς ἐφημέρου τῶν φαινομένων ἐπιτολῆς τε καὶ ὄψεων.

Claud. Ptolem. Apparition. p. 259 Wachsm. Καὶ τοῦτων ἀνέγραφα τὰς ἐπισημασίας, καὶ κατέταξα κατὰ τε Αἰγυπτίους καὶ Δοσιθέου, Φίλιππου, Κάλλιππου, Εὐκλήμονα, Μέτωνα, Κόωνα, Μητροδόωρον, Εὐδοξον, Καῖσαρα, Δημόκριτον, Ἰππάρχου· τοῦτων δὲ Αἰγύπτιοι ἐτήρησαν παρ' ἡμῖν, Δοσιθεὸς δὲ ἐν Κῶ . . . Καῖσαρ (ex con. Wachsm.) ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ . . . Διὸ δεῖ μάλιστα ἐφαρμόζειν τὰς μὲν τῶν Αἰγυπτίων ἐπισημασίας ταῖς περὶ τοῦτον τὸν παρὰλληλον χρόναις, τοῦτ' ἔστι καθ' ὃν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῶν ἐστὶν ἰσημερινῶν· τὰς δὲ Δοσιθέου καὶ Φίλιππου, καθ' ὃν ἐστὶν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῶν ἰδ' 5''· τὰς δὲ Δημόκριτου καὶ Καῖσαρος καὶ Ἰππάρχου, καθ' ὃν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῶν ἐστὶν ἰσημερινῶν ἰε'.

(Cum eis, quae ex Plinio excerpimus, comparanda sunt scholia in Germanicum p. 203 sq. ed. Breysig.)

Plin. Nat. Hist. XVIII, 234. A bruma in favonium Caesari nobilia sidera significant, III kal. Ian. matutino canis occidens . . . pridie nonas Ian. Caesari delphinus matutino exoritur et postero die fidicula. — Ptolem. Apparit. Choeac 29 (= VIII kal. Ian.) Καῖσαρι καὶ Μητροδόωρ ἐπισημαίνει· ἀρχαία ἀέρος.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 235. Item ad VI idus Ian. eiusdem delphini vespertino occasu continui dies hiemant Italiae, et cum sol in aquarium sentiatur transire, quod fere XVI (XVII schol. German.) kal. Febr. evenit. VIII kal. stella regia appellata Tuberoni in pectore leonis occidit matutino, et pridie nonas Febr. fidicula vespera. — Ptolem. Apparit. Tybi 15 (= IV Id. Ian.): Αἰγυπτίους καὶ Καῖσαρι νότος πολὺς, καὶ ἐπισημαίνει· κατὰ θάλασσαν βροντὴ καὶ ψευδῆς. Tybi 22 (= XVI kal. Febr.): Καῖσαρι ἄνεμοι σφοδροί. Tybi 24 (= XIV kal. Febr.): Καῖσαρι καὶ Εὐκλήμονι χειμῶν. Laur. Lyd. de mens. IV, 14 p. 65 ed. Schow. πρὸ δεκαμῆς Καλενδῶν Φεβρουαρίων τὸν ἥλιον ἐν ὄροχῳ γενέσθαι ὁ Καῖσαρ λέγει.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 237. A favonio in aequinoctium vernum Caesari significat XIV kal. Mart. triduum (quatrimum schol. German.) varie, et VIII kal. hirundinis visu et postero

die arcturi exortu vespertino, item III non. Mart. — Caesar cancri exortu id fieri observavit, maior pars auctorum vindemitoris emersu — VIII idus aquilonii piscis exortu et postero die Orionis. In Attica milvum apparere servatur. Caesar et iduus Mart. ferales sibi notavit scorpionis occasu, XV kal. vero April. Italiae milvum ostendi, XII kal. equum occidere matutino. — Ptolem. Apparit. Mechir 12 (= VIII Id. Febr.): Καίσαρι ἕτεία. Mechir 15 (= V Id. Febr.): Καίσαρι καὶ Μητροδόξω ἕαρος ἀρχή· ξέφυρος ἀρχεται πνεῖν. Phamenoth 1 (= V kal. Mart.): Καίσαρι καὶ Δοσιδέω χειμῶν ἐπισημαίνει. Phamenoth 9 (= III Non. Mart.): Καίσαρι χελιδονία πνεύουσι ἐπὶ ἡμέρας δέκα. Phamenoth 10 (= prid. Non. Mart.): Καίσαρι χελιδονία. Phamenoth 24 (= XIII kal. Apr.): Καίσαρι Ἰκτίωνος φαίνεται, βορέας πνεῖ. Phamenoth 27 (= X kal. Apr.): Καίσαρι βορέας πνεῖ.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 246—248. Aequinoctium verum a. d. VIII kal. April. peragi videtur. ab eo ad vergiliarum exortum matutinum Caesari significant kal. April. III non. April. in Attica vergiliae vesperi occultantur, eadem postridie in Boeotia, Caesari autem et Chaldaeis nonis . . . Caesari VI idus significatur imber librae occasu. XIV kal. Mai. Aegypto suculae occidit vesperi, sidus vehemens et terra marique turbidum, XVI Atticae, XV Caesari; continuo quadriduo significat . . . Caesari et VIII kal. notatur dies . . . VI non. Mai. Caesari suculae matutino exoriuntur et VIII id. capella pluvialis . . . sic fere in VI id. Mai. qui est vergiliarum exortus, decurrunt sidera. — Ptolem. Apparit. Pharmuthi 18 (= Id. Apr.): Δοσιδέω καὶ Καίσαρι ἕτεία. Pharm. 22 (= XV kal. Mai.): Καίσαρι καὶ Εὐδόξω ἕτεία. Pharm. 27 (= X kal. Mai.): Αἰγυπτίους καὶ Καίσαρι χειμαίνει. Pachon 4 (= III kal. Mai.): Καίσαρι χειμῶν.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 255. 256. A vergiliarum exortu significant Caesari postridie arcturi occasu matutinum, III id. Mai. fiduculae exortus, XII kal. Iun. capella vesperi occidens et in Attica canis. XI kal. Caesari Orionis gladius occidere, incipit, IV (III codd.) non. Iun. Caesari et Assyriae aquila vesperi oritur, VII id. arcturus matutino occidit Italiae, IV delphinus vesperi exoritur. XVII kal. Iul. gladius Orionis exoritur . . . XI kal. eiusdem Orionis gladius Caesari occidere incipit. VIII kal. vero Iul. longissimus dies totius anni et nox brevissima solstitium faciunt. — Ptolem. Apparit. Pachon 17 (= IV Id. Mai.): Καίσαρι ἕτεία. Pachon 20 (= Id. Mai.): Καίσαρι ἐπισημαίνει, ἕτεία. Pachon 21 (= XVII kal. Iun.): Καίσαρι ἐπισημαίνει. Pachon 26 (= XII kal. Iun.): Καίσαρι χειμάζει. Payni 5 (= III kal. Iun.): Καίσαρι νότος πνεῖ. Payni 10 (= prid. Non. Iun.): Καίσαρι βροντή καὶ ἕτεός. Payni 11 (= Non. Iun.): Καίσαρι βροντή, ἕτεός.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 268—271. Ab solstitio ad fiduculae occasum VI kal. Iul. Caesari Orion exoritur . . . XVI (XV Schol. Germ.) kal. Aug. Assyriae procyon exoritur, dein postridie (post triduum Schol. Germ.) fere ubique confessum inter omnes sidus ingens, quod canis ortum vocamus, sole partem primam leonis ingresso. Hoc fit post solstitium XXIII die. . . . XIII (XVII schol. Germ. et libri Plinii plerique) kal. Aegypto aquila occidit matutino etesiarumque prodromi flatus incipiunt, quod Caesar X kal. sentire Italiam existimavit. † aquila Atticae matutino occidit, III kal. regia in pectore leonis stella matutino Caesari emergit. VIII id. Aug. arcturus medius occidit, III id. fiducula occasu suo autumnum indicat, ut is adnotavit. Ptolem. Appar. Epirhi 9 (= V Non. Iul.): Αἰγυπτίους καὶ Καίσαρι νότος καὶ καύμα. Epirhi 20 (= Pr. Id. Iul.): Καίσαρι ἔνεμος πολὺς πνεῖ. Epirhi 27 (= XII Kal. Aug.): Καίσαρι πρόδρομοι πνεύουσι. Mesori 1 (= VIII Kal. Aug.): Εὐδόξω καὶ Καίσαρι νότος. Mesori 7 (= prid. Kal. Aug.): Καίσαρι νότος πνεῖ. Mesori 10 (= III Non. Aug.): Καίσαρι ἐπισημαίνει.

Plin. XVIII 309—311. Significant prid. id. Aug. Atticae equus oriens vespera, Aegypto et Caesari delphinus occidens. XI kal. Sept. Caesari et Assyriae stella, quae vindemitor appellatur, exoriri mane incipit vindemiae maturitatem promittens . . . V id. Sept. Caesari capella oritur vesperi, arcturus vero medius prid. id. vehementissimo significatu (imbres vehementissimos significat Schol. Germ.) terra marique per dies quinque. ratio eius haec traditur: si delphino occidente imbres fuerint, non futuros per arcturum. signum orientis eius sideris servetur hirundinum abitus, namque deprehensae intereunt. XVI kal. Oct. Aegypto spica quam tenet virgo exoritur matutino etesiaeque desimunt. hoc idem Caesari XIV kal., XIII Assyriae significant, et XI kal. Caesari commissura piscium occidens ipsumque aequinocti (equi Schol. Germ.) sidus VIII kal. Oct. — Ptolem. Apparit. Mesori 20 (= Id. Aug.): Καίσαρι ἐπισημαίνει. Mesori 21 (= XIX Kal. Sept.): Καίσαρι ἐπισημαίνει, πηγυτός. Mesori 23 (= XVII Kal. Sept.): Καίσαρι περιστάσις. Mesori 29 (= XI Kal. Sept.): Αἰγυπτίους καὶ Καίσαρι ἐπισημαίνει. δυσαερία. Eragomenon 2 (= VIII Kal. Sept.): Εὐδόξω καὶ Καίσαρι ἐπισημαίνει. Thoth 3 (= prid. Kal. Sept.): Καίσαρι ἔνεμος, ἕτεός, βρονταί. Thoth 8 (= Non. Sept.): Καίσαρι ἔνεμοι μεταπίπτοντες, ἕτεία καὶ ἐρησίου πνεύοντες. Thoth 14 (= III Id. Sept.): Καίσαρι βορέαυ παύονται πνεύοντες. Thoth 20 (= XV Kal. Oct.): Καίσαρι μετοπόρου ἀρχή καὶ χελιδῶν ἀφανίζεται. Io. Laur. Lyd. de mens. IV, c. 23 p. 123 ed. Schow.: τῇ πρὸ δεκαδύο Καλενδῶν Ὀκτωβρίων Καίσαρ πρὸς χελιδῶνας ἐκδημεῖν λέγει.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 312—313. VI non. Oct. Atticae corona exoritur mane, Asiae et Caesari V heniochus occidit matutino. III Caesari corona exoriri incipit, et postridie (prid.

non. Schol. Germ.) occidunt haedi vespere. VIII id. Oct. Caesari fulgens in corona stella exoritur, et III (VI Pontedera) id. vergiliae vesperi, idibus corona tota. XVII (XVI Schol. Germ.) kal. Nov. suculae vesperi exoriuntur. prid. kal. Caesari arcturus occidit et suculae exoriuntur cum sole. IV non. arcturus occidit vesperi. V id. Nov. gladius Orionis occidere incipit. dein III id. vergiliae occidunt. — Ptolem. Apparit. Phaophi 6 (= V Non. Oct.): Αιγυπτίους καὶ Καίσαρι χειμῶν, ἕτερός, βροῦται, ἀστραπαί. Phaophi 16 (= III Id. Oct.): Καίσαρι ἄνεμος ἀτακτος, ἕτερός, βροῦται. Phaophi 26 (= X Kal. Nov.): Καίσαρι βορέας πνεύ. Athyr 4 (= prid. Kal. Nov.): Καίσαρι καὶ Μητροδόρω ἄνεμοι χειμῶσι. Athyr 6 (= IV Non. Nov.): Καίσαρι καὶ Ἰππάρχω νότος ἢ βορέας ψυχρός. Athyr 19 (= XVII Kal. Dec.): Καίσαρι χειμῶσι. Athyr 20 (= XVI Kal. Dec.): Καίσαρι χειμῶσι. Athyr 21 (= XV Kal. Dec.): Καίσαρι χειμῶν. Athyr 25 (= XI Kal. Dec.): Καίσαρι ἀνεμῶς ἀέρος. Choac 5 (= Kal. Dec.): Καίσαρι καὶ Ἐδότημονι καὶ Ἐδδόξω καὶ Καλλίπρω χειμῶν. Choac 7 (= III Non. Dec.): Καίσαρι καὶ Κόνωνι χειμῶν. Choac 8 (= prid. Non. Dec.): Καίσαρι καὶ Ἐδότημονι καὶ Ἐδδόξω χειμῶν. Choac 12 (= VI Id. Dec.): Καίσαρι νοτία. Choac 13 (= V Id. Dec.): Καίσαρι νοτία. Choac 20 (= XVII Kal. Ian.): Καίσαρι χειμῶσι. Choac 28 (= IX Kal. Ian.): Αιγυπτίους καὶ Καίσαρι χειμῶν.

Plin. Nat. Hist. XVIII, 220—222. Cardines temporum quadripartita anni distinctione constant per incrementa lucis. augetur haec a bruma, et aequatur noctibus verno aequinoctio diebus XC horis tribus. dein superat noctem ad solstitium diebus XCIV horis XII . . . usque ad aequinoctium autumnum, et tum aequata die procedit ex eo ad brumam diebus LXXXVIII horis tribus . . . omnesque eae differentiae fiunt in octavis partibus signorum, bruma capricorni a. d. VIII kal. Ian. fere, aequinoctium vernum arietis, solstitium cancri, alterumque aequinoctium librae, qui et ipsi dies raro non aliquos tempestatum significatus habent. rursus hi cardines singulis etiamnum articulis temporum dividuntur, per media omnes dierum spatia, quoniam inter solstitium et aequinoctium autumnum fiduculae occasus autumnum inchoat die XLVI, at ab aequinoctio eo ad brumam vergiliarum matutinus occasus hiemem die XLIII, inter brumam et aequinoctium die XLV status favoni verno tempus, ab aequinoctio verno initium aestatis die XLVIII vergiliarum exortus matutinus. Cf. II, 122—125. Varr. de r. r. 1, 28. Colum. 9, 14. Sueton. ap. Isidor. de nat. rer. VII, 5. VIII. (Reiffersch. Suet. reliqu. p. 173—177.)

Macrob. Saturn. I, 14, 6—13. Iulius Caesar decem dies observationi veteri super adiecit, ut annum trecenti sexaginta quinque dies, quibus sol lustrat zodiacum, efficerent, et ne quadrans deesset, statuit, ut quarto quoque anno sacerdotes, qui curabant mensibus ac diebus, unum intercalarent diem, eo scilicet mense ac loco, quo etiam apud veteres mensis intercalabatur, id est ante quinque ultimos Februarii mensis dies idque bissextum censuit nominandum. dies autem decem, quos ab eo additos diximus, hac ordinatione distribuit. in Ianuarium et Sextilem et Decembrem binos dies inseruit, in Aprilem autem Iunium Septembrem Novembrem singulos, sed neque mensi Februario addidit diem, ne deum inferum religio immutaretur, et Martio Maio Quintili Octobri servavit pristinum statum, quod satis pleno erant numero, id est dierum singulorum trecentorumque. ideo et septimanas habent Nonas, sicut Numa constituit, quia nihil in his Iulius mutavit: sed Ianuarius Sextilis December, quibus Caesar binos dies addidit, licet tricenos singulos habere post Caesarem coeperint, quintanas tamen habent Nonas, et ab Idibus illis sequentes Kalendae in undevicesimum revertuntur, quia Caesar, quos addidit dies, neque ante Nonas neque ante Idus inserere voluit, ne Nonarum aut Iduum religionem, quae stato erat die, novella comperendinatione corrumpere. sed nec post Idus mox voluit inserere, ne feriarum quarumque violaretur indictio, sed peractis cuiusque mensis feriis locum diebus advenis fecit. et Ianuario quidem dies, quos dicimus, quartum et tertium Kalendas Februarias dedit, Aprili sextum Kalendas Maias, Iunio tertium Kalendas Iulias, Augusto quartum et tertium Kalendas Septembres, Septembri tertium Kalendas Octobres, Novembri tertium Kalendas Decembres, Decembri vero quartum et tertium Kalendas Ianuarias. ita factum est, ut cum omnes hi menses, quibus dies addidit, ante hanc ordinationem habuissent mensis sequentis Kalendas ad septimum decimum revertentes, postea ex augmento additorum dierum hi, qui duos acceperunt, ad nonum decimum, qui vero unum, ad octavum decimum haberent reditum Kalendarum. feriarum tamen cuiusque mensis ordo servatus est. nam sicut fere tertius ab Idibus dies festus aut feriatum fuit et tunc a. d. sextum decimum dicebatur, etiam post augmentum dierum eadem religio servata est, ut tertio ab Idibus die celebraretur, licet ab incremento non iam a. d. sextum decimum Kalendas sed a. d. septimum decimum, si unus, a. d. octavum decimum, si duo sunt additi, diceretur. nam ideo novos dies circa finem cuiusque inseruit, ubi finem omnium, quae in mense erant, reperit feriarum, adiectosque omnes a se dies fastos notavit, ut maiorem daret actionibus libertatem, et non solum nullum nefastum sed nec comitalem quemquam de adiectis diebus instituit, ne

ambitionem magistratum auget adiectio. sic annum civilem Caesar habitis ad lunam dimensionibus constitutum edicto palam posito publicavit.

Comm. Bern. in Lucan. X, 187. Eudoxus post VIII annum solem in cursum suum dixit reverti, Caesar post quinquennium, quo peracto bissextum esse praecepit. — Schol. Guelferb. ad eundem versum: Eudoxus enim ad cursum suum post VIII annos solem reverti dicit et esse annum magnum, Gaius vero Caesar post quinquennium, quo peracto bis sextum esse praecepit.

Ovid. Fast. III, 155—166:

*Sed tamen errabant etiam nunc tempora, donec
Caesaris in multis haec quoque cura fuit.
non haec ille deus tantaeque propaginis auctor
credidit officiis esse minora suis,
promissumque sibi voluit praenosceri caelum
nec deus ignotas hospes inire domos.
ille moras solis, quibus in sua signa rediret,
traditur exactis disposuisse notis.
is decies senos tercentum et quinque diebus
inavit et e pleno tempora quarta die.
hic anni modus est. in lustrum accedere debet,
quae consummatur partibus, una dies.*

Suet. Caes. 40. Plin. Nat. Hist. XVIII, 211. Macrob. Sat. I, 14, 1. 2. Solin. 1, 45. 46. Censorin. de die nat. 20, 8—11. 21, 7. 22, 16. Plut. Caes. 59. Appian. Bell. civ. II, 154. Dio Cass. XLIII, 26. Lyd. de mensib. 3, 4.

Tabula Fastorum Iulianorum.

1.	A	K. Ian.	F	
2.	B	4	F	
3.	C	3	C	
4.	D	PR.	C	Delphinus matutino exoritur.
5.	E	NON.	F	Fidicula matutino exoritur.
6.	F	8	F	hiemat.
7.	G	7	C	hiemat.
8.	H	6	C	Delphini vespertinus occasus.
9.	A	AGON. (NP?)		
10.	B	4	EN	νότος πολλὸς καὶ ἐπισημαίνει. κατὰ θάλασσαν βροντὴ καὶ ψαράς. (Tybi 15).
11.	C	CAR.	NP	
12.	D	PR.	C	
13.	E	EID.	NP	
14.	F	19	EN	
15.	G	CAR.	NP	
16.	H	17	C	
17.	A	16	C	Sol in Aquarium transit. hiemat Italiae. ἄνεμοι σφοδροί (Tybi 22). χειμών (Tybi 24). ἥλιος ἐν ὑδροχόφῳ γίγνεται (Lyd.)
18.	B	15	C	
19.	C	14	C	
20.	D	13	C	
21.	E	12	C	
22.	F	11	C	
23.	G	10	C	
24.	H	9	C	
25.	A	8	C	Stella regia in pectore Leonis occi- dit matutino.
26.	B	7	C	
27.	C	6	C	
28.	D	5	C	
29.	E	4	F	
30.	F	3	F	
31.	G	PR.	C	

1.	H	K.	FEBR.	N	
2.	A		4	N	
3.	B		3	N	
4.	C		PR.	N	Fiducula vespera occidit.
5.	D		NON.	NP	
6.	E		8	N	<i>ἰστία (Mechir 12).</i>
7.	F		7	N	(Primum vernum tempus Varro <i>r. r. I, 28).</i>
8.	G		6	N	Favonius flare incipit. Veris initium (Plin. II, 122. XVIII, 239).
9.	H		5	N	<i>ἕαρος ἀρχή· ζέφυρος ἀρχεται πνεῖν. (Mechir 15).</i>
10.	A		4	N	
11.	B		3	N	
12.	C		PR.	N	
13.	D		EID.	NP	
14.	E		16	N	
15.	F		LVPER	NP	
16.	G		14	EN	varie.
17.	H		QUIR.	NP	
18.	A		12	C	
19.	B		11	C	
20.	C		10	C	
21.	D		FERAL.	FP	
22.	E		8	C	hirundinis visus; varie.
23.	F		TER.	NP	Arcturi exortus vespertinus; varie.
24.	G		REGIF.	N	<i>χειμών· ἐπισημαίνει (Phamenoith 1).</i>
25.	H		5	C	
26.	A		4	EN	
27.	B		EQ.	NP	
28.	C		PR.	C	

1.	D	K.	MAR.	NP	
2.	E		6	F	
3.	F		5	C	
4.	G		4	C	
5.	H		3	C	Cancris exortus; varie. <i>χειλιδονία πνεύσιν ἐπὶ ἡμέρας δέκα. (Pha- menoith 9).</i>
6.	A		PR.	(NP?)	<i>χειλιδονία (Phamenoith 10).</i> Hoc die Caesar pontif. maxim. fac- tus est (Fast. Maffei.).
7.	B		NON.	F	
8.	C		8	F	Aquilonii Piscis exortus.
9.	D		7	C	Orionis exortus.
10.	E		6	C	
11.	F		5	C	
12.	G		4	C	
13.	H		3	EN	
14.	A		EQ.	NP	
15.	B		EID.	NP	Scorpionis occasus.
16.	C		17	F	
17.	D		LIB.	NP	
18.	E		15	C	milvus Italiae ostenditur.
19.	F		QUIN.	NP	
20.	G		13	C	<i>ἰκτινος φαίνεται. βορέας πνεῖ. (Phamenoith 24).</i>
21.	H		12	C	Equus occidit matutino.
22.	A		11	N	
23.	B		TUBIL.	NP	<i>βορέας πνεῖ (Phamenoith 27).</i>
24.	C		Q. REX C.	F	
25.	D		8	C	Aequinoctium vernum
26.	E		7	C	
27.	F		6	F	Hoc die Caesar Alexand<riam> recepit (Fast. Maffei.).
28.	G		5	C	
29.	H		4	C	
30.	A		3	C	
31.	B		PR.	C	

1.	C	K.	APR.	F	Significat.
2.	D	4	F		
3.	E	3	C		
4.	F	PR.	C		
5.	G	NON.	(N)		Vergiliae vesperi occultantur.
6.	H	8	NP?		
7.	A	7	N		
8.	B	6	N		Librae occasu significatur imber.
9.	C	5	N		
10.	D	4	N		
11.	E	3	N		
12.	F	PR.	N		
13.	G	EID.	NP		<i>ὕετις (Pharmuthi 18).</i>
14.	H	18	N		
15.	A	FORD.	NP		
16.	B	16	N		Suculae occidunt vesperi. Significat.
17.	C	15	N		<i>ὕετις. (Pharm. 22).</i>
18.	D	14	N		Significat.
19.	E	CER.	NP		Significat.
20.	F	12	N		Significat.
21.	G	PAR.	NP		
22.	H	10	N		<i>χειμαίνει (Pharm. 27).</i>
23.	A	VIN.	FP		
24.	B	8	C		Notatur.
25.	C	ROB.	NP		
26.	D	6	F		<i>hunc diem divus Caesar addidit (Fast. Praenest).</i>
27.	E	5	C		
28.	F	4	C		
29.	G	3	C		<i>χειμών (Pachon 4).</i>
30.	H	PR.	C		

1.	A	K.	MAI	F	
2.	B	6	F		Suculae matutino exoriuntur.
3.	C	5	C		
4.	D	4	C		
5.	E	3	C		
6.	F	PR.	C		
7.	G	NON.	F		Vergili<ae> exori<untur> (<i>Fast. Venus.</i>).
8.	H	8	F		Capella pluvialis exoritur.
9.	A	LEM.	N		(Primum aestivum tempus, <i>Varro r. r. 1, 28</i>)
10.	B	6	C		Vergiliarum exortus matutinus. Initium aestatis.
11.	C	LEM.	N		Arcturi occasus matutinus. Significat.
12.	D	4	C		<i>ὕετις (Pachon 17).</i>
13.	E	LEM.	N		Fidiculae exortus. Significat.
14.	F	PR.	C		
15.	G	EID.	NP		<i>ἐπισημαίνει, ὕετις (Pachon 20).</i>
16.	H	17	F		<i>ἐπισημαίνει (Pachon 21).</i>
17.	A	16	C		
18.	B	15	C		Sol in Gemin<is> (<i>Fast. Venus.</i>).
19.	C	14	C		
20.	D	13	C		
21.	E	AGON.	NP		Capella vesperi occidens significat. <i>χειμάζει (Pachon 26).</i>
22.	F	11	N		Orionis Gladius occidere incipit.
23.	G	TUB.	NP		
24.	H	Q. REX	C. F		
25.	A	8	C		
26.	B	7	C		
27.	C	6	C		
28.	D	5	C		
29.	E	4	C		
30.	F	3	C		<i>νότος πνεῖ (Pagni 5).</i>
31.	G	PR.	C		

1.	H	K.	IUN.	N	
2.	A	4	F		Aquila vesperi oritur.
3.	B	3	C		
4.	C	PR.	C		βρονταὶ καὶ ἕτερός (Payni 10).
5.	D	NON.	(N)		βροντή, ἕτερός (Payni 11).
6.	E	8	N		
7.	F	7	N		Arcturus matutino occidit.
8.	G	6	N		
9.	H	VEST.	N		
10.	A	4	N		Delphinus vesperi exoritur.
11.	B	MATR.	N		
12.	C	PR.	N		
13.	D	EID.	NP		
14.	E	18	F		
15.	F	Q. ST. D.	F		Gladius Orionis exoritur.
16.	G	16	C		
17.	H	15	C		
18.	A	14	C		
19.	B	13	C		Sol in Cancro (Fast. Venus.).
20.	C	12	C		
21.	D	11	C		Gladius Orionis occidere incipit.
22.	E	10	C		
23.	F	9	C		
24.	G	8	C		Solstitium.
25.	H	7	C		
26.	A	6	C		Orion exoritur. Solstitium confec<tum> (Fast. Venus.).
27.	B	5	C		
28.	C	4	C		
29.	D	3	F		
30.	E	PR.	C		

1.	F	K.	IUL.	N	
2.	G	6	N		
3.	H	5	N		νότος καὶ καῦμα (Eriphi 9).
4.	A	4	(NP)		
5.	B	POPLIF	NP		
6.	C	PR.	N		
7.	D	NON.	N		
8.	E	8	N		
9.	F	7	N		
10.	G	6	C		
11.	H	5	C		
12.	A	4	C		
13.	B	3	C		
14.	C	PR.	C		ἄνεμος πολὺς πνεῖ (Eriphi 20).
15.	D	EID.	NP		
16.	E	17	F		
17.	F	16	C		
18.	G	15	C		Canis ortus sole partem primam Leonis ingresso.
19.	H	LUCAR.	NP		
20.	A	13	C		
21.	B	LUCAR.	(NP)		προδρομοὶ πνέουσιν (Eriphi 27).
22.	C	11	C		
23.	D	NEPT.	(NP)		Aquila occidit matutino. Etesiarum prodromi flatus incipiunt.
24.	E	9	N		
25.	F	FURR.	NP		νότος (Messori 1).
26.	G	7	C		
27.	H	6	C		
28.	A	5	C		
29.	B	4	C		
30.	C	3	C		Regia in pectore Leonis stella matu- tino emergit.
31.	D	PR.	C		νότος πνεῖ (Messori 7).

1.	E	K. SEXT.	F	
2.	F	4	NP	
3.	G	3	C	<i>ἐπισημαίνει (Messori 10).</i>
4.	H	PR.	C	
5.	A	NON.	F	
6.	B	8	F	Areturus medius occidit.
7.	C	7	C	
8.	D	6	C	
9.	E	5	F?	
10.	F	4	C	
11.	G	3	C	Fidicula occasu suo autum- num indicat. (Primum autum- nale tempus Varro r. r. 1, 28).
12.	H	PR.	C	Delphinus occidens significat.
13.	A	EID.	NP	<i>ἐπισημαίνει (Messori 20).</i>
14.	B	19	F	<i>ἐπισημαίνει. πνιγετός (Messori 21).</i>
15.	C	18	C	
16.	D	17	C	<i>περίστασις (Messori 23).</i>
17.	E	PORT.	NP	
18.	F	15	C	
19.	G	VIN.	FP	
20.	H	13	C	
21.	A	CONS.	NP	
22.	B	11	EN	Vindemitor mane exoriri incipit. <i>ἐπισημαίνει. δυσαιερία (Messori 29).</i>
23.	C	VOLC.	NP	
24.	D	9	C	
25.	E	OPIC.	NP	<i>ἐπισημαίνει (Eragomen. 2).</i>
26.	F	7	C	
27.	G	VOLT.	NP	
28.	H	5	C?	
29.	A	4	F	
30.	B	3	F	
31.	C	PR.	C	<i>ἄνεμος, ὑετός, βρονταί (Thoth 3).</i>

1.	D	K. SEPT.	F	
2.	E	4	F?	
3.	F	3	F?	
4.	G	PR.	C	
5.	H	NON.	F	<i>ἄνεμοι μεταπίπτοντες, ὑετία καὶ ἐτη- σίου παύονται (Thoth 8).</i>
6.	A	8	F	
7.	B	7	C	
8.	C	6	C	
9.	D	5	C	Capella oritur vesperi. *
10.	E	4	C	
11.	F	3	C	<i>βορέαι παύονται πνέοντες (Thoth 14).</i>
12.	G	PR.	N	Areturus medius oritur vehementis- simo significato terra marique per dies quinque. Hirundinum abitus.
13.	H	EID.	NP	
14.	A	18	F	
15.	B	17	N	
16.	C	16	C	
17.	D	15	C	<i>μετοπόρον ἀρχή· χελιδῶν ἀφανίζεται (Thoth 20).</i>
18.	E	14	C	Spica quam tenet Virgo exoritur matutino. etesiae desinunt.
19.	F	13	C	
20.	G	12	C	<i>χελιδόνες ἐκδημοῦσι (Lydus.)</i>
21.	H	11	C	Commissura Piscium occidit.
22.	A	10	C	
23.	B	9	F?	
24.	C	8	C	Aequinoctii sidus.
25.	D	7	C	
26.	E	6	C	
27.	F	5	C	
28.	G	4	C	
29.	H	3	F	
30.	A	PR.	C	

1.	B	K. OCT.	N	
2.	C	6	F	
3.	D	5	C	Heniochus occidit matutino. χει- μών, ὑετός, βρονταί, ἀστραπαί (Phaophi 6).
4.	E	4	C	
5.	F	3	C	Corona exoriri incipit.
6.	G	PR.	C	Haedi occidunt vesperi.
7.	H	NON.	F	
8.	A	8	F	Fulgens in Corona stella exoritur.
9.	B	7	C	
10.	C	6	C	
11.	D	MEDITR.	(NP)	
12.	E	4	C?	
13.	F	FONT.	NP	Vergiliae vesperi oriuntur. ἄνεμος ἄκρατος, ὑετός, βρονταί (Pha- ophi 16).
14.	G	PR.	EN	
15.	H	EID.	NP	Corona tota exoritur.
16.	A	17	F	Suculae vesperi exoriuntur.
17.	B	16	C	
18.	C	15	C	
19.	D	ARM.	NP	
20.	E	13	C	
21.	F	12	C	
22.	G	11	C	
23.	H	10	C	βορέας πνεῖ (Phaophi 26).
24.	A	9	C	
25.	B	8	C	
26.	C	7	C	
27.	D	6	C	
28.	E	5	C	
29.	F	4	C	
30.	G	3	C	
31.	H	PR.	C	Arcturus occidit. Suculae exoriun- tur cum sole. ἄνεμοι. χειμάζει (Athyr 4).

1.	A	K. NOV.	F	
2.	B	4	F	Arcturus occidit vesperi. νότος ἢ βορ- ρᾶς ψυχρός (Athyr 6).
3.	C	3	C	
4.	D	PR.	C	
5.	E	NON.	F	
6.	F	8	F	
7.	G	7	C	
8.	H	6	C	
9.	A	5	C	Gladius Orionis occidere incipit. Ini- tium hiemis.
10.	B	4	C	(Primum hibernum tempus Varro r. r. I, 28).
11.	C	3	C	Vergiliae occidunt.
12.	D	PR.	C	
13.	E	EID.	NP	
14.	F	18	F	
15.	G	17	C	χειμάζει (Athyr 19).
16.	H	16	C	χειμάζει (Athyr 20).
17.	A	15	C	χειμών (Athyr 21).
18.	B	14	C	
19.	C	13	C	
20.	D	12	C	
21.	E	11	C	ἀκρασία ἀέρος (Athyr 25).
22.	F	10	C	
23.	G	9	C	
24.	H	8	C	
25.	A	7	C	
26.	B	6	C	
27.	C	5	C	
28.	D	4	C	
29.	E	3	F	
30.	F	PR.	C	

1.	G	K.	DEC.	N	χειμών (Choeac 5).
2.	H		4	N	
3.	A		3	N	χειμών (Choeac 7).
4.	B	PR.		C	χειμών (Choeac 8).
5.	C	NON.		F	
6.	D		8	F	
7.	E		7	C	
8.	F		6	C	νοτία (Choeac 12).
9.	G		5	C	νοτία (Choeac 13).
10.	H		4	C	
11.	A	ACON.		NP	
12.	B	PR.		EN	
13.	C	EID.		NP	
14.	D		19	F	
15.	E	CONS.		NP	
16.	F		17	C	χειμάζει (Choeac 20).
17.	G	SAT.		NP	
18.	H		15	C	
19.	A	OPAL.		NP	
20.	B		13	C	
21.	C	DIV.		NP	
22.	D		11	C	
23.	E	LAR.		NP	
24.	F		9	C	χειμών.
25.	G		8	C	Bruma. ἐπισημαίνει. ἀκρασία ἀέρος (Choeac 29).
26.	H		7	C	
27.	A		6	C	
28.	B		5	C	
29.	C		4	F	
30.	D		3	F	Canis matutino occidens significat.
31.	E	PR.		C	

VII. LEGES SENATUSCONSULTA DECRETA.

LEX AGRARIA a. u. c. DCLXXXV (59).

Gromatic. Latin. ed. Lachm. I, p. 263. Lex Mamilia Roscia Peducaea Aliena Fabia.

K. L. III. Quae colonia hac lege deducta quodve municipium praefectura forum conciliabulum constitutum erit, qui ager intra fines eorum erit, qui termini in eo agro statuti erunt, quo in loco terminus non stabit, in eo loco is cuius is ager erit terminum restituendum curato, uti quod recte factum esse volet, idque magistratus qui in ea colonia municipio praefectura foro conciliabulo iure dicundo praeerit facito uti fiat.

K. L. IV. Qui limites decimanique hac lege deducti erunt, quaecumque fossae limitales in eo agro erunt qui ager hac lege cui datus adsignatus erit, ne quis eos limites decimanosve obsaepto, neve quid in eis molitum neve quid ibi opsaeptum habeto, neve eos arato, neve eas fossas opturato neve opsaepto, quo minus suo itinere aqua ire fluere possit. si quis adversus ea quid fecerit, is in res singulas quotienscumque fecerit, HS. IV. colonis municipibusve eis in quorum agro id factum erit dare damnas esto, eiusque pecuniae qui volet petitio hac lege esto.

K. L. V. Qui hac lege coloniam deduxerit, municipium praefecturam forum conciliabulum constituerit, in eo agro, qui ager intra fines eius coloniae municipii fori conciliabuli praefecturae erit, limites decimanique ut fiant terminique statuatur curato. quosque fines ita statuerit, ii fines eorum sunt; dum ne extra agrum colonicum territoriumve fines ducat. quique termini hac lege statuti erunt, ne quis eorum quem eicito neve loco moveto sciens dolo malo. siquis adversus ea fecerit, is in terminos singulos, quos eiecerit locove moverit sciens dolo malo, HS. V milia n(ummum) in publicum eorum, quorum intra fines is ager erit, dare damnas esto. deque ea re curatoris, qui hac lege erit, iuris dictio reciperatorumque datio addictio esto. cum curator hac lege non erit, tum quicumque magistratus in ea colonia municipio praefectura foro conciliabulo iure dicundo praeerit, eius magistratus de ea re iurisdictio iudicisque datio addictio esto. inque eam rem is qui hac lege iudicium dederit testibus publice dumtaxat in res singulas X denuntiandi potestatem facito ita, ut ei e re publica fideque sua videbitur. et si is unde ea pecunia petita erit condemnatus erit, eam pecuniam ab eo deve bonis eius primo quoque die exigit, eiusque pecuniae quod receptum erit partem dimidiam ei cuius unius opera maxime is condemnatus erit *dato*, partem dimidiam in publicum redigito.

quo ex loco terminus aberit, si quis in eum locum terminum restituere volet, sine fraude sua liceto facere, neve quid cui is ob eam rem hac lege dare damnas esto.

Cf. Callistrat. Dig. 47, 21, 3, pr. *Lege agraria, quam Gaius Caesar tulit, adversus eos, qui terminos statutos extra suum gradum finesve moverint dolo malo, pecuniaria poena constituta est: nam in terminos singulos, quos eiecerint locove moverint, quinquaginta aureos in publico dari iubet: et eius actionem petitionem ei qui volet esse iubet. Lex Col. Genet. c. 104 infra p. 194.*

Liv. Epit. CIII. *Leges agrariae a Caesare consule cum magna contentione, invito senatu et altero consule M. Bibulo latae sunt.*

Vell. II, 44, 4. *In hoc consulatu Caesar legem tulit, ut ager Campanus plebei divideretur, suasore legis Pompeio: ita circiter viginti milia civium eo deducta et ius urbis restitutum post annos circiter centum quinquaginta duos quam bello Punico ab Romanis Capua in formam praefecturae redacta erat. 45, 2.*

Suet. Caes. 20. *Campum Stellatam, maioribus consecratum, agrumque Campanum, ad subsidia rei publicae vectigalem relictum, divisit extra sortem ad viginti milibus civium, quibus terni pluresve liberi essent.*

App. Bell. Civ. II, 10. *Νόμος ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐπέφερε, καὶ γῆν αὐτοῖς διένεμε, καὶ τὴν ἀριστέουσαν αὐτῆς μάλιστα περὶ Καπύην, <ῆ> ἐς τὰ κοινὰ διεμισθοῦτο, τοῖς οὐδὲ πατρῶσι παίδων τριῶν, ἔμισθον ἑαυτῶ τῆσδε τῆς χάριτος πλῆθος τοσόνδε ποιούμενος· δις μύριοι γὰρ ἀδρόως ἐφάρησαν οἱ τὰ τρία τρέφοντες μόνοι.*

App. Bell. Civ. III, 2. *Ἐτι δὲ ὄντες ἀστικοὶ στρατηγοὶ (Βροῦτος καὶ Κάσιος) ὑπ' ἀνάγκης καὶ διατάγμασιν οἷα στρατηγοὶ τοὺς κληρούχους ἐθεράπευον, ὅσοις τε ἄλλοις ἐπερόουσαν καὶ τὰ κληρουχίματα συγχωροῦντες αὐτοῖς πιπράσκειν, τοῦ νόμου κωλύοντος ἐντὸς εἰκοσίων ἐτῶν ἀποδίδοσθαι.*

Dio Cass. XXXVIII, 1, 4—6. *Τὴν δὲ χώραν τὴν τε κοινὴν ἄπασαν πλὴν τῆς Καμπανίδος ἔνεμε — ταύτην γὰρ ἐν τῷ δημοσίῳ ἐξείρετον διὰ τὴν ἀρετὴν συνεβούλευσεν εἶναι — καὶ τὴν λοιπὴν οὔτε παρὰ ἄκοντός τινος οὐτ' αὐτῶν οὐδὲν οἱ γεωνόμοι βουληθῶσιν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν παρ' ἐκόντων, ἔπειτα δὲ τοσούτου ὅσον ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς ἐτετίμητο, ἀγορασοθῆναι ἐκέλευσε. χρήματά τε γὰρ πολλὰ ἀπὸ τῆς λείας ἦν ὁ Πομπήιος εἰλήφει καὶ ἀπὸ τῶν φόρων τῶν τε τελῶν τῶν προσκαταστάντων περιεῖναι σφισιν ἔλεγε, καὶ χοῖραι αὐτά, ἅτε καὶ τοῖς τῶν πολιτῶν κινδύνοις πεπορισμένα, ἐς αὐτοὺς ἐκείρους ἀναλωθῆναι. καὶ μέντοι καὶ τοὺς γεωνόμους οὐτ' ὀλίγους, ὥστε καὶ δυναστεία τινὲ ἐοικέναι, οὐτ' ἐξ ὑπευθύνων, ὥστε τινὰ δυσχερᾶναι, καθίστη, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοῦ συγχροῦς τῆς τιμῆς μετασχεῖν, εἰκοσίων, ἔπειτα δὲ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, πλὴν ἑαυτοῦ.*

Dio Cass. XXXVIII, 7, 3. *ὁ τε οὖν νόμος οὕτως ἐνεργήθη καὶ προσέτι καὶ ἡ τῶν Καμπανῶν γῆ τοῖς τρία τε πλείω τε ἔτι τέκνα ἔχουσιν ἐδόθη. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄποικος τῶν Ῥωμαίων ἡ Καπύη τότε πρῶτον ἐνομοθῆ.*

Lib. colon. I (Grom. Lat. ed. Lachm. I p. 231). *Capua, muro ducta colonia Iulia Felix iussu imperatoris Caesaris a viginti viris est deducta. iter populo debetur ped. C. ager eius lege Sullana fuerat adsignatus: postea Caesar in iugeribus militi pro merito dividi iussit. Cf. p. 239, 4. 169, 2. 210, 13. 213, 7. 220, 9. 231, 8. 233, 14. 259, 18. 24. 260, 1. 14. 18. 272, 1.*

Cic. ad Attic. II, 16, 1. 2. 18, 2. Varr. r. r. I, 2, 10. Plin. Nat. Hist. VII, 176.

Schol. Bob. ad Cic. p. Planc. p. 263 Or. *Existimamus eum legem Iuliam significare, quam Caesar consul agrariam tulerat de <XX> viris creandis.*

Caes. b. c. I, 14, 4. *Dilectum colonorum, qui lege Iulia Capuam deducti erant, habere instituit.*

Suet. Caes. 81. *Cum in colonia Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas villas vetustissima sepulchra disicerent etc.*

Cic. Phil. II, 102. *Deduxisti coloniam Casilinum, quo Caesar ante deduxerat.*

LEX DE PUBLICANIS a. u. c. DCLXXXXV (59).

Suet. Caes. 20. *Publicanos remissionem petentis tertia mercedum parte releavit, ac, ne in locatione novorum vectigalium immoderatus licerentur, propalam monuit.*

App. Bell. Civ. II, 13. *Οἱ δ' ἱππεῖς λεγόμενοι, τὴν μὲν ἀξίωσιν τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς ὄντες ἐν μέσῳ, δυνατώτατοι δὲ ἐς ἅπαντα περιοσίως τε οὐνεκα καὶ μισθώσεως τελῶν καὶ φόρων, οὓς ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τελουμένους ἐξεμισθοῦντο καὶ πλήθους βεβαιοτάτων ἐς ταῦτα θεραπόντων, ἐν πολλοῦ τὴν βουλήν ἤτουν ἀφελῆναι τινὰ μέρους τῶν φόρων αὐτοῖς γενέσθαι. καὶ ἀποδιέτριβεν ἡ βουλή. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς οὐδὲν τότε τῆς βουλῆς δεόμενος, ἀλλὰ μόνῳ τῷ δήμῳ χρώμενος, τὰ τρίτα τῶν μισθώσεων αὐτοῖς παρήκεν.*

Dio Cass. XXXVIII, 7, 4. *Τὸ μὲν οὖν πλῆθος ἐν τούτων ὁ Καῖσαρ ἀνηρτήσατο, τοὺς δ' ἱππέας τὸ τρίτημόριόν σφισι τῶν τελῶν ἃ ἐμισθωντο ἀφείψ· πᾶσαι τε γὰρ αἱ τελωνίαι δι' αὐτῶν ἐγίγνοντο, καὶ πολλὰς τῆς βουλῆς δεηθέντες, ὥπως ἐνδικίας τινὸς τύχουσιν, οὐχ εὗροντο.*

Cic. p. Planc. 35. *Nam quod primus (Plancius) scivit legem de publicanis tum, cum vir amplissimus consul id illi ordini per populum dedit, quod per senatum, si licuisset, dedisset, si in eo crimen est, quia suffragium tulit, quis non tulit publicanus? Schol. Bob. ad h. l. p. 259. 261. Val. Max. II, 10, 7. Cic. ad Att. II, 16, 2. (Drum. III, 210. Momms. R. St. II, 456.)*

LEX IULIA REPETUNDARUM a. u. c. DCLXXXV (59).

Dig. Tit. 48, 11. De lege Iulia Repetundarum.

1. MARCIANUS libro quarto decimo institutionum. Lex Iulia repetundarum pertinet ad eas pecunias, quas quis in magistratu potestate curatione legatione vel quo alio officio munere ministeriove publico cepit, vel cum ex cohorte cuius eorum
 - 1 est. Excipit lex, a quibus licet accipere: a sobriniis propioreve gradu cognatis suis <uxorisve>, uxore.
2. SCAEVOLA libro quarto regularum. Datur ex hac lege et in heredes actio intra annum dumtaxat a morte eius qui arguebatur (Cf. Mod. Dig. 48, 2, 20).
3. MACER libro primo publicorum. Lege Iulia repetundarum tenetur, qui, cum aliquam potestatem haberet, pecuniam ob iudicandum vel non iudicandum decernendumve acceperit:
4. VENULEIUS SATURNINUS libro tertio publicorum iudiciorum. vel quo magis aut minus quid ex officio suo faceret.
5. MACER libro primo publicorum. In comites quoque iudicium ex hac lege iudicium datur.
6. VENULEIUS SATURNINUS libro tertio publicorum iudiciorum. Eadem lege tenentur qui ob denuntiandum vel non denuntiandum testimonium pecuniam acceperint. Hac lege damnatus testimonium publice dicere aut iudex esse postulareve prohibetur. Lege Iulia repetundarum cavetur, ne quis ob militem legendum mittendumve aes accipiat, neve quis ob sententiam in senatu consiliove publico dicendam pecuniam accipiat, vel ob accusandum vel non accusandum: utque urbani magistratus ab omni sorde se abstineant neve plus doni muneris in anno accipiant, quam quod sit HS C̄ (aureorum centum Dig.).
7. MACER libro primo iudiciorum publicorum. Lex Iulia de repetundis praecipit, ne quis ob iudicem arbitrumve dandum mutandum iubendumve ut iudicet: neve ob non dandum non mutandum non iubendum ut iudicet: neve ob hominem in vincula publica coiciendum vinciendum vincirive iubendum exve vinculis dimittendum: neve quis ob hominem condemnandum absolvendumve: neve ob litem aestimandam iudiciumve capitis pecuniaeve faciendum vel non faciendum
 - 1 aliquid acceperit. Apparet autem, quod lex ab exceptis quidem in infinitum capere permittit, ab his autem, qui hoc capite enumerantur, a nullo neque ullam quantitatem capere
 - 2 permittit. Illud quoque cavetur, ne in acceptum feratur opus publicum faciendum, frumentum publice dandum praebendum adpraehendendum, sarta tecta tuenda, antequam perfecta probata praestita lege erunt.
8. PAULUS libro quinquagesimo quarto ad edictum. Quod

contra legem repetundarum proconsuli vel praetori donatum 1 est, non poterit usu capi. Eadem lex venditiones locationes eius rei causa pluris minorisve factas irritas facit impeditque usucapionem, priusquam in potestatem eius, a quo profecta res sit, heredisve eius veniat.

9. PAPINIANUS libro quinto decimo responsorum. Qui munus publice mandatum accepta pecunia rumperunt, crimine repetundarum postulantur.

Cic. p. Rab. Post. 8. Est enim haec causa „quo ea pecunia pervenerit“ quasi quaedam appendicula causae iudicatae atque damnatae. Sunt lites aestimatae A. Gabinio, nec praedes dati nec ex bonis populo universa pecunia exacta est. Iubet lex Iulia persequi ab iis, ad quos ea pecunia, quam is ceperit, qui damnatus sit, pervenerit. Si est hoc novum in lege Iulia, sicuti multa sunt severius scripta, quam in antiquis legibus et sanctius, inducatur sane etiam consuetudo huius generis iudiciorum nova; sin hoc totidem verbis translatum caput est, quot fuit non modo in Cornelia, sed etiam ante in lege Servilia, per deos immortales quid agimus. Cf. ad Fam. VIII, 8, 2.

Cic. ad Fam. II, 17, 2. De rationibus referendis non erat incommodum te nullas referre, quam tibi scribis a Bibulo fieri potestatem; sed id vix mihi videris per legem Iuliam facere posse.

Cic. ad Fam. V, 20, 2. Quod fecissem ad urbem, si consuetudo pristina maneret, id, quoniam lege Iulia relinquere rationes in provincia necesse erat easdemque totidem verbis referre ad aerarium, feci in provincia.

Cic. ad Attic. VI, 7, 2. Ego Laodiceae quaestorem Messinimum exspectare iussi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas civitates possem relinquere.

Cic. in Pison. 50. Mitto exire de provincia, educere exercitum, bellum sua sponte gerere, in regnum iniussu populi Romani aut senatus accedere, quae cum plurimae leges veteres, tum lex Cornelia maiestatis, Iulia de pecuniis repetundis planissime vetat.

Cic. in Pison. 37. Obtinuisti provinciam consularem finibus iis, quos lex cupiditatis tuae, non quos lex generi tui pepigerat. Nam lege Caesaris iustissima atque optima populi liberi plane et vere erant liberi etc.

Cic. in Pison. 90. Mitto aurum coronarium, quod te divitissime torsit, cum modo velles modo nolles. Lex enim generi tui et decerni et te accipere vetabat nisi decreto triumpho . . . Mitto diplomata tota in provincia passim data, mitto numerum navium summamque praedae, mitto rationem exacti imperatiquae frumenti, mitto ereptam libertatem populis ac singulis, qui erant affecti praemiis nominatim, quorum nihil est, quod non sit lege Iulia ne fieri liceat sanctum diligenter.

Scaev. Dig. 50, 5, 3. Senatores autem hanc vacationem habere non possunt, quod nec habere illis navem ex lege Iulia repetundarum licet.

Ulp. Dig. 1, 16, 10, 1. Legatum suum ne ante se de provincia dimittat, et lege Iulia repetundarum et rescripto divi Hadriani . . . admonetur.

Cic. ad Att. XV, 11, 4. Habent liberae legationes definitum tempus lege Iulia nec facile addi potest.

Cic. ad Attic. V, 10, 2. Adhuc sumptus nec in me aut publice aut privatim nec in quemquam comitum; nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite.

Cic. ad Attic. V, 16, 3. Scito non modo nos foenum aut quod de lege Iulia dari solet non accipere, sed ne ligna quidem etc.

Cic. ad Attic. V, 21, 5. Cave putes quidquam homines magis umquam esse miratos quam nullum teruncium me obtinente provinciam sumptus factum esse nec in rempublicam nec in quemquam meorum, praeterquam in L. Tullium legatum. Is, ceteroqui abstinens, sed Iulia lege in transitu, semel tamen in diem, non, ut alii solebant, omnibus vicis, — praeter eum semel nemo — accepit; ita facit, ut mihi excipiendus sit, cum teruncium nego sumptus factum: praeter eum accepit nemo.

Cic. p. Flacc. 13. Lege hac recenti ac nova certus est inquisitori comitum numerus positus.

Val. Max. VIII, 1, 10. Cum accusator diceret, lege sibi centum atque XX hominibus denuntiare testimonium licere.

Cael. ap. Cic. ad Fam. VIII, 8, 3. Legis unum et centesimum caput legit, in quo ita erat: Quod eorum iudicium maior pars iudicarit, id ius ratumque esto.

Paul. Sent. V, 28 = Dig. 48, 19, 38, 10. [Ad legem Iuliam repetundarum]. Iudices pedanei si pecunia corrupti dicantur, plerumque a praeside aut curia submoventur aut in exilium mittuntur aut ad tempus relegantur.

Marcian. Dig. 1, 9, 2. Cassius Longinus non putat ei permittendum, qui propter turpitudinem senatu motus nec restitutus est, iudicare vel testimonium dicere, quia lex Iulia repetundarum hoc fieri vetat.

Cic. p. Rab. Post. 12. Datur tibi tabella iudici. Qua lege? Iulia de pecuniis repetundis.

Cic. in Vat. 29. Quae cum ita sint, quaero ex te, sisne ex pauperrimo dives factus illo ipso anno, quo lex lata est de pecuniis repetundis acerrima, ut omnes intellegere possent, a te non modo nostra acta, quos tyrannos vocas, sed etiam amicissimi tui legem esse contemptam.

Schol. Bob. ad h. l. p. 321 Or. Eo, inquit, anno ditatus est, quo lex de pecuniis repetundis lata est ab ipso scilicet Caesare.

Cic. p. Sest. 135. Etiamne eius, quem sua lege et suo beneficio ornatum, munitum armatum solet gloriari, C. Caesaris, legem de pecuniis repetundis non putat esse legem? Et aiunt alios esse, qui acta Caesaris rescindant, cum haec optima lex et ab illo socero eius et ab hoc adsecula negligatur!

Cic. de prov. consul. 7. Emisti grandi pecunia, ut tibi de pecuniis creditis ius in liberos populos contra senatus consulta et contra legem generi tui dicere liceret.

LEX DE ACTIS POMPEI CONFIRMANDIS

a. u. c. DCLXXXV (59).

Dio Cass. XXXVIII, 7, 5. Τὰ προχθέντα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πάντα μήτε τοῦ Δουκίου μήτ' ἄλλου τινὸς ἀντιστάτως ἐβεβαίωσεν.

App. Bell. Civ. II, 13. Νόμους δ' ἐσέφερον ἐκθεραπειῶν τὸ πλῆθος ἑτέροισι καὶ τὰ Πομπηίου πεπραγμένα ἕπαντα ἐκύρου.

Vell. II, 44, 2.

LEX DE SOCIETATE CUM PTOLEMAEO AULETE REGE FACIENDA

a. u. c. DCLXXXV (59).

Caes. B. C. III, 107. Superiore consulatu cum patre Ptolemaeo et lege et senatusconsulto societas erat facta.

Cic. p. Rab. Post. 6; ad Att. II, 16, 2.

Suet. Caes. 54. Societates ac regna pretio dedit, ut qui uni Ptolemaeo prope sex milia talentorum suo Pompeique nomine abstulerit.

Dio Cass. XXXIX, 12, 1.

LEX DE CIVITATE GALLIS TRANSPADANIS DANDA

a. u. c. DCCV (49).

Dio Cass. XLI, 36, 3. Τοῖς Γαλάταις τοῖς ἐντὸς τῶν Ἀλπεων ὑπὲρ τὸν Ἡριδεὸν οἰκοῦσι τὴν πολιτείαν ἕτε καὶ ἀρχαῖα κώτων ἀπέδωκε.

LEX DE CIVITATE GADITANIS DANDA

a. u. c. DCCV (49).

Dio Cass. XLI, 24, 1. Γαδειρεῦσι πολιτείαν ἄπασιν ἔδωκεν, ἣν καὶ ὁ δῆμος σφισιν ὕστερον ἐπεκύρωσε.

Liv. Epit. CX. Gaditanis civitatem dedit.

LEX DE PECUNIIS MUTUIS a. u. c. DCCV (49).

Caes. B. C. III, 1.

Suet. Caes. 42. De pecuniis mutuis, disiecta novarum tabularum expectatione, quae crebro movebatur, decrevit tandem, ut debitores creditoribus satis facerent per aestimationem possessionum, quanti quasque ante civile bellum comparassent, deducto summae aeris alieni, si quid usurae nomine numeratum aut perscriptum fuisset; qua condicione quarta pars fere crediti deperibat.

Plut. Caes. 37. Σεισαρχεία τιῶν τόκων ἐκούφιζε τοὺς χρεωφιλέτας.

Appian. Bell. Civ. II, 48. Αἰτοῦσι δ' αὐτοῖς καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς διὰ τε πολέμους καὶ στάσεις καὶ τὴν ἐν τῶνδε τοῖς πικρασσομένοις ἐποῦσαν εὐνοίαν τὰς μὲν ἀποκοπὰς οὐκ ἔδωκε, τιμητὰς δὲ τῶν ὀνίων ἀπέσφηεν ὧν ἔδει τοὺς χρήστας τοῖς δανείσασιν ἀντὶ τῶν χρημάτων διδόναι.

Dio Cass. XLI, 37, 3. Τὰ τε ἐνέχυρα πρὸς τὴν ἀξίαν ἐναποτιμηθῆναι ἐκέλευσε καὶ δικαστὰς αὐτῆς τοῖς ἀμφισβητοῦσι τι ἀποκληροῦσθαι προσέταξεν. Cf. XLII, 22. 51. Cic. de off. II, 84.

LEX FAENEBRIS a. u. c. DCCVII (47).

Tac. Ann. VI, 16. Interea magna vis accusatorum in eos irrupit, qui pecunias faenore auctitabant adversum legem dictatoris Caesaris, qua de modo credendi possidendique intra Italiam cavetur.

Dio Cass. XLI, 38. Ἐπειδὴ τε συχροὶ πολλὰ χρήματα ἔχειν καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μηδένα πλεῖον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεντῆσθαι, οὐχ ὡς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον τοῦτον τιθεὶς, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερόν ποτε ἐσενεχθέντα ἀνακεοῦμενος. Cf. LVIII, 21.

LEX DE MERCEDIBUS HABITATIONUM ANNUIS
a. u. c. DCCVII (47).

Suet. Caes. 38. Annuam habitationem Romae usque ad bina milia nummum, in Italia non ultra quingenos sestertios remisit.

Dio Cass. XLII, 51. Τὸ ἐνοίκιον, ὅσον ἐς πεντακοσίους δραχμὰς ἦν, ἐνιαυτοῦ ἐνὸς ἀφείσ.

LEX DE DECEM PRAETORIBUS CREANDIS
a. u. c. DCCVII (47).

Dio Cass. XLII, 51. στρατηγὸς δέκα ἐς τὸ ἐπίδον ἔτος ἀπέδειξε.

LEX DE SACERDOTIIS a. u. c. DCCVII (47).

Cic. ad Brut. I, 5, 3. Ciceronem nostrum in vestrum collegium cooptari volo. Existimo omnino absentium rationem sacerdotum comitiis posse haberi; nam etiam factum est antea: Gaius enim Marius, cum in Cappadocia esset, lege Domitia factus est augur, nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit; est etiam in lege Iulia, quae lex est de sacerdotiis proxima, his verbis: qui petet cuiusve ratio habebitur; aperte indicat posse rationem haberi etiam non praesentis.

Dio Cass. XLII, 51, 3. Ἴνα γὰρ πλείονας αὐτῶν ἀμειψῆται, στρατηγὸς τε δέκα ἐς τὸ ἐπίδον ἔτος ἀπέδειξε καὶ ἱερέας ὑπὲρ τὸ νευομισμένον· τοῖς τε γὰρ ποντίφιξι καὶ τοῖς οἰωνισταῖς, ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, τοῖς τε πεντεκαίδεκα καλουμένοις ἕνα ἐκάστοις προσέειπε καίπερ αὐτὸς βουλευθεὶς πάσας τὰς ἱεροσύνας λαβεῖν, ὥσπερ ἐνήφιστο.

Nic. Dam. vit. Aug. 4.

LEX DE PROVINCIIS a. u. c. DCCVIII (46).

Dio Cass. XLIII, 25, 3. Ὅτι τε αὐτὸς πολλοῖς τῶν Γαλατῶν ἐφεξῆς ἔτεσιν ἄρχας ἐς τε τὴν ἐπιθυμίαν ἀπ' αὐτοῦ τῆς δυναστείας μᾶλλον προήχθη καὶ ἐς τὴν παρασκευὴν τῆς ἰσχύος ἐπηρεξήθη, κατέκλεισε νόμῳ τοὺς μὲν ἐστρατηγηκότας ἐπ' ἐνιαυτόν, τοὺς δὲ ὑπατευκότας ἐπὶ δύο ἔτη κατὰ τὸ ἐξῆς ἀρχεῖν καὶ μηδενὶ τὸ παράπαν ἐπὶ πλεῖον ἡγεμονίαν τινὰ ἔχειν ἐξείναι.

Cic. Phil. I, 19. Quae lex melior, utilior optima etiam re publica saepius flagitata, quam ne praetoriae provinciae plus quam annum neve plus quam biennium consulares optinerentur? cf. III, 38. V, 7.

Cic. Phil. VIII, 28. 'Ipse autem ut quinquennium', inquit, 'optimeam'. At istud vetat lex Caesaris, et tu acta Caesaris defendis.

LEX (MILITARIS?) a. u. c. DCCVIII (46).

Suet. Caes. 42. Sanxit, ne quis civis maior annis viginti minorve quadraginta, qui sacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset, neu qui senatoris filius nisi contubernalis aut comes magistratus peregre proficisceretur.

LEX PECUARIA a. u. c. DCCVIII (46).

Suet. Caes. 42. Sanxit . . . ne ii, qui pecuariam facerent, minus tertia parte puberum ingenuorum inter pastores haberent.

LEX IUDICIARIA a. u. c. DCCVIII (46).

Dio Cass. XLIII, 25. Τά τε γὰρ δικαστήρια τοῖς τε βουλευταῖς καὶ τοῖς ἰππεῦσι μόνους ἐπέτρεψεν, ὅπως τὸ καθαρότατον ὅτι μάλιστα ἀεὶ δικάζοι· πρότερον γὰρ καὶ ἐκ τοῦ ὄμιλον τινὲς συνδιεγγυώσιον ἀβοῖς.

Suet. Caes. 41. Iudicia ad duo genera iudicium redegit, equestris ordinis ac senatorii, tribunos aenarios, quod erat tertium, sustulit.

Cic. Phil. I, 19. Quid? lege quae promulgata est de tertia decuria, nonne omnes iudiciariae leges Caesaris dissolvuntur?

Ascon. in Cic. Scaur. p. 18 ed. Kiessl. Defenderunt Scaurum sex patroni, cum ad id tempus raro quisquam pluribus quam quattuor uteretur: at post bella civilia ante legem Iuliam ad duodenos patronos est perventum.

LEX SUMPTUARIA a. u. c. DCCVIII (46).

Suet. Caes. 43. Lecticarum usum, item conchyliatae vestis et margaritarum, nisi certis personis perque certos dies, ademit. Legem praecipue sumptuariam exercuit, dispositis circa macellum custodibus; qui obsonia contra vetitum retinerent deportarentque ad se, submissis nonnumquam lictoribus atque militibus, qui si qua custodes fefellissent, iam apposita e triclino auferrent.

Dio Cass. XLIII, 25, 2. Καὶ τὰ ἀναλώματα τῶν τι ἐχόντων ἐπὶ πλείστον ὑπ' ἀσωτίας ἐξηγμένα οὐκ ἐν νόμῳ μόνον ἐμετρίασεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ ἰσχυρῶς ἐν φυλακῇ ἐποίησατο.

Cic. ad Attic. XIII, 7, 1. Sestius apud me fuit et Theopompus pridie: venisse a Caesare narrabat litteras; hoc scribere, sibi certum esse Romae manere, causamque eam ascribere, quae erat in epistola nostra, ne se absente leges suae neglegerentur, sicut esset neglecta sumptuaria. cf. XII, 13, 2. 35. 36, 1. XIII, 6, 1. ad fam. VII, 26, 2. IX, 15, 5. 26, 4. (Lange, Antiquit. Roman. III, 450.)

LEX DE COLLEGIIS a. u. c. DCCVIII (46).

Suet. Caes. 42. Cuncta collegia, praeter antiquitus constituta, distraxit.

Ascon. ad Cicer. Cornel. p. 67 ed. Kiessl. Frequenter tum etiam coetus factiosorum hominum sine publica auctoritate malo publico fiebant: propter quod postea collegia et S. C. et pluribus legibus sunt sublata praeter pauca atque certa quae utilitas civitatis desiderasset, qualia sunt fabrorum lictorumque.

Ioseph. Antiqu. Iud. XIV, 10, 8 (215 Niese). Γάριος Καῖσαρ, ὁ ἡμέτερος στρατηγὸς [καὶ] ὑπάτος, ἐν τῷ διατάγματι κολύβων θιάσους συνάγεσθαι κατὰ πόλιν, μόνους τούτους οὐκ ἐκώλυεν, οὔτε χρήματα συνεισφέρειν οὔτε σύνδειπνα ποιεῖν.

LEX DE PORTORIIS a. u. c. DCCVIII (46.)

Suet. Caes. 43. Peregrinarum mercium portoria instituit.

LEGES DE VI ET DE MAIESTATE a. u. c. DCCVIII (46).

Cic. Phil. I, 23. Quid, quod obrogatur legibus Caesaris, quae iubent ei, qui de vi itemque ei, qui maiestatis damnatus sit, aqua et igni interdici?

Suet. Caes. 42. Poenas facinorum auxit et cum locupletes eo facilius scelere se obligarent, quod integris patrimoniis exulabant, parricidas, ut Cicero scribit, bonis omnibus, reliquos dimidia parte multavit.

Dio Cass. XLIV, 49, 3. Ἄλλὰ οὐ μὲν, ὅπως μὴδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τις φρονεῖται, πολλὰ ἐνομοθέτησας.

Cf. Dig. 48, 4. 6. 7. Paul. Sent. V, 26. 29. Macer Dig. 48, 1, 1. Iustin. Instit. IV, 18, 3. Theophil. ad h. l. p. 491 ed. Ferrini.

LEX MUNICIPALIS a. u. c. DCCIX (45).

Corp. Inscr. Lat. I p. 119 n. 206.

Quem h(ac) l(ege) ad co(n)s(ulem) profiteri oportebit sei is, quom eum profiteri oportebit, Romae non erit, tum quei eius | negotia curabit, is eadem omnia, quae eum, quouis negotia curabit, sei Romae esset, h(ac) l(ege) profiteri | oportet, item isdemque diebus ad co(n)s(ulem) profitemino. ~ |

Quem h(ac) l(ege) ad co(n)s(ulem) profiteri oportebit, sei is pup(illus) seive ea pu(pilla) erit, tum quei eius pup(illi) pu(pillae)ve tutor erit, item eademque omnia in iisdem diebus ad co(n)s(ulem) profitemino, ita ut ei et quae quibusque diebus eum eamve, sei pup(illus) pu(pilla)ve non esset, h(ac) l(ege) profiteri oporteret. ~ |

Sei co(n)s(ul), ad quem h(ac) l(ege) professiones fieri oportebit, Romae non erit, tum is, quem profiteri oportebit, quod eum profiteri | oportebit, ad pr(aetorem) urb(anum) aut, sei is Romae non erit, ad eum pr(aetorem), quei inter peregrinos ius deicet, profitemino, ita ut ei | eum ad co(n)s(ulem), sei tum Romae esset, h(ac) l(ege) profiteri oporteret. ~ |

Sei ex eis co(n)s(ulibus) et pr(aetoribus), ad quos h(ac) l(ege) professiones fieri oportebit, nemo eorum Romae erit, tum is, quem profiteri oportebit, | quod eum profiteri oportebit, ad tr(ibunum) pl(ebei) profitemino, ita ut ei eum ad co(n)s(ulem) pr(aetorem) ur(banum) eumque quei inter peregrinos ius deicet, sei tum Romae esset, h(ac) l(ege) profiteri oporteret. ~ |

Quod quemque[m] h(ac) l(ege) profiteri oportebit, is, apud quem ea professio fiet, eius quei profitebitur nomen, et ea quae professus erit, et quo die professus sit, in tabulas publicas referenda curato, eademque omnia quae utique in tabu-

15 las | rettulerit, ita in tabulam in album referunda curato, idque aput forum, et quom frumentum populo dabitur, ibei ubei frumentum populo dabitur cottidie maiorem partem diei propositum habeto, u(nde) d(e) p(lano) r(ecte) l(egi) p(ossit). ~ |

Queiquomque frumentum populo dabit damdumve curabit, nei quoi eorum, quorum nomina h(ac) l(ege) ad co(n)s(ulem) pr(aetorem) tr(ibunum) pl(ebei) in tabula in albo proposita non erunt, frumentum dato neve dare iubeto neve sinito. Quei adversus ea eorum quoi frumentum | dederit, is in tr(iti)ci m(odios) I HS lxxx populo dare damnas esto, eiusque pecuniae quei volet petitio esto. ~ |

20 Quae viae in urbem Rom(am) propiusve u(rbem) R(omam) p(assus) M ubei continente habitabitur, sunt erunt, quouis ante aedificium earum quae | via erit, is eam viam arbitrato eius aed(ilis), quoi ea pars urbis h(ac) l(ege) obvenerit, tueatur; isque aed(ilis) curato, ubi quorum | ante aedificium erit quamque viam h(ac) l(ege) quemque tueri oportebit, ei omnes eam viam arbitrato eius tueantur, neve eo | loco aqua consistat, quo minus commode populus ea via utatur. ~ |

Aed(iles) cur(ules) aed(iles) pl(ebei), quei nunc sunt, quei-
quomque post h(anc) l(egem) r(ogatam) factei createi erunt
25 eumve mag(istratum) inierint, iei in diebus V proximeis | quibus eo mag(istratu) designatei erunt eumve mag(istratum) inierint, inter se paranto aut sortiunt, qua in parte urbis quisque | eorum vias publicas | in urbem Romam, propiusve u(rbem) Ro(mam) p(assus) M, reficiendas sternendas curet, eiusque rei procurationem | habeat. Quae pars quoiue aed(ili) ita h(ac) l(ege) obvenerit, eius aed(ilis) in eis locis quae in ea partei erunt viarum reficiendarum tuemdarum procuratio esto, utei h(ac) l(ege) oportebit. ~ |

30 Quae via inter aedem sacram et aedificium locumve publicum et inter aedificium privatum est erit, eius | viae partem dimidiam is aed(ilis), quoi ea pars urbis obvenerit, in qua parte ea aedis sacra erit seive aedificium | publicum seive locus publicus, tuendam locato. ~ |

Quemquomque ante suum aedificium viam publicam h(ac) l(ege) tueri oportebit, quei eorum eam viam arbitrato eius aed(ilis), | quouis oportuerit, non tuebitur, eam viam aed(ilis), quouis arbitrato eam tuerei oportuerit, tuendam locato; | isque aed(ilis) diebus ne minus X antequam locet aput forum ante
35 tribunale suum propositum habeto, quam | viam tuendam et quo die locaturus sit, et quorum ante aedificium ea via sit; eisque, quorum ante aedificium | ea via erit, procuratoribusve eorum domum denuntietur facito, se eam viam locaturum, et quo die locaturus | sit; eamque locationem palam in foro per q(uaestorem) urb(anum) eumve quei aerario praerit facito. Quamta pecunia eam | viam locaverit, tantae pecuniae eum

eosque, quorum ante aedificium ea via erit pro portione, quantum | quouisque ante aedificium viae in longitudine et in latitudine erit, q(uaestor) urb(anus) queive aerario praerit in tabulas | publicas pecuniae factae referendum curato. Ei quei 40 eam viam tuendam redemerit, tantae pecuniae eum eosve adtribuito sine d(olo) m(al)o. Sei is quei adtributus erit eam pecuniam diebus XXX proximeis, quibus ipse aut procurator eius sciet adtributionem factam esse ei, quoi adtributus erit, non solverit neque satis fecerit, is | quamtae pecuniae adtributus erit, tantam pecuniam et eius dimidium ei, quoi adtributus erit, dare debeto, | inque eam rem is, quo quomque de ea re aditum erit, iudicem iudiciumve ita dato, utei de pecunia credita | iudicem iudiciumve dari oporteret. ~ |

45 Quam viam h(ac) l(ege) tuendam locari oportebit, aed(ilis), quem eam viam tuendam locare oportebit, is eam viam per | q(uaestorem) urb(anum) queive aerario praerit tuendam locato, utei eam viam arbitrato eius, quei eam viam locandam | curaverit, tueatur. Quamta pecuniam ita quaeque via locata erit, t(antum) p(ecuniam) q(uaestor) urb(anus) queive aerario praerit | redemptorei, quoi e lege locationis dari oportebit, heredeive eius damdam adtribuendam curato. ~ |

50 Quo minus aed(iles) et IIIvir(ei) vieis in urbem purgandis, IIvir(ei) vieis extra propiusve urbem Rom(am) passus M | purgandis, quei quomque erunt, vias publicas purgandas curent eiusque rei potestatem habeant, | ita utei legibus pl(ebei)ve sc(itis) s(enatus)ve c(onsultis) oportet oportebit, eius h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

Quois ante aedificium semita in loco erit, is eam semitam, eo aedificio perpetuo lapidibus perpetueis | integreis continentem, constratam recte habeto arbitrato eius aed(ilis), quouis in ea parte h(ac) l(ege) viarum | procuratio erit. ~ |

55 Quae viae in u(rbem) R(omam) sunt erunt intra ea loca, ubi continenti habitabitur, ne quis in iis vieis post k. Ianuar. | primas plostrum interdiu post solem ortum, neve ante horam X diei ducito agito, nisi quod aedium | sacrarum deorum immortalium caussa aedificandarum operisve publice faciumdei causa advehei | portari oportebit, aut quod ex urbe exve iis locis earum rerum, quae publice domoliendae locatae erunt, publi|ce exportarei oportebit, et quarum rerum 60 caussa plostra h(ac) l(ege) certis hominibus certis de causeis agere | ducere licebit. ~ |

Quibus diebus virgines Vestales regem sacrorum flamines plostreis in urbe sacrorum publicorum p(opuli) R(omani) caussa | vehi oportebit, quaeque plostra triumphis caussa, quo die quisque triumphabit, ducei oportebit, quaeque | plostra ludorum caussa, quei Romae aut propius urbei Romae passus M publice feient, inve pompam ludeis circiensibus ducei agei opus |

65 erit: quo[ve] minus earum rerum caussa eisque diebus plostra interdiu in urbe ducantur agantur, e(ius) h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

Quae plostra noctu in urbem inducta erunt, quo minus ea plostra inania aut stercoris exportandae caussa | post solem ortem h(or)is X diei bubus iumentis iuncta in u(r)be R(oma) et ab u(r)be R(oma) p(assus) M esse liceat, e(ius) h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

70 Quae loca publica porticusve publicae in u(r)be R(oma) p(ropius)ve u(r)bei Romae p(assus) M sunt erunt, quorum locorum quousque porticus | aedilium eorumve mag(istratuom), qui viciis loceisque publicis u(r)bis R(omae) p(ropius)ve u(r)bei R(omae) p(assus) M purgandis praerunt, legibus | procuratio est erit, nei quis in iis loceis inve iis porticibus quid inaedificatum inmolitumve habeto, | neve ea loca porticumve quam possideto, neve eorum quod saeptum clausumve habeto quo minus eis loceis porticibusque populus utatur pateantve, nisi quibus utique leg(ibus) pl(ebei)ve s(citis) s(enatus)ve c(onsultis) concessum permissumve e(st). ~ |

75 Quibus loceis ex lege locationis, quam censor aliusve quis mag(istratus) publice vectigalibus ultrove tributeis | fruendis tuendisve dixit dixerit, eis, qui ea fruenda tuendave conducta habebunt, ut uti frui liceat | aut uti ea ab eis custodiantur, cautum est, ei quo minus iis loceis utantur fruuntur ita, uti quoque eorum | *ex lege locationis iis sine d(olo) m(alo)* uti frui licebit, ex h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

Quos ludos quisque Romae p(ropius)ve u(r)bei R(omae) p(assus) M faciet, quo minus ei eorum ludorum caussa scaenam | pulpitum ceteraque, quae ad eos ludos opus erunt, in loco publico ponere statuere eisque diebus, quibus eos faciet, loco publico uti | liceat, e(ius) h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

80 Qui scribae librari magistratibus apparebunt, ei quo minus loceis publicis, ubi is, *quos* quisque eorum apparebunt | iuserit, apparendi caussa utantur, e(ius) h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

Quae loca serveis publicis ab cens(oribus) habitandae utendae caussa adtributa sunt, ei quo minus eis loceis utantur, e(ius) h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

85 Quaequomque in municipiis coloneis praefectureis foreis conciliabuleis c(ivium) R(omanorum) IIvir(ei) IIIvir(ei) erunt aliove | quo nomine mag(istratum) potestatemve sufragio eorum, qui quousque municipii coloniae praefecturae | fori conciliabuli erunt, habebunt: nei quis eorum quem in eo municipio colonia praefectura foro conciliabulo in senatu decuriones conscriptosve legito neve sublegito neve cooptato neve recitandos curato | nisi in demortui damnate locum eiusve

qui confessus erit se senatorem decurionem conscriptumve | ibei h(ac) l(ege) esse non licere. ~ |

90 Qui minor annos XXX natus est erit, nei quis eorum post k. Ianuar. secundas in municipio colonia praefectura IIvir(atum) IIIvir(atum) neve quem alium mag(istratum) petito neve capito neve gerito, nisi qui eorum stipendia | equo in legione III aut pedestria in legione VI fecerit, quae stipendia in castris inve provincia maiorem | partem sui quousque anni fecerit, aut bina semestria, quae ei pro singulis annis procedere oporteat *cum eo quod ei legibus pl(ebei)ve sc(iteis) procedere oportebit*, | aut ei vacatio rei militaris legibus pl(ebei)ve sc(iteis) exve foedere erit, quocirca eum inveitum merere non | oporteat. Neve quis, qui praekonium dissignationem libitinamve faciet, dum eorum quid faciet, in municipio colonia 95 praefectura IIvir(atum) IIIvir(atum) aliumve quem mag(istratum) petito neve capito neve gerito neve habeto, | neve ibei senator neve decurio neve conscriptus esto neve sententiam dicit. Qui eorum ex eis, qui s(upra) s(cripti) sunt, | adversus ea fecerit, is HS 1000 p(opulo) d(are) d(annas) e(sto), eiusque pecuniae qui volet petitio esto. ~ |

100 Quaequomque in municipio colonia praefectura post k. Quinctiles prim(as) comitia IIvir(eis) IIIvir(eis) aliove qui mag(istratu) | rogando subrogandove habebit, is ne quem, qui minor annis XXX natus est erit, IIvir(um) IIIvir(um), quive ibei | alium mag(istratum) habeat, renuntiato neve renuntiare iubeto, nisi qui stipendia equo in legione III, aut stipendia pedestria in legione VI fecerit, quae stipendia in castris inve provincia maiorem partem sui | quousque anni fecerit, aut bina semestria, quae ei pro singulis annis procedere oporteat cum eo | quod ei legibus pl(ebeis)ve sc(iteis) procedere oportebit, aut ei vacatio rei militaris legibus pl(ebeis)ve sc(iteis) exve foedere | erit, quo circa eum invitum merere non oporteat. Neve eum, qui praekonium dissignationem libitinamve faciet, dum eorum quid | faciet, IIvir(um) IIIvir(um), 105 quive ibei mag(istratus) sit, renuntiato, neve in senatum neve in decurionum conscriptorumve numerum legito sublegito cooptato neve sententiam rogato neve dicere neve | ferre iubeto *se(iens) d(olo) m(alo)*. Qui adversus ea fecerit, is HS 1000 p(opulo) d(are) d(annas) esto, eiusque pecuniae qui volet petitio esto. ~ |

110 Quae municipia coloniae praefecturae fora conciliabula c(ivium) R(omanorum) sunt erunt, nei quis in eorum quo municipio | colonia praefectura foro conciliabulo in senatu decurionibus conscriptisque esto, neve qui ibi in eo ordine | sententiam dicere ferre liceto, qui furtei quod ipse fecit fecerit condemnatus pactusve est erit; | quive iudicio fiduciae, pro socio, tutelae, mandatei, iniuriarum deve d(olo) m(alo) con-

demnatus est erit; queive lege | Plaetoria ob eamve rem, quod adversus eam legem fecit fecerit, condemnatus est erit; queive depugnandei | caussa auctoratus est erit fuit fuerit; queive in iure *bonam copiam abiuravit* abiuraverit, bonamve copiam iuravit iuraverit; queive sponsoribus creditoribusve suis renuntiavit renuntiaverit se soldum solvere non posse, aut cum eis |
 115 pactus est erit se soldum solvere non posse; prove quo datum depensum est erit; quousve bona ex edicto | eius, qu(ei) i(ure) d(eicundo) praefuit praefuerit, — praeterquam sei quous, quom pupillus esset reive publicae caussa abesset | neque d(olo) m(alo) fecit fecerit quo magis r(ei) p(ublicae) c(aussa) a(besset), *bona possessa proscriptave sunt erunt* — possessa proscriptave sunt erunt; queive iudicio publico Romae | condemnatus est erit, quo circa eum in Italia esse non liceat, neque in integrum restitutus est erit; queive in eo | municipio colonia praefectura foro conciliabulo, quous erit, iudicio publico condemnatus est erit; quemve | k(alumniae) praevericationis caussa accusasse fecisseve quod indicatum est erit; quove apud exercitum ingnominae | caussa ordo adeptus est erit; quemve imperator ingnominae caussa ab exercitu decedere iusit iuserit; queive ob caput c(ivis) R(omani) referundum pecuniam praemium aliudve quid cepit ceperit; queive corpore quaestum | fecit fecerit; queive lanistaturam artemve ludicram fecit fecerit; queive lenocinium faciet. Qui | adversus ea in municipio colonia praefectura[ve] foro conciliabulo *in senatu* decurionibus conscriptisve fuerit | sententiamve dixerit, is HS 1000 p(opulo) d(are) d(amnas) esto, eiusque pecuniae quei volet petitio esto. |
 125 Quoi h(ac) l(ege) in municipio colonia praefectura foro conciliabulo senatorem decurionem conscriptum esse, | inque eo ordine sententiam dicere ferre non licebit, nei quis, quei in eo municipio colonia praefectura | foro conciliabulo senatum decuriones conscriptos habebit, eum in senatum decuriones conscriptos | ire iubeto sc(iens) d(olo) m(alo); neve eum ibei sententiam rogato neve dicere neve ferre iubeto sc(iens) d(olo) m(alo); neve quis quei | in eo municipio colonia praefectura foro conciliabulo sufragio eorum maxumam potestatem habebit, | eorum quem ibei in senatum decuriones conscriptos ire, neve in eo numero esse neve sententiam ibei dicere | ferreve sinito sc(iens) d(olo) m(alo); neve quis eius rationem comitiis conciliove *habeto*, creatumve renuntiato; neve quis, quei ibei mag(istratum) potestatemve habebit, eum cum senatu decurionibus conscriptis *ludos* spectare neve in convivio | publico esse sinito sc(iens) d(olo) m(alo). ~ |
 135 Quibus h(ac) l(ege) in municipio colonia praefectura foro conciliabulo in senatu[m] decurionibus conscriptis esse | non licebit, nei quis eorum in municipio colonia praefectura foro conciliabulo IIvir(atum) IIIvir(atum) aliamve | quam potesta-

tem, ex quo honore in eum ordinem perveniat, petito neve capito; neve quis eorum ludeis, | cumve gladiatores ibei pugnant, in loco senatorio decurionum conscriptorum sedeto neve spectato; neve convivium publicum is inito; neve quis, sei adversus ea creatum renuntiatum erit, ibei IIvir IIIvir | esto, 140 neve ibei m(agistratum) potestatemve habeto. Qui adversus ea fecerit, is HS 1000 p(opulo) d(are) d(amnas) esto, eiusque pecuniae quei | volet petitio esto. ~ |

Quae municipia coloniae praefecturae c(ivium) R(omano-rum) in Italia sunt erunt, quei in eis municipiis coloneis | praefectureis maximum mag(istratum) maximamve potestatem ibei habebit tum, cum censor aliusve | quis mag(istratus) Romae populi censum aget, is diebus LX proxumeis, quibus sciet Romae censum populi | agi, omnium municipium colonorum 145 suorum queique eius praefecturae erunt, q(uei) c(ives) R(omane) erunt, censum | agito, eorumque nomina praenomina patres aut patronos tribus cognomina et quot annos | quisque eorum habet, et rationem pecuniae ex formula census, quae Romae ab eo, qui tum censum | populi acturus erit, proposita erit, ab iis iurateis accipito; eaque omnia in tabulas publicas sui | municipi referunda curato; eosque libros per legatos, quos maior pars decurionum conscriptorum | ad eam rem legarei 150 mittei censuerint tum, cum ea[s] res consuleretur, ad eos, quei Romae censum agent, | mitto; curatoque, uti, quom amplius dies LX reliquei erunt ante quam diem ei, queiquomque Romae | censum aget, finem populi censendi faciant, eos adeant librosque eius | municipi coloniae praefecturae | edant; isque censor, seive quis alius mag(istratus) censum populi aget, diebus V proxumeis, quibus legatei eius | municipi coloniae praefecturae adierint, eos libros census, quei ab iis legateis dabuntur, accipito | s(ine) d(olo) m(alo), exque iis libris, quae 155 ibei scripta erunt in tabulas publicas referunda curato, easque tabulas | eodem loco, ubi ceterae tabulae publicae erunt, in quibus census populi perscriptus erit, condendas curato. ~ |

Qui pluribus in municipiis coloneis praefectureis domicilium habebit et is Romae census erit, quo magis | in municipio colonia praefectura h(ac) l(ege) censeatur, e(ius) h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur). ~ |

Qui lege pl(ebei)ve sc(ito) permissus est fuit, uti leges in municipio fundano municipibusve eius municipi daret, | sei 160 quid is post h(anc) l(egem) r(ogatam) in eo anno proxumo, quo h(anc) l(egem) populus iuserit, ad eas leges *addiderit commutaverit conrexerit*, municip[i]eis fundanos | item teneto, uti oporteret, sei eae res ab eo tum, quom primum leges eis municipibus lege pl(ebei)ve sc(ito) dedit, | ad eas leges additae commutatae conrectae essent; neve quis intercedito neve quid

facito, quo minus | ea rata sint, quove minus municipis fundanos teneant eisque optemperetur. |

Cic. ad Fam. VI, 18, 1. Simulatque accepi a Seleuco tuo litteras, statim quaesivi e Balbo per codicillos, quid esset in lege. Rescripsit eos, qui facerent praeconium, vetari esse in decurionibus, qui fecissent, non vetari. Cf. l. 104, p. 183.

Corp. Inscr. Lat. V, 2864. M. Iunius Sabinus IIIIvir aediliciae potestat(is) e lege Iulia municipali.

Paul. ad municipal. lib. singul. Fragm. Vat. 237. 243. Ulp. Dig. 50, 9, 3. Cod. Iust. 7, 9, 1.

LEX DE MAGISTRATIBUS a. u. c. DCCIX (45).

Dio Cass. XLIII, 47, 2. Ἀριθμὸν δὲ οἱ μὲν ἄλλοι, ὕσσιπερ καὶ πρότερον, στρατηγοὶ δὲ τεσσαρεσκαίδεκα ταμίαι τε τεσσαράκοντα ἀπεδείχθησαν.

LEX DE MAGISTRATIBUS a. u. c. DCCX (44).

Dio Cass. XLIII, 49, 1. Στρατηγοὶ ἑκαίδεκα ἤρξαν, καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. — 51, 3. ἤρξαιτο τῶ μὲν λόγῳ τοὺς ἡμίσεις ὁ Καίσαρ ἐν νόμῳ τινὶ τοῦτο ποιησάμενος, ἕργῳ δὲ πάντας. καὶ ἐς μὲν τὸ πρῶτον ἔτος ταμίαι τεσσαράκοντα προεχειρίσθησαν, ὡσπερ καὶ πρότερον, καὶ ἀγορανόμοι τότε πρῶτον δύο μὲν καὶ ἐξ ὑπατριδῶν, τεσσαρες δὲ ἐν τοῦ πλήθους ὧν οἱ δύο τὴν ἀπὸ Δήμητρος ἐπίκλησιν φέρονσιν, ὅπερ πον καὶ ἐς τὸδε ἕξ ἐνεῖνον καταδείχθην ἐμμεμένης. στρατηγοὶ δὲ ἀπεδείχθησαν μὲν ἑκαίδεκα.

Suet. Caes. 41. Praetorum aedilium quaestorum, minorum etiam magistratum numerum amplavit.

Pomp. Dig. 1, 2, 2, 32. Deinde Gaius Iulius Caesar duos praetores et duos aediles qui frumento praessent et <dicerentur> a Cerere cereales constituit.

Lab. ap. Gell. XVI, 7, 12.

Duas uxores? hercle hoc plus negoti est, inquit cocio; Sex aediles viderat.

LEX COLONIAE GENETIVAE IULIAE sive URSONENSIS a. DCCX (44).

Corp. Inscr. Lat. II Suppl. 5439, p. 852 sqq.

Desunt tabulae circa quattuor et primae quae hodie est columnae duae.

tab. I col. 3 *LXI. . . . Cui quis ita manum inicere iussus erit, indicati iure manus iniectio esto itque ei s(ine) f(rau)de s(ua) facere liceto. Vin|dex arbitrato IIviri quive i(ure) d(icundo) p(raerit) locuples | esto. Ni vindicem dabit indicatumve faciet,*

secum ducito. Iure civili vinctum habeto. | Si quis in eo vim tab. I faciet, ast eius vincitur, dupli damnas esto colonisq(ue) eius colon(iae) HS cclō cclō d(are) d(amnas) esto, eiusque pecuniae qui vollet petitio, IIvir(o) quive i(uri) d(icundo) p(raerit) exactio indicati|oque esto. |

LXII. IIviri quicumque erunt, iis IIviris in eos singulos | lictores binos, accensos sing(ulos), scribas binos, viatores binos, librarium, praeconem, | haruspicem, tibicinem habere ius potestas|que esto. Quique in ea colonia aedil(es) erunt, | iis 15 aedil(ibus) in eos aedil(es) sing(ulos) scribas sing(ulos), publicos cum cincto limo IIII, praeconem, haruspi|cem, tibicinem habere ius potestasq(ue) esto. Ex eo | numero, qui eius coloniae coloni erunt, habe|to. Iisque IIvir(is) aedilibusque, dum 20 eum mag(istratum) habe|bunt, togas praetextas, funalia cerea ha|bere ius potestasq(ue) esto. Quos quisque eo|rum ita scribas lictores accensos viatorem | tibicinem haruspicem praecone[m] habebit, iis | omnibus eo anno, quo anno quisque eorum | 25 apparebit, militiae vacatio esto, neve quis e|um eo anno, quo mag(istratibus) apparebit, invitum | militem facito neve fieri iubeto neve eum | cogito neve ius iurandum adigito neve a|digi 30 iubeto neve sacramento rogato neve | rogari iubeto, nisi tumultus Italici Gallic|ve causa. Eisque merces in eos singul(os), qui IIviris apparebunt, tanta esto:

in scribas sing(ulos) | HS clo CC, in accensos sing(ulos) HS DCC, in lictores | sing(ulos) HS DC, in viatores sing(ulos) HS CCCC, 35 in libra|rios sing(ulos) HS CCC, in haruspices sing(ulos) HS D, prae|coni HS CCC,

qui aedil(ibus) appareb(unt):

in scribas | sing(ulos) HS DCCC, in haruspices sing(ulos) HS C, in ti|bicines sing(ulos) HS CCC, in praecones sing(ulos) HS CCC.

Iis s(ine) f(rau)de s(ua) kapere liceto. |

col. 4.

LXIII. IIviri, qui primi ad pr. k. Ianuar. mag(istratum) habebunt, apparitores totidem habento, quot sing(ulis) apparitores ex h(ac) l(ege) ha|bere licet[o]. Iisque apparitorib(us) merces tanta esto, | quantam esse oporteret, si partem IIII 5 anni appar|uissent, ut pro portione, quam diu apparuissent, mer|cedem pro eo kaperent, itque iis s(ine) f(rau)de s(ua) c(a)pere) l(iceto). |

LXIII. IIvir(i) quicumque post colon(iam) deductam erunt, ii in die|bus X proxumis, quibus eum mag(istratum) gerere 10 coeperint, at | decuriones referunto, cum non minus duae partes | aderint, quos et quot dies festos esse et quae sacra | fieri publice placeat et quos ea sacra facere place|at. Quot ex eis rebus decurionum maior pars, qui | tum aderunt, decreverint 15 statuerint, it ius ratum|que esto, eaque sacra eique dies festi in ea colon(ia) | sunt. |

tab. I LXV. Quae pecunia poenae nomine ob vectigalia, quae |
 colon(iae) G(enetivae) Iul(iae) erunt, in publicum redacta erit,
 20 eam | pecuniam ne quis erogare neve cui dare neve attri|buere
 potestatem habeto, nisi at ea sacra, quae in | colon(ia) aliove
 quo loco colonorum nomine fiant, | neve quis aliter eam pecu-
 niam s(ine) f(raude) s(ua) kapito, neve quis de ea pecunia ad
 25 decuriones referendi neve quis | de ea pecunia sententiam di-
 cendi ius potestat(em)que habeto. Eamque pecuniam ad ea
 sacra, quae | in ea colon(ia) aliove quo loco colonorum nomine |
 fient, IIviri s(ine) f(raude) s(ua) dato attributo itque ei facere |
 30 ius potestasq(ue) esto. Eique cui ea pecunia dabi|tur s(ine)
 f(raude) s(ua) kapere liceto. |

LXVI. Quos pontifices quosque augures C. Caesar, quive |
 iussu eius colon(iam) deduxerit, fecerit ex colon(ia) G(enetiva),
 ei pontifices eique augures c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) sunt,
 35 eiq(ue) | pontifices auguresque in pontificum augu|rum conlegio
 in ea colon(ia) sunt, ita uti qui | optima lege optumo iure in
 quaque colon(ia) | pontif(ices) augures sunt erunt. Iisque pon-
 tificibus | auguribusque, qui in quoque eorum conlegio | erunt,
 col. 5 liberisque eorum militiae munerisq(ue) publici vacatio sacro
 sanctius esto, uti pontifici Romano est erit, aeraque militaria
 ei omnia merita sunt. De auspiciis quaeque ad eas res per-
 5 tinebunt augurum iurisdictio iudicatio esto. Eisque pontifici-
 b(us) auguribusque ludis, quot publice ma|gistratus facient, et
 cum ei pontific(es) augures sa|cra publica c(oloniae) G(enetivae)
 I(uliae) facient, togas praetextas haben|di ius potestasq(ue)
 esto eisque pontificib(us) augurib(us)q(ue) ludos gladiatores-
 10 q(ue) inter decuriones specta|re ius potestasq(ue) esto.

LXVII. Quicumque pontif(ices) quique augures c(oloniae)
 G(enetivae) I(uliae) post h(anc) l(egem) da|tam in conlegium
 pontific(um) augurumq(ue) in demortui damnativae loco h(ac)
 l(ege) lectus cooptatusve erit, | is pontif(ex) augurq(ue) in c(o-
 15 lonia) Iul(ia) in conlegium pontifex | augurq(ue) esto, ita uti
 qui optuma lege in quaque | colon(ia) pontif(ices) auguresq(ue)
 sunt erunt. Neve quis | quem in conlegium pontificum kapito
 suble|gito cooptato nisi tunc cum minus tribus pon|tificib(us)
 20 ex iis, qui c(oloniae) G(enetivae) sunt, erunt. Neve quis quem |
 in conlegium augurum sublegito cooptato ni si tum cum minus
 tribus auguribus ex eis, qui | colon(iae) G(enetivae) I(uliae)
 sunt, erunt. |

LXVIII. IIviri praef(ectus)ve comitia pontific(um) augu-
 rumq(ue), quos h(ac) l(ege) | facere oportebit, ita habeto pro-
 25 dicit, ita uti | IIvir(um) creare facere sufficere h(ac) l(ege)
 o(portebit). |

LXIX. IIviri qui post colon(iam) deductam primi erunt,
 ii in su|o mag(istratu) et quicumq(ue) IIvir(i) in colon(ia) Iu-

l(ia) erunt, ii in | diebus LX proxumis, quibus eum mag(istra- tab. I
 tum) gerere coe|perint, ad decuriones referunto, cum non mi-
 nus | XX aderunt, uti redemptori redemptoribusque, | qui ea 30
 redempta habebunt, quae ad sacra resq(ue) | divinas opus
 erunt, pecunia ex lege locationis | adtribuatur solvaturq(ue).
 Neve quisquam rem ali|am at decuriones referunto neve quot
 decuri|onum decret(um) faciunto, antequam eis redemp|toribus 35
 pecunia ex lege locationis adtribuatur | solvaturve d(ecurionum)
 d(ecreto), dum ne minus XX atsint, cum | e(a) r(es) consu-
 latur. Quot ita decreverint, ei duumviri | redemptori redem- tab. II
 ptoribus adtribuendum | solvendumque curanto, dum ne ex ea col. 1
 pecunia | solvant adtribuunt, quam pecuniam ex h(ac) l(ege) |
 ad ea sacra, quae in colon(ia) aliove quo loco pu|blice fiant, 5
 dari adtribui oportebit. |

LXX. IIviri quicumque erunt ei praeter eos, qui primi |
 post h(anc) l(egem) facti erunt, ei in suo mag(istratu) munus
 lu|dosve scaenicos Iovi Iunoni Minervae deis | deabusq(ue) 10
 quadriduom m(aiore) p(arte) diei, quot eius fieri poterit, arbi-
 tratu decurionum faciun|to inque eis ludis eoque munere unus-
 quis|que eorum de sua pecunia ne minus HS ∞ ∞ | consumito
 et ex pecunia publica in sing(ulos) | IIvir(os) d(um) t(axat) HS
 ∞ ∞ sumere consumere liceto, it|que eis s(ine) f(raude) s(ua) 15
 facere liceto, dum ne quis ex ea | pecun(ia) sumat neve adtri-
 butionem faciat, | quam pecuniam h(ac) l(ege) ad ea sacra
 quae in colon(ia) aliove quo loco public[a]e fient, dari | adtri-
 bui oportebit.

LXXI. Aediles quicumq(ue) erunt in suo mag(istratu) mu- 20
 nus lu|dos scaenicos Iovi Iunoni Minervae tri|duom maiore
 parte diei, quot eius fieri pote|rit, et unum diem in circo aut
 in foro Veneri | faciunto, inque eis ludis eoque munere unus-
 quisque eorum de sua pecunia ne minus HS ∞ ∞ | consumito 25
 deve publico in sing(ulos) aedil(es) HS ∞ | sumere liceto, eam-
 q(ue) pecuniam IIviri praef(ectus)ve | dandam adtribuendam
 curanto itque iis | s(ine) f(raude) s(ua) c(apere) liceto. |

LXXII. Quotcumque pecuniae stipis nomine in aedis | sa- 30
 cras datum inlatum erit, quot eius pecuni|ae eis sacr[i]s su-
 perfuerit, quae sacra, uti h(ac) l(ege) d(ata) | oportebit, ei deo
 deaeve, cuius ea aedes erit, fac|ta fuerint, it ne quis facito neve
 curato neve interce|dito, quo minus in ea aede consumatur, 35
 ad | quam aedem ea pecunia stipis nomine da|ta conlata erit,
 neve quis eam pecuniam alio | consumito neve quis facito, quo
 magis in | alia re consumatur. col. 2

LXXIII. Ne quis intra fines oppidi colon(iae)ve, qua ara-
 tro | circumductum erit, hominem mortuom | inferto neve ibi
 humato neve urito neve homi|nis mortui monumentum aedi- 5
 ficato. Si quis | adversus ea fecerit, is c(olonis) c(oloniae) G(e-

tab. II netivae Iul(iae) HS lōo d(are) d(amnas) esto, | eiusque pecunia
 5 nae qui volet petitio persecutio exactio(ue) esto. Itque quot
 inaedificatum | erit IIvir aedil(is)ve dimoliendum curanto. Si |
 10 adversus ea mortuus inlatus positusve erit, | expianto ubi oportebit.

LXXXIV. Ne quis ustrinam novam, ubi homo mortuus |
 combustus non erit, prop[ri]us oppidum passus D facito. Qui
 15 adversus ea fecerit, HS lōo c(olonis) | c(oloniae) G(enetivae)
 Iul(iae) d(are) d(amnas) esto, eiusque pecuniae qui volet pe-
 titio persecutio(ue) ex h(ac) l(ege) esto. |

LXXXV. Ne quis in oppido colon(ia) Iul(ia) aedificium de-
 tegito | neve demolito neve disturbato, nisi si praedes | IIvi-
 20 r(um) arbitrato dederit se redaedificaturum, aut | nisi decuriones
 decreverint, dum ne minus L ad|sint cum e(a) r(es) consulatur.
 Si quis adversus ea fecerit, | q(uant) e(a) r(es) e(rit), t(antam)
 p(ecuniam) c(olonis) c(oloniae) G(enetivae) Iul(iae) d(are) d(am-
 nas) e(sto), eiusque pecuniae qui volet pe|titio persecutio(ue)
 ex h(ac) l(ege) esto. |

LXXXVI. Figlinas teglarias maioris tegularum CCC tegu|la-
 25 riumq(ue) in oppido colon(ia) Iul(ia) ne quis habeto. Qui | ha-
 buerit, it[a] aedificium isque locus publicus | colon(iae) Iul(iae)
 esto, eiusq(ue) aedificii . . . quicumque in c(olonia) | G(ene-
 tiva) Iul(ia) i(uri) d(icundo) p(raerit), s(ine) d(olo) m(alo) eam
 pecuniam in publicum redigito. |

LXXXVII. Si quis vias fossas cloacas IIvir aedil(is)ve pu-
 30 blice | facere inmittere commutare aedificare munire intra
 eos fines, qui colon(iae) Iul(iae) erunt, volet, | quot eius sine
 iniuria privatorum fiet, it eis face|re liceto. |

LXXXVIII. Quae viae publicae itinerave publica sunt [fu]-
 runt | intra eos fines, qui colon(iae) dati erunt, quicumq(ue) |
 35 limites quaeque viae quaeque itinera per eos a|gros sunt erunt
 fueruntve, eae viae eique limites | eaque itinera publica sunt.

col. 3 LXXXIX. Qui fluvi rivi fontes lacus aquae stagna paludes |
 sunt in agro, qui colon(is) huiusc(e) colon(iae) divisus | erit, ad
 eos rivos fontes lacus aquas[que] sta|gna paludes itus actus
 aquae haustus iis item esto, qui eum agrum habebunt possi-
 5 debunt, uti | iis fuit, qui eum agrum habuerunt possederunt. |
 Itemque iis, qui eum agrum habent possident ha|bebunt pos-
 sidebunt, itinervis aquarum lex iusque esto. |

LXXX. Quot cuique negotii publice in colon(ia) de decu-
 ri(onum) sen|tentia datum erit, is cui negotium datum erit
 10 e|ius rei rationem decurionib(us) reddito referto|que in dieb(us)
 CL proxumis, quibus it negotium confecerit | quibusve it nego-
 tium gerere desierit, quot eius | fieri poterit s(ine) d(olo) m(alo). |

LXXXI. Quicumque IIvir(i) aed(iles)ve colon(iae) Iul(iae)
 15 erunt, ii scribis | suis, qui pecuniam publicam colonorumque |

rationes scripturus erit, antequam tabulas | publicas scribet tab. II
 tractetve, in contione palam | luci nundinis in forum ius iu-
 randum adigito per Iovem deosque Penates | sese pecuniam
 5 pu|blicam eius colon(iae) concustoditurum rationesque veras 20
 'habiturum esse, u(ti) q(uod) r(ecte) f(actum) e(sse) v(olet) s(ine)
 'd(olo) m(alo), ne|que se fraudem per litteras facturum esse
 'sc(ientem) d(olo) m(alo).? Uti quisque scriba ita iuraverit, in
 tabulas | publicas referatur facito. Qui ita non iurave|rit, is 25
 tabulas publicas ne scribito neve aes | apparitorium mercedem-
 que ob e(am) rem kapito. | Qui ius iurandum non adegerit, ei
 HS lōo mul[ta]e] esto eiusq(ue) pecuniae qui volet petitio per |
 secutio(ue) ex h(ac) l(ege) esto.

LXXXII. Qui agri quaeque silvae quaeq(ue) aedificia c(o-
 lonis) c(oloniae) G(enetivae) I(ul)iae, | quibus publice utantur,
 data adtributa e|runt, ne quis eos agros neve eas silvas ven-
 dito neve locato longius quam in quinquen|nium, neve ad de-
 5 curiones referto neve decu|rionum consultum facito, quo ei 35
 agri eaeve | silvae veneant aliterve locentur. Neve si venie-
 rint, itcirco minus c(oloniae) G(enetivae) Iul(iae) sunt. Qui-
 que iis | rebus fructus erit, quot se emisse dicat, is in iuga
 sing(ula) inque annos sing(ulos) HS C c(olonis) c(oloniae) G(e-
 netivae) I(ul)iae d(are) d(amnas) | esto, eiusque pecuniae qui vo-
 let petitio persecutioque ex hac lege esto.

(Desunt tabulae hodie secundae columnae duae).

XCI. Si quis ex hac lege decurio augur pontifex coloniae tab. III
 Genetivae Iuliae factus creatusve erit, tum quicumque decurio col. I
 augur pontifex huiusce | col(oniae) domicilium in ea col(onia)
 oppido propiusve it oppidum p(assus) ∞ | non habebit annis V
 proxumis, unde pignus eius quot satis | sit capi possit, is in
 ea col(onia) augur pontif(ex) decurio ne es|to, quique IIviri in 5
 ea col(onia) erunt, eius nomen de decurio|nibus sacerdotibus-
 que de tabulis publicis eximendum | curanto, u(ti) q(uod) r(ecte)
 f(actum) e(sse) v(olet), idq(ue) eos IIvir(os) s(ine) f(rande) s(ua)
 f(acere) l(iceto).

XCII. IIviri quicumque in ea colon(ia) mag(istratum) ha-
 bebunt, ei de legatio|nibus publice mittendis ad decuriones
 referunto, cum | m(aior) p(ars) decurion(um) eius colon(iae) 10
 aderit, quotque de his rebus | maior pars eorum qui tum ad-
 erunt constituerit, it ius ratumque esto. Quamque legationem
 ex h(ac) l(ege) exve | d(ecurionum) d(ecreto), quot ex h(ac)
 l(ege) factum erit, obire oportuerit | neque obierit qui lectus
 erit, is pro se vicarium ex eo | ordine, uti hac lege de|curio- 15
 numve decreto d(ari) o(portebit), dato. Ni ita dederit, in | res
 sing(ulas), quotiens ita non fecerit, HS cclōo colon(is) huius-
 ce coloniae d(are) d(amnas) e(sto), eiusque pecuniae qui volet
 petitio | persecutioque esto. |

tab. III XCIII. Quicumque Ilvir post colon(iam) deductam factus
 20 creatusve | erit quive praef(ectus) [qui] ab Ilvir(o) e lege huius
 coloniae relictus erit, is de loco publico neve pro loco publico
 neve | ab redemptore mancipi praed(e)ve donum munus merce-
 dem | alitue quid kapito neve accipito neve facito, quo | quid
 25 ex ea re at se suorumve quem perveniat. Qui at|versus ea
 fecerit, is HS cclō cclō c(olonis) c(oloniae) G(enetivae) Iu-
 l(iae) d(are) d(annas) e(sto), eiusque pecuniae qui volet petitio
 persecutioque esto. |

XCIV. Ne quis in hac colon(ia) ius dicit neve cuius in
 ea colon(ia) iurisdictio esto nisi Ilvir(i) aut quem Ilvir[i] prae-
 f(ectum) | reliquerit aut aedil(is), uti h(ac) l(ege) o(portebit).
 30 Neve quis pro eo | imper(io) potestat(e)ve facito, quo quis in
 ea colonia | ius dicat, nisi quem ex h(ac) l(ege) dicere oport-
 eb̄it. |

XCv. Qui recipatores dati erunt, si eo die quo iussi
 erunt | non iudicabunt, Ilvir praef(ectus)ve ubi e(a) r(es) a(gi-
 tur) eos rec(iperatores) | eumque cuius res a(gitur) adesse iu-
 col. 2 beto diemque cer(tum) dicit, quo die atsint, usque ateo, dum
 e(a) r(es) | iudicata erit, facitoque uti e(a) r(es) in diebus XX |
 proximis, quibus d(e) e(a) r(e) rec(iperatores) dati iussive e(runt)
 iudicare, iudic(etur), u(ti) q(uod) r(ecte) f(actum) e(ss)e v(olet).
 5 Testibusque | in eam rem publice dum taxat h(ominibus) XX,
 qui colon(i) | incolaeve erunt, quibus [h]is qui rem quaere
 volet, denuntietur facito. Quibusq(ue) ita tes(timonium) denun-
 tiatum erit quique in tes(timonio) dicendo nominati erunt, cu-
 10 rato, | uti at it iudicium atsint. Testimoniumq(ue), | si quis
 quit earum rer(um), quae res tum agen(tur), sciet aut audierit,
 iuratus dicat faci(to), uti q(uod) r(ecte) f(actum) e(ss)e v(olet),
 dum ne omnino amplius | h(omines) XX in iudicia singula tes-
 15 timonium dice(re) cogantur. Neve quem invitum testimonium
 dicere cogito, qui ei, *cui* r(es) tum age(tur), gener socer, vitri-
 cus privignus, patron(us) | lib(ertus) consobrinus *sit* propiusve
 20 eum ea cognat(ione) atfinitate[m]ve contingat. Si Ilvir | prae-
 f(ectus)ve, qui ex re colon(iae) petet, non aderit *cum de ea re*
iudicium fieri oportebit, eo absente de eo cui is negotium faces-
set recipatores sortiuntor reiciuntor res iudicator: si non ade-
rit ob eam rem, quot ei morbus soticus, | vadimonium, iudi-
 25 quo | minus adesse possit sive is propter magistrat(us) potesta-
 temve p(opuli) R(omani) minus atesse poterit: | quo magis eo
 absente de eo cui [i]is negotium | facesset recip(eratores) sor-
 tiantur reiciantur res iudicetur, ex h(ac) l(ege) n(ihil) r(oga-
 tur). Si privatus petet et is, cum | de ea re iudicium fieri
 30 oportebit, non aderit | neque arbitrato Ilvir(i) praef(ecti)ve ubi
 e(a) r(es) a(ge)tur excu(sabitur) ei harum quam causam esse,

quo minus | atesse possit, morbus soticus, vadimonium, | iu- tab. III
 dicitum, sacrificium, funus familiare, ferias | demicales eumve
 propter mag(istratus) potestatemve | p(opuli) R(omani) atesse 35
 non posse: post ei earum rer(um), quarum | h(ac) l(ege) quaestio
 erit, actio ne esto. Deq(ue) e(a) r(e) siremps | lex resque esto, col. 3
 quasi si neque iudices reiecti neq(ue) recip(eratores) | in eam
 rem dati essent.

XCVI. Si quis decurio eius colon(iae) ab Ilvir(o) prae-
 f(ecto)ve postulabit, | uti ad decuriones referatur de pecunia
 publica de|que multis poenisque deque locis agris aedificiis | 5
 publicis quo facto quaeri iudicative oporteat: tum | Ilvir[i]
 qui[q]ue iuri dicundo praerit d(e) e(a) r(e) primo | quoque die
 decuriones consulto decurionum|que consultum facito fiat, cum
 non minus m(aior) p(ars) | decurionum atsint, cum ea res con- 10
 suletur. Uti m(aior) p(ars) | decurionum, qui tum aderint, cen-
 suer(int), ita ius | ratumque esto. |

XCvII. Ne quis Ilvir neve quis pro potestate in ea colo-
 n(ia) | facito neve ad decur(iones) referto neve d(ecurionum)
 d(ecretum) facito | fiat, quo quis colon(is) colon(iae) patron(us) 15
 sit atoptetur|ve praeter eum, cui e(olonis) a(grorum) d(ando-
 rum) a(tsignandorum) i(us) ex lege Iulia est, eumque qui eam
 colon(iam) deduxerit, liberos posterosque | eorum, nisi de m(a-
 ioris) p(artis) decurion(um) qui tum aderunt per tabellam | sen-
 tentiam], cum non minus L aderunt, cum e(a) r(es) | consule- 20
 tur. Qui atversus ea fecerit, HS lō colon(is) | eius colon(iae)
 d(are) d(annas) esto, eiusque pecuniae colon(orum) eius | colo-
 n(iae) qui volet petitio esto. |

XCvIII. Quamcumque munitionem decuriones huius|ce colo-
 niae decreverint, si m(aior) p(ars) decurionum | atfuerit, cum 25
 e(a) r(es) consuletur, eam munitionem | fieri liceto, dum ne
 amplius in annos sing(ulos) in|que homines singulos puberes
 operas quinas et | in iumenta plaustraria iuga sing(ula) operas
 ternas decernant. Eique munitioni aed(iles) qui tum | erunt 30
 ex d(ecurionum) d(ecreto) praesunto. Uti decurion(es) censu|e-
 rint, ita muniendum curanto, dum ne in|vito eius opera exigat-
 ur, qui minor annor(um) XIV | aut maior annor(um) LX natus
 erit. Qui in ea colon(ia) | intrave eius colon(iae) finis domici-
 lium praedi|umve habebit neque eius colon(iae) colon(us) erit, 35
 is eidem munitioni uti colon(us) pare[n]to. |

XCIX. Quae aquae publicae in oppido colon(ia) Gen(e-
 tiva) | adducuntur, Ilvir, qui tum erunt, ad decuriones | cum col. 4
 duae partes aderunt, referto, per quos agros | aquam ducere
 liceat. Qua pars maior decurion(um), qui tum aderunt, duci
 decreverint, dum ne | per it aedificium, quot non eius rei causa 5
 factum | sit, aqua ducatur, per eos agros aquam ducere | i(us)
 p(otestas)que esto, neve quis facito, quo minus ita | aqua ducatur. |

tab. III C. Si quis colon(us) aquam in privatum caducam ducere
10 volet isque at Ilvir(um) adierit postulabitque, uti ad decurio-
n(es) referat, tum is Ilvir, a quo | ita postulatum erit, ad de-
curiones, cum non minus XXXX aderunt, referto. Si decu-
riones m(aior) p(ars), qui | tum attuerint, aquam caducam in
15 privatum duci | censuerint, ita ea aqua utatur, quot sine pri-
va[t]i[m] iniuria fiat, i(us) potest(as)que e(sto). |

CI. Quicumque comitia magistratibus creandis subrogan-
dis habeat, is ne quem eis comitiis pro tribu accipito neve
20 renuntiato neve renuntiari iubeto, | qui in earum qua[e] causa
erit, e qua[e] eum h(ac) l(ege) in colon(ia) | decurionem nomi-
nari creati in decurionibus | esse non oporteat non liceat. |

CII. Ilvir qui h(ac) l(ege) quaeret iudicium exercebit,
quod iudicium | uti uno die fiat h(ac) l(ege) praestitutum non
25 est, ne quis | eorum ante h(oram) I neve post horam XI diei
quaerito | neve iudicium exerceto. Isque Ilvir in singul(os) |
accusatores, qui eorum delator erit, ei h(oras) IV, qui | sub-
scriptor erit, h(oras) II accusandi potest(atem) facito. Si | quis
30 accusator de suo tempore alteri concesserit, | quot eius cuique
concessum erit, eo amplius cui | concessum erit dicendi pote-
st(atem) facito. Qui de suo | tempore alteri concesserit, quot
eius cuique concesserit, eo minus ei dicendi potest(atem) fa-
cito. Quot horas | omnino omnib(us) accusatorib(us) in sing(u-
35 las) actiones di[c]endi potest(atem) fieri oporteb(it), totidem
horas et alterum tantum reo quive pro eo dicet in sing(ulas)
col. 5 actiones | dicendi potest(atem) facito.

CIII. Quicumque in col(onia) Genet(iva) Ilvir praefectus-
ve i(uri) d(icundo) praerit, eum colon(os) | incolasque contribu-
tosque quocumque tempore colon(iae) fin(ium) | tuendorum causa
5 armatos educere decurion(es) cen(suerint), | quot m(aior) p(ars)
qui tum aderunt decreverint, id e(i) s(ine) f(raude) s(ua) f(a-
cere) l(iceto). E[is]que Ilvir(o) aut quem Ilvir armatis praefe-
cerit idem ius eademque anim[a] adversio esto, uti tr(ibuno)
mil(itum) p(opuli) R(omani) in | exercitu p(opuli) R(omani) est,
itque e(i) s(ine) f(raude) s(ua) f(acere) l(iceto) i(us) p(otestas)-
que e(sto), dum it, quot | m(aior) p(ars) decurionum decreverit,
qui tum aderunt, fiat. |

CIV. Qui limites decumanique intra fines c(oloniae) G(e-
netivae) deducti facti que erunt, quaecumq(ue) fossae limitales
in eo agro erunt, qui iussu C. Caesaris dict(atoris) imp(erato-
ris) et lege Antonia senat(us)que | c(onsultis) pl(ebi)que se(itis)
ager datus atsignatus erit, ne quis limites | decumanosque
10 opsaepitos neve quit immolatum neve | quit ibi opsaepitum ha-
beto, neve eos arato, neve eis fossas | opturato neve opsaepito,
quo minus suo itinere aqua | ire fluere possit. Si quis atversus
ea quit fecerit, is in | res sing(ulas), quotienscumq(ue) fecerit,

HS ∞ c(olonis) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) d(are) d(amnas) tab. III
esto | eiusq(ue) pecun(iae) qui volet petitio p(ersecutio)q(ue) esto. |

CV. Si quis quem decurion(um) indignum loci aut ordinis 20
decurionatus esse dicet, praeterquam quot libertinus | erit, et
ab Ilvir(o) postulabitur, uti de ea re iudicium reddatur, Ilvir,
quo de ea re in ius aditum erit, | ius dicito iudiciaque red-
dito. Isque decurio | qui iudicio condemnatus erit, postea de- 25
curio ne esto neve in decurionibus sententiam dicito neve
Ilvir(atum) neve aedilitatem petito neve | quis Ilvir comitiis
suffragio eius rationem | habeto neve Ilvir(um) neve aedilem
renuntiato neve renuntiari sinito. | 30

CVI. Quicumque c(olonus) c(oloniae) G(enetivae) erit, quae
iussu C. Caesaris dict(atoris) ded(ucta) est, ne quem in ea col-
l(onia) coetum conventum coniurationem

(Deest tabula continens c. CVI finis, CVII — CXXXII tota,
CXXXIII princ.)

CXXXIII. Ilvir ad quem de ea re in ius aditum erit, ubi
iudicibus, apud quos ea res agetur, maiori parti eorum planum
factum non erit eum de quo iudicium datum est decurionis loco
indignum esse, eum qui accusabitur ab his iudicibus eo iudicio tab. IV
absolvi | iubeto. Qui ita absolutus erit, quod iudicium prae- col. 1
vari(cation)is) causa factum non sit, is eo iudicio h(ac) l(ege)
absolutus esto. |

CXXXIV. Si quis decurio c(oloniae) G(enetivae) decurionem
c(oloniae) G(enetivae) h(ac) l(ege) de indignitate accusabit 5
eumque quem accusabit eo iudicio h(ac) l(ege) condemnarit, is
qui quem eo iudicio ex h(ac) l(ege) condemnarit, si volet | in
eius locum qui condemnatus erit sententiam dicere, ex h(ac)
l(ege) liceto itque eum s(ine) f(raude) s(ua) iure lege recteq(ue)
facere liceto, eiusque is locus in decurionibus sententiae di- 10
cendae rogandae h(ac) l(ege) esto. |

CXXXV. Quicumque locus ludis decurionibus datus atsigna-
tus | relictusve erit, ex quo loco decuriones ludos spectare |
oportebit, ne quis in eo loco, nisi qui tum decurio c(oloniae)
G(enetivae) erit, qui ve tum magistratus imperium potestatemve
colonor(um) | suffragio geret iussuque C. Caesaris dict(atoris) 15
co(n)s(ulis) prove | co(n)s(ule) habeat, quive pro quo imperio
potestatemve tum | in col(onia) Gen(etiva) erit, quibusque locos
in decurionum loco | ex d(creto) d(ecurionum) col(oniae) Ge-
n(etivae) d(ari) oportebit, quod decuriones decr(everint), cum
non minus | dimidia pars decurionum adfuerit cum e(a) r(es)
consulta erit, | ne quis praeter eos, qui s(upra) s(cripti) s(unt), 20
qui locus decurionibus datus atsignatus relictusve erit, in eo
loco sedeto neve | quis alium in ea loca sessum ducito neve
sessum duci iubeto s(ciens) d(olo) m(alo). Si quis adversus[ve]
ea sederit s(ciens) d(olo) m(alo) sive | quis atversus ea sessum

tab. IV duxerit ducive iusserit se(iens) d(olo) m(alo), | is in res sing(ulas), quotienscumque quit d(e) e(a) r(e) atversus ea | fecerit, HS l^{oo} c(olonis) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) d(are) d(annas) esto | eiusque pecuniae qui eorum | volet rec(iperatorio) iudicio aput IIvir(um) praef(ectum)ve actio petitio persecutio ex hac lege [i(us) potest(as)que] e(sto). |

CXXXVI. IIvir, aed(ilis), praef(ectus) quicumque c(oloniae) 30 G(enetivae) I(uliae) ludos scaenicos faciet, si ve quis alius c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) ludos scaenicos faciet, colonos Geneti- vos incolasque hospitesque atventoresque ita sessum ducito, ita locum dato distribuito atsignato, uti d(e) e(a) r(e) de | eo loco dando atsignando decuriones, cum non min(us) | L decuriones, cum e(a) r(es) c(onsuletur), in decurionibus adfuerint, | 35 decreverint statuerint s(ine) d(olo) m(alo). Quod ita ab decurionib(us) | de loco dando atsignando statutum decretum erit, | it h(ac) l(ege) i(us) r(atum)q(ue) esto. Neve is qui ludos faciet aliter aliove | modo sessum ducito neve duci iubeto neve locum dato | neve dari iubeto neve locum attribuito neve attribui | 40 iubeto neve locum atsignato neve atsignari iubeto neve quit facito, quo[d] aliter aliove modo, adque uti | locus datus atsignatus attributusve erit, sedeant, neve facito, quo quis alieno loco sedeat, sc(iens) d(olo) m(alo). Qui atver[sus] ea fecerit, is 45 in res singulas | quotienscumque quit | atversus ea fecerit, HS l^{oo} c(olonis) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) d(are) d(annas) e(sto), eiusque pecuniae, qui volet, rec(iperatorio) iudicio aput IIvir(um) praef(ectum)ve actio petitio persecutioque h(ac) l(ege) [ius potestasque] esto. |

CXXXVII. Quicumque ludi scaenici c(oloniae) G(enetivae) 50 I(uliae) fient, ne quis in or(chestra)[m] ludorum spectandorum causa praeter mag(istratum) | prove mag(istratu) p(opuli) R(omani), quive i(uri) d(icundo) p(raerit) et si quis senator p(opuli) R(omani) est exit fuerit, et si | quis praef(ectus) fabrum p(opuli) R(omani) est erit fuerit, et si | quis praef(ectus) fabrum 5 eius mag(istratus) prove magistratu | qui provinciarum Hispaniar(um) ulteriorem [Baeticae] praerit | optinebit, erit, et quos ex h(ac) l(ege) decurion(um) loco | [decurionem] sedere oportet, oportebit, praeter eos | qui s(upra) s(cripti) s(unt) ne quis in orchestra[m] ludorum spectandorum causas edeto, neve [quisque 10 mag(istratus) prove mag(istratu) | p(opuli) R(omani) q(ui) i(uri) d(icundo) p(raerit)] ducito, neve quem quis sessum ducito, | neve in eo loco sedere sinito, uti q(uod) r(ecte) f(actum) e(sse) volet s(ine) d(olo) m(alo).

CXXXVIII. II(vir) [aed(ilis)] praef(ectus) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) quicumque erit, is suo quoque anno mag(istratu) | imperio(ue) facito curato, quod eius fieri poterit, | u(ti) q(uod) r(ecte) f(actum) e(sse) v(olet) s(ine) d(olo) m(alo), mag(istri) 15 ad fana templa delubra, quem | ad modum decuriones cen-

suerint, suo quoque anno fiant, e(que) d(ecurionum) d(ecreto) tab. IV suo quoque anno | ludos circenses, sacrificia pulvinariaque | facienda curent, quem ad modum quitquit de iis | rebus, mag(istris) creandis, ludis circensibus facien[dis], sacrificiis procurandis, pulvinariibus faciendis decuriones statuerint decre- 20 verint | ea omnia ita fiant. Deque iis omnibus rebus | quae s(upra) s(criptae) s(unt) quocumque decuriones statuerint | decreverint, it ius ratumque esto, eiq(ue) omnes | at quos ea 25 res pertinebit, quot quemque eorum | ex h(ac) l(ege) facere oportebit, faciunto s(ine) d(olo) m(alo). Si quis | atversus ea fecerit quotienscumque quit atversus ea fecerit, HS ccl^{oo} c(olonis) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) d(are) d(annas) e(sto), eiusque pecuniae | qui eorum volet rec(iperatorio) iudic(io) aput IIvir(um) | praef(ectum)ve actio petitio persecutioq(ue) 30 e(x) h(ac) l(ege) | [ius pot(estas)] esto. |

CXXXIX. IIvir(i) aediles praef(ectus) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) quicumque erunt decurionesq(ue) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) qui cumque erunt, ei omnes d(ecurionum) d(ecretis) diligenter parento optemperanto s(ine) d(olo) m(alo) faciunto- 35 que uti quot quemq(ue) eor(um) decurionum d(ecreto) agere facere oportebit ea om[ni]a agant faciant, u(ti) q(uot) r(ecte) 35 facere oportebit ea om[ni]a agant faciant, u(ti) q(uot) r(ecte) non f(actum) e(sse) v(olet) s(ine) d(olo) m(alo). Si quis ita non fecerit sive quit atver[sus] ea fecerit sc(iens) d(olo) m(alo), is in res sing(ulas) HS ccl^{oo} colonis c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) d(are) d(annas) e(sto), eiusque pecuniae qui | eor(um) volet rec(iperatorio) iudic(io) aput IIvir(um) praef(ectum)ve actio petitio persecutioque ex h(ac) l(ege) | [ius potestasque] e(sto). |

CXXX. Ne quis IIvir [aed(ilis)] praef(ectus) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) quicumque erit ad decurion(es) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) quicumque erit ad decurion(es) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) referto neve decurion(es) | consulito neve d(ecretum) d(e- 40 curionum) facito neve d(e) e(a) r(e) in tabulas p(ublicas) referito neve referri iubeto | neve quis decur(io) d(e) e(a) r(e), q(ua) d(e) r(e) a(getur), in decurionib(us) sententiam ducito neve d(ecretum) d(ecurionum) scrib(ito), neve in tabulas publicas referto, neve referendum curato, quo quis | senator senatorisve filius p(opuli) R(omani) c(oloniae) G(enetivae) patronus atoptetur sumatur fiat nisi de trium partium d(ecurionum) d(ecreto) sententia per tabellam fac[il]to et nisi de eo homine, 45 de quo | tum referetur consulatur, decretum d(ecurionum) fiat, qui, cum e(a) r(es) a(getur), in Italia[m] sine imperio privatus | erit. Si quis adversus ea ad decurion(es) rettulerit d(ecurionum)ve d(ecretum) fecerit faciendumve curaverit inve tabulas publicas rettulerit referre iusserit sive quis in decurionib(us) | sententiam dixerit decurionumve decretum scripserit inve tabulas publicas rettulerit referendumve | curaverit, in res singulas, quotienscumque quit atversus ea fecerit, is HS ccc^loo c(olonis) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) | d(are) d(annas) e(sto), eius- 50

tab. IV que pecuniae qui eorum volet rec(uperatorio) iudic(io) aput
 IIvir(um) interregem praef(ectum) actio | petitio persecutioque
 ex h(ac) l(ege) [i(us) potest(as)que] e(sto) |.

CXXXI. Neve quis IIvir [aed(ilis)] praef(ectus) c(oloniae)
 G(enetivae) I(uliae) quicumque erit ad decuriones c(oloniae)
 col. 3 G(enetivae) referto neve d(ecuriones) cons(ultito) neve d(ecretum)
 d(ecurionum) facito neve d(e) e(a) r(e) in tabulas publicas
 referto neve referri iubeto | neve quis decurio d(e) e(a) r(e)
 in decurionib(us) sententiam dicitō neve d(ecretum) d(ecu-
 rionum) scribito ne|ve in tabulas publicas referto neve referun-
 dum curato, quo quis senator | senatorisve f(ilius) p(opuli) R(o-
 mani) c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) hospes atoptetur, hospitium
 5 tessera[s]ve hospitalis cum | quo fiat, nisi de maioris p(artis)
 decurionum sententia decreto per tabellam fac[i]to et nisi | de
 eo homine, de quo tum referetur consuletur, d(ecretum) d(ecu-
 rionum) fiet, qui, cum e(a) r(es) a(getur), in Italia[m] | sine im-
 perio privatus erit. Si quis adversus ea ad decuriones rettul-
 erit d(ecretum)ve | d(ecurionum) fecerit faciendumve curaverit
 inve tabulas publicas rettulerit referri iusserit sive quis in
 decurionibus sententiam dixerit d(ecretum)ve d(ecurionum) |
 10 scripserit inve tabul(as) public(as) rettulerit referendumve cura-
 verit, | is in res sing(ulas), quotienscumque quit atversus ea
 fecerit, HS cōlō c(olonis) c(oloniae) | G(enetivae) Iuliae d(are)
 d(annas) e(sto), eiusque pecuniae qui eorum volet recu(perato-
 rio) iudic(io) | aput IIvir(um) praef(ectum)ve actio petitio
 persecutioque h(ac) l(ege) [ius potest(as)que] esto. |

CXXXII. Ne quis in c(olonia) G(enetiva) post h(anc) l(e-
 15 gem) datam petitor kandidatatus | quicumque in c(olonia) G(ene-
 tiva) I(uliana) mag(istratum) petet, magistratus[ve] peten|di causa
 in eo anno, quo quisque anno petitor | kandidatatus mag(istra-
 tum) petet petiturusve erit, mag(istratus) pe|tendi convivia
 facito neve at cenam quem[ve] | vocato neve convivium habeto
 20 neve facito sc(iens) d(olo) m(alo), | quo quis suae petitionis causa
 convivium habeat | ad cenamve quem[ve] vocet, praeter dum
 quod ipse kandidatatus petitor in eo anno, quo mag(istratum)
 petat, vocari| dumtaxat in dies sing(ulos) h(ominum) VIII
 convivium | habeto, si volet, s(ine) d(olo) m(alo). Neve quis
 25 petitor kandidatatus | donum munus aliudve quit det largiatur
 peti|tionis causa sc(iens) d(olo) m(alo). Neve quis alterius pe-
 titionis | causa convivia facito neve quem ad cenam voca|to
 neve convivium habeto, neve quis alterius peti|tionis causa
 30 cui quit donum munus aliutve quid | dato donato largito sc(iens)
 d(olo) m(alo). Si quis atversus ea | fecerit, HS lō c(olonis)
 c(oloniae) G(enetivae) I(uliae) d(are) d(annas) e(sto), eiusque
 pecuniae qui eor(um) | volet rec(uperatorio) iudic(io) aput
 IIvir(um) praef(ectum)ve actio petitio per|sec(utio)que ex h(ac)
 l(ege) [i(us) potest(as)que] esto. |

CXXXIII. Qui col(oni) Gen(etivi) Iul(ienses) h(ac) l(ege) tab. IV
 sunt erunt, eorum omnium uxores, quae in c(olonia) G(enetiva)
 I(uliana) h(ac) l(ege) sunt, eae mulieres legibus c(oloniae) G(ene-
 tivae) I(uliana) virique parento iuraque ex h(ac) l(ege), quae-
 cumque in | hac lege scripta sunt, omnium rerum ex h(ac)
 l(ege) haben|to s(ine) d(olo) m(alo). |

CXXXIV. Ne quis IIvir [aed(ilis)] praefectus c(oloniae)
 G(enetivae), quicumque erit, post | h(anc) l(egem) ad decuriones 40
 c(oloniae) G(enetivae) referto neve decuriones cons(ultito) neve
 d(ecretum) d(ecurionum) facito neve d(e) e(a) r(e) in tabulas
 publicas referto neve referri iubeto neve quis decurio cum
 e(a) r(es) a(getur), in decurionibus sententiam dicitō neve d(e-
 cretum) d(ecurionum) | scribito neve in tabulas publicas referto
 neve referendum curato, quo cui pecunia publica aliudve | quid 45
 honoris habendi causa munerisve dandi pol|licendi prove statua
 danda ponenda detur do|netur

LEX LOCATIONIS COTORIARUM CRETAE.

Alf. Var. Dig. 39, 4, 15. Caesar cum insulae Cretae coto-
 rias locaret, legem ita dixerat: ne quis praeter redemptorem
 post idus Martias cotem ex insula Creta fodito neve eximito
 neve avellito.

Suet. Caes. 44. Ius civile ad certum modum redigere atque
 ex immensa diffusaque legum copia optima quaeque et neces-
 saria in paucissimos conferre libros <destinavit>.

Isid. Orig. V, 1, 5. Leges autem redigere in libris primus
 consul Pompeius instituire voluit, sed non perseveravit, obrecta-
 torum metu. Deinde coepit Caesar id facere, sed ante inter-
 fectus est.

DECRETA ET SENATUSCONSULTA DE IUDAEIS.

a. u. c. DCCVII (47).

Joseph. Antiqu. Ind. XIV, 10, 1 (185 Niese). Καίσαρ δ' ἐλθὼν
 εἰς Ῥώμην ἔτοιμος ἦν πλεῖν ἐπ' Ἀφρικῆς πολεμῆσαν Σιπιάου
 καὶ Κάτωνι, πέμψας δ' Ἰερκανὸς πρὸς αὐτὸν παρεκάλει βεβαιώ-
 σασθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ συμμαχίαν παραθή-
 σονται δὲ τὰ γενόμενα ὑπὸ τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου
 Καίσαρος πρὸς τε Ἰερκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν. Cf. 8, 5 (143)
 infra p. 216.

Joseph. Antiqu. Iudaic. XIV, 10, 2 (190—210 Niese).

Γάιος Ἰούλιος Καίσαρ αὐτοκράτωρ καὶ ἀρχιερεὺς δικτάτωρ 190
 τὸ δεύτερον Σιδωνίων ἀρχουσιν βουλή δήμω χαίρειν. εἰ ἔρρωθε,
 εὖ ἂν ἔχοι, κάρῳ δὲ ἔρρωμαι cὺν τῷ στρατοπέδῳ. τῆς γενο- 191
 μένης ἀναγραφῆς ἐν τῇ δέλτῳ πρὸς Ἰερκανὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου

ἀρχιερέα και ἐθνάρχην Ἰουδαίων πέπομφα ὑμῖν τὸ ἀντίγραφον, ἵν' ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνακῆται γράμμασιν. βούλομαι δὲ και ἑλληνιστὶ και ῥωμαϊστὶ ἐν δέλτῳ χαλκῇ τοῦτο ἀνατεθῆναι. 192 ἔστιν δὴ τοῦτο· Ἰούλιος Καῖσαρ αὐτοκράτωρ και ἀρχιερεὺς *δικτάτωρ* τὸ δεύτερον μετὰ συμβουλίου γνώμης ἐπέκρινε. ἐπεὶ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου Ἰουδαῖος και νῦν και ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐν τε εἰρήνῃ και πολέμῳ πίστιν τε και σπουδὴν περὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα ἐπεδείξατο, ὡς αὐτῷ πολλοὶ μεμαρτυρήκασι αὐτοκράτορες, και ἐν τῷ ἔγγιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολέμῳ μετὰ χιλίων 193 πεντακοσίων στρατιωτῶν ἦκεν σύμμαχος και πρὸς Μιθριδάτην ἀποσταλεῖς ὑπ' ἐμοῦ πάντας ἀνδρείᾳ τοὺς ἐν τάξει ὑπερέβαλεν, 194 διὰ ταῦτας τὰς αἰτίας Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου και τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶναι ἀρχιερωσύνην τε Ἰουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν κατὰ τὰ πάτρια ἔθη, εἶναι τε αὐτὸν και τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμαχοὺς ἡμῖν ἔτι τε και ἐν τοῖς κατ' ἀνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν ἀρχιερατικὰ φιλόανθρωπα, ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν και τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἂν τε μεταξὺ γένηται τις ζήτησις περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀγωγῆς, ἀρέσκει μοι κρίσιν γίνεσθαι [παρ' αὐτοῖς]. παραχειμασίαν δὲ ἢ χρημάτα πράσσεισθαι οὐ δοκιμάζω.

196 3. Γαίου Καίσαρος αὐτοκράτορος ὑπάτου δεδομένα συγκεχωρημένα προσκεκριμένα ἐστὶν οὕτως ἔχοντα. ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἀρχῆ, και τοὺς δεδομένους τόπους καρπίζονται, και ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς και ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων προιστήται τῶν ἀδικουμένων. πέμψαι δὲ πρὸς Ὑρκανὸν τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων και πρεσβευτὰς τοὺς περὶ 197 φιλίας και συμμαχίας διαλεξομένους· ἀνατεθῆναι δὲ και χαλκῆν δέλτον ταῦτα περιέχουσαν ἐν τε τῷ Καπετωλίῳ και Σιδῶνι και Τύρῳ και ἐν Ἀσκάλωνι [και] ἐν τοῖς ναοῖς ἐγκεχωρημένην 198 γράμμασιν Ῥωμαίοις και Ἑλληνικοῖς. ὅπως τε τὸ δόγμα τοῦτο πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν ταμίαις και τοῖς τούτων ἡγουμένοις ἢ εἰς τε τοὺς φίλους ἀνεπέγκωσι και ξένια τοῖς πρεσβευταῖς παρασχεῖν και τὰ διατάγματα διαπέμψαι πανταχοῦ.

199 4. Γαίος Καῖσαρ αὐτοκράτωρ δικτάτωρ ὕπατος τιμῆς και ἀρετῆς και φιλανθρωπίας ἐνεκεν συνεχώρησεν ἐπὶ συμφέροντι και τῇ συγκλήτῳ και τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν και τέκνα αὐτοῦ ἀρχιερεῖς τε και ἱερεῖς Ἰεροσολύμων και τοῦ ἔθνους εἶναι ἐπὶ τοῖς δικαίοις, οἷς και οἱ πρόγονοι αὐτῶν τὴν ἀρχιερωσύνην διακατέσχον.

a. u. c. DCCX (44).

200 5. Γαίος Καῖσαρ ὕπατος τὸ πέμπτον ἔκρινεν τούτους ἔχειν και τειχίσαι τὴν Ἰεροσολυμιτῶν πόλιν, και κατέχειν αὐτὴν Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου ἀρχιερέα Ἰουδαίων και ἐθνάρχην ὡς ἂν αὐτὸς 201 προαιρήται. ὅπως τε Ἰουδαίοις ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς μισθώσεως [ἔτει] τῆς προσόδου κόρον ὑπεξέλωσιν και μὴτε ἐργολαβῶσι τινες μὴτε φόρους τοὺς αὐτοὺς τελῶσιν.

6. Γαίος Καῖσαρ αὐτοκράτωρ *δικτάτωρ* τὸ δεύτερον (*τέταρτον*?) ἔσχεσεν κατ' ἐνιαυτὸν ὅπως τελῶσιν ὑπὲρ τῆς Ἰεροσολυμιτῶν πόλεως Ἰόππης ὑπεξαιρουμένης χωρὶς τοῦ ἐβδόμου ἔτους, ὃν σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν, ἐπεὶ ἐν αὐτῷ μὴτε τὸν ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσιν μὴτε σπείρουσιν. και ἵνα 203 ἐν Σιδῶνι τῷ δευτέρῳ ἔτει τὸν φόρον ἀποδιδῶσιν τὸ τέταρτον τῶν σπειρομένων, πρὸς τούτοις ἔτι και Ὑρκανῷ και τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰς δεκάτας τελῶσιν, ἃς ἐτέλουν και τοῖς προγόνοις αὐτῶν. και ὅπως μὴδεῖς μὴτε ἀρχῶν μὴτε ἀντάρχων μὴτε στρατηγῶς 204 ἢ πρεσβευτῆς ἐν τοῖς ὅροις τῶν Ἰουδαίων ἀνίστας συμμαχίαν και στρατιώτας ἐξῆ τούτῳ χρήματα εἰσπράττεσθαι ἢ εἰς παραχειμασίαν ἢ ἄλλῳ τινὶ ὀνόματι, ἀλλ' εἶναι πανταχόθεν ἀνεπηρέαστους. ὅσα τε μετὰ ταῦτα ἔσχον ἢ ἐπρίαντο και διακατέσχον και ἐνεμή- 205 θησαν, ταῦτα πάντα αὐτοὺς ἔχειν. Ἰόππην τε πόλιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἔσχον οἱ Ἰουδαῖοι ποιούμενοι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν αὐτῶν εἶναι, καθὼς και τὸ πρῶτον, ἡμῖν ἀρέσκει, φόρους τε 206 ὑπὲρ ταύτης τῆς πόλεως Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν και παῖδας αὐτοῦ παρὰ τῶν τὴν γῆν νεμομένων χώρας λιμένος ἑξαγωγίου κατ' ἐνιαυτὸν Σιδῶνι μοδίους διμυρίου ἑξακοσίου ἑβδομήκοντα πέντε ὑπεξαιρουμένου τοῦ ἐβδόμου ἔτους, ὃν σαββατικὸν *ἐνιαυτὸν* καλοῦσιν, καθ' ὃν οὔτε ἀροσίαι οὔτε τὸν ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσιν. τὰς τε κώμας τὰς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, 207 ἃς Ὑρκανὸς και οἱ πρόγονοι πρότερον αὐτοῦ διακατέσχον, ἀρέσκει τῇ συγκλήτῳ ταῦτα Ὑρκανὸν και Ἰουδαίους ἔχειν ἐπὶ τοῖς δικαίοις οἷς και πρότερον εἶχον. μένειν δὲ και τὰ ἀπ' ἀρχῆς 208 δίκαια, ὅσα πρὸς ἀλλήλους Ἰουδαίοις και τοῖς ἀρχιερεῦσιν και ἱερεῦσιν ἦν τὰ τε φιλόανθρωπα, ὅσα τε τοῦ δήμου ψηφισαμένου και τῆς συγκλήτου ἔσχον. [ἐπὶ] τούτοις τε τοῖς δικαίοις χρῆσθαι αὐτοῖς ἐξεῖναι ἐν ἑλύδοις. τοὺς τε τόπους και χώραν και 209 ἐποικία, ὅσα βασιλευσὶ Κυρίας και Φοινίκης συμμαχοῖς οὗσι Ῥωμαίων κατὰ δωρεάν ὑπῆρχε καρποῦσθαι, ταῦτα δοκιμάζει ἢ σύγκλητος Ὑρκανὸν τὸν ἐθνάρχην και Ἰουδαίους ἔχειν. δεδῶσθαι 210 δὲ Ὑρκανῷ και παισὶ τοῖς αὐτοῦ και πρεσβευταῖς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν ἐν τε πυγμῇ μονομάχων και θηρίων καθεζομένοις μετὰ τῶν συγκλητικῶν θεωρεῖν φαίτησιν παρὰ δικτάτορος ἢ παρὰ ἱπάρχου παρελθεῖν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγων και τὰ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδιδῶσιν ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἀπάσαις, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται.

a. u. c. DCCX (44), 9 Febr.

7. Γαίος Καῖσαρ αὐτοκράτωρ δικτάτωρ τὸ τέταρτον ὑπάτος 211 τε τὸ πέμπτον δικτάτωρ ἀποδεδειγμένος διὰ βίου λόγους ἐποιήσατο περὶ τῶν δικαίων τῶν Ὑρκανοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀρχιερέως Ἰουδαίων και ἐθνάρχου τοιούτους· [τῶν] πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μαρτυρησάντων Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ Ἰουδαίων και Ἰουδαίοις ἐπὶ τε συγκλήτῳ και δήμῳ Ῥωμαίων, εὐχαριστήσαντος δὲ και τοῦ δήμου και τῆς συγκλήτου αὐτοῖς,

καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν καὶ προνοεῖν, ὡς Ὑρκανῶ καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῖς Ὑρκανοῦ παισὶν ὑπὸ συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων ἀξία τῆς πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας αὐτῶν καὶ ἢν εὐεργέτησαν ἡμᾶς χάρις ἀνταποδοθῆ.

10 (221 Niese). Δόγμα συγκλήτου κτλ. Πόπλιος Δολοβέλλας Μάρκος Ἀντώνιος ἤπατοι λόγους ἐποίησαντο περὶ ὧν δόγματι συγκλήτου Γάιος Καῖσαρ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔκρινεν καὶ εἰς τὸ ταμειῶν οὐκ ἔφθασεν ἀνενεχθῆναι, περὶ τούτων ἀρέσκει ἡμῖν γενέσθαι, ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλῃ καὶ Μάρκῳ Ἀντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγεῖν τε ταῦτα εἰς δέλτους καὶ πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν ταμίας, ὅπως φροντίσωσιν καὶ αὐτοὶ εἰς δέλτους ἀναθεῖναι διπλῶνους. ἐγένετο πρὸ πάντε εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν τῷ ναφῆ τῆς Ὀμοιοίας.

SENATUS CONSULTUM DE MYTILENAEIS

a. u. c. DCCIX (45).

Vid. infra p. 219.

VIII. EPISTULAE.

Suet. Caes. 56. Epistulae quoque eius ad senatum extant; quas primus videtur ad paginas et formam memorialis libri convertisse, cum antea consules et duces non nisi transversa charta scriptas mitterent. Extant et ad Ciceronem, item ad familiares domesticis de rebus; in quibus si qua occultius perferenda erant, per notas scripsit, id est sic structo litterarum ordine, ut nullum verbum effici posset; quae si quis investigare et persequi volet, quartam elementorum litteram, id est D, pro A et perinde reliquas commutet.

Gell. Noct. Att. XVII, 9, 1—5. Libri sunt epistularum C. Caesaris ad C. Oppium et Balbum Cornelium, qui rebus eius absentis curabant. In his epistulis quibusdam in locis inveniuntur litterae singulares sine coagmentis syllabarum, quas tu putes positas incondite; nam verba ex his litteris confici nulla possunt. Erat autem conventum inter eos clandestinum de commutando situ litterarum, ut in scripto quidem alia aliae locum et nomen teneret; sed in legendo locus cuique suus et potestas restitueretur; quatenam vero littera pro qua scriberetur, ante is, sicuti dixi, conplacebat, qui hanc scribendi latebram parabant. Est adeo Probi grammatici commentarius satis curiose factus de occulta litterarum significatione in epistularum C. Caesaris scriptura.

C. Iul. Vict. Ars Rhet. de epistol. p. 266 Orell. (Rhet. Lat. Min. ed. Halm p. 448). Solent etiam notas inter se secretiores pacisci, quod et Caesar et Augustus et Cicero et alii plerique fecerunt.

Cf. Isid. Orig. I. 24.

a. u. c. DCLXXXV (59).

AD Q. TULLIUM CICERONEM.

a. u. c.
DCLXXXV
(59)

Cic. ad Q. fr. I, 2, 11. Ut opinor, Flavi aliquando rem et Pompeius et Caesar tibi commendarunt.

a. u. c. DCLXXXVI (58).

AD P. CLODIUM.

a. u. c.
DCLXXXVI
(58)

Cic. de dom. 22. Litteras in contione recitasti, quas tibi a C. Caesare missas diceres 'Caesar Pulchro', cum etiam es argumentatus amoris esse hoc signum, quod cognominibus tantum uteretur neque adscriberet 'pro consule' aut 'tribuno plebi'; dein gratulari tibi, quod M. Catonem a tribunatu tuo removisses et quod ei dicendi in posterum de extraordinariis potestatibus libertatem ademisses. Quas aut numquam tibi ille litteras misit aut, si misit, in contione recitari noluit.

AD LINGONAS.

Caes. B. G. I, 26, 6. Caesar ad Lingonas litteras nuntiosque misit, ne eos frumento neve alia re iuvarent: qui si iuissent, se eodem loco, quo Helvetios, habiturum.

a. u. c. DCLXXXVII (57).

AD SENATUM.

a. u. c.
DCLXXXVII
(57)

Caes. B. G. II, 35, 4. Ob easque res ex litteris Caesaris dierum XV supplicatio decreta est.

a. u. c. DCLXXXVIII (56).

INCERTUM AD QUEM.

a. u. c.
DCLXXXVIII
(56)

Plut. Crass. 14. Ἐπαύθῃ δ' ὁδὸς ἦν μία, δευτέρως ἐπαείας αἰτήσις. ἦν μετιόντων ἐκείνων ἔδει συμπράττειν Καίσαρα τοῖς τε φίλοις γράφοντα καὶ τῶν στρατιωτῶν πέμποντα πολλοὺς ἀρχαιοεσιδάσοντας.

a. u. c. DCLXXXIX (55).

AD M. TULLIUM CICERONEM.

a. u. c.
DCLXXXIX
(55)

Cic. ad Fam. I, 9, 12 (Lentulo). In hac sententia complectendus erat mihi Caesar, ut vides, in coniuncta et causa et dignitate: hic multum valuit cum vetus amicitia, quam tu non ignoras mihi et Quinto fratri cum Caesare fuisse, tum humanitas eius ac liberalitas brevi tempore et litteris et officiis perspecta nobis et cognita.

a. u. c.
DCLXXXIX Cic. ad Fam. I, 9, 20. Quorum iniqui sermones cum ad me
(55) per homines honestissimos perferrentur cumque Pompeius ita contemdisset, ut nihil umquam magis, ut cum Crasso redirem in gratiam, Caesarque per litteras maxima se molestia ex illa contentione adfectum ostenderet, habui non temporum solum rationem meorum, sed etiam naturae.

AD M. CRASSUM.

Plut. Crass. 16. Καίτοι τῷ γραφέντι περὶ τούτων νόμος Παρθιαῖος πόλεμος οὐ προσήν. Ἦιδεσαν δὲ πάντες, ὅτι πρὸς τοῦτο Κράσσοις ἐπρόθηται καὶ Καίσαρ ἐν Γαλατίας ἔγραψεν αὐτῷ τὴν ὀργὴν ἐπαινῶν καὶ παροξύνων ἐπὶ τὸν πόλεμον.

AD SENATUM.

Caes. B. G. IV, 38, 5. His rebus gestis ex litteris Caesaris dierum XX supplicatio ab senatu decreta est.

Plut. Cat. Min. 51. Ἐκ τούτου Καίσαρ ἐπιστολὴν γράψας ἀπέστειλεν εἰς τὴν σύγκλητον ὡς δὲ ἀνεγνώσθη βλασφημίας πολλὰς ἔχουσα καὶ κατηγορίας τοῦ Κάτωνος κτλ.

INCERTUM AD QUEM.

Panegy. Constantii V, 11, 2. Quam Caesar ille auctor vestri nominis cum Romanorum primus intrasset, alium se orbem terrarum scripsit repperisse, tantae magnitudinis arbitratus, ut non circumfusa oceano, sed complexa ipsum oceanum videretur.

a. u. c.
DCC(51)

a. u. c. DCC (54).

AD BALBUM.

Cic. ad Q. fr. II, 10 (12), 4 (Id. Febr.). De Caesare fugerat me ad te scribere; video enim, quas tu litteras expectaris. Sed ille scripsit ad Balbum fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat mea et Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse, ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. Sed ex Balbi epistola pauca verba intellexerat, ad quae rescripsit his verbis: „De Cicerone video te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi; quantum autem coniectura consequer, id erat eius modi, ut magis optandum quam sperandum putarem.“ Itaque postea misi ad Caesarem eodem illo exemplo litteras. Iocum autem illius de sua egestate ne sis aspernatus.

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Fam. VII, 5, 2 (Caesari mens. Apr.). Cum de hoc ipso Trebatium cum Balbo nostro loquerer accuratius domi meae, litterae mihi dantur a te, quibus in extremis scriptum erat:

„M. Fuffium (?), quem mihi commendas, vel regem Galliae faciam, vel hunc Leptae delega, si vis. Tu ad me alium mitte, quem ornem.“ — Ibid. § 3. De quo tibi homine haec spondeo non illo veteri verbo meo, quod cum ad te de Milone scripsissem, iure lusisti.

Cic. ad Qu. fr. II, 13 (15a), 1. A. d. IV Non. Iun., quo die Romam veni, accepi tuas litteras datas Placentia, deinde alteras postridie datas † Blandenome cum Caesaris litteris refertis omni officio, diligentia, suavitate. Sunt ista quidem magna vel potius maxima; habent enim vim magnam ad gloriam et ad summam dignitatem; sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi aestimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inservientem communi dignitati, deinde Caesaris tantum in me amorem, quem omnibus iis honoribus, quos me a se expectare vult, antepono. Litterae vero eius una datae cum tuis, quarum initium est, quam suavis ei tuus adventus fuerit, et recordatio veteris amoris, deinde se effecturum, ut ego in medio dolore ac desiderio tui te, cum a me abesses, potissimum secum esse laetarer, incredibiliter delectarunt. 2 Modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. Sed quid ego? quod mihi tempus, Romae praesertim, ut iste me rogat, manenti, vacuum ostenditur? . . . 3. Trebatium quod ad se miserim, persulse et humaniter etiam gratias mihi agit; negat enim in tanta multitudine eorum, qui una essent, quemquam fuisse, qui vadimonium concipere posset.

Cic. ad Fam. VII, 8, 1 (Trebatium mens. Iun.). Scripsit ad me Caesar perhumaniter nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas, sed certe fore.

Cic. ad Fam. VII, 17, 2 (Trebatium mens. Sext.). Cum viderem me a Caesare honorificentissime tractari et unice diligi hominisque liberalitatem incredibilem et singularem fidem nossem, sic ei te commendavi et tradidi, ut gravissime diligentissimeque potui; quod ille ita et accepit et mihi saepe litteris significavit et tibi et verbis et re ostendit mea commendatione sese valde esse commotum.

Cic. ad Qu. fr. II, 15 (16), 5 (mens. Sext.). Quomodonam, mi frater, de nostris versibus Caesar? Nam primum librum se legisse scripsit ad me ante et prima sic, ut neget se ne Graeca quidem meliora legisse; reliqua ad quendam locum ἄξιθυμότερα; hoc enim utitur verbo.

Cic. ad Qu. fr. III, 1, 10 (mens. Sept.). De tribunatu quod scribis, ego vero nominatim petivi Curtio, et mihi ipse Caesar nominatim Curtio paratum esse rescripsit meamque in rogando verecundiam obiurgavit.

Cic. ad Fam. I, 9, 19 (Lentulo), De Vatinius primum reditus intercesserat in gratiam per Pompeium, statim ut ille praetor est factus, cum quidem ego eius petitionem gravissimis

a. u. c.
DCC
(54)

a. u. c.
DCC
(54) *in senatu sententiis oppugnassem, neque tam illius laedendi causa quam defendendi atque ornandi Catonis; post autem Caesaris, ut illum defenderem, mira contentio est consecuta.*

Cic. ad Att. IV, 16, 7. Ex fratris litteris incredibilia quaedam de Caesaris in me amore cognovi, eaque sunt ipsius Caesaris uberrimis litteris confirmata. Britannici belli exitus expectatur; constat enim aditus insulae esse munitis mirificis molibus; etiam illud iam cognitum est, neque argenti scripulum esse illum in illa insula neque ullam spem praedae nisi ex mancipiis, ex quibus nullos puto te litteris aut musicis eruditos expectare.

AD T. LABIENUM.

Caes. B. G. V, 11, 4. Labieno scribit, ut quam plurimas possit, iis legionibus, quae sint apud eum, naves instituat.

AD OPIIUM.

Cic. ad Q. fr. III, 1, 18 (mens. Sept.). Quod interiore epistola scribis, me Idibus Septembribus Pompeio legatum iri, id ego non audiui scripsique ad Caesarem (neque) Vibullium Caesaris mandata de mea mansione ad Pompeium pertulisse nec Oppium. Quo consilio? Quamquam Oppium ego tenui, quod priores partes Vibulli erant; cum eo enim coram Caesar egerat, ad Oppium scripserat.

AD P. SERVILIUM PATREM.

Cic. ad Qu. fr. III, 1, 20 (mens. Sept.). P. Servilius pater ex litteris, quas sibi a Caesare missas esse dicebat, significat valde te sibi gratum fecisse, quod de sua voluntate erga Caesarem humanissime diligentissimeque locutus esset.

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Qu. fr. III, 1, 17. Cum hanc iam epistolam complicarem, tabellarii a vobis venerunt a. d. XI K. 7 septembr. vicesimo die. O me sollicitum! quantum ego dolui in Caesaris suavissimis litteris! Sed, quo erant suaviore, eo maiorem dolorem illius ille casus adferebat.

Cic. ad Qu. fr. III, 1, 25. Ex Britannia Caesar ad me K. Septembr. dedit litteras, quas ego accepi a. d. IV K. Octobr., satis commodas de Britannicis rebus, quibus, ne admirer, quod a te nullas acceperim, scribit se sine te fuisse, cum ad mare accesserit.

Philargyr. ad Verg. Georg. III, 204. Esseda vehiculi vel currus genus, quo soliti sunt pugnare Galli. Caesar testis est libro ad Ciceronem III: „Multa milia equitum atque essedariorum habet.“

Cic. ad Qu. fr. III, 5 et 6, 3 (mens. Oct. aut Nov.) Caesaris amore, quem ad me perscripsit, unice delector; promissis iis, quae ostendit, non valde pendeo. Nec sitio honores nec desidero gloriam magisque eius voluntatis perpetuitatem quam promissorum exitum exspecto.

Cic. ad Att. IV, 17, 3. A Quinto fratre et a Caesare accepi a. d. IX Kal. Nov. litteras datas a litoribus Britanniae proximis a. d. VI Kal. Octobr. Confecta Britannia, obsidibus acceptis, nulla praeda, imperata tamen pecunia exercitum e Britannia reportabant.

Cic. ad Att. IV, 18, 3 (mens. Nov.). Perspice . . . cum Caesare suavissimam coniunctionem . . . qui quidem Quintum meum tuumque, di boni! quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia! non secus, ac si ego essem imperator. Hiberna legionis eligendi optio delata commodum, ut ad me scribit.

AD T. LABIENUM.

Caes. B. G. V, 46, 4. Scribit Labieno, si reipublicae commodo possit facere, cum legione ad fines Nerviorum veniat.

AD Q. TULLIUM CICERONEM.

Caes. B. G. V, 48, 3—6. Tum cuidam ex equitibus Gallis magnis praemiis persuadet, uti ad Ciceronem epistolam deferat. Hanc Graecis conscriptam litteris mittit, ne intercepta epistula nostra ab hostibus consilia cognoscantur. . . . In litteris scribit se cum legionibus profectum celeriter adfore; hortatur, ut pristinam virtutem retineat.

a. u. c. DCCI (53).

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. Phil. II, 49. Venisti e Gallia ad quaesturam petendam. Aude dicere te prius ad parentem tuam venisse quam ad me. Acceperam iam ante Caesaris litteras, ut mihi satis fieri paterer a te.
Charis. p. 126 K. Caesar epistolarum ad Ciceronem: Neque, inquit, pro cauto ac diligente se castris continuit.

a. u. c. DCCII (52).

AD CN. POMPEIUM.

Plut. Pomp. 56. Ὁ Πομπήσιος ἔφη γράμματα Καίσαρος ἔχειν βουλομένον λαβεῖν διάδοχον καὶ πείσασθαι τῆς στρατείας ὑπατείας μόντοι καὶ μὴ παρόντι καλῶς ἔχειν αἰτησὶν αὐτῷ δοθῆναι.

AD SENATUM (?).

Caes. B. G. VII, 90, 8. Huius anni rebus (ex Caesaris) litteris cognitis Romae dierum XX supplicatio redditur.

a. u. c.
DCCI
(53)

a. u. c.
DCCII
(52)

a. u. c.
DCCIII
(51)

a. u. c. DCCIII (51).

AD C. FABIVM.

Hirt. b. G. VIII, 6, 3. Litteras ad C. Fabium mittit, ut in fines Suesionum legiones duas, quas habebat, adduceret.

AD C. TREBONIUM.

Hirt. b. G. VIII, 11, 1. Litteras ad Trebonium mittit, ut quam celerrime posset, legionem XIII, quae cum T. Sextio legato in Biturigibus hiemabat, arcesseret atque ita cum tribus legionibus magnis itineribus ad se veniret.

a. u. c.
DCCIV
(50)

a. u. c. DCCIV (50).

AD M. TULLIVM CICERONEM.

Cic. ad Att. VII, 1, 3 (a. d. XVII Kal. Nov.). Me autem uterque numerat suum, nisi forte simulat alter — nam Pompeius non dubitat, vere enim iudicat ea, quae de re publica nunc sentiat, mihi valde probari —; utriusque autem accepi eiusmodi litteras eodem tempore, quo tuas (i. e. prid. Id. Oct.), ut neuter quemquam omnium pluris facere quam me videretur. — § 7. Cato et scribendo affuit et ad me de sententia sua iucundissimas litteras misit, sed tamen gratulans mihi Caesar de supplicatione triumphat de sententia Catonis nec scribit, quid ille sententiae dixerit, sed tantum, eum mihi supplicationem non decrevisse. — 2, 7. Itaque Caesar vis litteris, quibus mihi gratulatur et omnia pollicetur, quomodo exultat Catonis in me ingrattissimi iniuria!

Cic. ad Att. VII, 3, 11 (V Id. Dec.). Ille mihi litteras blandas mittit.

AD SENATUM.

Caes. B. C. 1, 1, 1. Litteris C. Caesaris consulibus redditis aegre ab his impetratum est summa tribunorum plebis contentione, ut in senatu recitarentur; ut vero ex litteris ad senatum referretur, impetrari non potuit. — 9, 3. Cum litteras ad senatum miserit, ut omnes ab exercitibus discederent, ne id quidem impetravisse. — Cic. ad Fam. XVI, 11, 2. Omnino et ipse Caesar, amicus noster, minacis ad senatum et acerbas litteras miserat. — Suet. Caes. 29. Senatum litteris deprecatus est, ne sibi beneficium populi adimeretur, aut ut ceteri quoque imperatores ab exercitibus discederent. — Plut. Pomp. 59. Άνεγνω τινὰ Καίσαρος ἐπιστολήν Ἀντώνιος ἐν τῷ δήμῳ βιασάμενος τὴν βουλὴν ἔχουσαν ἐπαγωγὸς ὄχλου προκλήσεις. Ἡξίον γὰρ ἀμφοτέρους ἐκβάντας τῶν ἐπαρχῶν καὶ τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις ἀφέντας ἐπὶ τῷ δήμῳ γενέσθαι καὶ τῶν πεπραγμένων ἐδύναται ὑποσχέιν. — Plut. Caes. 30. Οὐ μὴν ἄλλ' ἢ γε παρὰ Καίσαρος

ἀξίωσις τὸ πρόσχημα τῆς δικαιολογίας λαμπρὸν εἶχεν. Ἡξίον γὰρ αὐτὸς τε καταθέσθαι τὰ ὄπλα καὶ Πομπηίου ταυτὰ πράξαντος ἀμφοτέρους ἰδιώτας γενομένους εὐρίσκεσθαι τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν. . . Ἀντώνιος δὲ δημοχῶν Καίσαρος ὑπὲρ τούτων ἐπιστολήν νομοθεῖσαν εἰς τὸ πλῆθος ἐξήνεγκε καὶ ἀνέγνω βίβλιν τῶν ὑπᾶτων. — Plut. Anton. 5. Τὰς Καίσαρος ἐπιστολὰς οὐ προαιμένων οὐδὲ ἐάντων ἀναγινώσκουσθαι τῶν συγκλητικῶν αὐτὸς ἰσχύων διὰ τὸ ἄρχεῖν ἀνέγνω καὶ πολλοὺς μετέστησε τῇ γνώμῃ, δίκαια καὶ μέτρια Καίσαρος ἀξιῶν ἀφ' ὧν ἔγραψε δόξαντος. — App. Bell. Civ. II, 32. Περιεῖχε δὲ ἡ γραφὴ κατάλογόν τε σεμνὸν ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ Καίσαρ ἐπεπράξει καὶ πρόβλησιν, ὅτι θέλοι Πομπηίῳ συναποθέσθαι, ἄρχοντος δ' ἔτι ἐκείνου οὔτε ἀποθήσεσθαι καὶ τιμωρὸς αὐτίκα τῇ τε πατρίδι καὶ ἑαυτῷ κατὰ τάχος ἀφιξέσθαι. — Dio Cass. XLI, 1, 1—3. Μετὰ δὲ τοῦτο γράμματα παρὰ τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν βουλὴν λαβὼν ἦλθε τε εἰς τὴν Ρώμην ἐν αὐτῇ τῇ νομηνίᾳ, ἐν ἣ ὁ τε Λέντουλος ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Κλαύδιος ὁ Γάιος τὴν ἀρχὴν ἐνεστήσαντο, καὶ οὐ πρότερον τοῖς ὑπᾶτοις αὐτὰ ἀπέδωκε, πρὶν εἰς τὸ συνέδριον σφᾶς ἀφικέσθαι, μὴ καὶ ἔξω πον λαβόντες αὐτὰ ἀποκρύψωνται. ἐπὶ πολλὸ μὲν γὰρ καὶ ὡς ἀνέσχον οὐκ ἐθέλησαντες σφᾶς ἀναλέξασθαι· τέλος δὲ ὑπὸ τε Κυντίου Κασίου Λογγίνου καὶ ὑπὸ Μάρκου Ἀντωνίου δημοχούντων ἠνεγκάσθησαν αὐτὰ δημοσιεῦσαι. . . ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τὰ τε ἄλλα, ὅσα ποτὲ καλῶς τὸ μόνον ὁ Καίσαρ ἐπεποιήκει, ἐνεγέγραπτο καὶ ἀπολογισμὸς, ὑπὲρ ὧν ἠτιάζετο.

INCERTUM AD QUEM.

Plut. Caes. 31. Παρὰ Καίσαρος ἦμον ἐπιστολαὶ μετριάξουν δοκοῦντος· ἡξίον γὰρ ἀφείς τὰ ἄλλα πάντα τὴν ἐντὸς Ἄλπεων καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ δυνεῖν ταγμάτων αὐτῷ δοθῆναι, μέχρι οὐ τὴν δευτέραν ὑπατείαν μέτεισι. — Plut. Pomp. 59. Ἄρτι δὲ ἐν Κιλικίας ἀφιγμένος Κικέρων ἔπραττε διαλλαγὰς, ὅπως Καίσαρ ἐξελθὼν Γαλατίας καὶ τὴν ἄλλην στρατιῶν ἀφείς πᾶσαν ἐπὶ δύο τάγμασι καὶ τῷ Ἰλλυρικῷ τὴν δευτέραν ὑπατείαν περιμένη. — Suet. Caes. 29. Cum adversariis pepigit, ut dimissis octo legionibus Transalpinagae Gallia duae sibi legiones et Cisalpina provincia vel etiam una legio cum Illyrico concederetur, quoad consilium fieret. — Appian. Bell. Civ. II, 32. Τοὺς οὖν φίλους ἐκέλευεν ὑπὲρ αὐτοῦ συμβῆναι, τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸν ἔθνη καὶ στρατόπεδα ἀποθήσεσθαι, μόνον δ' ἔξειν δύο τέλη καὶ τὴν Ἰλλυρίδα μετὰ τῆς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίας, ἕως ὑπατος ἀποδεχθεῖν.

a. u. c. DCCV (49).

a. u. c.
DCCV
(49)

AD M. TULLIVM CICERONEM.

Cic. ad Att. VII, 21, 3 (a. d. VI Id. Febr.). Ipse me Caesar ad pacem hortatur; sed antiquiores litterae, quam ruere coepit.

a. u. c. — 23, 3 (a. d. IV Id. Febr.). *Caesaris litterarum exemplum*
DCCV tibi misi.
(49)

Cic. ad Att. VIII, 2, 1 (a. d. XIII Kal. Mart.). Ego ad Caesarem unas Capua litteras dedi, quibus ad ea rescripsi, quae mecum ille de gladiatoribus suis egerat... Alteras eodem die dedi, quo has ad te: non potui non dare, quum et ipse ad me scripsisset et Balbus.

Cic. ad Att. VIII, 11, 5 (a. d. III Kal. Mart.). Quod quae- ris, quid Caesar ad me scripserit, quod saepe, gratissimum sibi esse, quod quierim, oratque, in eo ut perseverem. Balbus minor haec eadem mandata. — 15 A, 3 (Balbus ad Cicer.). Balbi mei tuique adventu delectatum te valde gaudeo: is quaecumque tibi de Caesare dixit quaeque Caesar scripsit, scio, re tibi probabit, quaecumque fortuna eius fuerit, verissime scripsisse.

AD L. LENTULUM CONSULEM.

Cic. ad Att. VIII, 9, 4. VI. Kal. (Mart.) vesperi Balbus minor ad me venit occulta via currens ad Lentulum consulem missu Caesaris cum litteris, cum mandatis, cum promissione provinciae, Romam ut redeat. — ad Att. VIII, 11, 5. Balbus minor haec eadem mandata; iter autem eius erat ad Lentulum consulem cum litteris Caesaris praemiorumque promissis.

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. IX, 6, A. Caesar imp. S. D. Ciceroni imp. Quum Furnium nostrum tantum vidissem, neque loqui neque audire meo commodo potuissem, properarem atque essem in itinere praemissis iam legionibus, praeterire tamen non potui, quin et scriberem ad te et illum mitterem gratiasque agerem, etsi hoc et feci saepe et saepius mihi facturus videor: ita de me mereris. Imprimis a te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem venturum, ut te ibi videam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar: festinationi meae brevitatique litterarum ignosces; reliqua ex Furnio cognosces.

AD BALBUM.

Cic. ad Att. IX, 6, 1 (a. d. IV Id. Mart.). Roma scripsit Balbus putari iam Lentulum consulem tramisisse nec eum a minore Balbo conventum, quod is hoc iam Canusii audisset, inde ad se eum scripsisse, cohortesque sex, quae Albae fuissent, ad Curium via Minucia transisse, id Caesarem ad se scripsisse et brevi tempore eum ad urbem futurum.

AD OPIIUM ET BALBUM.

a. u. c.
DCCV
(49)

Cic. ad Att. IX, 7 C. Caesar Oppio Cornelio sal. Gaudeo mehercule vos significare litteris, quam valde probetis ea, quae apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, et hoc libentius, quod mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me praeberem et Pompeium darem operam ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare et diuturna victoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque victoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. Haec nova sit ratio vincendi, ut misericordia et liberalitate nos muniamus: id quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt et multa reperiri possunt. De his rebus rogo vos, ut cogitationem suscipiatis. N. Magium, Pompeii praefectum, deprehendi: scilicet meo instituto usus sum et eum statim missum feci. Iam duo praefecti fabrum Pompeii in meam potestatem venerunt et a me missi sunt: si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus quam iis, qui et illi et mihi semper fuerunt inimicissimi, quorum artificibus effectum est, ut res publica in hunc statum perveniret.

Cic. ad Att. IX, 13 A, 1. Caesar Oppio Cornelio sal. A. d. VII Idus Martias Brundisium veni, ad murum castra posui. Pompeius est Brundisii: misit ad me N. Magium de pace; quae visa sunt, respondi. Hoc vos statim scire volui: quum in spem venero de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam.

AD Q. PEDIUM.

Cic. ad Att. IX, 14, 1 (a. d. VIII Kal. Apr.). Miseram ad te IX K. exemplum epistolae Balbi ad me et Caesaris ad eum: ecce tibi eodem die Capua litteras accepi ab Q. Pedio Caesarem ad se pridie Idus Martias misisse hoc exemplo: „Pompeius se oppido tenet; nos ad portas castra habemus. Conamur opus magnum et multorum dierum propter altitudinem maris, sed tamen nihil est, quod potius faciamus: ab utroque portus cornu moles iacimus, ut aut illum quam primum traicere, quod habet Brundisii copiarum, cogamus aut exitu prohibeamus.“

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. IX, 16, 2. 3. Ab eo (Caesare) mihi litterae redditae sunt a. d. VII K. (Apr.), quibus iam „opes“ meas, non, ut superioribus litteris „open“ expectat. Cum eius clementiam Corfiniensem illam per litteras collaudavissem, rescripsit hoc exemplo:

a. u. c.
DCCV
(49) Caesar imp. Ciceroni imp. sal. dic. Recte auguraris de me — bene enim tibi cognitus sum — nihil a me abesse longius crudelitate; atque ego quum ex ipsa re magnam capio voluptatem, tum meum factum probari abs te triumpho gaudio. Neque illud me movet, quod ii, qui a me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent; nihil enim malo quam et me mei similem esse et illos sui. Tu velim mihi ad urbem praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus, ut consuevi, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius: hanc adeo habebo gratiam illi; neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est benevolentia.

Cic. ad Att. X, 2^a, 2 (a. d. VII Id. Apr.). Caesar mihi ignoscit per litteras, quod non venerim, seseque in optimam partem id accipere dicit. Facile patior, quod scribit, secum Tullum et Servium questos esse, quia non idem sibi, quod mihi, remisisset: homines ridiculos! qui quum filios misissent ad Cn. Pompeium circumsedendum, ipsi in senatum venire dubitarint. Sed tamen exemplum misi ad te Caesaris litterarum.

Cic. ad Att. X, 8 B. Caesar imp. sal. d. Ciceroni imp. Etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram, tamen permotus hominum fama scribendum ad te existimavi et pro nostra benevolentia petendum, ne quo progredereris proclinata iam re, quo integra etiam progrediendum tibi non existimasses: namque et amicitiae graviolem iniuriam feceris et tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus videberis — omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur —, nec causam secutus — eadem enim tum fuit, cum ab eorum consiliis abesse iudicasti —, sed meum aliquod factum condemnasse, quo mihi gravius abs te nihil accidere potest; quod ne facias, pro iure nostrae amicitiae a te peto. Postremo quid viro bono et quieto et bono civi magis convenit quam abesse a civilibus controversiis? quod nonnulli quum probarent, periculi causa sequi non potuerunt: tu explorato et vitae meae testimonio et amicitiae iudicio neque tutius neque honestius reperies quidquam quam ab omni contentione abesse. XV Kal. Maias ex itinere.

AD L. TREBONIUM.

Caes. B. C. 2, 13, 3. Caesar per litteras Trebonio magnopere mandaverat, ne per vim oppidum expugnari pateretur, ne gravius permoti milites et defectionis odio et contemptione sui et diutino labore omnes puberes interficerent.

a. u. DCCVI (48).

a. u. c.
DCCVI
(48)

AD Q. FUFIVM CALENUM.

Caes. B. C. 3, 14, 1. Calenus legionibus equitibusque Brundisii in naves impositis, ut erat praeceptum a Caesare, quantam navium facultatem habebat, naves solvit, paulumque a portu progressus litteras a Caesare accepit, quibus est certior factus portus litoraque omnia classibus adversariorum teneri.

AD EXERCITUM.

Caes. B. C. 3, 25, 3. Quibus rebus permotus Caesar Brundisium ad suos severius scripsit, nacti idoneum ventum ne occasionem navigandi dimitterent, sive ad litora Apolloniaticum (sive ad Labeatium) cursum derigere atque eo naves eicere possent.

App. B. C. II, 58. Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν στρατὸν αὐτὸν ἐγγεγραπτο ἄλλη, τὸν βουλόμενον αὐτῶν ἐπὶ τὰς νεῦς ἐπεσθαι τῷ Ποστούμῳ, καὶ καταίρειν ἀναχθέντας ἐς χωρίον ἐς ὃ τι ὁ ἀνέμους ἐκφέρη, μηδὲν τῶν νεῶν φειδομένους· οὐ γὰρ νεῶν Καίσαρος χρῆζειν, ἀλλ' ἀνδρῶν.

AD M. METELLUM SCIPIONEM.

Caes. B. C. 3, 57, 1. Haec cum in Achaia et apud Dyrrachium gererentur Scipionemque in Macedonia venisse constaret, non oblitus pristini instituti Caesar mittit ad eum Clodium, suum atque illius familiarem, quem ab illo traditum initio et commendatum in suorum necessariorum numero habere instituerat. Huic dat litteras mandataque ad eum, quorum haec erat summa: sese omnia de pace expertum nihil (effecisse); at hoc arbitrari vitio factum eorum, quos esse auctores eius rei voluisset, quod sua mandata perferre non oportuno tempore ad Pompeium vererentur. Scipionem ea esse auctoritate, ut non solum libere, quae probasset, exponere, sed etiam ex magna parte compellare atque errantem regere posset; praesente autem suo nomine exercitui, ut praeter auctoritatem vires quoque ad coercendum haberet. Quod si fecisset, quietem Italiae, pacem provinciarum, salutem imperii uni omnes acceptam relatueros.

AD CN. DOMITIUM CALVINUM.

Caes. B. C. 3, 78, 4. Itaque praemissis nuntiis ad Cn. Domitium Caesar scripsit et, quid fieri vellet, ostendit.

INCERTUM AD QUEM.

Plut. Pomp. 68. Ἐωθινῆς δὲ φυλακῆς ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος στρατοπέδου πολλὴν ἠσυχίαν ἀγοντος ἐξέλειψε μέγα φῶς, ἐκ δὲ

a. u. c.
DCCVI
(48)

τούτον λαμπὰς ἀρθεῖσα φλογοειδῆς ἐπὶ Πομπηίου κατέσκηψε· καὶ τοῦτο ἰδεῖν φησὶ Καῖσαρ αὐτὸς ἐπιὼν τὰς φυλακὰς.

App. Bell. Civ. II, 79. Πομπήιος δὲ πυθόμενος ἐκέλευε τοῖς περὶ αὐτὸν μὴτ' ἐπεκθεῖν ἐκὶ μὴτ' ἐκτρέχειν ἐν τῆς γάλαγγος μὴτ' ἀκοντίζεω, ἀλλ' ἐν προβολῇ διαστάντας ἀμύνεσθαι διὰ χειρὸς τοῖς δόρασι τοὺς ἐπιόντας. καὶ τότε τινὲς αὐτοῦ τὸ στρατήγημα ἐπαινοῦσιν ὡς ἀριστον ἐν περιουλώσει. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καταμύφεται. τὰς τε γὰρ πληγὰς ὑπὸ τῆς βολῆς εὐτονωτέρας γίνεσθαι καὶ τοὺς ἀνδρας ὑπὸ τοῦ δρόμου προθυμωτέρους· ἐστῶτας δ' ἀποφύγεσθαι τε καὶ τοῖς ἐπιθέουσιν εὐβλήτους δι' ἀτρεμίαν οἷα σκοποὺς εἶναι. ὁ καὶ τότε γενέσθαι τὸ γὰρ δέκατον τέλος σὺν αὐτῷ περιδραμεῖν τὰ λοιπὰ τοῦ Πομπηίου ἔρημα ἰπέτων γενόμενα, καὶ πανταχόθεν ἀτρεμοῦντας ἐς τὰ πλευρὰ ἐσακοντίζεω, μέχρι θορυβουμένοις ἐμπροστίας βίαι τρέψασθαι καὶ τῆς νίκης κατάρξαι. Cf. Caes. B. C. 3, 92. Plut. Caes. 44. Pomp. 69.

AD A. GABINIUM.

Bell. Alex. 42, 4. Cum diversissima parte orbis terrarum Cn. Pompeium Caesar victor sequeretur compluresque adversarios in Illyricum propter Macedoniae propinquitatem se reliquiis ex fuga collectis contulisse audiret, litteras ad Gabinium mittit, uti cum legionibus tiroium, quae nuper erant conscriptae, proficisceretur in Illyricum coniunctisque copiis cum Q. Cornificio, si quod periculum provinciae inferretur, depelleret; sin ea non magnis copiis tuta esse posset, in Macedonia legiones adduceret.

AD Q. CASSIUM LONGINUM.

Bell. Alex. 51, 1. Interim litteras accepit a Caesare, ut in Africam exercitum traiceret perque Mauretianiam ad fines Numidiae perveniret, quod magna Cn. Pompeio Iuba miserat auxilia maioraque missurus existimabatur.

Bell. Alex. 56, 1. Aliquot post diebus litteras a Caesare accepit, quibus cognoscit Pompeium in acie victum amissis copiis fugisse.

AD MYTILENAEOS.

In lapide Mytilenis reperto a Cichorio atque edito in Actis Minor. Acad. Berol. 1889 p. 960.

..... οὐδὲ
..... β]ουλόμενος [ὁ]μῶν κεκομίσ[θαι
..... τῆ]ν τῆς φιλίας [ἀσφ]άλειαν ἐν τε [εἰ-
ρήνη καὶ πολέμῳ εὐεργετεῖν τῆ]ν πόλιν αἰεὶ τινος [ὁ]μ[ῶ]ν ἀγτιος ἀ[γα-
θοῦ γενήσομαι. Θαρροῦντες οὖν περὶ π[άν]των ἐντυγχάνετε ἡμῖν.
[ἐ]ρωωθε.

INCERTUM AD QUEM.

Cic. ad Att. XI, 6, 7 (a. d. IV Kal. Dec.). De filio nihil audivi, sed quaere ex Diocare, Caesaris liberto, quem ego non vidi, qui istas Alexandria litteras attulit: is dicitur vidisse euntem an iam in Asia.

a. u. c.
DCCVI
(48)

AD AMICOS.

Plut. Caes. 48. Τοῖς δὲ φίλοις εἰς Ῥώμην ἔγραψεν, ὅτι τῆς νίκης ἀπολαύει τοῦτο μέγιστον καὶ ἥδιστον, τὸ σώζειν τινὰς ἀεὶ τῶν πεπολεμημένων πολιτῶν αὐτῷ.

AD M. ANTONIUM.

Cic. ad Att. XI, 7, 2 (a. d. XIV Kal. Ian.). Ad me misit Antonius exemplum Caesaris ad se litterarum, in quibus erat se audisse Catonem et L. Metellum in Italiam venisse, Romae ut essent palam; id sibi non placere, ne qui motus ex eo fierent, prohiberique omnes Italia, nisi quorum ipse causam cognovisset; deque eo vehementius erat scriptum.

AD CN. DOMITIUM CALVINUM.

Bell. Alex. 34, 3. Ad legiones profectus unam ex tribus, XXXVI, secum ducit, duas in Aegyptum ad Caesarem mittit litteris eius evocatas.

Bell. Alex. 38, 1. Proxima nocte Pharnaces interceptis tabellariis, qui de Alexandrinis rebus litteras ad Domitium ferebant, cognoscit Caesarem magno in periculo versari flagitarique ab Domitio, ut quam primum Caesari subsidia mitteret propiusque ipse Alexandriam per Syriam accederet.

a. u. c. DCCVII (47).

a. u. c.
DCCVII
(47)

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. XI, 16, 1 (a. d. III Non. Iun.). Non meo vitio fit, hoc quidem tempore — ante enim est peccatum —, ut me ista epistola nihil consoletur; nam et exigue scripta est et suspiciones magnas habet non esse ab illo, quas animadvertisse te existimo. — Ad Att. XI, 17, 3 (a. d. XVII Kal. Quinct.). Illum ab Alexandria discessisse nemo nuntiat, constatque ne profectum quidem illum quemquam post Idus Martias nec post Idus Decembr. ab illo datas ulla litteras, ex quo intelligis illud de litteris a. d. V Id. Febr. datis — quod inane esset, etiamsi verum esset — non verum esse. — Ad Fam. XIV, 8 (Terentiae a. d. IV Non. Iun.). Quod celeriter me fecisti de Caesaris litteris certior, fecisti mihi gratum.

a. u. c.
DCCVII
(47) Cic. ad Att. XI, 23, 2 (a. d. VII Id. Quinct.). *Agusius quidam Rhodo venerat VIII Id. Quinct.: is nuntiabat Quintum filium ad Caesarem profectum IV Kal. Iun., Philotimum Rhodum pridie eum diem venisse, habere ad me litteras. Ipsum Agusium audies; sed tardius iter faciebat: eo feci, ut celeriter eunti darem. Quid sit in iis litteris, nescio, sed mihi valde Quintus frater gratulatur: equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. — ad Att. XI, 24, 4 (a. d. VIII Id. Sext.). Philotimus non modo nullus venit, sed ne per litteras quidem aut per nuntium certiore facit me, quid egerit. Epheso qui veniunt, ibi se eum de suis controversiis in ius adeuntem vidisse nuntiant, quae quidem — ita enim veri simile est — in adventum Caesaris fortasse reiciuntur; ita aut nihil puto eum habere, quod putet ad me celerius perferendum, et eo me magis esse despectum, aut etiam si quid habet, id nisi omnibus suis negotiis confectum ad me referre non curat. — ad Fam. XIV, 24 (Terentiae a. d. III Id. Sext.). Nos neque de Caesaris adventu neque de litteris, quas Philotimus habere dicitur, quaequam adhuc certi habemus. — ad Fam. XIV, 23 (Terentiae prid. Id. Sext.). Redditae mihi tandem sunt a Caesare litterae satis liberales. — Pro Ligar. 7. Apud quem igitur hoc dico? Nempe apud eum, qui cum hoc sciret, tamen me, antequam vidit, rei publicae reddidit, qui ad me ex Aegypto litteras misit, ut essem idem, qui fuisset. — Pro Deiot. 38. Iubes enim eum bene sperare et bono esse animo, quod scio te non frustra scribere solere. Memini enim isdem fere verbis ad me te scribere meque tuis litteris bene sperare non frustra esse iussum.*

AD M. ANTONIUM.

Cic. Phil. II, 103. *Varronis quidem Casinatem fundum quis venisse dicit, quis hastam istius venditionis vidit, quis vocem praeconis audivit? Misisse te dicis Alexandriam, qui emeret a Caesare; ipsum enim expectare magnum fuit. Quis vero audivit umquam — nullius autem salus curae pluribus fuit — de fortunis Varronis rem ullam esse detractam? Quid? si etiam scripsit ad te Caesar, ut redderes, quid satis potest dici de tanta impudentia.*

AD SENATUM.

Cic. Phil. XIV, 23. *Ad te ipsum, P. Servili, num misit ullas collega litteras de illa calamitosissima pugna Pharsalia, num te de supplicatione voluit referre? Profecto noluit. At misit postea de Alexandria, de Pharnace.*

AD AMANTIUM.

a. u. c.
DCCVII
(47) Plut. Caes. 50. *Τῆς μάχης ταύτης τὴν ὀξυτήτα καὶ τὸ τάχος ἀναγγέλλων εἰς Ῥώμην πρὸς τινα τῶν φίλων Ἀμέντιον ἔγραψε τρεῖς λέξεις: Ἥλθον, εἶδον, ἐνίκησα. — App. Bell. Civ. II, 91. Ἐς δὲ Ῥώμην περὶ τῆσδε τῆς μάχης ἐπέστελλεν. Ἐγὼ δὲ ἤλθον, εἶδον, ἐνίκησα. — Suet. Caes. 37. Pontico triumpho inter pompae fercula trium verborum praetulit titulum veni vidi vici.*

AD SENATUM.

Joseph. Antiq. Iud. XIV, 8, 5 (143 Niese). *Τούτους Ἀντιπάτρου ποιησαμένου τοὺς λόγους Καῖσαρ Ἰουλιανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρω δ' ἐφήσειν δυναστείαν ἦν αὐτὸς προαιρεῖται. τούτου δὲ ἐπ' αὐτῷ ποιησαμένου τὴν κρίσιν, ἐπιτροπὸν αὐτὸν ἀποδείκνυσιν τῆς Ἰουδαίας. ἐπιτρέπει δὲ καὶ Ἰουλιανῷ τὰ τῆς πατριδος ἀναστήσαι τείχη ταύτην αἰτησάμενῳ τὴν χάριν· ἔτι γὰρ ἐρήριπτο Πουμπηίου καταβαλόντος· καὶ ταῦτα ἐπιστέλλει τοῖς ὑπᾶτοῖς εἰς Ῥώμην ἀναγράφαι ἐν τῷ Καπετωλίῳ. — XVI, 2, 4 (53 Niese). Καὶ τί δεῖ λέγειν, ὅσην ἐνεῖνοι παρ᾽ ἐσχον ῥοπήν τῷ τότε καιρῷ καὶ πόσων καὶ τίνων δωρεῶν ὑπὸ Καίσαρος ἠξιώθησαν καθ' ἕνα, δέον ἀναμνήσαι τῶν ἐπιστολῶν ἃς ἔγραψεν τότε Καῖσαρ τῇ συγκλήτῳ, καὶ ὡς δημοσίᾳ τιμᾶς καὶ πολιτείας ἔλαβεν Ἀντιπάτρος; — Bell. Iud. I, 10, 3 (199, 200 Niese). Τούτων Καῖσαρ ἀκούσας Ἰουλιανὸν μὲν ἀξιώτερον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπεφήνατο, Ἀντιπάτρω δὲ δυναστείας αἰρεῖσιν ἔδωκεν. ὁ δ' ἐπὶ τῷ τιμῆσαντι τὸ μέτρον τῆς τιμῆς θήμενος πάσης ἐπιτροπῆς Ἰουδαίας ἀποδείκνυται καὶ προσεπιτυγχάνει τὰ τείχη τῆς πατριδος ἀναστήσαι κατεστραμμένα. τὰς μὲν δὴ τιμὰς ταύτας Καῖσαρ ἐπέστελλεν ἐν τῷ Καπετωλίῳ χαραχθῆναι τῆς τε αὐτοῦ δικαιοσύνης σημείον καὶ τῆς τάνδρος ἐσομένης ἀρετῆς. — Contra Apionem II, 61 Niese. Nos maximo Caesare utimur teste solati atque fidei, quam circa eum contra Aegyptios gessimus, necnon et senatu eiusque dogmatibus et epistulis Caesaris Augusti, quibus nostra merita comprobantur.*

AD MAGISTRATUS SENATUM POPULUM
SIDONIORUM.

Joseph. Antiq. Iud. XIV, 10, 2 vid. sup. p. 199.

a. u. c. DCCVIII (46).

IN SARDINIAM ET RELIQUAS PROVINCIAS
AFRICAE FINITIMAS.

Bell. Afr. 8, 1. *Caesar interim in Sardiniam nuntios cum litteris et in reliquis provinciis finitimas dimisit, ut sibi auxilia, curmeatus, frumentum, simulatque litteras legissent, mittenda curarent.*

a. u. c.
DCCVIII
(46).

AD A. ALIENUM PROCONSULEM.

Bell. Afr. 20, 3. Litteras in Siciliam nuntiosque mittere, ut sibi crates materiæque congererent ad arietes, cuius inopia in Africa esset, praeterea ferrum, plumbum mitteretur.

CIRCUM PROVINCIAM AFRICAM.

Bell. Afr. 26, 1. Caesar interim, cum de suo adventu dubitatio in provincia esset neque quisquam crederet ipsum, sed aliquem legatum in Africam cum copiis venisse, conscriptis litteris circum provinciam omnes civitates facit de suo adventu certiores.

AD A. ALIENUM ET RABIRIUM POSTUMUM.

Bell. Afr. 26, 3. Litteris celeriter in Siciliam ad Alienum et Rabirium Postumum conscriptis et per catascopum missis <imperavit>, ut sine mora ac nulla excusatione hiemis ventorumque quam celerrime exercitus sibi transportaretur: Africam provinciam perire funditusque everti ab suis inimicis; quod nisi celeriter sociis foret subventum, praeter ipsam Africam terram nihil, ne tectum quidem, quo se reciperent, ab illorum scelere insidiisque reliquum futurum.

AD GAETULOS.

Bell. Afr. 32, 4. Quorum ex numero electis hominibus illustrioribus [Gaetulos] et litteris ad suos cives datis cohortatus, uti manu facta se suosque defenderent, ne suis inimicis adversariisque dicto audientes essent, mittit. cf. 55, 1.

INCERTUM AD QUEM.

Cic. ad Fam. IX, 6, 1 (M. Terentio Varroni, mens. Iun.). Cum ille scripsisset, ut opinor, se in Alsiense venturum, scripserunt ad eum sui, ne id faceret.

AD T. POMPONIUM ATTICUM.

Cic. ad Att. XII, 6, 4 (mense interc. post.). Caesar mihi irridere visus est „quaeso“ illud tuum, quod erat εὐπρεπὲς et urbanum; ita porro te sine cura esse iussit, ut mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Cf. Schmidt, der Briefwechsel d. M. Tull. Cic. p. 262.

AD SER. SULPICIUM RUFUM.

Cic. ad Fam. XIII, 19, 1 (Servio). Effectum est et ipsius (Lyonis) splendore et nostro reliquorumque hospitem studio, ut

omnia, quae vellemus, a Caesare impetrarentur, quod intelleges ex iis litteris, quas Caesar ad te dedit.

a. u. c. DCCIX (45).

INCERTUM AD QUEM.

a. u. c.
DCCIX
(45).

Cic. ad Att. XIII, 7, 1 (mens. Iun.). Sestius apud me fuit et Theopompus pridie; venisse a Caesare narrabat litteras; hoc scribere, sibi certum esse Romae manere, causamque eam ascribere, quae erat in epistula nostra, ne se absente leges suae neglegerentur, sicut esset neglecta sumptuaria.

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. XIII, 20, 1 (mens. Quinct.). A Caesare litteras accepi consolatorias datas pridie Kal. Maias Hispali. — ad Att. 22, 5 Epistulam Caesaris nisi, si minus legisses.

AD REGEM DEIOTARUM.

Cic. pro Deiot. 38. Quo quidem animo cum antea fuit, tum non dubito, quin tuis litteris, quarum exemplum legi, quas ad eum Tarracone huic Blesamio dedisti, se magis etiam exerceat ab omnique sollicitudine abstraxerit. Iubes enim eum bene sperare et bono esse animo.

AD OPIIUM ET BALBUM.

Cic. ad Att. XIII, 31, 3 (V Kal. Iun.). De epistula ad Caesarem κέρκινα. Atque id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus non iturum in Parthos, idem ego suadebam in illa epistula, utrum liberet, faceret.

AD LAMIAM.

Cic. ad Att. XIII, 45, 1 (a. d. III Id. Sext.). Fuit apud me Lamia post discessum tuum epistulamque ad me attulit missam sibi a Caesare, quae quamquam ante data erat quam illae Diocharinae, tamen plane declarabat illum ante ludos Romanos esse venturum; in qua extrema scriptum erat, ut ad ludos omnia pararet neve committeret ut frustra ipse properasset. Prorsus ex his litteris non videbatur esse dubium, quin ante eam diem venturus esset, itemque Balbo, cum eam epistulam legisset, videri Lamia dicebat.

AD BALBUM.

Cic. ad Att. XIII, 46, 2 (prid. Id. Sext.). Balbum conveni . . . ex eo haec primum: „paulo ante acceperam eas litteras,

a. u. c.
DCCIX
(45). *in quibus magno opere confirmat, ante ludos Romanos. Legi epistulam: multa de meo Catone, quem saepissime legendo se dicit copiosiore factum, Bruti Catone lecto se sibi visum disertum.*

AD MYTILENAEOS.

In lapidibus tribus repertis a Cichorio Mytilenis atque editis in Act. Minor. Acad. Berol. 1889 p. 953 sq.

[Γράμματα] Κα[ι]καρος Θεοῦ

[Γάιος Ἰούλιος Γαίου υἱὸς Καίσαρ αὐτοκρά]τωρ δικτάτωρ τ[ὸ τ]ρί-
τον καθε[στα]-

[μένος τὸ τέταρτον Μυτιληναίων ἄρχουσι βου]λή δὴ μὴ χαιρεῖν
καὶ ἔρρωσθαι καὶ

[ὑγιαίνειν.....Ἐπει δὲ βούλομαι] εὐεργετεῖν τὴν πόλιν καὶ
οὐ μόνον

5 [φυλάττειν τὰ φιλόφθωρα ἃ διεπρά]ξαθε δι' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ
συναυ[ξά]-

[νει αὐτὰ.....ἡσύχ]ως τὴν ἡγεμονίαν φιλικῶς δόγμα
[τός τε ὑμῖν συγκεχωρημένου δι]απέπομφα πρὸς ὑμᾶς τὸ ἀ[ντι]-
[γραφον].....

Περὶ ὧν πρ[ε]σβευταὶ Μυτιληναίων Ποτάμων Λεσβώνακτος, Φαινίας

10 που, Κέρφης Διοῦς, Ἡρώδης Κλέωνος, Διῆς Ματροκλέους, Δη-
μήτριος Κλεωνύμου,

Κριναγόρας Καλλίππου, Ζωῖλος Ἐπιγένοῦς λόγους ἐποίησαντο, χά-
ριτα φιλικῶν συμμα-

χίαν ἀνεεοῦντο, ἵνα τε ἐν Καπετωλίῳ θυσ[τ]αν ποιῆσαι ἐξῆ, ἃ
τε αὐτοῖς

πρότερον ὑπὸ τῆς συγκλήτου συγκεχωρημ[ε]να ἦν, ταῦτα ἐν δέλτῳ
χαλκῇ

γεγραμμένα προσηλῶσαι ἵνα ἐξῆ, περὶ τούτου τοῦ πράγματος οὕτως
15 ἔδοξεν· Χάριτα φιλικῶν συμμαχίαν ἀνανεώσασθαι, ἀνδρας ἀγαθοῦς
καὶ φί-

λους προσαγορευθῆναι, ἐν Καπετωλίῳ θυσίαν ποιῆσαι ἐξεῖναι, ἃ τε
αὐτοῖς πρό-

τερον ὑπὸ τῆς συγκλήτου φιλόφθωρα συγκεχωρημένα ἦν, ταῦτα
ἐν δέλ-

τῳ χαλκῇ γεγραμμένα προσηλῶσαι ἐξεῖναι, ὅταν θέλωσιν. Ἴνα
τε Γάιος

Καίσαρ αὐτοκράτωρ, ἔαν αὐτῷ φαίνηται, τόπους χορήγια αὐτοῖς
κατὰ τὸ

20 τῶν προγόνων ἔθος ταμίαν μισθῶσαι κελεύσει, ὅπως ὡς ἂν αὐτῷ
ἐκ τῶν δη-

μοσίων πραγμάτων πίστεως τε τῆς ἰδίας φαίνηται. Ἐδοξεν.
[Ἐπ]εὶ δὲ καὶ

πρότερον ἐνετύχετέ μοι καὶ ἔγραψα πρὸς ὑμᾶς, πάλιν ὑπέμ[ειν]αν οἱ
[πρ]εσβευταὶ ὑμῶν ἐπανερχόμενον ἐμέ...]

INCERTUM QUO ANNO.

AD PISONEM.

Charis. I p. 79 ed. K. Caesar ad Pisonem: Locellum tibi signatum remisi.

AD C. CALVUM.

Suet. Caes. 73. C. Calvo post famosa epigrammata de reconciliatione per amicos agenti ultro ac prior scripsit.

INCERTUM AD QUEM.

Suet. Caes. 26. Gladiatores notos, sicubi infestis spectatoribus dimicarent, vi rapiendos reservandosque mandabat; tiro-nes neque in ludo neque per lamistas, sed in domibus per equites Romanos atque etiam per senatores armorum peritos erudiebat precibus emittens, quod epistulis eius ostenditur, ut disciplinam singulorum suscipere ipsique dictata exercentibus darent.

IX. INCERTA.

Diomed. I p. 368 ed. Keil. Cicero causarum decimo tertio „re vendita iterum empti.“ Unde manifestum fit „venita“ non dici, sed aut „venumidata“ aut ut Cicero „vendita“; Gaius Caesar: Possessiones redemi easque postea pluris venditas. Cf. supra p. 145.

X. SPURIA ET SUSPECTA.

Serv. ad Verg. Aen. I, 267. Occiso Mezentio Ascanium sicut I. Caesar scribit Iulum coeptum vocari, vel quasi ἰοβόλον, id est sagittandi peritum, vel a prima barbae lamugine, quam Iouλον Graeci dicunt, quae ei tempore victoriae nascebatur.

Orig. gent. Rom. 15, 5. Igitur Latini Ascanium ob insignem virtutem non solum Iove ortum crediderunt, sed etiam per diminutionem, declinato paululum nomine, primo Iobum (Iovulum?), dein postea Iulum appellant; a quo Iulia familia manavit, ut scribunt Caesar lib. II et Cato in Originibus.

Firmic. Mat. Mathes. Praef. lib. II. Sed nec aliquis paene Latinorum de hac arte institutionis libros scripsit nisi paucos versus Iulius Caesar et ipsos tamen de alieno opere mutuatos.

Firmic. Mat. Mathes. VIII, 5. Exsecutus est etiam horum siderum numerum Graece Aratus, poeta disertissimus, latine vero Caesar et decus eloquentiae Tullius.

Gromat. Latin. ed. Lachm. I, 245, 1. 246, 16; 18. 395, 15.

Orig. gent. Roman. 9, 6. 10, 4. 11, 3. 15, 4. 16, 4. 17, 3. 18, 5. 20, 3.

A. HIRTII
FRAGMENTA.

ANTICATO u. a. c. DCCIX (45).

Cic. ad Attic. XII, 40, 1. Qualis futura sit Caesaris vituperatio contra laudationem meam, perspexi ex eo libro, quem Hirtilius ad me misit, in quo colligit vitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. Itaque misi librum ad Muscam, ut tuis librariis daret; volo enim eum divulgari, quod quo facilius fiat, imperabis tuis. — 44, 1. Illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea volo divulgari a tuis, ut ex istorum vituperatione sit illius maior laudatio. — 45, 3. Tu vero pervolga Hirtilium: id enim ipsum putaram, quod scribis, ut, cum ingenium amici nostri probaretur, ὑπερβείους vituperandi Catonis irrideret. — 47, 3. Hirtilii librum, ut facis, divulga.

EPISTULAE.

a. u. c. DCCVII (47).

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. XI, 14, 3 (mens. April.). Quintus pergit, ut ad me et Pansa scripsit et Hirtilius, isque item Africam petere cum ceteris dicitur.

a. u. c. DCCVIII (46).

AD C. IULIUM CAESAREM.

Cic. ad Fam. IX, 6, 1 (Varroni, mens. Iun.). Cum ille (Caesar) scripsisset, ut opinor, se in Alsiense venturum, scripserunt ad eum sui, ne id faceret; multos ei molestos ferre ipsumque multis; Ostiae videri commodius eum exire posse; id ego non intellegebam quid interesset: sed tamen Hirtilius mihi dixit et se ad eum et Balbum et Oppium scripsisse, ut ita faceret.

a. u. c. DCCIX (45).

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. XII, 35, 1 (a. d. III Kal. Apr.). Hirtilii epistolam tibi misi et recentem et benevole scriptam.

Cic. ad Att. XII, 37, 4 (a. d. III Non. Mai.). Hirtilius ad me scripsit Sex. Pompeium Corduba exisse et fugisse in Hispaniam citeriorem, Cn. fugisse nescio quo; neque enim curo. Nihil praeterea novi. Litteras Narbone dedit XIV Kal. Maias.

Cic. ad Att. XII, 41, 4 (a. d. VI Id. Mai.). Hirtilii epistolam si legeris, quae mihi quasi πρόπλευμα videtur eius vituperationis, quam Caesar scripsit de Catone, facies me, quid tibi visum sit, si tibi erit commodum, certiore.

AD T. POMPONIUM ATTICUM.

Cic. ad Att. XII, 44, 1 (a. d. III Id. Mai.). Et Hirtilium aliquid ad te συμπροσθεῖς de me scripsisse facile patior — fecit enim humane — et te eius epistolam ad me non misisse multo facilius; tu enim etiam humanius.

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. XIII, 21, 1 (a. d. IV Kal. Sext.). Ad Hirtilium dederam epistolam sane grandem, quam scripseram proxime in Tusculano. Huic, quam tu mihi misisti, rescribam alias.

a. u. c. DCCX (44).

AD M. TULLIUM CICERONEM.

Cic. ad Att. XV, 5, 2 (mens. Mai.). Ut tu de provincia Bruti et Cassii per senatusconsultum, ita scribit et Balbus et Hirtilius ꝑ quidem se ꝑ acturum — etenim iam in Tusculano est — mihi que, ut absim, vehementer auctor est, et ille quidem periculi causa, quod sibi etiam fuisse dicit.

Cic. ad Att. XV, 6, 2. 3 (Kal. Iun.). Hirtilius Ciceroni suo sal. Rurene iam redierim, quaeris. An ego, quum omnes caleant, ignaviter aliquid faciam? etiam ex urbe sum profectus, utilius enim statui abesse: has tibi litteras exiens in Tusculanum scripsi; noli autem me tam strenuum putare, ut ad Nonas recurram; nihil enim iam video opus esse nostra cura, quoniam praesidia sunt in tot annos provisae. Brutus et Cassius utinam, quam facile a te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod calidius ineam consilium! cedentes enim haec ais scripsisse — quo aut quare? retine, obsecro te, Cicero, illos et noli sinere haec omnia perire, quae funditus medius fidius

a. u. c.
DCCVII
(47).

a. u. c.
DCCVIII
(46).

a. u. c.
DCCIX
(45).

a. u. c.
DCCX
(44).

a. u. c. rapinis, incendiis, caedibus pervertuntur; tantum, si quid
DCCXI timent, caveant, nihil praeterea moliantur: non medius fidius
(43). acerrimis consiliis plus quam etiam inertissimis, dummodo
diligentibus, consequentur; haec enim, quae fluunt, per se
diuturna non sunt, in contentione praesentes ad nocendum
habent vires. Quid speres de illis, in Tusculanum ad me
scribe."

*Cic. ad Att. XV, 8, 1 (exiunt. mens. Mai.). Post tuum dis-
cessum binas a Balbo — nihil novi — itemque ab Hirtio, qui
se scribit vehementer offensum esse veteranis.*

a. u. c.
DCCXI
(43).

a. u. c. DCCXI (43).

AD SENATUM.

*Cic. Phil. VIII, 6. Nec illa hostilia verba nec bellica, quae
paulo ante ex collegae litteris Pansa recitavit: Deieci praesi-
dium, Claterna potitus sum; fugati equites, proelium commis-
sum, occisi aliquot.*

AD M. TULLIUM CICERONEM.

*Cic. ad Fam. XII, 5, 2 (Cassio prid. Non. Febr.). Hirtius
nihil nisi considerate, ut mihi crebris litteris significat, acturus
videbatur.*

*Cic. Phil. XII, 9. An vos A. Hirtium, praeclarissimum con-
sulem, C. Caesarem deorum beneficio natum ad haec tempora,
quorum epistulas spem victoriae declarantis in manu teneo, pa-
cem velle censetis? Vincere illi expetunt pacisque dulcissimum
et pulcherrimum nomen non pactione, sed victoria concupiverunt.*

AD M. ANTONIUM.

*Cic. Phil. XIII, 34. „Postremo negatis pacem fieri posse,
nisi aut emisero Brutum aut frumento iuvero.“ — 36. „Con-
cordiae factam esse mentionem scribitis in senatu et legatos esse
consularis quinque.“*

AD SENATUM.

*Cic. Phil. XIV, 1. Ex litteris, quae recitatae sunt, p. c.,
sceleratissimorum hostium exercitum caesum fusumque cognovi.
6. Ad litteras veniam, quae sunt a consulibus et a propraetore
missae, si pauca ante, quae ad ipsas litteras pertineant dixero. —
7. De improbis, inquit, et audacibus. Nam sic eos appellat
clarissimus vir. — 11. Cum supplicationes iustissimas ex iis
litteris, quae recitatae sunt, decernere debeamus. — 16. Post
hanc habitam contionem duabus tribusve horis optatissimi nuntii*

*et litterae venerunt. — 22. Ex litteris C. Pansae A. Hirtii a. u. c.
consulum C. Caesaris pro praetore de honore dis immortalibus DCCXI
habendo sententias dicimus. — 24. Quam ob rem aut suppli- (43).
catio re publica pulcherrime gesta postulantibus nostris impera-
toribus deneganda est, quod praeter A. Gabinium contigit nemini,
aut supplicatione decernenda hostes eos, de quibus decernitis,
iudicetis necesse est. — 28. Hic ergo adulescens maximi ingenii,
ut verissime scribit Hirtius, castra multarum legionum paucis
cohortibus tutatus est secundumque proelium fecit.*

INDEX NOMINUM

a Guil. Nachstaedtio compositus.

- Acarmania, regio Graeciae mediae, n. Carnia C. III 56, 1. 58, 4.
- Acco, onis, princeps Senonum G. VI 4, 1. 44, 2. VII 1, 4.
- Achaia, provincia Romana, i. e. Graecia praeter Thessaliam C. III 3, 2. 4, 2. 56, 1; 3 (bis). 57, 1. 106, 1. Al. 44, 2.
- Achaica classis Pompei C. III 5, 3.
- Achillas, praefectus Ptolemaei, regis Aegyptiorum C. III 104, 2; 3. 108, 2. 109, 2; 3; 4. 110, 1. 111, 1. 112, 10, 12. Al. 4, 1 (bis). 26, 2.
- Achilles, Pelei filius H. 25, 4.
- M. Acilius (Glabrio), legatus Caesaris C. III 15, 6. 16, 2. 39, 1. 40, 1.
- Acutius Rufus, Pompeianus C. III 83, 2.
- Acylla, oppidum Carthaginensium in Byzacio situm Afr. 33, 1—4. 43 (bis). 67, 1.
- Acyllitani Afr. 33, 5.
- Adbucillus, princeps Allobrogum, pater Egi C. III 59, 1.
- Adiatunnus, princeps Sontiatum G. III 22, 1; 4.
- Admagetobriga, oppidum Galliae Celticae G. I 31, 12.
- Aduatua, castellum Eburonum G. VI 32, 3. 35, 9; 10.
- Aduatuci, gens Galliae Belgicae ex Cimbris Teutonisque prognata, inter Scaldim et Mosam incolens G. II 4, 9. 16, 3. 29, 1. 31, 3. V 27, 2 (bis). 38, 1; 2. 39, 3. 56, 1. VI 2, 3. 33, 2.
- Aegimurus, insula prope Carthaginem sita, n. Al Djamur s. Zimbra Afr. 44, 2.
- Aeginium, oppidum Epiri finitimum Thessaliae, n. Erkinia C. III, 79, 7.
- Aegyptia classis Pompei C. III 40, 1.
- Aegyptiae naves Pompei C. III 5, 3.
- Aegyptii C. III 110, 6. 112, 3.
- Aegyptium litus Al. 8, 2. 13, 5.
- Aegyptus C. III 3, 1. 5, 1. 104, 1. 106, 1. Al. 2, 1. 3, 3. 26, 1; 2. 33, 1. 34, 1; 3. 65, 1. 78, 2.
- (L. Aelius) Tubero, Caesarianus C. I 30, 2. 31, 2; 3.
- L. Aemilius, decurio equitum Gallorum Caesaris G. I 23, 2.
- M. (Aemilius) Lepidus, triumvir, Caesarianus C. II 21, 5. Al. 59, 2. 63, 1—4; 6. 64, 1 (bis); 2.
- L. (Aemilius) Paulus, frater maior triumviri G. VIII 48, 10.
- Aetoli C. III 35, 1.
- Aetolia, regio Graeciae mediae C. III 34, 2 (bis). 35, 1. 56, 1. 61, 2.

- Afraniana acies C. I 83, 1.
- Afraniana legio H. 7, 4.
- Afraniani C. I 43, 5. 46, 5. 47, 2. 70, 2. 71, 3. 78, 1.
- Afraniani milites C. I 54, 1. 69, 1.
- Afranianus, v. P. Ligarius.
- Afranii filius C. I 74, 6. 84, 2.
- L. Afranius, legatus Pompei C. I 37, 1; 3. 38, 1—4. 39, 1. 40, 4. (bis). 41, 2 (bis); 3; 5. 42, 2. 43, 1; 4. 48, 5. 49, 1. 51, 1; 4. 53, 1; 2. 60, 5. 61, 2. 63, 3. 65, 1. 67, 1. 70, 1; 3. 71, 4. 72, 5. 73, 4. 74, 3. 75, 1. 76, 3. 84, 3. 87, 3. II 17, 4 (bis). 18, 1; 3. III 83, 2. 88, 3. Afr. 69, 1. 95, 1—3.
- Afri Afr. 36, 1.
- Africa C. I 30, 2 (bis); 3. 31, 2 (bis). II 23, 1. 28, 1. 32, 3. 37, 2. Al. 9, 3. 14, 5 (bis). 28, 2. 47, 4. 51, 1. 56, 5. Afr. 2, 5. 3, 5. 8, 5. 10, 3. 19, 3 (bis); 4. 20, 3; 4 (ter). 22, 2. 24, 3. 26, 1; 3 (bis). 34, 4. 47, 4. 54, 4; 5. 64, 1. 65, 1. 77, 3. H. 1, 1. 7, 4. 8, 3.
- Africanum bellum G. VIII, prooem. 8.
- Africanus exercitus C. III 10, 5.
- Africanum bellum C. II 32, 13.
- Africanus ventus G. V 8, 2. C. III 26, 4; 5.
- Agedincum, oppidum Senonum, n. Sens, Dép. Yonne G. VI 44, 3. VII 10, 4. 57, 1. 59, 4. 62, 10.
- Aggar, oppidum Africae (Byzacenae) Afr. 67, 1. 76, 2. 79, 1.
- Ahenobarbus v. Domitius.
- Alba (Fucentia) C. I 15, 7. 24, 3.
- Albae duae, i. e. Alba Longa, oppidum Latii, et Alba Fucentia, oppidum Marsorum (falso Ariciae, q. v.), n. Albi fr. p. 142, 15.
- Albani, incolae Albae Longae fr. p. 142, 17.
- Albenses, incolae Albae Fucentiae fr. p. 142, 17.
- Albici, gens barbara Galliae provinciae C. I 34, 4. 56, 2. 57, 3. 58, 4. II 2, 6. 6, 3.
- Alesia, oppidum Mandubiorum, n. Alise Ste. Reine, Dép. Côte d'Or G. VII 68, 1—3. 75, 1. 76, 5. 77, 1. 79, 1; 3. 80, 9. 84, 1. VIII 14, 1. 34, 1. C. III 47, 5.
- Alexander (Iannai), pater Hircani, rex Iudaeorum fr. p. 199, 42. 200, 6; 12; 25; 36; 43.
- Alexandria, caput Aegypti G. VIII prooem. 2. C. III 4, 4. 103, 3; 5. 104, 1. 106, 1; 4. 107, 1. 108, 2; 6. 109, 1. 110, 4; 6. 111, 1; 3. 112, 2. Al. 1, 3. 5, 1. 9, 3. 11, 6. 13, 1. 14, 5. 15, 8. 18, 1. 26, 3. 27, 1. 32, 1. 33, 1. 38, 1. 48, 1. 69, 1. fr. p. 200, 9.
- Alexandrina vita ac licentia C. III 110, 2.
- Alexandrinae res Al. 38, 1.
- Alexandrini Al. 2, 1. 5, 2. 7, 1; 2. 8, 5. 9, 2. 12, 1. 14, 3. 15, 5. 19, 2; 5. 20, 3; 4; 6. 21, 5. 22, 2. 23, 1. 25, 1; 5. 29, 3. 30, 1; 3; 4; 6. 31, 1; 2; 4.
- Alexandrinum bellum G. VIII prooem. 8. C. III 112, 12. Al. 1, 1. 26, 1. 34, 3.
- Alexandrinus exercitus C. III 110, 5.
- (A.) Alienus, praetor Siciliae, Caesarianus Afr. 2, 3. 26, 3. 34, 4. 44, 1.
- Allobroges, gens Galliae provinciae inter Rhodanum et Isaram incolens cum capite Vienna G. I 6, 2; 3 (bis). 10, 5 (bis). 11, 5. 14, 3; 6. 28, 3; 4. 44, 9. III 1, 1. 6, 5. VII

- 64, 5; 7. 65, 3. C. III 59, 1.
63, 5. 79, 6.
Allobrox C. III 84, 5 (= Egu).
Alpes G. I 10, 3. III 1, 1; 2.
2, 5. 7, 1. IV 10, 3.
Amantia, oppidum Epiri, n.
Nivita C. III 40, 4.
Amantini C. III 12, 4.
Amanus mons, Syriam a Cili-
cia dividit C. III 31, 1.
Ambarri, gens Galliae Celticae
inter Ararim et Rhodanum
fl. incolens, necessarii Hae-
duorum G. I 11, 4. 14, 3.
Ambiani, gens Galliae Belgi-
cae ad inferiorem partem Sa-
marae incolens cum capite
Samarobriva, n. Amiens G. II
4, 9. 15, 2. III 9, 9. VII 75, 3.
VIII 7, 4.
Ambibarii, una ex civitatibus
Aremoricis Galliae Celticae,
cf. n. Ambières, Dép. des Côtes-
du-Nord, Normandie G. VII
75, 4.
Ambiorix, igis, princeps Ebu-
ronum G. V 24, 4. 26, 1. 27, 1; 11.
29, 5. 34, 3. 36, 1; 3. 37, 1; 2.
38, 1. 41, 2; 4. VI 2, 2. 5, 1;
3; 4. 6, 3. 9, 2. 29, 4. 30, 1.
31, 1; 5 (bis). 32, 1. 33, 3.
42, 3 (bis). 43, 4. VIII 24, 4
(bis). 25, 1.
Ambivareti, gens Galliae Celti-
cae inter Ligerim et Elaver
fl. incolens G. VII 75, 2. 90, 6.
Ambivariti, gens Galliae Bel-
gicae inter Menapios et Ebu-
rones incolens G. IV 9, 3.
Ambracia, oppidum Epiri,
n. Arta C. III 36, 5.
Amphilochi, incolae Amphi-
lochia, regionis Epiri C. III
56, 1.
Amhipolis, oppidum Macedo-
niae, n. Emboli C. III 102, 2; 4.
T. Ampius (Balbus) tribunus

- plebis, Pompeianus C. III
105, 1.
Anartes, gens Daciae G. VI 25, 2.
Anas, flumen Hispaniae, quod
dividit Baeticam a Lusitania,
n. Guadiana C. I 38, 1 (bis).
Ancalites, gens Britanniae G. V
21, 1.
Ancona, oppidum Piceni C. I
11, 4.
Ancus Marcius fr. p. 137, 18.
Andecombogius, princeps Re-
morum G. II 3, 1.
Andes sive Andi, gens Galliae
Celticae inferiorem partem Li-
geris fl. attingens, n. Angers
(Anjou) G. II 35, 3. III 7, 2.
VII 4, 6. 75, 3. VIII 26, 2.
Androsthene, praetor Thessa-
liae C. III 80, 3.
(T. Annius) Milo (Papianus)
ille, quem Cicero defendit C. III
21, 4. 22, 1.
Annius Scapula Hispanus Al.
55, 2.
Anquillaria, oppidum Africae
(Zeugitanae), n. Lawhareah
C. II 23, 1.
Antiochenses C. III 102, 6.
Antiochia, caput Syriae, n. An-
takia C. III, 102, 6. 105, 4.
Antiochus (II.) Commagenus,
rex Commagenes, regionis Sy-
riae C. III 4, 5.
C. Antistius Reginus, legatus
Caesaris G. VI 1, 1. VII 83, 3.
90, 6.
Antistius Turpio Pompeianus
H. 25, 3; 5.
Antonia lex fr. p. 194, 41.
Antoniana scaphae C. III 24, 3.
v. Antonius 2.
Antoniani milites C. III 4, 2.
v. Antonius 1.
1. † Antonius H. 18, 1.
2. C. Antonius, legatus Caesa-
ris C. III 10, 5. 67, 5.

3. M. Antonius, superioris fra-
ter, legatus Caesaris, triumvir
G. VII 81, 6. VIII 2, 1. 24, 2.
38, 1. 46, 4. 47, 2. 48, 1
(bis); 8; 9. 50, 1—3. C. I 2, 7.
11, 4. 18, 2 (bis); 3 (bis). III
24, 1; 4. 26, 1. 29, 1; 2. 30, 2;
4; 6. 34, 1. 40, 5. 46, 4.
65, 1. 89, 3.
Apollo G. VI 17, 1; 2.
Apollonia, oppidum Illyrici,
n. Polonia s. Polina C. III 5, 2.
11, 2 (bis). 12, 1; 3. 13, 1.
26, 1. 30, 1. 75, 1. 78, 1;
3; 4. 79, 2.
Apolloniatas C. III 12, 1. 13, 5.
25, 3.
Aponiana insula, prope Lily-
baeum sita Afr. 2, 2.
(L. Appuleius) Saturninus, tri-
bunus plebis C. I 7, 6.
(Aprilis mensis). A. d. V. Kal.
Apriles G. I 6, 4. — Id. 7, 5.
— a. d. XII. Kal. Afr. 75, 1.
— II. Non. 79, 1. — pridie Id.
H. 39, 3.
Apsus, flumen Illyrici, n. Be-
ratino s. Uzumi C. III 13, 5; 6.
19, 1. 30, 3.
Apulia, regio Italiae inferioris
C. I 14, 3. 17, 1. 23, 5. III
2, 3.
Q. Aquila, legatus Caesaris Afr.
62, 2; 3. 63, 1. 67, 1.
Aquilaia, oppidum Galliae
Transpadanae (Venetorum),
n. Aquileia s. Aglar G. I 10, 3.
M. Aquinius, senator Romanus,
Pompeianus Afr. 57, 1; 2; 4.
89, 5.
Aquitani G. I, 1, 1; 2. III 21, 3.
C. I 39, 2.
Aquitania, tertia pars Galliae,
quae pertinet a Garumna flu-
mine ad Pyrenaeos montes et
Oceanum, n. Guienne G. I
1, 7. III 11, 3. 20, 1. 21, 1.
23, 3. 26, 6. 27, 1. VII 31, 5.
VIII 46, 1; 2.
Arar, flumen Galliae Celticae,
n. Saône G. I 12, 1; 2. 13, 1.
16, 3 (bis). VII 90, 7. VIII
4, 3.
Arduenna silva, in Belgis sita,
n. Ardenmen G. V 3, 4. VI
29, 4. 31, 2. 33, 3.
Arecomici v. Volcae.
Arelate, oppidum Galliae pro-
vinciae (Sallyum), n. Arles
C. I 36, 4. II 5, 1.
Aremoricae civitates Galliae
Celticae et Belgicae in ora
maritima sitae inter Ligerim
et Sequanam G. V 53, 6. VII
75, 4. VIII 31, 4.
Arguetius Caesarianus H. 10, 1.
Ariarathes, frater Ariobarzani,
regis Cappadociae Al. 66, 5
(bis).
Aricia, oppidum Latii, n. Ric-
cia, quod falso ponitur pro
Marsia fr. p. 142, 16.
Ariminum, oppidum Umbriae,
n. Rimini C. I 8, 1. 10, 3.
11, 1; 4 (bis). 12, 1.
Ariobarzanes (III.), rex Cappa-
dociae C. III 4, 3. Al. 34, 1; 4.
66, 5 (ter).
Ariovistus, rex Sueborum G. I
31, 10; 12; 15; 16. 32, 4; 5.
33, 1; 2; 5. 34, 1; 2. 36, 1.
37, 2; 4; 5. 38, 1. 39, 6. 40, 2;
8; 9. 41, 5. 42, 1; 4. 43, 2; 3.
44, 1. 45, 1. 46, 1; 4. 47, 1; 4
(bis); 5; 6. 48, 3; 4. 49, 3.
50, 2; 3; 4. 53, 3; 4. IV 16, 7.
V 29, 3. 55, 2. VI 12, 2.
M. Aristius, tribunus militum
Caesaris G. VII 42, 5. 43, 1.
Armenia minor, regio Asiae
citerioris, inter Cappadociam,
Pontum, Armeniam maiorem
sita Al. 34, 1; 2. 35, 1; 2 (ter);
3 (ter). 36, 3. [66, 5]. 67, 1.

- C. Arpineius, *equus Romanus* G. V 27, 1. 28, 1.
 Arquitius v. Clodius.
 Arretium, *oppidum Etruriae*, n. *Arezzo* C. I 11, 4.
 Arsinoë, *Ptolemaei Auletæ regis filiaminor* Al. 4, 1 (bis). 33, 2.
 Arverni, *gens Galliae Celticae ad Elaver fl. incolens*, n. *Auvergne*; *eorum caput Gergovia* G. I 31, 3; 4. 45, 2. VII 3, 3. 5, 5; 7. 7, 1; 5. 8, 2—5. 9, 5. 34, 2. 37, 1. 38, 5; 7. 64, 6. 66, 1. 75, 2 (bis). 77, 3. 89, 5. 90, 2; 3. VIII 46, 4.
 Arvernus G. VII 4, 1 (= *Vercingetorix*). G. VII 76, 4. 83, 6. 88, 4 (= *Vercassivellaunus*). G. VIII 44, 4; 6 (= *Epanactus*).
 Ascalon, *oppidum Palaestinae*, n. *Ascalan* fr. p. 200, 29.
 Asculum, *oppidum Piceni*, n. *Ascoli* C. I 15, 3.
 Asecurum, *oppidum Mauretaniae (Tingitanae)* Afr. 23, 1.
 Asia, *provincia Romana* C. I 4, 5. III 3, 1; 2. 4, 1. 5, 1. 42, 2. 53, 1. 105, 1. 106, 1. 107, 1. Al. 13, 5. 34, 1. 40, 5. 65, 2. 78, 1; 2.
 Asiatica classis *Pompei* C. III 40, 4.
 Asiaticae naves C. III 5, 3. 7, 1 (*Pompei*). 106, 1 (*Caesaris*).
 Asparagium, *oppidum Illyriae*, n. *fort. Kerno* C. III 30, 7. 41, 1. 76, 1; 2.
 Aspavia, *castellum Baeticae haud procul ab Ucubi oppido situm*, n. *Espejo* H. 24, 2.
 Asprenas v. Nonius.
 Asta (regia), *oppidum Baeticae*, n. *Mesa de Asta* H. 36, 4.
 Astenses H. 26, 2.
 Ategua, *oppidum Baeticae* H. 6, 1; 3. 7, 1; 3. 8, 6. 22, 1; 3; 7.
- C. Ateius (Capito), *Pompeianus* Afr. 89, 5.
 Athamania, *regio Epiri* C. III 78, 4.
 Athenae, *caput Atticae* C. III 3, 1.
 T. (Atius) Labienus, *legatus Caesaris* G. I 10, 3. 21, 2. 22, 1. (bis); 2; 3. 54, 2. II 1, 1. 11, 3. 26, 4. III 11, 1. IV 38, 1; 2. V 8, 1. 11, 4. 23, 4. 24, 2. 27, 9. 37, 7. 46, 4. 47, 4. 53, 1 (bis); 2. 56, 5. 57, 1; 4. 58, 4. VI 5, 6. 7, 1; 4; 5; 8. 8, 2; 7. 33, 1; 5. VII 34, 2. 56, 2. 57, 1. 58, 1; 6. 59, 3. 61, 5. 62, 2; 8; 10. 86, 1. 87, 2; 3. 90, 4. VIII 6, 3. 23, 3. 24, 3. 25, 1. 45, 1. 52, 2; 3 (bis). — *Idem Pompei legatus*: C. I 15, 2. III 13, 3. 19, 6; 8. 71, 4. 87, 1. Afr. 13, 1. 15, 2. 16, 1; 2 (bis); 3 (bis). 19, 3 (bis); 4. 20, 2. 21, 2. 24, 1. 29, 2. 33, 5. 38, 3. 39, 4; 5. 40, 1. 49, 2. 50, 2; 3; 4 (bis). 52, 1; 4. 61, 2. 65, 3. 66, 1—3. 69, 1. 70, 6. 75, 3; 4; 6. 78, 6. H. 18, 9. 31, 9.
 Q. Atius Varus, *praefectus equitum Caesaris* G. VIII 28, 2. C. III 37, 5.
 Atrebas G. IV 27, 2. 35, 1. V 22, 3. VI 6, 4. VII 76, 4. VIII 6, 2. 7, 6. 21, 1. 47, 1. (= *Commius*).
 Atrebatenses, *gens Galliae Belgicae inter Scaldim et Samaram incolens*, n. *Artois*; *caput eorum Nemetocenna*, n. *Arras* G. II 4, 9. 16, 2. 23, 1. IV 21, 7. V 46, 3. VII 75, 3. VIII 7, 4. 47, 2.
 P. Atrius, *equus Romanus de conventu Uticensi, Pompeianus* Afr. 68, 4. 89, 5.
 Q. Atrius, *legatus Caesaris* G. V 9, 1. 10, 2.

- Attiani milites C. I 13, 5. II 34, 6. v. Attius 2.
 1. (C.) Attius Paelignus, *Pompeianus* C. I 18, 1; 3 (ter); 4.
 2. P. Attius Varus, *Pompeianus* C. I 12, 3. 13, 1; 2; 4. 31, 2. II 23, 1; 3. 25, 1; 3. 27, 1—3. 28, 1; 3. 30, 2. 33, 3. 34, 2; 3; 6. 35, 1; 2. 36, 2. 43, 2. 44, 1; 2. Afr. 44, 2 (bis). 62, 1; 5. 63, 2. 64, 1; 2. 90, 1. H. 27, 2. 31, 9.
 Aulerci, *civitas maritima Galliae Celticae, quae dividitur in quatuor partes: Brannovices, Cenomani, Diablintes, Ebuovices, qu. v. G. II 34. III 17, 3 (addit. Ebuovices). 29, 3. VII 4, 6. 75, 2 (add. Brannovices); 3 (add. Cenomani). VIII 7, 4.*
 Aulercus (= *Camulogenus*) G. VII 57, 3.
 (L. Aurelius) Cotta, *consul a. u. c. DCLXXXIX* C. I 6, 5.
 M. (Aurelius) Cotta, *Pompeianus* C. I 30, 2; 3.
 L. Aurunculeius Cotta, *legatus Caesaris* G. II 11, 3. IV 22, 5. 38, 3. V 24, 5. 26, 2. 28, 3. 29, 7. 30, 1. 31, 3. 33, 2. 35, 8. 36, 3 (bis). 37, 4. 52, 4. VI 32, 4. 37, 8.
 Ausci, *gens Aquitaniae, n. Auch, Gascogne* G. III 27, 1.
 Ausetani, *gens Hispaniae citerioris* C. I 60, 2.
 Auster ventus C. III 26, 1; 2; 4; 5.
 Auximates C. I 13, 5.
 Auximum, *oppidum Piceni, n. Osimo* C. I 12, 3. 13, 1. 15, 1. 31, 2.
 Avaricensia praemia G. VII 47, 7.
 Avaricum, *oppidum Biturigum, n. Bourges* G. VII 13, 3. 15, 3. 16, 1; 2. 18, 1. 29, 4. 30, 2.
- 31, 3; 4. 32, 1. 47, 5. 52, 2. C. III 47, 5.
 C. Avienus, *tribunus militum legionis X Caesaris* Afr. 54, 1; 4.
 Axona, *flumen Galliae Belgicae, n. Aisne, in Isaram influit* G. II 5, 4. 9, 3.
 Bacenis silva, *in Germania inter Suebos et Cheruscos sita* G. VI 10, 5.
 Baculus v. Sextius.
 A. Baebius, *equus Romanus Astensis* H. 26, 2.
 Baetica, *altera pars Hispaniae ulterioris* [fr. p. 196, 35].
 Baetis, *flumen Hispaniae, maxime Baeticae, n. Guadalquivir* Al. 59, 2. 60, 2; 5. H. 5, 1. 36, 2.
 Baeturia, *pars superior Baeticae* H. 22, 7.
 Bagradas, *flumen Africae provinciae, n. Medsjerda* C. II 24, 1. 26, 1. 38, 3. 39, 1.
 Balbus v. Cornelius 1.
 Baleares insulae *Maris Interni* Afr. 23, 3.
 Baleares funditores G. II 7, 1.
 T. Balventius, *centurio Caesaris* G. V 35, 6.
 Basilus v. Minucius.
 Batavi, *gens Germaniae, inter ostia Rheni et Mosae incolens, n. Betan* G. IV 10, 2.
 Belgae, *gens Galliae Transalpinae tertiam partem eius incolens* G. I 1, 1—3; 5; 6. II 1, 1. 2, 3; 5. 3, 1; 2; 4. 4, 2; 4. 5, 4. 6, 1; 2. 14, 1; 5. 15, 1; 5. 17, 2. 19, 1. III 7, 1. 11, 2 (bis). IV 38, 4. VIII 6, 2. 38, 1. 54, 5.
 Belgium, *eorum patria* G. V 12, 2. 25, 4. VIII 46, 4; 7. 49, 1. 54, 4.

- Bellonae templum *Comanis Cappadociae* Al. 66, 3.
 Bellovaci, *gens Galliae Belgicae inter Sequanam, Samaram, Isaram incolens, n. Beauvais; eorum caput Bratuspantium* G. II 4, 5. 5, 3. 10, 5. 13, 1. 14, 2; 4. V 24, 2. 46, 1. VII 59, 2; 5. 75, 3; 5. 90, 5. VIII 6, 2. 7, 1; 3; 4; 7. 12, 1. 14, 1. 15, 4. 16, 2. 17, 1. 20, 2. 21, 3; 4. 22, 1. 23, 1. 38, 1.
 Bellovacus G. VIII 6, 2 (= Correns).
 Berones, *gens Celtica Hispaniae citerioris* Al. 53, 1.
 Bessi, *gens Thraciae* C. III 4, 6.
 Bibracte, *caput Haeduum, n. MontBewray; postea Augustodunum, n. Autun* G. I 23, 1 (bis). VII 55, 4; 6. 63, 5. 90, 7. VIII 2, 1. 4, 1.
 Bibrax, *oppidum Remorum prope Axonam fl. situm, n. Beaurieux s. Vieux Laon* G. II 6, 1.
 Bibroci, *gens Britanniae inferioris, n. Bray* G. V 21, 1.
 Bibulus v. Calpurnius.
 Bigerriones, *gens Aquitaniae, n. Bagnères de Bigorre* G. III 27, 1.
 Bithynia, *regnum Asiae inter Pontum Euxinum et Propontida situm, n. Ejalet Anadoli* C. III 3, 1. Al. 65, 2. 78, 1.
 Bithynus Al. 66, 4 (= Lycomedes).
 Bituriges (Cubi), *gens Galliae Celticae, Haeduis finitimi, n. Berry; oppida eorum Avaticum, n. Bourges, et Noviodunum* G. I 18, 6. VII 5, 1—5; 7. 8, 5. 9, 6. 11, 9. 12, 2. 13, 3 (bis). 15, 1; 4. 21, 3. 29, 4. 75, 3. 90, 6. VIII 2, 1; 2. 3, 3; 5. 4, 2. 11, 1.
 Blannovii, *gens Galliae Celticae, clientes Haeduum* G. VII 75, 2.
 Bocchus (II.), *rex Mauretaniae, frater Bogudis, Caesarianus* Afr. 25, 2.
 Boduognatus, *dux Nerviorum* G. II 23, 4.
 Boeotia, *regio Graeciae mediae* C. III 4, 2.
 Bogus, *udis, rex Mauretaniae* Al. 59, 2. 62, 1; 3. Afr. 23, 1. †Boia G. VII 14, 5.
 Boii, *gens Galliae Celticae cum oppido Gorgobina* G. I 5, 4. 25, 6. 28, 5. 29, 2. VII 9, 6. 10, 3; 4. 17, 2; 3. 75, 3.
 Bosphorus (Cimmerius), *i. e. regnum Bosporanum* Al. 78, 2.
 Brannovices, *n. Brionnais* G. VII 75, 2 cf. Aulerici.
 Bratuspantium, *caput Bellovacorum, n. Bratuspante apud oppidum Breteuil* G. II 13, 2.
 Britanni G. IV 21, 5. V 11, 8; 9. 14, 2. 21, 3.
 Britannia insula G. II 4, 7. 14, 3. III 8, 1. 9, 9. IV 20, 1. 21, 3. 22, 2. 23, 2. 27, 2. 28, 1; 2. 30, 1; 2. 37, 1. 38, 1; 4. V 2, 3. 6, 5. 8, 2; 5. 12, 1. 13, 2 (bis). 22, 4. VI 13, 11. VII 76, 1. C. I 54, 1.
 Britannicum bellum G. V 4, 1.
 Brundisini C. I 28, 1; 4.
 Brundisius portus C. I 25, 4. 26, 1. III 23, 1. 100, 1.
 Brundisium, *oppidum Calabriae, n. Brindisi* C. I 24, 1; 5. 25, 1—3. 27, 1. 30, 1. III 2, 1; 3. 6, 1. 8, 1. 14, 1. 23, 1. 24, 1 (bis); 4. 25, 1; 3. 87, 3. 100, 1. Al. 44, 1. 4. 47, 5. fr. p. 211, 23; 24; 37.
 Bruttii, *regio maritima Italiae inferioris* C. I 30, 4.
 Brutus v. Iunius.

- Buthrotum, *oppidum Epiri oppositum Corcyrae, n. Butrinto* C. III 16, 1. Afr. 19, 3.
 Byllidenses C. III 12, 4.
 Byllis, *idis, oppidum Illyrici (Taulantiorum)* C. III 40, 4.
 Caburus v. Valerius.
 Cadurci, *gens Galliae Celticae, finitima Provinciae et Aquitaniae, n. Cahors (Quercy); oppidum eorum Ucellodunum* G. VII 4, 6. 64, 6. 75, 2. VIII 32, 1. 34, 3.
 Cadurcus G. VII 5, 1. 7, 1. VIII 30, 1 (= Lucretius).
 1. L. (Caecilius) Metellus, *tribunus plebis a. u. c. DCCV, Caesaris adversarius* C. I 33, 3.
 2. (Q. Caecilius) Metellus (Pius), *filius Numidici, proconsul Hispaniae ulterioris bello Sertoriano* H. 42, 2.
 3. (Q. Caecilius Metellus Pius) Scipio, *Scipionis Nasicae filius adoptatus a superiore, Caesaris adversarius* C. I 1, 4. 2, 1; 6. 4, 1; 3. 6, 1; 5. III 4, 3. 31, 1. 33, 1 (bis). 36, 1; 5 (bis); 6 (bis); 7; 8 (bis). 37, 1—4. 38, 1; 2. 57, 1; 3; 5. 78, 3; 5 (bis). 79, 3. 80, 3; 4. 81, 2. 82, 1 (bis). 83, 1 (bis). 88, 3. 90, 1. Afr. 1, 4. 4, 4 (bis). 8, 5 (bis). 20, 2. 24, 1. 25, 4; 5. 27, 1. 28, 3. 30, 1. 32, 1; 3. 35, 1; 4; 6. 36, 1. 37, 5. 38, 3. 40, 4; 5. 41, 1; 2 (bis); 3. 42, 1. 43. 44, 1; 2. 45, 1; 2. 46, 1. 48, 1 (ter); 2; 4. 49, 1 (bis). 51, 2 (bis). 52, 1; 5 (bis). 57, 1; 2 (bis); 3—6. 58, 4; 5. 59, 2; 5. 61, 4; 7. 67, 3. 68, 1 (bis); 3; 4. 69, 1. 70, 7. 75, 1; 2. 76, 1 (bis); 2. 77, 4. 78, 1; 3. 79, 2. 80, 1; 3. 81, 1. 85, 3; 9. 87, 1. 88, 1. 89; 1. 90, 1. 96, 1; 2.
 4. (Q.) Caecilius Niger *Lusitanus, Pompeianus* H. 35, 3.
 5. L. Caecilius Rufus, *frater uterinus Sullae dictatoris* C. I 23, 2.
 6. T. Caecilius, *primi pili centurio in Afranii exercitu* C. I 46, 5.
 (A.) Caecina, *Pompeianus* Afr. 89, 5.
 Caelius v. Coelius.
 Caeroesi, *gens Galliae Belgicae Germana origine* G. II 4, 10. C., L., Sex. Caesar v. Iulius. Caesarianae naves Afr. 28, 1. 53. Caesariani, a) = *qui Caesaris rebus student* Al. 59, 1. H. 34, 1. b) = *milites Caesaris* Afr. 7, 5. 13, 1. 14, 3. 24, 3.
 Caesariani equites Afr. 14, 2. 52, 2. 66, 3.
 Caesaris epistulae (fr. p. 202—221) ad:
 L. Aelium Lamiam, *equitem Romanum* p. 219.
 circum provinciam Africam p. 218.
 A. Ahenum proconsulem p. 218, 1; 10.
 Amantium amicum p. 217.
 amicos p. 215.
 M. Antonium (3.) p. 215. 216.
 T. Atrium Labienum p. 206. 207.
 M. Caecilium Metellum Scipionem p. 213.
 L. Calpurnium Pisonem Caesoninum p. 221.
 Q. Cassium Longinum (4.) p. 214.
 P. Clodium Pulchrum p. 203.
 L. Cornelium (1.) Balbum Gauditanum p. 204. 210. 211. 219, 20; 35.
 L. Cornelium (3.) Lentulum consulem p. 210.
 Deiotarum regem p. 219.
 Cn. Domitium (3.) Calvinum p. 213. 215.

- exercitum p. 213.
C. Fabium (L.) p. 208.
Q. Fufium Calenum p. 213.
A. Gabinium p. 214.
Gaetulus p. 218.
C. Licinium Calvum oratorem,
C. Licinii Macri filium p. 221.
M. Licinium Crassum (L.)
 p. 204.
Lingonas p. 203.
Mytilenaeos p. 214. 220.
C. Oppium p. 206. 211. 219.
Q. Pedium legatum p. 211.
Cn. Pompeium (2.) p. 207.
T. Pomponium Atticum, *Ci-*
ceronis amicum p. 218.
C. Rabirium Postumum p. 218.
in Sardiniam et reliquis provin-
ciis Africae finitimas p. 217.
ad senatum p. 203. 204. 207 (?).
 208. 216. 217.
P. Servilium Vatiam patrem,
consulem a. u. c. DCLXXV.
 p. 206.
Sidoniorum magistratus sena-
tum populum p. (217) 199.
Ser. Sulpicium Rufum iuris
consultum, consulem a. u. c.
DCCIII. p. 218.
C. Trebonium (2.) p. 208. 212.
M. Tullium Ciceronem p. 203.
 204. 206—211. 215. 219.
Q. Tullium Ciceronem p. 203.
 207.
incertum ad quem p. 203. 204.
 209. 213. 215. 218. 219. 221.
Calagurritani, incolae Calagur-
ris Fibulariae, oppidi Hispan-
iae citerioris, n. Loharre C. I
 60, 1.
Calenus v. Fufius.
Caleti vel Caletes, civitas Are-
morica Galliae Belgicae, n.
Calais? G. II 4, 9. VII 75, 4.
 VIII 7, 4.
M. Calidius orator, Caesarianus
 C. I 2, 3 (bis); 5.
- Callippus (Φαινίας Καλλιππου),*
Mytilenaeus fr. p. 220, 21.
Callippus (Κωνσταντός Καλλι-
ππου), Mytilenaeus fr. p. 220, 24.
M. (Calpurnius) Bibulus, Pom-
peianus C. III 5, 4. 7, 1; 2. 8, 3.
 14, 2. 15, 1; 6. 16, 2; 3. 18, 1.
 31, 3. *eius filii duo* C. III 110, 6.
Cn. (Calpurnius) Piso, Pom-
peianus Afr. 3, 1. 18, 1.
L. (Calpurnius) Piso, legatus
L. Cassii G. I 12, 7.
L. (Calpurnius) Piso (Caesoni-
us), superioris nepos, socer
Caesaris G. I 6, 4. 12, 7. C. I 3, 6.
Calpurnius Salvanus, Q. Cas-
sii (4.) interficiendi consilium
capit Al. 53, 2. 55, 3; 5.
Calvinus v. Domitius 3.
C. Calvisius Sabinus, Caesa-
rianus C. III 34, 2. 35, 1.
 56, 1; 2.
Calydon, oppidum Aetoliae, n.
Aiton s. Kurtaga C. III 35, 1.
Camerinum, oppidum Umbriae,
n. Camerino C. I 15, 5.
Campania, regio maritima Ita-
liae mediae, n. Terra di La-
voro C. I 14, 5.
Camulogenus, Aulercus G. VII
 57, 3. 59, 5. 62, 5; 7.
Candavia, regio Illyrici C. III
 11, 2. 79, 2; 3.
C. Caninius Rebilus, legatus
Caesaris G. VII 83, 3. 90, 6.
 VIII 24, 2. 26, 1; 3. 27, 1; 3.
 30, 2. 32, 1. 33, 1. 34, 4. 35, 4.
 36, 1. 37, 1. 39, 1; 4. 44, 3. C. I
 26, 3; 5. II 24, 2. 34, 4. Afr. 86, 3.
 93, 3. H. 35, 1.
Canopus, oppidum Aegypti ad
Nili ostium situm Al. 25, 2; 5.
Cantabri, gens Hispaniae cte-
rioris, n. Biscaya G. III 26, 6.
 C. I 38, 3.
Cantium, regio Britanniae, n.
Kent G. V 13, 1. 14, 1. 22, 1.

- L. Canuleius, legatus Caesaris*
 C. III 42, 3.
Canusium, oppidum Apuliae,
n. Canosa C. I 24, 1.
Capitolium C. I 6, 7. fr. p. 200, 28.
 220, 26; 33.
Cappadoces Al. 66, 4.
Cappadocia, regio Asiae inter
Ciliciam et Pontum sita, n.
Caramanien C. III 4, 3. Al.
 34, 1; 2. 35, 1; 2 (ter); 3 (bis).
 40, 5. 66, 3 (bis).
Capua, caput Campaniae C. I
 10, 1. 14, 4 (ter). III 21, 5 (bis).
 71, 1.
Carales, ium, caput Sardiniae
insulae, n. Cagliari Afr. 98, 1; 2.
Caralitani C. I 30, 3.
Carcaso, oppidum Galliae provin-
ciae (Volcarum Tectosaga-
gium), n. Carcassone G. III 20, 2.
 (D.) *Carfulenus, praefectus Ca-*
saris Al. 31, 1.
Carmo, onis, oppidum Baeticae
(Turdetanorum), n. Carmona
 Al. 57, 2. 64, 1.
Carmonenses C. II 19, 4.
Carnutes, gens Galliae Celticae,
inter Sequanam et Ligerim in-
colens, n. Chartres; caput eorum
Cenabum G. II 35, 3. V 25, 1; 4.
 29, 2. 56, 1; 4. VI 2; 3. 3, 4. 4, 5.
 13, 10. 44, 1. VII 2, 1; 3. 3, 1.
 11, 3. 75, 3. VIII 4, 2; 4. 5, 1;
 2; 4. 31, 1; 4 (bis). 38, 3. 46, 4.
Carruca, oppidum Baeticae in-
ferioris haud procul a Munda
situm H. 27, 5.
Carteia, oppidum Baeticae in-
ferioris (Bastulorum) prope
fretum Gaditanum situm H.
 32, 6; 8. 37, 2; 3.
Carteienses H. 36, 1. 37, 1.
Carvilius, Britannus, unus ex
quatuor regibus Cantii G. V 22, 1.
Casilinum, oppidum Campaniae,
n. Capoa C. III 21, 5.
- Cassi, gens Britanniae* G. V
 21, 1.
Cassiana classis C. III 101, 6.
 v. *Cassius* 1.
Cassiana turma H. 26, 1.
Cassiani Al. 61, 2 v. *Cassius* 4.
Cassianum bellum G. I 13, 2.
 v. *Cassius* 2.
 1. *C. Cassius (Longinus), inter-*
ceptor Caesaris C. III 5, 3.
 101, 1 (bis); 4 (bis); 6 (bis); 7.
 fr. p. 223, 35.
 2. *L. Cassius (Longinus), con-*
sul a. u. c. DCXLVII, a Ti-
gurinis victus G. I 7, 4. 12, 5; 7.
 3. *L. Cassius Longinus, frater*
minor Gai (1.), legatus Caesa-
ris C. III 34, 2. 35, 2. 36, 2;
 4; 5; 7; 8. 56, 1; 2.
 4. *Q. Cassius Longinus, supe-*
rioris cognatus, legatus Caesa-
ris in Hispania ulteriore
 C. I 2, 7. II 19, 1. 21, 4. Al. 48, 1.
 49, 1; 2. 50, 1; 2. 51, 4. 52, 2; 4.
 53, 1; 3 (bis); 4; 5 (bis). 54, 1
 (bis). 55, 1; 4. 57, 6. 58, 1; 4.
 59, 1 (bis); 2. 60, 3; 4. 61, 1; 2;
 4—6. 62, 1; 2. 63, 1—5. 64, 1
 (bis); 2. H. 42, 4.
 5. *Q. Cassius, legatus superioris*
 Al. 52, 3. 57, 1; 4.
Cassivellaunus, dux Britanno-
rum G. V 11, 8. 18, 1. 19, 1.
 20, 1; 2. 21, 2. 22, 1; 3; 5.
Casticus Sequanus G. I 3, 4.
Castor v. Tarcondarius.
Castra Cornelia, sita in sinistra
(n. dextra) ripa Bagradae
fluminis C. II 24, 2. 25, 6. 30, 3.
 37, 3.
Castra Postumiana, is locus,
ubi L. Postumius Albinus pro-
praetor Hispaniae a. u. c.
DLXXV castra habuit, sita
inter Atequam et Ucubim
 H. 8, 6.
Castulonensis saltus, iugum

- Hispaniae citerioris et Baeticae* C. I 38, 1.
 Catamantaloedes, pater Castici, rex Sequanorum G. I 3, 4.
 Cato v. Porcius.
 Cato Lusitanus, Pompeianus H. 17, 1.
 Catulus v. Lutatius.
 Caturiges, gens Galliae provinciae, n. Chorges, dép. Hautes-Alpes, Dauphinée G. I 10, 4.
 Catuvelcus, rex dimidiae partibus Eburonum G. V 24, 4. 26, 1. VI 31, 5.
 P. Caucilius, castris Cn. Pompei filii praefectus H. 32, 7.
 Cavarillus Haedius G. VII 67, 7.
 Cavarinus, rex Senonum G. V 54, 2. VI 5, 2.
 Cavillonum, oppidum Haeduum, n. Châlons sur Saône G. VII 42, 5. 90, 7.
 L. Cellae, pater et filius, Pompeiani Afr. 89, 5.
 Celtae G. I 1, 1. cf. Galli.
 Celtiberia, pars media Hispaniae citerioris C. I 38, 3. 61, 2.
 Celtillus Arvernus, pater Vercingetorigis G. VII 4, 1.
 Cenabenses G. VII 11, 7.
 Cenabensis caedes G. VII 28, 4.
 Cenabum, oppidum Carnutum, n. Orléans G. VII 3, 1; 3. 11, 3; 4; 6. 14, 1. 17, 7. VIII 5, 2. 6, 1.
 Cenimagni, gens Britanniae G. V 21, 1.
 Cenomani G. VII 75, 3. cf. Aulerici.
 Ceraunia saxa, promontorium Epiri C. III 6, 3.
 Cercina insula Africae prope Syrtim minorem sita, n. Kerkena Afr. 8, 3. 34, 1.
 Cercinitani Afr. 34, 3.
 Ceutrones a) gens Galliae provinciae in Alpibus Poeninis sita, n. Centron, Tarantaise G. I 10, 4. b) gens Galliae Belgicae, ad sinistram ripam Scaldis fl. incolens, Nerviorum clientes G. V 39, 1.
 Cevenna mons, Arvernos (Galliae Celticae) ab Helviis (provinciae) dividit, n. Cevennen G. VII 8, 2; 3. 56, 2.
 Chersonensus, parva paeninsula Aegypti inter Alexandriam et Paractonium sita Al. 10, 2.
 Cherusci, gens Germaniae, finitima Suebis G. VI 10, 5 (bis).
 Cicero v. Tullius.
 Cilices C. III 101, 1.
 Cilicia, regio Asiae minoris, provincia Romana C. III 3, 1. 4, 1. 102, 5. 110, 3. Al. 1, 1. 25, 1. 26, 1. 34, 5. 65, 2. 66, 1; 2.
 Ciliciae naves Caesaris Al. 13, 5.
 Ciliciensis legio (gemella), Pompei C. III (4, 1). 88, 3.
 Cimberius, dux Sueborum G. I 37, 3.
 Cimbri, gens Germaniae Chersonesum inter mare Suebicum et Germanicum incolens G. I 33, 4. 40, 5. II 4, 2. 29, 4. VII 77, 13; 14.
 Cinga, flumen Hispaniae citerioris, n. Cinca C. I 48, 3.
 Cingetorix a) Trevir G. V 3, 2; 5. 4, 3. 56, 3. 57, 2. VI 8, 9. b) Britannus G. V 22, 1.
 Cingulum, oppidum Piceni, n. Cingoli C. I 15, 2.
 Cirta, oppidum Numidiae (Masyliorum), n. Constantine Afr. 25, 2.
 Cisalpina Gallia v. Gallia.
 L. Cispus (Laevus), classis a Caesare praefectus Afr. 62, 2; 3. 67, 1.
 Cisrhenani Germani v. Germani.
 Cita v. Fufius.

- Claterna, oppidum Galliae Cispadanae (Lingonum), n. Quaderna flumen fr. p. 224, 15.
 1. C. (Claudius) Marcellus, consul a. u. c. DCCV, adversarius Caesaris G. VIII 50, 4. C. I 6, 4. 14, 2. III 5, 3. Al. 68, 1.
 2. C. (Claudius) Marcellus, superioris patruelis, consul a. u. c. DCCCIV. G. VIII 48, 10. 55, 1.
 3. M. (Claudius) Marcellus, superioris frater maior, consul a. u. c. DCCIII, Pompeianus G. VIII 53, 1 (bis). C. I 2, 2; 5.
 4. M. (Claudius) Marcellus (Aeserninus), in Hispania quaestor Q. Cassii (4.) Al. 57, 4; 5. 59, 1 (bis). 60, 1—5. 61, 1; 2; 4; 6. 62, 2; 3 (bis). 63, 2 (bis); 3; 5. 64, 1 (bis); 2.
 5. Tiberius (Claudius) Nero, pater Imperatoris Al. 25, 3.
 6. Ap. Claudius (Pulcher), consul a. u. c. DCC G. V 1, 1.
 Cleo (Ἡρώδης Κλέωνος), Mytilenaeus fr. p. 220, 22.
 Cleonymus (Δημήτριος Κλεωνύμων), Mytilenaeus fr. p. 220, 23.
 Cleopatra, filia maior Ptolemaei Auletae C. III 103, 2 (bis). 107, 2. Al. 33, 2.
 Clodius Arquitus, Caesarianus H. 23, 8.
 A. Clodius, Caesaris familiaris C. III 57, 1; 5. 90, 1.
 (P.) Clodius (Pulcher), frater minimus Claudii (6.), a Milone interfectus G. VII 1, 1. C. III 21, 4. fr. p. 203, 8.
 Clupea, ae vel -ae, arum, oppidum Africae (Byzacenae) = Ἀσπίς, n. Kalibia C. II 23, 2; 3. Afr. 2, 6. 3, 1.
 C. Clusinas, centurio Caesaris seditiosus Afr. 54, 5.
 Cocosates, gens Aquitaniae G. III 27, 1.
 M. Coelius Rufus, adversarius Caesaris C. I 2, 3. III 20, 1; 4. 21, 3. 22, 3.
 Coelius Vinicianus, Caesarianus Al. 77, 2.
 Comana a) oppidum Cappadociae, in Antitauro monte situm, cum templo Bellonae, n. el Bostan Al. 66, 3. b) oppidum Ponti, ad Irin flumen situm, n. Gumenek Al. 34, 5. 35, 3.
 Q. Cominius, eques Romanus, Caesarianus Afr. 44, 1. 46, 3.
 Commagenus v. Antiochus.
 Commius Atrebas G. IV 21, 7. 27, 2. 35, 1. V 22, 3. VI 6, 4. VII 75, 5. 76, 1; 4. 79, 1. VIII 6, 2. 7, 6. 10, 4. 21, 1. 23, 2; 3; 5 (bis); 6; 7. 47, 1; 2. 48, 2; 3; 5; 8.
 Compsa, oppidum Hirpinorum, n. Conza C. III 22, 2.
 Concometodumnus, dux Carnutum G. VII 3, 1.
 Condrusi, gens Galliae Belgicae origine Germana Arduennam silvam incolens, n. Condros G. II 4, 10. IV 6, 4. VI 32, 1. confluentis Mosae et Rheni G. IV 15, 2.
 1. C. Considius Longus, Scipionis legatus C. II 23, 4. Afr. 3, 1. 4, 1—4. 5. 33, 3; 5. 43. 76, 1. 86, 3. 93, 1.
 2. C. Considius (Longus) filius superioris Afr. 89, 2.
 3. P. Considius (Longus), praefectus equitum Caesaris G. I 21, 4. 22, 2; 4.
 Convictolitavis Haedius G. VII 32, 4. 33, 3. 37, 1. 39, 2. 42, 4. 55, 4. 67, 7.
 C. Coponius, Pompeianus C. III 5, 3. 26, 2.
 Coreyra = Κέρκυρα, insula maris Ionici, n. Corfu C. III 3, 1. 7, 1. 8, 3. 11, 1. 15, 3. 16, 1. 58, 4. 100, 2.

- Corduba, *oppidum Hispaniae (Turdulorum)*, *caput Bacticae*, *n. Cordova* C. II 19, 1—3. 20, s. 21, 1; 3. Al. 49, 1. 52, 1; 2. 54, 2. 57, 4; 5. 58, 1; 4. 59, 1; 2. 64, 1. H. 2, 1. 3, 1. 4, 1; 3; 4. 6, 2. 10, 2. 11, 1. 12, 3. 32, 4 (*bis*); 6. 33, 1; 3.
- Cordubenses Al. 57, 5. 59, 2. 60, 1. 61, 4. H. 2, 1. 4, 2.
- Cordubensis conventus Al. 57, 5.
- Corfinienses C. I 21, 6.
- Corfinienses duumviri C. I 23, 4.
- Corfiniensis ignominia C. II 32, 13.
- Corfinium, *caput Paelignorum ad Aternum flumen situm* C. I 15, 6. 16, 1. 18, 1. 19, 4. 20, 1. 23, 5. 24, 1. 25, 1. 34, 1. II 28, 1 (*bis*). 32, 1. III 10, 1. fr. p. 211, 4.
- Coriosolites, *civitas Aremorica Galliae Celticae*, *n. Corseult* G. II 34. III 7, 4. 11, 4. VII 75, 4.
- Cornelia castra *v. Castra* C. 1.
- (L.) Cornelius Balbus *Gaditanus*, *Caesaris et Hirtii amicus* G. VIII, prooem. 1. C. III 19, 7. fr. p. 211, 2; 22.
2. (P. Cornelius) Dolabella, *Ciceronis gener* fr. p. 212, 9.
3. L. (Cornelius) Lentulus (Crus), *Caesaris adversarius*, *consul a. u. c. DCCV* G. VIII 50, 4. C. I 1, 2. 2, 4; 5. 4, 2. 5, 4. 14, 1; 4. III 4, 1. 96, 1. 102, 7. 104, 3. Al. 68, 1.
4. (P. Cornelius) Lentulus Marcellinus, *quaestor Caesaris* C. III 62, 4. 64, 1. 65, 1.
5. P. (Cornelius) Lentulus Spinther, *Pompeianus* C. I 15, 3. 16, 1. 21, 6. 22, 1; 6. 23, 2. III 83, 1 (*bis*). 102, 7.
6. L. (Cornelius) Sulla (Felix), *dictator a. u. c. DCLXXII* G. I 21, 4. C. I 4, 2. 5, 1. 7, 3. Afr. 56, 3 (Sylla). fr. p. 211, 10.
7. (L. Cornelius) Sulla Faustus, *superioris filius*, *gener Pompei* C. I 6, 3; 4. Afr. 87, 8 (Sylla F.). 95, 1—3. Faustiliberi Afr. 95, 3.
8. P. (Cornelius) Sulla, *filius fratris dictatoris*, *legatus Caesaris* C. III 51, 1; 3; 5. 89, 3. 99, 4.
9. P. Cornelius, *evocatus Scipionis* Afr. 76, 1.
- Q. Cornificius, *quaestor Caesaris* Al. 42, 2; 4. 43, 4. 44, 1. 47, 5.
- Correus, *dux Bellovacorum* G. VIII 6, 2. 7, 5. 17, 1. 18, 3. 19, 1; 8. 20, 2. 21, 4.
- Corus, *ventus medius inter Aquilonem et Favonium* G. V 7, 3.
- Cosanum, *ager Cosae*, *oppidi Etruriae* C. I 34, 2.
- cothon, *portus Hadrumeti* Afr. 62, 5. 63, 4; 5 (*bis*).
- Cotta *v. Aurelius et Aurunculeius*.
- Cotuatius, *dux Carnutum* G. VII 3, 1. VIII 38, 3.
- Cotus *Haedrus* G. VII 32, 4. 33, 3. 39, 2. 67, 7.
- Cotys (III.), *rex Thracum Odrysarum* C. III 4, 3. 36, 4.
- Crassus *v. Licinius et Otacilius*.
- (C.) Crastinus, *evocatus Caesaris* C. III 91, 1. 99, 2; 3.
- Cremona, *oppidum Galliae Transpadanae*, *etiamnum Cremona* C. I 24, 4.
- Creta, *insula Maris Interni* C. III 4, 1; 3. 5, 1. Al. 1, 1. fr. p. 199, 20.
- Cretes *sagittarii Caesaris* G. II 7, 1.
- Crinagoras (Κριναγόρας Κάλπιπρον), *Mytilenaeus* fr. p. 220, 24.
- Crispus *v. Marcius et Sallustius*.
- Critognatus *Arvernus* G. VII 77, 2. 78, 1.

- Curiani equites, *i. e. Scribonii Curionis* Afr. 52, 5.
- Curicta, *insula Maris Adriatici in sinu Flanatico sita*, *n. Veglia* C. III 10, 5.
- Curicum, *eius caput* C. III 8, 4.
- Curio *v. Scribonius*.
- Curius *v. Vibius*.
- Cyclades *insulae Maris Aegaei* C. III 3, 1.
- Cyprus, *insula Maris Interni* C. III 102, 5. 106, 1.
- Cyrenae, *oppidum maritimum Africae (Libyae)*, *n. Grenneh* C. III 5, 1.
- Daci, *gens Thraciae* G. VI 25, 2.
- Dalmatae, *gens Illyrici* C. III, 9, 1.
- Damasippus *v. Licinius*.
- Danuvius *flumen*, *n. Donau* G. VI 25, 2.
- Dardani, *gens Moesiae superioris*, *mercennarii Pompei* C. III 4, 6.
- Decetia, *oppidum Haedurum ad Ligerim fl. situm*, *n. Decize*, *dép. Nièvre* G. VII 33, 2.
- L. Decidius Saxa, *Celtiber a Caesare civitate donatus* C. I 66, 3.
- C. Decimius *quaestorius*, *Pompeianus* Afr. 34, 2.
- Deiotarus, *tetrarches Galatiae* C. III 4, 3. Al. 34, 1; 4. 40, 4. 67, 1. 68, 1; 2. 69, 1; 3. 70, 2. 77, 2. 78, 3. — Deiotari legio Al. 69, 1. — legiones Al. 39, 2. 40, 2.
- Delphi, *oppidum Phocidis*, *n. Kastri* C. III 56, 4.
- Delta, *regio circa Nili ostium sita* Al. 27, 1; 4.
- Demetrius (Δημήτριος Κλεωνόμου), *Mytilenaeus* fr. p. 220, 22.
- Devitiacus, *rex Suessionum* G. II 4, 6.
- Diablintes G. III 9, 9. *cf. Auleri*.
- Dianae Ephesiae fanum C. III 33, 1. 105, 1.
- C. Didius, *Gadibus classis Caesaris praefectus* H. 37, 2; 3. 40, 1; 2; 5; 6.
- Dies (Σέφφρος Διοῦς), *Mytilenaeus* fr. p. 220, 22.
- Dies (Διῆς Ματρογλέωνς), *Mytilenaeus* fr. p. 220, 22.
- Dioscorides, *a Ptolemaeo filio legatus ad Achillam missus* C. III 109, 4.
- Dis pater G. VI 18, 1.
- Divico *Helvetius* G. I 13, 2. 14, 7.
- Divitiacus *Haedrus*, *frater Dumnorigis* G. I 3, 5. 16, 5. 18, 1; 3. 19, 2; 3. 20, 1; 6. 31, 3. 32, 1; 3. 41, 4. II 5, 2. 10, 5. 14, 1. 15, 1. VI 12, 5. VII 39, 1.
- Dolabella *v. Cornelius* 2.
- Domitiana cohortes C. I 25, 1. *v. Domitius* 1.
- Domitiani C. I 16, 3. *v. Domitius* 1.
- Domitiani milites C. I 22, 2. 23, 5. *v. Domitius* 1. C. III 37, 3. *v. Domitius* 3.
- Domitianus exercitus C. III 36, 8. *v. Domitius* 3.
1. L. Domitius Ahenobarbus, *Pompeianus*, *consul a. u. c. DCC*. G. V 1, 1. C. I 6, 5. 15, 6; 7. 16, 2. 17, 1. 19, 1; 3; 4. 20, 1; 2; 4; 5 (*bis*). 21, 6. 23, 2 (*bis*); 4 (*bis*). 34, 2. 36, 1. 56, 1; 3. 57, 4. 58, 5. II 3, 1; 3. 18, 2 (*bis*). 22, 2. 28, 2. 32, 8 (*bis*). III 83, 1 (*bis*); 3. 99, 5. — Domitii filius C. I 23, 2.
2. Cn. Domitius, *praefectus equitum Curionis* C. II 42, 3.
3. Cn. Domitius Calvinus, *Caesarianus*, *trib. pleb. a. u. c. DLXXXXV*, *praetor triennio post*, *consul a. u. c. DCCI*.

- C. III 34, s. 36, 1; 2; 6; 8. 37, 1; 2 (bis); 5. 38, 1; 2; 4. 78, 2—5. 79, 3; 5 (bis); 6; 7. 89, s. AL. 9, s. 34, 1; 2; 4; 5. 35, 2 (bis). 36, 1 (bis); 5. 37, 1—3; 5. 38, 1 (bis); 2. 39, 1. 40, 5. 65, 3. 69, 1. 74, s. Afr. 86, s. 93, 1.
- Domnacus, *dux Andium* G. VIII 26, 2; 3. 27, 2; 5. 29, 1. 31, 1; 2; 5.
- Domnilaus, *tetrarches Galatiae* C. III 4, 5.
- Domnotaurus v. Valerius.
- Drappes, *etis, princeps Senonum* G. VIII 30, 1. 32, 1; 2. 34, 2. 35, 1; 2. 36, 1; 2; 6. 39, 1. 44, 3.
- Dubis *flumen Galliae Celticae, n. Doubs* G. I 38, 4.
- Dumnorix, *igis, princeps Haeduarum, Divitiaci frater, Orgetorigis gener* G. I 3, 5. 9, 2; 3. 18, 1; 3; 10 (bis). 19, 4. 20, 6 (bis). V 6, 1; 2. 7, 1; 3; 5.
- Duratius, *dux Pictonum* G. VIII 26, 1; 2. 27, 1.
- Durocortorum Remorum, *n. Reims* G. VI 44, 1.
- Durus v. Laberius.
- Dyrrachina proelia C. III 84, 1. 87, 4. 89, 1.
- Dyrrachini C. III 30, 7.
- Dyrrachinum proelium C. III 80, 2.
- Dyrrachium = *'Ezidauros, oppidum Illyrici, n. Durazzo* C. I 25, 2. 27, 1. III 5, 2. 9, s. 11, 2. 13, 1; 3; 5. 26, 1—3. 30, 1. 41, 3 (bis); 5. 42, 1. 44, 1. 53, 1. 57, 1. 58, 1. 62, s. 78, s. 79, 4. 80, 4. 100, s. AL. 48, 1.
- Eburones, *gens Germanica Galliae Belgicae ad utramque Mosae ripam incolens, quorum castellum Aduatuca* G. II 4, 10. IV 6, 4. V 24, 4. 28, 1. 29, 2. 39, s. 47. 5. 58, 7. VI 5, 4. 31, 5.
- 32, 1; 2; 4. 34, s. 35, 1; 4; 6. VII 75, 3.
- Eburovices, *n. Evreux* G. III 17, s. VII 75, 4. cf. Aulerci.
- Egus *Allobrox, filius Adbucilli, frater Roucilli* C. III 59, 1. 79, 6.
- Elaver *flumen Galliae Celticae, n. Allier* G. VII 34, 2. 35, 2. 53, 4.
- Eleuteti, *gens Galliae Celticae, inter Garumnam et Duranium fl. (Dordogne) incolens, clientes Arvernorum* G. VII 75, 2.
- Elis, *caput regionis Peloponnesi* C. III 105, 3.
- Elusates, *gens Aquitaniae, n. Condomois* G. III 27, 1.
- (Q.) Ennius *Rudinus poeta* H. 23, s (Annal. 573 Vahlen). 31, 7 (ib. 559 V.). Cf. ad 5, 6.
- Epasnaetus *Arvernus* G. VIII 44, 4; 6.
- Ephesia pecunia C. III 33, 2. 105, 2.
- Ephesus, *oppidum Ionicum Asiae Minoris* C. III 33, 1. 105, 1.
- Epidaurus, *oppidum Dalmatiae, n. Rachusae* Al. 44, 5.
- Epirus, *regio Graeciae septentrionalis* C. III 4, 2. 12, 4. 13, 2. 42, s. 47, 6. 61, 2. 78, 4. 80, 1.
- Eporedorix, *igis a) senior, dux Haeduarum bello Sequanico* G. VII 67, 7. b) *minor, princeps Haeduarum* G. VII 38, 2. 39, 1; 3. 40, s. 54, 1. 55, 4. 63, 9. 64, 5. 76, 4.
- M. Eppius, *Pompeianus* Afr. 89, 5.
- Eratosthenes *Cyrenaeus, geographus ille saec. a. Chr. n. III* G. VI 24, 2.
- Esubii, *gens Galliae Celticae, n. Essey, Normandiae* G. II 34. III 7, 4. V 24, 2.

- etesiae venti C. III 107, 1.
- Euphranor *Rhodijs, classis Rhodiae Caesaris praefectus* Al. 15, 1. 25, 3—5.
- Eurus ventus Al. 9, 4.
- Fabianae legiones C. I 40, 3; 4. v. Fabius 1.
1. C. Fabius, *legatus Caesaris* G. V 24, 2. 46, 3. 47, 3. 53, 3. VI 6, 1. VII 40, 2. 41, 2; 4. 87, 1. 90, 5. VIII 6, s. 24, 2. 27, 1—3. 28, 1. 31, 1; 3; 4. 37, 2. 54, 4. C. I [1, 1]. 37, 1; 3. 40, 1; 7. 48, 2.
2. L. Fabius, *centurio legionis VIII. Caesaris* G. VII 47, 7. 50, 3.
3. Q. Fabius Maximus (Allobrogicus), *consul a. u. c. DCXXXIII* G. I 45, 2.
4. Q. Fabius Maximus (Sanga), *superioris nepos, legatus Caesaris* H. 2, 2. 12, 2. 41, 1.
5. Fabius Paelignus, *centurio Curionis* C. II 35, 1; 2; 5.
- Fanum (Fortunae), *oppidum Umbriae, n. Fano* C. I 11, 4.
- Faustus v. Cornelius 7.
- M. Favonius, *Pompeianus* C. III 36, 3; 6—8. 57, 5.
- (Februarius mensis). VI. Kal. Febr. Afr. 37, 1.
- Felicitas (= Fortuna) Afr. 83, 1.
- Firmum, *oppidum Piceni, n. Fermo* C. I 16, 1.
- Flaccus v. Munatius et Valerius.
- C. Flavius *Astensis, eques Romanus* H. 26, 2.
- C. Fleginas *Placentinus, eques Romanus* C. III 71, 1.
- A. Fontefus, *trib. mil. Caesaris seditiosus* Afr. 54, 4.
- Fortuna G. I 40, 12. 53, 6. II 22, 2. III 6, 2; 4. V 34, 2. 44, 13. 58, 6. VI 30, 2; 4. 35, 2. 42, 1. VII 20, 6. 89, 2. VIII 24, 4. C. I 40, 7. 52, 3. 59, 1. 72, 2. II 14, 3. 17, 4. 28, 2. 32, 11; 13. 41, 8. III 10, 3; 6; 7. 13, 3. 26, 4. 27, 1. 60, 3. 68, 1. 73, 3—5. 79, 3. 95, 1. AL. 10, s. 25, 4. 43, 4. 62, s. Afr. 61, 5.
- Frentani, *gens Samnii, n. flumen Frento* C. I 23, 5.
- fretum (Gaditanum) Al. 57, 1.
- fretum (Siculum) C. I 29, 2. II 3, 1. III 101, 1.
- M. Fufitius (?) *a Cicerone Caesaris commendatus* fr. p. 205, 1.
- Q. Fufius Calenus, *legatus Caesaris* G. VIII 39, 4. C. I 87, 4. III 8, 2. 14, 1; 2. 26, 1. 56, 2; 3; 4 (bis). 106, 1. AL. 44, 2.
- C. Fufius Cita, *eques Romanus* G. VII 3, 1.
- Q. Fulginius, *primi hastati centurio legionis XIV. Caesaris* C. I 46, 4.
- Fulvius Postumus, *Caesarianus* C. III 62, 4.
- C. Fundanius, *eques Romanus* H. 11, 3.
- (C.) Furnius, *Caesarianus* fr. p. 210, 24, 33.
- Gabali, *gens Galliae Celticae, provinciae finitima, n. Pays de Gevaudan* G. VII 7, 2. 64, 6. 75, 2.
- Gabiniani C. III 4, 4.
- Gabiniani milites C. III 110, 2.
- A. Gabinus, *consul a. u. c. DCLXXXVI* G. I 6, 4. C. III 4, 4. 103, 5. AL. 3, s. 42, 4. 43, 1.
- Gades, *ium, oppidum Hisp. Baeticae, n. Cadiz* C. II 18, 2 (bis); 6. 20, 1; 2; 3 (bis). 21, 3. H. 37, 2. 39, s. 40, 7. 42, 1.
- Gaditani C. II 18, 1. 21, 1; 4.
- Gaditani principes C. II 20, 2.
- Gaetulae cohortes stipendiariae Afr. 43.

- Gaetuli gens Africae Afr. 25, 2. 32, 3; [1]. 35, 2; 4; 6. 55, 1; 2. 56, 3. 61, 2; 3; 5. 62, 1. 67, 1. 93, 1; 2.
- Galba v. Sulpicius.
- Galba, rex Suessionum G. II 4, 7. 13, 1.
- Galli a) incolae Galliae G. I 1, 1; 2; 4; 5. 17, 3. 19, 4. 25, 3. 31, 5; 12; 14. 33, 1. 39, 1. 40, 8 (bis). 41, 4. 42, 5. 44, 2; 3 (bis). II 1, 3. 2, 3. 4, 2. 6, 2. 12, 5. 17, 2. 24, 4. 30, 4. III 1, 6. 2, 1; 2. 8, 3. 10, 3. 14, 4. 18, 6. 19, 6. 28, 1. IV 2, 2. 5, 1. 13, 3. 15, 5. 20, 2. V 6, 1. 24, 1. 27, 4; 6 (bis). 45, 4. 49, 1. 50, 2. 53, 5; 6. 54, 2. 56, 2. VI 7, 7. 8, 1. 16, 1. 18, 1. 19, 4. 24, 1; 5. 30, 3. 34, 8. VII 1, 2. 12, 6. 13, 2. 15, 4. 17, 7. 19, 2. 20, 7. 22, 1. 26, 1; 5. 29, 6. 30, 1; 4. 40, 7. 45, 6. 46, 3. 51, 1. 59, 1. 69, 5. 70, 6. 73, 1. 75, 1. 80, 3; 4. 81, 1; 4. 82, 1. 83, 1. 85, 3; 6. 88, 6. VIII 1, 2. 2. 1. 5, 2. 6, 2. 9, 1. 10, 2. 12, 5. 14, 2. 15, 5. 23, 6. 39, 3. C. III 4, 4. Afr. 20, 1. 73, 2. H. 32, 3. — Gallus G. III 18, 1. V 45, 4. 48, 7. 49, 2. 51, 2. VII 25, 2. b) = Galatae, Gallograeci, equites Pompei C. III 4, 3.
- Galli equites Caesaris G. I 23, 2. 42, 5. V 48, 3. C. I 51, 4. II 40, 1. III 22, 3. Al. 17, 3. Afr. 6, 3. 19, 3; 4. 34, 4. 40, (3; 5).
- Galli Labieniani Afr. 29, 1.
- Gallia (omnis, tota, universa) G. I 1, 1; 6. 2, 2. 3, 6; 7. 16, 2. 17, 3; 4. 20, 2; 4. 30, 1; 2; 3 (bis); 4. 31, 3; 5; 7; 10; 11; 16. 33, 3; 4. 34, 3; 4. 35, 3. 37, 2. 43, 7. 44, 2; 3; 6 (bis); 7; 8; 10; 13. 45, 1; 3 (bis). 46, 4. 53, 4. II 1, 1 (bis); 2—4. 3, 1. 4, 2; 6. 35, 1. III 7, 1 (bis). 11, 3. 17, 4. 20, 1. 28, 1. IV 6, 5. 8, 1; 2. 16, 1; 3; 4. 19, 4.
- 20, 1. 29, 4. V 3, 1. 5, 3; 4 (bis). 6, 3; 4; 5 (bis); 6. 8, 1. 12, 5; 7. 13, 1 (bis); 2. 20, 1. 22, 4. 24, 1; 8. 27, 5. 29, 4; 6. 41, 3. 53, 3; 4. 54, 1; 2. 55, 3; 4. 56, 4. 58, 7. VI 1, 1; 3. 3, 4. 5, 1; 4. 11, 1; 2; 3. 12, 1; 4. 13, 1; 10; 11. 29, 4. 31, 5. 44, 1. VII 1, 1; 4; 5 (bis). 3, 2. 4, 1. 10, 1. 15, 4. 20, 2. 25, 1. 29, 6. 31, 4. 34, 1. 37, 3 (bis). 43, 5. 55, 2. 59, 1; 5. 63, 5. 66, 1; 3. 71, 9. 76, 2. 77, 7; 9; 14; 16. VIII prooem. 2. 1, 1. 22, 1. 24, 2. 30, 1 (bis). 31, 4; 5. 39, 2. 46, 1; 4; 6. 48, 10. 49, 2; 3. 51, 1. 54, 5. C. I 6, 5. 7, 7. 10, 3. 18, 5. 29, 2; 3. 39, 2. 48, 4. 51, 1. II 1, 2. III 2, 3. 42, 3. 59, 2. 79, 6. 87, 1. Afr. 40, 5. 73, 2. fr. p. 205, 1.
- Galliae, arum G. IV 20, 3.
- Galliae partes:
- G. Cisalpina G. VI 1, 2.
- G. citerior G. I 24, 3. 54, 3. II 1, 1. 2, 1. V 1, 5. 2, 1. VIII 23, 3. 54, 3. C. III 87, 4.
1. { citerior provincia G. I 10, 5. provincia G. V 1, 5. G. togata G. VIII 24, 3. 52, 1; 2. G. provincia G. I 19, 3. 28, 4. 35, 4. 44, 7. 53, 6. III 20, 2. C. I 39, 2. provincia G. I 7, 2; 3. 8, 1; 3. 10, 1; 2; 5. 14, 3. 15, 1. 33, 4. III 2, 5. 6, 5. 9, 1. VII 1, 1. 6, 3. 7, 2; 5. 55, 9. 56, 2. 59, 1. 64, 4; 8. 65, 1; 4. 66, 2; 3. VIII 30, 1. 32, 1. 46, 5; 6. VIII 54, 2. C. I 22, 5. provincia nostra G. I 2, 3. 6, 2. 7, 1. II 29, 4. G. Transalpina G. VII 1, 2. 6, 1. G. ulterior G. I 7, 1; 2. 10, 3. 3. II 2, 1. C. I 33, 4. provincia ulterior G. I 10, 5.
3. { Gallicus, a, um; aedificia G. V 12, 3. — ager I 31, 11. — arma atque insignia I 22, 2. — bel-

- lum, bella IV 20, 1. V 54, 4. C. III 2, 3. 59, 1. — consuetudo G. IV 5, 2. V 14, 1. C. I 51, 1. — lingua G. I 47, 4. — mos, mores IV 3, 3. V 43, 1. VII 48, 3. — muri VII 23, 1. — naves III 11, 5. 14, 7. C. III 29, 3 (pontones). — ostentatio G. VII 53, 3. — res, pl. VI 7, 7. — tumultus fr. p. 187, 22.
- Gallograeci Al. 78, 3.
- Gallograecia = Galatia, regio Asiae Minoris C. III 4, 5. Al. 67, 1 (bis). 78, 1.
- C. Gallonius, eques Romanus, familiaris Domitii Ahenobarbi C. II 18, 2 (bis). 20, 2; 3 (bis).
- Gallus v. Trebius et Tuticanus.
- Ganymedes eunuchus, nutricius Arsinoës Al. 4, 1; 2. 5, 3. 12, 2. 23, 2. 33, 2.
- Garumna flumen, quod Gallos ab Aquitanis dividit, n. Garonne G. I 1, 2; 5; 7.
- Garumni, gens Aquitaniae ad Garumnae fontes incolens G. III 27, 1.
- Gates, gens Aquitaniae, n. Gaure G. III 27, 1.
- Geidumni, gens Galliae Belgicae, clientes Nerviorum G. V 39, 1.
- Genava, oppidum Allobrogum, n. Genève, Genf G. I 6, 3. 7, 1; 2. colonia Genetiva Iulia = Urso s. Ursao, oppidum Hispaniae Baeticae, n. Osuma fr. p. 188, 2; 14; 15; 25; 30; 33; 37; 39; 46. 189, 46. 190, 8; 11; 16; 20; 21; 22; 27; 45. 191, 14; 19; 21; 26. 192, 7. 193, 40. 194, 27; 38. 195, 1; 12; 24; 25; 35; 38; 39. 196, 3; 8; 9; 24; 28; 43. 197, 12; 16; 17; 21; 28; 29; 36; 47. 198, 5; 6; 12; 23; 27; 28; 44. 199, 2; 3; 8; 9. coloni Genetivi Iulianenses fr. p. 196, 10. 198, 46.
- Genus, flumen Illyrici, n. Chkoumi C. III 75, 4. 76, 1.
- Gergovia, oppidum Arvernorum, n. Gergoie prope oppidum Clermont G. VII 4, 2. 34, 2. 36, 1. 37, 1. 38, 1; 7. 40, 7. 41, 1. 42, 1. 43, 5. 45, 4. 59, 1. C. III 73, 6.
- Germani G. I 1, 3; 4. 2, 3. 27, 4. 28, 4. 31, 4; 10; 11 (bis); 14; 16. 33, 2; 3. 36, 7. 39, 1. 40, 7. 43, 9. 44, 6. 47, 2; 4. 48, 5. 49, 1. 50, 4; 5. 51, 2. 52, 4. II 1, 3. 3, 4. 4, 2; 10. III 7, 1. 11, 2. IV 1, 1; 3. 2, 2. 3, 3. 4, 3; 6. 6, 3; 4; 5. 7, 1; 3 (bis). 13, 4. 14, 1. 15, 1. 16, 1; 4; 7. 19, 4. V 27, 8. 28, 4. 29, 1; 3; 6. 41, 3. 55, 2. VI 2, 1; 3. 5, 4. 7, 3; 6. 8, 1; 7. 9, 7. 12, 2. 21, 1. 24, 1; 4. 29, 1. 32, 1 (bis). 35, 4; 10. 41, 1; 3. 42, 3. VII 63, 7. 65, 5. 67, 5. 70, 2; 4; 7. 80, 6. VIII 7, 6. 10, 2; 4; 5. 13, 2. 21, 1. 25, 2. 36, 4; 5. 45, 1. C. I 83, 5. III 4, 4. 52, 2. Afr. 40, 3; 5.
- Germani Cisrhenani G. VI 2, 3.
- Germani Transrhenani vel Transrhenani (subst.) G. (II 35, 1). IV 16, 5. V 2, 4. VI 5, 5.
- Germani equites G. VI 37, 1. VII 13, 1. Al. 29, 4. Afr. 19, 3; 4.
- Germani Labieniani Afr. 29, 1.
- Germani pedites G. VIII 36, 3.
- Germania G. IV 4, 1. V 13, 6. VI 11, 1. 24, 2. 25, 4. 31, 5. VII 65, 4. VIII 25, 2. C. I 7, 7. III 87, 1.
- Germanicum bellum G. IV 16, 1.
- Gobannitio Arvernus, patrum Vereingetorigis G. VII 4, 2.
- Gomphenses C. III 81, 2.
- Gomphensis civitas C. III 81, 1.
- Gomphi, oppidum Thessaliae, n. Skumbos C. III 80, 1.

- Gorgobina, *oppidum Boiorum inter Ligerim et Elaver flumen situm, n. fort. Gergeau* G. VII 9, 6.
 Gracchi v. Sempronius.
 Graecae litterae G. I 29, 1. V 48, 4. VI 14, 3. fr. p. 200, 30.
 Graeci a) *incolae Graeciae* G. VI 24, 2. C. III 105, 5. Al. 15, 1. fr. p. 150, 20. b) = Parthini, *incolae Illyrici* C. III 11, 4. 30, 6. c) = Macedones C. III 102, 2.
 Graecia C. I 25, 3. Al. 44, 4. 47, 4.
 Graioceli s. Grai Oceli (*Mommsen*), *gens Galliae provinciae in Alpibus Graiis incolens, quorum oppidum Oeculum* G. I 10, 4.
 A. Granius, *Puteolanus, eques Romanus in Caesaris exercitu* C. III 71, 1.
 Grudii, *gens Galliae Belgicae* G. V 39, 1.
 Hadriaticum, mare = *Hadria, Mare Superum* C. I 25, 3.
 Hadrumetini Afr. 97, 2.
 Hadrumetum, *oppidum Africae (Byzacinae), n. Hercla s. Susa* C. II 23, 3; 4. Afr. 3, 1 (*bis*). 21, 2. 24, 1. 33, 3; 5. 43. 62, 1; 2; 5. 63, 2; 4; 5. 67, 1. 89, 2; 3.
 Haedua civitas G. II 14, 2. V 7, 1.
 Haedui, *gens Galliae Celticae, inter Ararim et Ligerim incolens; oppida eorum Bibracte, Cavillomum, Decetia, Matisco, Noviodunum (b.)* G. I 10, 1. 11, 1; 2; 4 (*bis*). 12, 1. 14, 3; 6. 15, 1. 16, 1; 4; 5. 17, 4. 18, 3; 10. 19, 1. 23, 1. 28, 5. 31, 3; 6; 8; 10. 33, 2. 35, 3 (*bis*); 4 (*bis*). 36, 3; 5; 6. 37, 1; 2. 43, 6; 7; 9. 44, 9 (*bis*). 48, 2. II 5, 3. 10, 5. 14, 1; 2 (*bis*); 4; 5. 15, 1. V 6, 2 (*bis*). 7, 5; 9. 54, 4. VI 4, 2—4. 12, 1—4;

- 6; 7; 9. VII 5, 2—4. 9, 4 (*bis*); 6. 10, 1; 3. 17, 2; 3. 32, 2. 33, 2 (*bis*). 34, 1. 37, 3; 5 (*bis*). 38, 5; 6; 10. 40, 1; 4; 6. 41, 1. 42, 1. 43, 4. 45, 10. 50, 1. 53, 3. 54, 1 (*bis*); 2; 3. 55, 1; 4. 59, 1; 2. 61, 4. 63, 1; 4; 8. 64, 4. 67, 7 (*bis*). 75, 2. 76, 3; 4. 77, 1. 89, 5. 90, 1; 3; 7. VIII 2, 1. 45, 2. 46, 4. 54, 4; 5.
 Haeduus G. I 3, 5. 9, 2 (= Dumnorix). 31, 3. 32, 3. II 5, 2 (= Divitiacus). V 6, 1 (= Dumnorix). VII 37, 1 (= Conuictolitavis). 39, 1 (= Eporedorix). (54, 1. 67, 7. 76, 4). VIII 45, 2 (= Surus).
 Haliacmon, *flumen Macedoniae, n. Vistritza* C. III 36, 3. 37, 1.
 Harudes, *gens Germaniae inter Rhenum, Moenum, Danuuium incolens* G. I 31, 10. 37, 2. 51, 2.
 Hegesaretos, *Thessalus, Pompeianus* C. III 35, 2.
 Helvetia civitas G. I 12, 4; 6.
 Helveticum proelium G. VII 9, 6.
 Helvetii, *gens Galliae Celticae inter lacum Lemannum et Rhenum incolens* G. I 1, 4; 5. 2, 1; 3 (*ter*). 3, 6. 4, 1; 4. 5, 1. 6, 2; 3 (*bis*). 7, 3; 4. 8, 1; 4. 9, 3; 4 (*ter*). 10, 1. 11, 1; 6. 12, 1; 2. 13, 1; 2 (*bis*); 3 (*bis*); 4. 14, 1; 7. 15, 2; 3. 16, 3. 17, 4. 18, 7—9. 19, 1. 22, 4. 23, 1; 3. 24, 4. 25, 6. 26, 4. 27, 1; 4. 28, 3; 4 (*bis*). 29, 1; 2. 30, 1; 2; 3. 31, 14. 40, 7; 12. IV 10, 3. VI 25, 2. VII 75, 3.
 Helvetius ager G. I 2, 3.
 Helvii, *gens Galliae provinciae inter Cevennam m. et Rhodanum fl. incolens* G. VII 7, 5. 8, 1; 2. 64, 6. 65, 2. C. I 35, 4.
 Heraclia [Senticia], *oppidum Macedoniae, n. Monastir (Bitolia)* C. III 79, 3.
 Herculis fanum, *prope Gades situm* C. II 18, 2. 21, 3.

- Hercynia silva, *quae a capitibus Danuvii fl. ad Daciae fines pertinens Germaniam in duas partes dividit, a Graecis Orcynia appellata* G. VI 24, 2. 25, 1.
 Herminius, *mons Lusitaniae, n. Sierra de Estrella* Al. 48, 2.
 Herodes (*Ἡρόδης Κλειανός*), *Mytilenaeus* fr. p. 220, 22.
 Hibernia, *insula prope Britanniam sita, n. Irland* G. V 13, 2.
 Hiberus, *flumen Hispaniae citerioris, n. Ebro* C. I 60, 2. 61, 5 (*bis*). 62, 3. 63, 2. 65, 4. 68, 1; 3. 69, 5. 72, 5. 73, 1. Al. 64, 3.
 Hiempsal (II.), *pater Iubae, rex Numidarum et Gaetulorum* Afr. 56, 3.
 Hierosolyma, *caput Iudaeae, n. Jerusalem* fr. p. 200, 37.
 Hierosolymitani fr. p. 200, 42. 201, 2.
 Hippo regius, *oppidum Numidiae, n. Bona* Afr. 96, 1.
 Hirpinus ager, *regio Samnii* C. III 22, 2.
 Hirrus v. Lucilius.
 (A.) Hirtius, *Caesarianus* fr. p. 223, 29.
 Hispalis, *oppidum Hispaniae Baeticae, n. Sevilla* C. II 18, 1. 20, 4. Al. 56, 6. 57, 4. H. 35, 1; 4. 36, 1. 39, 3. 40, 7. 42, 1.
 Hispanae cohortes C. III 88, 3.
 Hispani C. II 21, 1. Al. 62, 1. Afr. 39, 2.
 Hispani adulescentes Afr. 28, 2. v. Titii.
 Hispani equites G. V 26, 3. C. II 40, 1. III 22, 3.
 Hispania G. I 1, 7. V 1, 4. 13, 2. 27, 1. VII 55, 3. C. I 30, 1. 34, 1. 37, 1. 38, 1. 39, 2; 3. 74, 5. 85, 6. 86, 3. 87, 5. C. II 1, 1; 2. 32, 5. 37, 2. III 2, 3 (*bis*). 10, 1; 5. 47, 5.

- 83, 2. Al. 48, 1. 52, 1. 62, 2. Afr. 64, 1. 95, 1. 96, 1. H. 2, 1. 8, 5. — provincia C. I 11, 2. 85, 7.
 Hispaniae (*plur. num., cum duae fuerint partes, citerior et ulterior*) a) C. I 10, 3. 85, 7. II 18, 7. 32, 13. fr. p. 196, 34. b) Hispaniae duae C. I 29, 3. III 10, 5. 73, 3. c) provinciae C. I 2, 3. 9, 5. 11, 1. 85, 12. III 3, 2. d) provinciae duae C. I 85, 8. II 32, 5. e) utraque provincia C. I 39, 1.
 Hispania citerior, *pars citra Hiberum sita, postea Tarraconensis appellata* a) G. III 23, 3. C. I 38, 1. 48, 7. II 7, 2. 18, 6. Al. 59, 2. b) Hispania altera C. I 29, 3. c) Hispania provincia C. I 22, 4. d) provincia citerior C. I 39, 1. II 17, 4. 18, 7. 21, 4. Al. 63, 1. e) provincia C. I 49, 1.
 Hispania ulterior, *pars ultra Hiberum sita, dividitur in Lusitaniam et Baeticam* a) C. I 38, 1; 2. 39, 1. II 17, 1. 19, 1. H. 1, 1. 8, 2. fr. p. 196, 34. b) provincia ulterior Al. 48, 1. c) provincia C. II 17, 2. 18, 1; 2; 4—6. 19, 2; 4. 20, 1. 21, 4. Al. 48, 1 (*ter*). 49, 1. 50, 3. 53, 5 (*bis*). 56, 6. 57, 6. 58, 1. 64, 2 (*bis*). H. 1, 2. 2, 1; 2. 3, 1; 4. 8, 4. 31, 9. 42, 1—3; 5; 6.
 Hyrcanus (II.), *Alexandri filius, ἀρχιερέης καὶ ἐθνάρχης Iudaeorum* fr. p. 199, 42. 200, 5; 12; 25; 36; 42. 201, 7; 17; 23; 24; 32; 33; 42; 44. 202, 1.
 Hyrcani filii fr. p. 200, 12; 22; 37. 201, 17. 202, 2.

- Iacetani, *gens Hispaniae citerioris* C. I 60, 2.
 Iadertini, *incolae oppidi Iader*

- Illyrici*, n. *Zara Vecchia* Al. 42, 3.
 (Ianuarius mensis). Pridie Kal. Ian. G. VIII 2, 1. — a. d. VII. Id. Ian. C. I 5, 4. — pridie Non. Ian. III 6, 1. — a. d. XIV. Kal. Ian. Afr. 1, 1. — a. d. VI. Kal. Ian. 2, 4. — Kal. Ian. 7, 1. — a. d. III. Non. Ian. 9, 1. — pridie Non. Ian. 19, 4. — Kal. Ian. fr. p. 181, 33. 183, 4. 187, 32.
Iccius Remus G. II 3, 1. 6, 4. 7, 1.
Igillum, parva insula maris Tusci prope litus Etruriae sita, n. *Giglio* C. I 34, 2.
Iguvini C. I 12, 1.
Iguvium, oppidum Umbriae, n. *Grubbio* C. I 12, 1; 3.
Ilerda, oppidum Hispaniae citerioris, n. *Lerida* C. I 38, 4. 41, 2. 43, 1. 45, 1; 2. 48, 5. 49, 2. 56, 1. 59, 1. 63, 1. 69, 1; 2. 73, 2. 78, 1; 2. II 17, 4.
Ilipa, oppidum Hispaniae ulterioris Al. 57, 1.
Illurgavonenses, gens Hispaniae citerioris C. I 60, 2.
Illurgavonensis cohors C. I 60, 4.
Illyricum, pars provinciae Caesaris G. II 35, 2. III 7, 1. V 1, 5. C. III 9, 1. 78, 3. Al. 42, 1; 4 (bis). 43, 1. 44, 1; 4.
Indo, rex Hispaniae alicuius gentis, socius Caesaris H. 10, 3.
Indutiomarus, Trevir G. V 3, 2; 4; 5. 4, 1; 2; 4. 26, 2. 53, 2. 55, 1; 3. 57, 2; 3. 58, 1; 2; 4; 6. VI 2, 1. 8, 8.
Ioppe, oppidum et portus Iudaeae, n. *Jaffa* fr. p. 201, 3; 14.
Issa, parva insula Maris Adriatici, n. *Lissa* C. III 9, 1. Al. 47, 2.
Isthmus (Corinthius) C. III 56, 3.
Istri, gens Illyrica Istriam paeninsulam Maris Adriatici incolens G. VIII 24, 3.

- Italia* G. I 10, 3. 33, 4. 40, 5. II 29, 4. 35, 2; 3. III 1, 1. V 1, 1. 29, 2. VI 1, 3. 32, 6. 44, 3. VII 1, 1 (bis). 6, 1. 7, 5. 55, 3. 57, 1. 65, 4. VIII 50, 1; 3. 54, 3; 5. 55, 1. C. I 2, 2. 6, 3; 8. 9, 1; 4; 5. 25, 3; 4. 27, 2. 29, 3. 30, 3. 35, 1. 43, 4. 53, 2. II 17, 1. 18, 7. 22, 6. 32, 1; 3 (bis); 13. III 1, 2. 4, 1. 6, 1. 10, 5 (bis). 12, 2. 13, 5. 18, 4. 21, 4. 22, 4. 29, 2; 3. 39, 1. 42, 3. 57, 4. 73, 3. 78, 3 (bis); 5. 82, 2. 87, 2. Al. 53, 5. 68, 1. 77, 2. 78, 5. Afr. 22, 2. 54, 1; 4. 72, 4. H. 1, 1; 5. 10, 1; 2. fr. p. 142, 16. 177, 34. 184, 14. 185, 10. 197, 40. 198, 16.
Italica, oppidum Hispaniae ulterioris (Baeticae) C. II 20, 6. — *Eius incolae*
Italicensis Al. 52, 4 (= T. Vassius, Mercello, Munatius Flaccus).
Italicensis Al. 57, 3 (= T. Torrius). H. 25, 4 (= Pompeius Niger).
Italici commeatus C. III 42, 3.
Italici negotiatores Afr. 36, 2.
Italicus tumultus fr. p. 187, 22.
Itius portus in Morinis adversus Britanniam situs, n. *Boulogne s. Calais s. Wissant* G. V 2, 3. 5, 1.
Ityrei, gens Syriae Coeles, agittarii Caesaris Afr. 20, 1.
Iuba, rex Numidarum, filius Hiempsalis II., Pompeianus C. I 6, 3. II 25, 3; 4. 36, 3. 38, 1. 40, 1. 43, 2. 44, 2. Al. 51, 1. Afr. 6, 1. 25, 1; 2; 4. [30, 2]. 36, 4. 43. 48, 1; 3. 52, 1; 4. 55, 1; 2. 57, 2—6. 59, 2. 66, 4. 74, 2. 77, 1. 91, 1; 3. 94, 1. 95, 1. 97, 2; 3 (bis). — rex C. II 26, 2; 4. 37, 2. 38, 3. 39, 2. 41, 7. Afr. 48, 4; 5. 55, 1. 57, 5. 58, 2. 92, 1. 93, 3. 94, 1. 97, 1. fr. p. 139, 20.
Iudaei (Ἰουδαῖοι), incolae Pa-

- laestinae* fr. p. 200, 1; 13; 18; 23; 24; 26; 43; 44. 201, 10; 15; 24; 26; 32; 43—45. 202, 2.
Iudaeus fr. p. 200, 6 (= Hyrcanus).
Iulia, amita Caesaris, uxor Marii fr. p. 137, 16.
Iulia, colonia Genetiva v. c. Genetiva Iul.
Iulia lex agraria, a. u. c. DCLXXXV. a Caesare perlatam C. I 14, 4. Afr. 87, 3 (?). fr. p. 193, 21.
Iulianae legiones Afr. 41, 2.
Iulianae turmae Afr. 40, 2. 78, 4.
Iuliani Afr. 69, 5. 78, 4. 85, 5.
Iuliani equites Afr. 15, 2. 78, 7.
Iulii = gens Iulia fr. p. 137, 19. C. Iulius Caesar *passim*.
L. (Iulius) Caesar, legatus et consanguineus Caesaris, consul a. u. c. DCLXXXIX G. VII 65, 1. (C. I 8, 2.)
L. (Iulius) Caesar adulescens, superioris filius, Pompeianus C. I 8, 2. 10, 1. II 23, 3; 4. Afr. 88, 3; 6. 89, 4.
Sex. (Iulius) Caesar, nepos eius, qui a. u. c. DCLXIII. consul fuit, patrum dictatoris, legatus Caesaris C. II 20, 7. Al. 66, 1.
M. Iuncus fr. p. 139, 34.
Iunius, Pompeianus H. 16, 4.
Q. Iunius, Hispanus G. V 27, 1. 28, 1.
D. (Iunius) Brutus (Albinus), legatus Caesaris G. III 11, 5. 14, 3. VII 9, 1. 87, 1. C. I 36, 5. 56, 4. 57, 1. II 3, 3. 5, 1. 6, 4 (bis); 6. 22, 3.
(M. Iunius) Brutus, familiaris Ciceronis, interfector Caesaris fr. p. 223, 35.
M. (Iunius) Silanus, legatus Caesaris G. VI 1, 1.
(Iunius mensis). Idibus Iun. Afr. 98, 1.
Iuno fr. p. 189, 17; 28.
Iuppiter G. VI 17, 1; 2. fr. p. 189, 17; 28. 191, 3.
Iura mons, Sequanos ab Helvetiis dividit G. I 2, 3. 6, 1. 8, 1.
L. (Iuventius) Laterensis, adversarius Q. Cassii Longini (A.) Al. 53, 4. 54, 1. 55, 2 (bis).
Labeates, gens Illyrici C. III 25, 3.
Q. Laberius Durus, tribunus militum Caesaris G. V 15, 5.
Labieniani Germani Gallique sc. equites Afr. 29, 1.
Labienus v. T. Atius L.
Lacedaemon, caput Laconiae C. III 4, 3.
Laelianae naves C. III 100, 2.
D. Laelius, Pompeianus C. III 5, 3. 7, 1. 40, 4. 100, 1; 3.
Larinates, incolae agri Larini, oppidi Frentanorum, n. Larino C. I 23, 5.
Larisa, oppidum Thessaliae, n. Larissa s. Yenischeher C. III 80, 4. 96, 3. 97, 2. 98, 3.
Larisaei C. III 81, 2.
Laterensis v. Iuventius.
Latinae, feriae C. III 2, 1.
Latovici, gens Germaniae finitima Helvetiis G. I 5, 4. 28, 3. 29, 2.
legiones a) Caesaris
 I. — G. VIII 54, 2.
 II. — Al. 53, 4; 5. 54, 3 (secundani). 57, 1; 3.
 III. — H. 30, 7.
 V. — Al. 50, 3. 52, 1. 53, 5. 54, 2. 55, 1. 57, 3; 5. Afr. 1, 5. 28, 2. 47, 6. 60, 4. 84, 1. H. 23, 3. 30, 7.
 VI. veterana — G. VIII 4, 3. Al. 33, 3. 69, 1. 76, 1. 77, 2. H. 12, 5.
 VII. — G. II 23, 4. 26, 1. III

7, 2. IV 32, 1. V 9, 6. VII 62, 3; 6. VIII 8, 2; 4.
VIII. — G. II 23, 3. VII 47, 7. VIII 8, 2; 4. C. I 18, 5. III 89, 1.
IX. — G. II 23, 1. VIII 8, 2; 4. C. I 45, 1; 2. III 45, 2. 46, 5. 62, 4. 63, 6. 66, 2. 67, 3. 89, 1. Afr. 53. 60, 1. 62, 1. 81, 1. X. — G. I 40, 14. 41, 2. 42, 5; 6. II 21, 1. 23, 1. 25, 1. 26, 4. IV 25, 3. VII 47, 1. 51, 1. C. III 89, 1. 91, 1. Afr. 16, 2. 53. 54, 1. 60, 1. 62, 1. 81, 1. — decumanus Afr. 16, 2; 3. decumani H. 30, 7. 31, 4. XI. — G. II 23, 3. VIII 2, 1. 6, 3. 8, 2; 4. C. III 34, 3. XII. — G. II 23, 4. 25, 1. III 1, 1. VII 62, 4. VIII 24, 2. C. I 15, 3. III 34, 3. XIII. — G. V 53, 6. VII 51, 2. VIII 2, 1. 11, 1. 54, 3. C. I 7, 8. 12, 3. 18, 2. Afr. 34, 4. 60, 1. 81, 1. XIV. — G. VI 32, 6. VIII 4, 3. C. I 46, 4. Afr. 34, 4. 45, 2. 60, 1. 81, 1. XV. — G. VIII 24, 3. 54, 3. XXI. — Al. 53, 5. 54, 2. 57, 2. (unetvicensimani); 3. XXVI. — Afr. 60, 1. XXVII. tironum — C. III 34, 2. XXVIII. — Afr. 60, 1. XXIX. — Afr. 60, 1. XXX. — Al. 53, 5. 54, 2. 57, 1; 3. Afr. 60, 1. XXXVI. — Al. 34, 3; 4. 39, 2. 40, 1; 3; 4. XXXVII. — Al. 9, 3. Deiotari legiones duae Al. (34, 4). 39, 2. 40, 2. — legio Al. (68, 2). 69, 1. Fabianae legiones duae C. I 40, 3; 4. Iulianae legiones Afr. 41, 2. Pontica legio Al. (34, 5). 39, 2. 40, 2; 4.

tironum legio C. III 28, 3. 29, 2. 34, 2 (quae appellabatur XXVII.). Afr. 1, 1. — t. legiones Al. 42, 4. vernacula legio (Hispanorum) Al. 53, (4); 5. 54, 3. 57, 1; 3 (vernaculae cohortes). veteranae legiones G. I 24, 2 (quatuor). C. I 25, 1 (tres). III 29, 2 (tres). — veterana legio C. III 28, 3; 5. b) Pompei: enumerantur C. III 4, 1. H. 7, 4. I. — C. III 88, 2. H. 18, 3. II. add. Pompeiana. — H. 13, 3. III. — C. III 88, 2. IV. (Scipionis) — Afr. 35, 4. 52, 5. VI. (Scipionis) — Afr. 35, 4. 52, 5. VII. (?) — C. I 85, 6. XIII. — H. 34, 3. Afraniana legio H. 7, 4. Ciliciensis legio C. III 88, 3. — gemella C. III 4, 1. ex perfugis conscriptae legiones duae H. 34, 2. Pompeiana legio C. III 69, 2. Syriacae legiones C. III (4, 1). 88, 3. vernaculae legiones duae (Hispanorum) C. II 20, 4. — vernacula legio H. (10, 3). 12, 1. 20, 2; 4; 5. Lemannus lacus, in extremis Helvetiorum finibus situs, n. Lac Léman, Genfer See G. I 2, 3. 8, 1. III 1, 1. Lemonum, oppidum Pictonum, n. Poitiers G. VIII 26, 1; 2; 4. Lemovices, gens Galliae Celticae inferioris, n. Limousin cum oppido Lemoges G. VII 4, 6. 75, 3. 88, 4. VIII 46, 4. Lennium, oppidum Lusitaniae H. 35, 3.

Lentulus v. Cornelius.
Lepidus v. Aemilius.
Lepontii, gens Celticae Raetiae in Alpihus incolens, n. Val Leventina G. IV 10, 3.
Lepta, praefectus fabrum Ciceronis fr. p. 205, 2.
Leptis (minor), oppidum Africae (Byzacenae), inter Hadrumetum et Thapsum sita, n. Lamta Afr. 7, 1. 9, 1. 10, 1. 29, 2. 61, 5. 62, 4; 5. 63, 1. 67, 1. Leptitani C. II 38, 1. Afr. 97, 3.
Lesbonax, Potamonis pater, Mytilenaeus fr. p. 220, 20.
Leuci, gens Galliae Celticae, ad Mosam et Mosellam incolens, cum oppido Tullio, n. Toul G. I 40, 11.
Levaei, gens Galliae Belgicae, n. Léau prope Tirlemont G. V 39, 1.
Lexobii, gens maritima Galliae Celticae finitima Belgis, n. Lisieux, Normandie G. III 9, 9. 11, 4. 17, 3. 29, 3. VII 75, 3.
Liberalia, sollemnia Bacchi acta a. d. XVI. Kal. April. H. 31, s.
Libo v. Scribonius.
Liburnae naves, a Liburnis, gente Illyrici, appellatae C. III 9, 1.
Liburnica classis C. III 5, 3.
1. M. (Licinius) Crassus pater, triumvir G. I 21, 4. IV 1, 1. VIII 53, 1. C. III 31, 3.
2. M. (Licinius) Crassus, superioris filius maior, quaestor Caesaris G. V 24, 3. 46, 1; 3. 47, 1; 2. VI 6, 1.
3. P. (Licinius) Crassus, superioris frater minor, legatus Caesaris G. I 52, 7. II 34. III 7, 2. 8, 2; 5. 9, 1. 11, 3. 20, 1. 21, 2; 3. 22, 4. 23, 1; 7. 24, 5. 25, 1; 2. 26, 1. 27, 1. VIII 46, 1.
Licinius Damasippus senator C. II 44, 3. Afr. 96, 1. — Damasippi liberi Afr. 89, 5.
L. Licinius Squillus, inimicus Cassii 4. Al. 52, 4. 55, 4.
P. Ligarius Afranius Afr. 64, 1.
Q. Ligarius, Pompei legatus Afr. 89, 2.
Liger, eris, flumen Galliae Celticae, n. Loire G. III 9, 1. VII 5, 4. 11, 6; 9. 55, 1; 9; 10. 56, 3. 59, 1. VIII 27, 2.
Lilybaeum, promontorium Siciliae cum oppido a Carthaginiensibus condito, n. Capodi Boco et Marsala Afr. 1, 1. 2, 2. 34, 4. 37, 1.
Lingones, gens Galliae Celticae, n. Langres G. I 26, 4 (bis). 40, 11. IV 10, 1. VI 44, 3. VII 9, 4. 63, 7. 66, 2. VIII 11, 2.
Liscus, princeps Haedurum G. I 16, 5. 17, 1. 18, 1 (bis).
Lissus, oppidum Illyrici, n. Alessio C. III 26, 4. 28, 1; 2. 29, 1; 3. 40, 5 (bis). 42, 4. 78, 4.
Litaviceus, Haedrus nobilis G. VII 37, 1; 7. 38, 1; 4; 6. 39, 3. 40, 3; 6; 7. 42, 1. 43, 2. 54, 1. 55, 4. 67, 7.
(L.) Livineius Regulus, legatus Caesaris Afr. 89, 3.
Longinus v. Cassius.
Longus v. Considius.
Lucani, incolae regionis Italiae inferioris C. I 30, 4.
Q. Lucanius, centurio Caesaris G. V 35, 7.
L. Luceius, historiarum scriptor, Pompei et Ciceronis amicus C. III 18, 3.
Luceria, oppidum Apuliae, n. Lucera C. I 24, 1.
(C.) Lucilius Hirrus, Pompeianus C. I 15, 5. III 82, 4.
Q. Lucretius, senator, Pompeianus C. I 18, 1; 3.

- (Q.) Lucretius Vespillo, *Pompeianus* C. III 7, 1.
 Lucretius *Cadurcus* G. VII 5, 1.
 7, 1. 8, 1. VIII 30, 1. 32, 1; 2.
 34, 1; 2. 35, 1; 2; 6. 39, 1. 44, 4.
 Lugotorix, *igis, dux Britannorum* G. V 22, 2.
 Luna, *dea Germanorum* G. VI 21, 2.
 Lupus v. Rutilius L.
 Lusitani C. I 44, 2. 48, 7. H. 18, 6.
 35, 3. 36, 1; 2. 38, 3. 40, 2; 5; 7.
 Lusitania, *pars Hispaniae ulterioris* C. I 38, 1; 2; 3. Al. 48, 2.
 51, 3. H. 35, 2; 3.
 Lusitanus v. Cato L.
 Lutetia s. Lutetia Parisiorum, *oppidum Galliae Celticae, n. Paris* G. VI 3, 4. VII 57, 1. 58, 3; 5; 6 (bis).
 Lycomedes, *Bithynus* Al. 66, 4.
 † Lydda, *oppidum Iudaeae, a Romanis Diospolis appellata, n. Ludd* fr. p. 201, 29.
 Macedones, *equites Pompei* C. III 4, 6.
 Macedonia C. III 4, 1; 4. 11, 2.
 33, 2. 34, 3. 36, 1—3. [41, 1].
 57, 1. 79, 2. 102, 3. Al. 42, 4 (bis).
 Macedonia libera (= ἡ ἐλεύθερος), *pars Macedoniae finitima Epiro et Illyrico* C. III 34, 4.
 N. Magius, *Cremonensis, praefectus fabrum Pompei* C. I 24, 4. 26, 2. fr. p. 211, 14; 24.
 (Marius mensis). — XV. Kal. M. fr. p. 212, 37.
 Malaca, *oppidum Baeticae, n. Malaga* Al. 64, 2.
 Malchus, *rex Nabataeorum* Al. 1, 1.
 L. Mallius, *proconsul, a. u. c. DCLXXVI ex Aquitania profugit* G. III 20, 1.
 Mandubii, *gens Galliae Celticae, quorum oppidum Alesia* G. VII 68, 1. 71, 7. 78, 3.
 Mandubracius, *Britannus, filius regis Trinobantium* G. V 20, 1—3. 22, 5.
 Manilius Tuscus, *inimicus Cassii* A. Al. 53, 2.
 L. Manlius Torquatus, *Pompeianus, praetor a. u. c. DCCV. C. I 24, 3. III 11, 3. Afr. 96, 1.*
 Marcellinus v. Cornelius.
 Marcellus v. Claudius.
 Marcii Reges, *clara gens Romana, oriunda ab Anco Marcio rege* fr. p. 137, 18.
 Marcus v. Ancus M.
 Q. Marcus, *tribunus milit. Pompei* H. 11, 2.
 Marcus Crispus, *tribunus militum Caesaris* Afr. 77, 2.
 (L. Marcus) Philippus, *Caesarianus, consul a. u. c. DCLXXXVIII. C. I 6, 5.*
 (L. Marcus) Philippus, *superioris filius, Caesarianus, trib. pleb. a. u. c. DCCV. C. I 6, 4.*
 Marcus Rufus, *quaestor Scribonii Curionis* C. II 23, 5. 24, 1. 43, 1.
 Marcomanni, *gens Germaniae inter Rhenum et Moenum et Danuvium incolens* G. I 51, 2.
 C. Marius, *ille, qui Teutonos Cimbrosque vicit* G. I 40, 5. Afr. 32, 3. 35, 4. 56, 3.
 Marrucini, *gens Sabella Italiae mediae* C. I 23, 5. II 34, 3.
 Mars, *deus belli* G. VI 17, 1; 2. — aequo Marte VII 19, 3. — pari M. VIII 19, 2.
 Marsi, *gens Italiae mediae* C. I 15, 7. 20, 3. II 27, 1. 29, 3.
 (Marius mensis). — A. d. XI. Kal. Mart. H. 19, 6. — a. d. III. Non. Mart. H. 27, 2. — Id. Mart. fr. p. 199, 20. — a. d. VII. Id. Mart. fr. p. 211, 23.

- Massilia, *oppidum Galliae provinciae clarissimum, n. Marseille* C. I 34, 2; 4. 35, 1. 36, 1; 4; 5 (bis). 56, 4. II 1, 1; 3. 3. 3. 7, 3. 17, 4. 21, 5.
 Massilienses C. I 34, 3; 4. 35, 1. 56, 1. 57, 2; 4. 58, 1; 5. II 3, 1; 3. 4, 1; 5 (bis). 5, 1. 6, 1. 7, 2; 4. 14, 5. 15, 1. 18, 1. 22, 1; 2; 5.
 Matisco, *oppidum Haedurum ad Ararim fl. situm, n. Mâcon* G. VII 90, 7.
 Matrocles (Ματροκλέους), *Mytilenaeus* fr. p. 220, 22.
 Matrona, *flumen Galliae Celticae, quod Gallos a Belgis dividit, n. Marne* G. I 1, 2.
 Mauretania, *ea pars Africae, quae ad Hispaniam spectat, n. Marokko et Algerien* C. I 6, 3. 39, 3. 60, 5. Al. 51, 1. 52, 1. 59, 2. Afr. 22, 2. 23, 1. [95, 1].
 Mauri, *superioris incolae* Afr. 3, 1. Mauri equites Afr. 6, 3. 7, 5. 83, 3.
 Maximus v. Fabius.
 Mazaca, *oppidum Cappadociae ad Argaeum montem situm, postea Caesarea appellata, n. Kaisarieh* Al. 66, 3.
 Mediomatrici, *gens Galliae Celticae, inter Treveros et Leucos incolens, n. Metz* G. IV 10, 3. VII 75, 3.
 Medobriga, *oppidum Lusitaniae, n. Marvão* Al. 48, 2.
 Medobrigenses Al. 48, 2.
 Meldi, *gens Galliae Celticae inter Matronam et Sequanam incolens, n. Meaux* G. V 5, 2.
 Memnon, *rex Aethiopum* H. 25, 4.
 Menander dimidiatus = Terentius Afer fr. p. 150, 16.
 Menapii, *gens Galliae Belgicae inter Mosam et Scaldim incolens, n. Gemappe* G. II 4, 9. III 9, 9. 28, 1. IV 4, 2; 4; 5; 7. 22, 5. 38, 3 (bis). VI 2, 3. 5, 4—6. 6, 2; 4. 9, 1. 33, 1. VIII 15, 2.
 Menedemus, *princeps Macedoniae liberae* C. III 34, 4.
 L. Mercello *Italicensis* Al. 52, 4. 55, 4.
 Mercurius deus G. VI 17, 1.
 Messala v. Valerius.
 Messana, *oppidum Siciliae, n. Messina* C. II 3, 2. III 101, 1 (bis); 3. Afr. 23, 2.
 C. Messius, *primum Pompeianus, deinde Caesarianus* Afr. 33, 2; 4. 43.
 Metellus v. Caecilius.
 Metiosedum, *oppidum Senonum in insula Sequanae positum, n. Melun* G. VII 58, 2; 5. 60, 1. 61, 5.
 M. Metius, *hospes Ariovisti* G. I 47, 4. 53, 8.
 Metropolis, *oppidum Thessaliae inter Gomphos et Pharsalum situm* C. III 80, 7.
 Metropolitae C. III 81, 1; 2.
 Milo v. Annius M.
 Minerva *dea* G. VI 17, 1; 2. C. III 105, 3 (bis). fr. p. 189, 17; 28.
 L. Minucius Basilius, *legatus Caesaris* G. VI 29, 4. 30, 1. VII 90, 5.
 C. Minucius Reginus, *equus Romanus, Pompeianus* Afr. 68, 4.
 Minucius Rufus, *navibus Pompei Orici praefectus* C. III 7, 1.
 Minucius Silo, *Cassii (4.) intersector* Al. 52, 2. 53, 3. 55, 2; 3.
 Q. Minucius Thermus, *praetor, Pompeianus* C. I 12, 1; 2.
 Mithridates (VI., Magnus, Eupator), *rex Ponti* Al. 72, 2. 73, 2. 78, 2.
 Mithridates Pergamenus, *i. e. Pergami educatus, superioris filius nothus* Al. 26, 1. 27, 2 (bis); 4; 5; 7. 28, 1 (bis); 2. 78, 2. fr. p. 200, 10.

- Mona insula, *inter Britanniam et Hiberniam sita, n. Anglesea* G. V 13, 3.
- Morini, *gens in ora maritima Galliae Belgicae incolens* G. II 4, 9. III 9, 9. 28, 1. IV 21, 3. 22, 1; 5. 37, 1. 38, 1. V 24, 2. VII 75, 3. 76, 1.
- Moritasgus, *rex Senonum, frater Cavarini* G. V 54, 2.
- Mosa, *flumen Galliae Celticae et Belgicae, n. Maas* G. IV 9, 3. 10, 1. 12, 1. 15, 2. 16, 2. V 24, 4. VI 33, 3.
- Munatius Flaccus, *Italicensis* Al. 52, 3; 4.
- L. Munatius (Flaccus), *Pompeianus* H. 19, 4.
- L. Munatius Plancus, *legatus Caesaris* G. V 24, 3. 25, 4. C. I 40, 5. Afr. 4, 1.
- Munda, *oppidum Baeticae, inter Ucubim et Ursonem situm* H. 32, 1. 33, 1. 41, 1; 6. 42, 1.
- Mundenses H. 36, 4.
- Mundensis campus H. 27, 6.
- Murcus v. Statius.
- Mytilenae, *caput Lesbi insulae, n. Mitilini* C. III 102, 4.
- Mytilenaei fr. p. 220, 11; 20.
- Nabataei, *gens Arabiae Petraeae* Al. 1, 1.
- *Naeva, *oppidum Baeticae inter Hispalim et Carmonem situm (n. Villaverde)* Al. 57, 2.
- Nammeius *Helvetius* G. I 7, 3.
- Namnetes, *gens Galliae Celticae, n. Nantes* G. III 9, 9.
- Nantuates, *gens Alpina Galliae Celticae finitima provinciae* G. III 1, 1; 4. 6, 5. IV 10, 3.
- Narbo, *oppidum Galliae provinciae (Narbonensis), n. Narbonne* G. III 20, 2. VII 7, 2—4. VIII 46, 3. C. I 37, 1. II 21, 5.
- Nasidianae naves C. II 7, 1; 2.
- L. Nasidius, *equus Romanus, Pompeianus* C. II 3, 1. 4, 4; 5 (bis). Afr. 64, 2. 98, 2.
- Nasua, *dux Sueborum, frater Cimerii* G. I 37, 3.
- Naupactus, *oppidum Locrorum Ozolorum, n. Lepanto* C. III 35, 1.
- Neapolis a) *oppidum Africae (Zeugitanae), n. Nabel* Afr. 2, 6. b) *oppidum Campaniae, n. Napoli* C. III 21, 5.
- Nemetes, *gens Germanica Galliae Celticae* G. I 51, 2. VI 25, 2.
- Nemetocenna, *oppidum Atrebatum, n. Arras* G. VIII 46, 7. 52, 1.
- Nero v. Claudius.
- Nervicum proelium G. III 5, 2.
- Nervii, *gens bellicosissima Galliae Belgicae, inter Sabim et Scaldim incolens* G. II 4, 8. 15, 3. 16, 2. 17, 2; 4; 5. 19, 1. 23, 4. 28, 1. 29, 1. 32, 2. V 24, 2. 38, 2; 4. 39, 3. 41, 1. 42, 1. 46, 4. 48, 2. 56, 1. 58, 7. VI 2, 3. 3, 1. 29, 4. VII 75, 3.
- Nervius G. V 45, 2 (= Vertico).
- Nicomedes (III.), *rex Bithyniae* fr. p. 139, 32.
- Nicopolis, *oppidum Armeniae minoris, n. Enderes* Al. 36, 3 (bis). 37, 3.
- Niger v. Caecilius.
- Nilus, *flumen Aegypti* Al. 5, 1; 2. 13, 1. 27, 1. 28, 2; 3. 29, 1. 30, 5; 6.
- Nitiobroges, *gens Aquitaniae, cuius caput Aginnum, n. Agen* G. VII 7, 2. 31, 5. 46, 5. 75, 3.
- (Nonius) Asprenas, *proconsul, legatus Caesaris* Afr. 80, 4. H. 10, 2.
- Noreia, *oppidum Noricorum s. Tauriscorum, n. Neumarkt* G. I 5, 4.

- Norica uxor *Ariovisti* G. I 53, 4.
- Noricus ager, *regio inter Alpes et Danuvium fl. sita* G. I 5, 4.
- Noricus rex (*Voccio?*) C. I 18, 5.
- Noviodunum a) *oppidum Biturigum (Cuborum), n. Bourges* G. VII 12, 2. 14, 1. b) *oppidum Haedurum, n. Nevers* G. VII 55, 1; 5. c) *oppidum Suessionum, n. Soissons* G. II 12, 1.
- Numidae, *incolae Numidiae, milites levis armaturae in exercitibus et Caesaris et Pompei*. G. II 7, 1. 10, 1. 24, 4. C. II 25, 3; 5. 38, 4. 39, 4. 41, 6. Afr. 6, 6. 13, 1. 14, 2. 15, 1. 19, 4. 32, 3. 38, 2. 39, 3. 40, 2. 42, 1. 43. 48, 1. 52, 3. 59, 2; 3; 5. 61, 2; 5. 66, 4. 69, 4. 70, 4. 75, 2. 78, 7. Numidae equites Afr. 18, 1. 19, 3. 35, 4. 70, 3.
- Numidia, *regio Africae septentrionalis inter Mauretaniam et agrum Carthaginiensem sita* Al. 51, 1. Afr. 22, 2. 36, 4.
- Nymphaeum, *promontorium et portus Illyrici, n. St. Juan de Medua* C. III 26, 4.
- Obucula, *oppidum Baeticae (Detanorum), n. Monclova* Al. 57, 3.
- Oceanus G. I 1, 5; 7. II 34. III 7, 2. 9, 1; 7. 13, 4. IV 10, 2; 4; 5. 29, 1. VI 31, 3. 33, 1. VII 4, 6. 75, 4. VIII 31, 4. 46, 4. C. I 38, 3.
- Ocelum, *oppidum Graiocolorum in Gallia Cisalpina situm, n. Oulx* G. I 10, 5.
- Octaviana acies Al. 45, 4.
- Octaviana navis Al. 46, 2.
- Octaviana naves Al. 42, 3.
- Octaviani C. III 9, 6. Al. 45, 4.
- Octaviani propugnatores Al. 46, 5.
- Octaviani remiges Al. 47, 2.
- M. Octavius, *aedilis a. u. c. DCCIV, Pompeianus* C. III 5, 3. 9, 1; 4; 6—8. Al. 42, 3. 43, 4. 44, 1; 3; 4 (bis). 45, 1 (bis). 46, 1; 5; 6. 47, 1; 3 (bis); 4. Afr. 44, 2.
- Octodurus, *vicus Varagrorum in Gallia Celtica, n. Martigny, Kanton Wallis* G. III 1, 4.
- Octogesa, *oppidum Hispaniae citerioris ad Hiberum fl. situm, prope oppidum nunc Mequinenza appellatum* C. I 61, 5. 68, 1. 70, 4.
- Ollovico, *onis, rex Nitiobrogum, pater Teutomati* G. VII 31, 5.
- M. Opimius, *praefectus equitum Scipionis* C. III 38, 4.
- Oppius, *legatus Caesaris* Afr. 68, 4.
- C. Oppius, *Caesaris familiaris, qui Romae res eius absentis curabat* fr. p. 211, 2; 22.
- Orchomenus, *oppidum Boeotiae, n. Skripu* C. III 56, 4.
- Orcynia silva *Hercynia a Graecis appellatur* G. VI 24, 2.
- Orgetorix, *igis, princeps Helvetiorum* G. I 2, 1. 3, 1; 3. 4, 1—3. 9, 3. 26, 4.
- Oricum, *oppidum maritimum Epiri, n. Ericho* C. III 7, 1. 11, 3. 12, 1. 13, 1. 14, 2. 15, 1. 16, 2. 23, 1. 34, 1. 39, 1. 40, 1. 78, 3—5. 90, 1.
- Oscenses, *incolae Oscae, oppidi Hispaniae citerioris, n. Huesca* C. I 60, 1 (bis).
- Osismi, *una ex civitatibus Aemoricis Galliae Celticae* G. II 34. III 9, 9. VII 75, 4.
- Otacilius Crassus, *Pompeianus* C. III 28, 2; 4; 6. 29, 1.
- Paciaecus v. Vibius.
- Pacidei duo, *fratres, Pompeiani* Afr. 13, 1.

- Pacideius alter horum Afr. 78, 4; 10.
 Padas, flumen Galliae Cisalpinae, n. Po G. V 24, 4.
 Paeligni, gens Sabella mediae Italiae C. I 15, 7. II 29, 3.
 Paelignus v. Attius et Fabius.
 Paemani, gens Germanica Galliae Belgicae in Arduenna silva incolens, n. Famene G. II 4, 10.
 Palaepharsalus, oppidum Thesaliae prope Pharsalum situm, n. Farsa Al. 48, 1.
 Palaeste, oppidum Epiri in ora maris Hadriatici situm, n. Paleassa C. III 6, 3.
 Parada, oppidum Africae (Zeuigitanae) Afr. 87, 1.
 Paraetionium, oppidum et portus Aegypti proxime Alexandriam Al. 8, 2.
 Parisii, gens Galliae Celticae ad Sequanam incolens; caput eorum Lutetia, n. Paris G. VI 3, 4. VII 4, 6. 34, 2. 57, 1. 75, 3.
 Parthi, gens inframare Caspium incolens C. III 31, 3. 82, 4.
 Parthicum bellum G. VIII 54, 1. 55, 1. C. I 9, 4. III 31, 4.
 Parthini, gens Illyrici prope Dyrrachium incolens C. III 11, 3. 41, 1. 42, 4; 5.
 Q. Patissius, legatus Domitii Calvini Al. 34, 5.
 Paulus v. Aemilius.
 Q. Pedius, legatus Caesaris G. II 2, 2. 11, 3. C. III 22, 2. H. 2, 2. 12, 2.
 Pelusium, oppidum munitissimum Aegypti inferioris, n. Tineh C. III 103, 1. 108, 2. Al. 26, 2 (bis).
 Penates dei fr. p. 191, 3.
 Pergamenus v. Mithridates.
 Pergamum, caput Mysiae, regionis Asiae minoris ad Cai-
- cum fl. situm, n. Bergamah C. III 31, 4. 105, 5. Al. 78, 2.
 Petra, locus editus prope Dyrrachium situs C. III 42, 1.
 Petraeus Thessalus, Caesaris studiosus C. III 35, 2.
 Petreianum auxilium Afr. 19, 4.
 M. Petreius, legatus Pompei C. I 38, 1—4. 39, 1. 40, 4. 42, 2. 43, 1. 53, 1. 61, 2. 63, 3. 65, 1. 66, 3. 67, 1. 72, 5. 73, 4. 74, 3. 75, 2. 76, 1. 87, 3. II 17, 4. 18, 1. Afr. 18, 1. 19, 4. 20, 2. 24, 1. 91, 1; 4. 94, 1 (bis). 97, 2.
 Petrocorii, gens Galliae Celticae ad Garunnam fl. incolens, n. Périgord cum oppido Périgueux G. VII 75, 3.
 M. Petronius, centurio Caesaris G. VII 50, 4.
 L. Petrosidius, aquilifer Romanus G. V 37, 5.
 Phaenias, filius Callippi, pater Phaeniae insequentis, Mytilenaeus fr. p. 220, 21.
 Phaenias, filius superioris, nepos Callippi, Mytilenaeus fr. p. 220, 20.
 Pharitae, incolae Phari Al. 17, 4; 5. 19, 2.
 Pharmaces (II), rex Ponti, Mithridatis Magni filius Al. 34, 1; 2. 35, 1. 36, 1; 4. 37, 2; 3. 38, 1; 2. 40, 3. 41, 1. 65, 3. 69, 1; 2 (bis); 3. 70, 1; 4; 5; 8. 71, 1. 72, 3. 74, 1 (bis); 3; 4. 76, 3; 4. 78, 2. H. 1, 1.
 Pharsalicum proelium Al. 42, 3.
 Pharus a) insula Aegypti prope Alexandriam sita, n. Faro Al. 14, 1. 19, 1. 26, 2. b) turris in ea ad regendos navium cursus exstructa C. III 111, 6. 112, 1; 4; 5.
 Philippus v. Marcius.
 Philo Pompeianus H. 35, 2.
 Phoenice, ora maritima Asiae

- finitima Syriae et Palaestinae C. III 3, 1. fr. p. 201, 30.
 Phoenices C. III 101, 1.
 Picenum, regio Italiae mediae C. I 12, 3. 29, 2.
 Picenum, (adi.) v. Asculum P.
 Picenus ager C. I 15, 1; 4 (bis).
 Pictones, gens Galliae Celticae, n. Poitou; oppidum eorum Lemonum, n. Poitiers G. III 11, 5. VII 4, 6. 75, 3. VIII 26, 1. 27, 1.
 Pirustae, gens Illyrici G. V 1, 5; 7.
 Pisaurum, oppidum Umbriae, n. Pesaro C. I 11, 4. 12, 1.
 Piso Aquitanus, in Caesaris exercitu stipendia facit G. IV 12, 4.
 Piso v. Calpurnius et Pupius.
 Placentia, oppidum Galliae Cisalpinae, n. Piacenza C. III 71, 1.
 Plaetoria lex, a. u. c. CCCCLXXX data in tutelam minorum fr. p. 184, 1.
 C. Plaetorius, Domitii Calvini quaestor Al. 34, 5.
 Plaetorius Rustianus, Scipionis familiaris Afr. 96, 1.
 Plancus v. Munatius.
 Pleumoxii, gens Galliae Belgicae, n. Moxhe (?), Westflandern G. V 39, 1.
 M. Plotius, Caesarianus C. III 19, 7.
 Pompeia, Cn. Pompei (2.) filia, L. Sullae Fausti uxor Afr. 95, 3.
 Pompeia lex de ambitu a. u. c. DCCII. a Cn. Pompeio (2.) lata C. III 1, 4.
 Pompeiana acies C. III 94, 4. (Pomp. 2.)
 Pompeiana legio a) C. III 69, 2. (Pomp. 2.) b) H. 13, 3. (Pomp. 3.)
 Pompeianae copiae C. III 66, 2. (Pomp. 2.)
 Pompeianae partes H. 35, 2 (bis). 37, 1. (Pomp. 3.)
 Pompeianae res C. II 17, 1. III 35, 2. (Pomp. 2.)
 Pompeiani a) C. III 42, 3. 44, 4. 46, 3; 5. 48, 2. 51, 1; 6. 53, 1. 63, 6. 65, 1 (bis). 67, 4. 72, 1. 84, 4. 93, 1; 2; 8. 94, 2. 95, 1. 97, 2; 3; 4 (bis). 101, 7. Al. 59, 1. (Pomp. 2.) b) Afr. 23, 2. H. 14, 3. 16, 1. 34, 1. (Pomp. 3.)
 Pompeiani colles C. III 84, 2. (Pomp. 2.)
 Pompeiani dilectus C. I 15, 5. (Pomp. 2.)
 Pompeiani milites C. I 28, 1. III 107, 1. Al. 9, 3. (Pomp. 2.)
 Pompeianum proelium Afr. 19, 3. (Pomp. 2.)
 Pompeianus equitatus C. III 58, 1. (Pomp. 2.)
 Pompeianus exercitus C. I 40, 2. III 99, 4. (Pomp. 2.)
 1. Cn. Pompeius, interpres Titurii Sabini G. V 36, 1.
 2. Cn. Pompeius (Magnus), pater, triumvir G. IV 1, 1. VI 1, 2; 4. VII 6, 1. VIII 52, 4; 5. 53, 1. 54, 1—3. 55, 1. C. I 1, 4. 2, 1 (bis); 3 (bis); 6. 3, 1 (bis); 2; 4. 4, 3; 4. 6, 1; 3. 7, 1; 4. 8, 2; 3; 4 (bis). 9, 1; 5. 10, 1; 3; 4. 13, 4. 14, 1; 3. 15, 4. 17, 1. 18, 6. 19, 1; 4. 23, 4. 24, 1; 4; 5. 25, 2. 26, 1; 2; 3; 5. 27, 2. 28, 1—3. 29, 1 (bis); 3. 30, 1; 5. 32, 3; 8 (bis). 33, 2. 34, 1; 3. 35, 4. 38, 1. 39, 3. 53, 2. 60, 5. 61, 3. 76, 1. 84, 3. II 3, 1. 17, 2. 18, 5; 7. 25, 4. 32, 3. III 1, 4. 3, 1. 4, 5. 9, 8. 10, 1; 2 (bis); 11. 11, 1 (bis); 2; 3. 13, 1; 3; 6. 16, 4; 5. 17, 2; 5. 18, 3; 4. 19, 1. 22, 1. 23, 2. 25, 2. 29, 1; 3. 30, 1—4; 7. 33, 1. 41, 3—5. 42, 1; 5. 43, 1; 2; 3 (bis). 44, 1; 6. 45, 1 (bis);

- 2; 6. 49, 1. 51, 7. 52, 1. 54, 1. 55, 1 (bis); 2. 56, 3. 57, 2. 58, 2; 5. 60, 4; 5. 61, 1; 2 (bis); 3. 63, 5. 65, 3 (bis). 66, 4. 67, 1; 3; 4. 69, 1; 4. 70, 1; 2. 71, 2. 75, 3. 76, 2; 4. 77, 3. 78, 2; 3; 5. 79, 2—4; 6 (bis). 80, 3 (bis); 4. 81, 3. 82, 1; 2 (bis); 4 (bis). 83, 1—3. 84, 1; 2; 5. 85, 1; 2 (bis); 3. 86, 1. 87, 1 (bis); 6. 88, 1; 2; 4. 89, 3. 92, 2; 4. 93, 3; 4; 6. 94, 5. 96, 1; 3. 97, 3. 102, 1—3; 7. 103, 1; 3—5. 104, 1; 2. 106, 1; 4. 108, 6. 111, 3. Al. 3, 3 (bis). 42, 4; 5. 48, 1. 51, 1. 56, 1. 58, 1—3. 59, 1 (bis). 67, 1. 69, 3. 70, 2. Afr. 64, 1. fr. p. 211, 6; 14; 16; 18; 24; 32.
3. Cn. Pompeius (Magnus) adulescens, superioris filius maior C. III 4, 4. 5, 3. 40, 1. Afr. 22, 1. 23, 2; 3. H. 1, 1 (bis); 4; 5. 2, 1 (ter). 3, 1; 2; 5. 4, 1; 4. 5, 2; 3. 6, 2; 3 (bis). 7, 1; 3. 8, 1; 6. 9, 1. 10, 2. 11, 1; 2. 12, 3. 13, 1; 2; 5. 14, 1. 16, 2 (bis). 17, 1; 2. 18, 3; 4; 6; 9. 19, 4. 20, 1; 2. 21, 3. 22, 1. 24, 2. 26, 2; 3. 27, 3; 4; 5. 6 (bis). 28, 1. 29, 1. 32, 6; 7; 8 (bis). 36, 1. 37, 1; 2. 38, 1; 2; 4. 39, 1; 2. 40, 1. 41, 5. 42, 6.
4. Sex. Pompeius (Magnus), superioris frater, filius minor Pompei (2.) H. 3, 1. 4, 3. 32, 4. 34, 2.
5. Q. Pompeius Niger, eques Romanus Italicensis H. 25, 4.
6. (Q.) Pompeius Rufus, Pompeianus Afr. 85, 7.
- Pomponiana classis C. III 101, 2.
- M. Pomponius, praefectus classis Caesaris C. III 101, 1.
- Pontica legio Caesaris Al. 39, 2. 40, 2; 4. cf. legio.
- Ponticae naves Caesaris Al. 13, 5. 14, 1.
- Pontici cives Al. 41, 1.
- Pontus, regio Asiae minoris, quae continetur Armenia, Cappadocia, Galatia, Paphlagonia, Ponto Euxino C. III 3, 1. 4, 3. Al. 34, 5. 35, 3. 41, 1; 2. 65, 2; 3. 67, 1. 69, 1. 70, 5; 7. 72, 1. 77, 2 (bis).
- M. (Porcius) Cato (Uticensis), pronepos Censorii C. I 4, 1 (bis). 30, 2; 4. 32, 3. Afr. 22, 1. 36, 1. 87, 3; 7. 88, 1. 93, 3. fr. p. 145, 35 (bis). — Catonis filius Afr. 89, 5.
- Postumiana castra v. Castra P.
- Postumus v. Fulvius et Rabirius.
- Potamo, Lesbonactis filius. Mytilenaeus fr. p. 220, 20.
- Pothinus, eunuchus, procurator regni Aegyptii C. III 108, 1. 112, 12.
- Praeconinus v. Valerius.
- Procillus v. C. Valerius P.
- Ptiani, gens Aquitaniae sub Pyrenaeorum radicibus G. III 27, 1.
1. Ptolomaeus (XI. Nothos s. Auletes), rex Aegypti C. III 4, 4. 103, (3); 5. 107, 2. 108, 4; 5. 109, 4. 110, 6. 112, 10. Al. 4, 1. 33, 1.
2. Ptolomaeus (XII. Dionysos), superioris filius maior, puer aetate belli Alexandrini temporibus C. III 103, 2. 107, 2. — rex (puer) C. III 103, 4; 5. 104, 1. 106, 4. 108, 1—3. 109, 1; 3; 6. 112, 12. Al. 23, 1; 2. 24, 1—6. 25, 1. 27, 2. 28, 1—3. 29, 1; 2; 5. 30, 1; 3 (bis). 31, 6. 33, 2 (eius frater minor).
- Ptolomais, oppidum Phoenices, n. St.-Jean d'Acre s. Akka C. III 105, 5.
- T. Pullo, centurio Q. Ciceronis G. V 44, 1; 3; 6; 7; 10; 12. C. III 67, 5.
- L. Pupius, primi pili centurio in Pompei exercitu C. I 13, 4; 5.
- M. (Pupius) Piso (Calpurnianus), consul a. u. c. DCLXXXIII. G. I 2, 1. 35, 4.

- Puteoli, oppidum Campaniae, n. Pozzuoli C. III 71, 1.
- Pyrenaei montes, Galliam ab Hispania dividunt G. I 1, 7.
- Pyrenaei saltus C. I 37, 1.
- Pyrenaeus saltus C. III 19, 2.
- Quadratus v. Volusenus.
- Quinctius Scapula, Pompeianus H. 33, 3.
- (Quintilis mensis). — A. d. IV. Kal. Quint. Afr. 98, 2. — Kal. Quint. fr. p. 183, 22.
- Sex. Quintilius Varus, Pompeianus, quaestor Domitii Ahenobarbi C. I 23, 2. II 28, 1; 2.
- (C.) Rabirius Postumus, eques Romanus, idem, quem Cicero defendit a. u. c. DCC., Caesarianus Afr. 8, 1. 26, 3.
- L. Racilius, insidiatur Cassio Longino (4.) Al. 52, 2 (bis). 53, 3. 55, 2 (bis).
- Rauraci, gens Galliae Celticae ad Rhenum incolens, Helvetiis finitima, ubi postea Augusta Rauracorum, n. Augst prope oppidum Basel G. I 5, 4. 29, 2. VI 25, 2. VII 75, 3.
- Ravenna, oppidum Galliae Cisalpiniae, etiam nunc Ravenna C. I 5, 5.
- Rebilus v. Caninius R.
- Redones, una ex civitatibus Aremoricis Galliae Celticae, n. Rennes G. II 34. VII 75, 4.
- Reginus v. Antistius et Minucius.
- Regulus v. Livineius.
- Remi, gens potentissima Galliae Belgicae inter Axonam et Matronam incolens; eorum oppida Bibrax et Durocortorum, n. Reims G. II 3, 1. 4, 4. 5, 1; 4 (bis); 5. 6, 1. 7, 3. 9, 4. 12, 1; 5. III 11, 2. V 3, 4. 24, 2. 53, 1 (bis). 54, 4. 56, 5. VI 4, 5. 12, 7 (bis); 9. 44, 1. VII 63, 7. 90, 5. VIII 6, 2 (bis). 11, 2. 12, 3; 7.
- Remus G. II 6, 4 (= Iccius).
- Rhascypolis, Thrac, Pompeianus C. III 4, 4.
- Rhenus flumen, Galliam a Germania dividit, n. Rhein G. I 1, 3; 5; 6. 2, 3. 5, 4. 27, 4. 28, 4. 31, 5; 11; 16. 33, 3. 35, 3. 37, 3 (bis). 43, 9. 44, 2. 53, 1. 54, 1 (ter). II 3, 4. 4, 2. 29, 4. 35, 1. III 11, 1. IV 1, 1 (bis). 3, 3. 4, 1; 3; 6; 7. 6, 3. 10, 1; 3. 14, 5. 15, 2. 16, 1; 2; 4; 6. 17, 1; (8—10 pons). 19, 4. V 3, 1; 4. 24, 4. 27, 8. 29, 3. 41, 3. 55, 1; 2. VI 9, 1. 24, 1. 29, 4. 32, 1. 35, 4—6. 41, 1. 42, 3. VII 65, 4. VIII 13, 2.
- Rhodanus flumen Galliae provinciae, quam ab Helvetiis dividit, n. Rhone G. I 1, 5. 2, 3. 6, 1; 2; 4. 8, 1; 4. 10, 5. 11, 5. 12, 1. 33, 4. III 1, 1. VII 65, 3. C. II 1, 2.
- Rhodia classis Pompei C. III 26, 2.
- Rhodia navis Caesaris Al. 11, 1.
- Rhodiae naves a) Pompei C. III 5, 3. 27, 2. b) Caesaris C. III 106, 1. Al. 13, 5. 14, 1. 15, 1; 5. 25, 3.
- Rhodium Al. 11, 3. 15, 2. Afr. 20, 1.
- Rhodus, insula Maris Aegaei infra Cariam sita, n. Rhodis C. III 102, 7. Al. 1, 1.
- Roma urbs G. I 31, 9. VI 12, 5. VII 90, 3. C. I 14, 1. 33, 2. 53, 1; 2. III 10, 8. 83, 3. 108, 5; 6. 109, 4. Al. 65, 1 (bis). Afr. 19, 3. 64, 2. 98, 2. fr. p. 179, 13; 20; 29; 31; 33; 35; 39. 180, 12 (bis); 25; 26. 181, 23; 32; 46 (bis). 182, 6; 7; 9; 10; 12; 13; 27. 184, 13. 185, 12; 14; 19; 24; 25; 37. — urbs G. I 7, 1. 39, 2. VI 1, 2. C. I 2, 1; 3. 3, 3.

- 5, 3; 5. 6, 1; 7. 9, 2. 14, 1; 3; 4. 32, 1. 33, 2; 4. 34, 3. II 22, 6. 32, 3. III 1, 4. 2, 1. Al. 68, 1. 71, 1. H. 31, 9.
- Romana urbs Afr. 22, 2.
- Romanae litterae fr. p. 200, 27.
- Romani G. I 17, 3; 4. 18, 8; 9. 23, 3. 25, 7. 43, 4. 44, 9. 46, 4. 51, 3. II 10, 4. 12, 5. 13, 3. 16, 2. 24, 5. 31, 2. III 2, 5. 8, 4. 9, 6. 18, 3; 7. 19, 1. 24, 3; 4. IV 7, 4. 19, 3. 24, 1. 30, 1. 34, 5. V 32, 1. 34, 1; 3. 38, 2. 56, 1. VI 4, 1. 8, 1. 10, 4; 5. 35, 9. 42, 3. VII 14, 2; 7; 9. 19, 3. 20, 1 (bis); 3; 6. 26, 2; 4; 5. 29, 2. 35, 1. 37, 3; 5. 38, 2; 8. 44, 4. 47, 5. 48, 1; 3; 4. 55, 7; 9. 61, 3. 63, 7. 64, 3. 66, 2; 3. 69, 6. 71, 1. 75, 5. 77, 10; 15. 78, 4. 84, 3. 85, 3. 6. 89, 2. VIII 1, 2. 3, 3. 7, 8. 14, 2. 15, 1; 4; 6. 16, 4. 17, 1. 19, 6. 20, 2. 26, 1; 3. 30, 1. 39, 2. 42, 1. 45, 1. 47, 2; 3. Al. 23, 1. 25, 1. fr. p. 142, 16. *Ρωμαίοι* fr. p. 200, 36. 201, 15; 30; 45. 202, 3.
- Romani, cives G. VII 3, 1. 17, 7. 38, 9. 42, 3. VIII 24, 3. C. I 30, 1. II 18, 4. 20, 5. 21, 1; 2. III 4, 1. 9, 3. 10, 5. 29, 1. 32, 6. 40, 5. 102, 2; 6. Al. 41, 1. 43, 2. 70, 5—7. Afr. 35, 4. 90, 1. 97, 1. H. 17, 2. 42, 4. fr. p. 182, 40. 183, 42. 185, 9; 15.
- Romani, equites G. III 10, 2. VII 60, 1. 61, 2. 65, 5. C. I 17, 2. 23, 1; 2. 77, 2. III 71, 1. Al. 40, 5. 56, 4. Afr. 85, 8. H. 22, 2. 26, 2 (bis). 31, 9.
- Romani milites G. VII 20, 8.
- Romanum ingenium fr. p. 146, 15.
- Romanus G. V 51, 2. VIII 23, 7. 48, 8.
- Romanus, civis C. II 19, 2. Afr. 57, 3. fr. p. 184, 21.
- Romanus, eques G. V 27, 1 (= Arpineus). VI 40, 4 (= Trebonius 1.). VII 3, 1 (= Fufius
- Cita). C. II 18, 2 (= Gallo-nius). Afr. 22, 3 (= Cn. Pompeius 2.). 44, 1 (= Ticida). 64, 1 (= P. Vestrius). 68, 4 (bis) (= P. Atrius et Minucius Reginus). H. 11, 3 (= G. Fundanius). 25, 4 (= Pompeius Niger).
- Romanus, exercitus G. VI 34, 6.
- Romanus, pontifex fr. p. 188, 21.
- Romanus, populus G. I 3, 4. 6, 3. 8, 3. 10, 2. 11, 3. 12, 6. 13, 3; 4; 7. 14, 1; 7. 18, 9. 19, 2. 30, 2 (bis). 31, 7 (bis); 14; 16. 33, 2; 3. 34, 4. 35, 2 (bis); 4 (bis). 36, 1; 2 (bis); 5. 40, 2; 3. 42, 3. 43, 8. 44, 5 (bis); 7 (bis); 9; 12. 45, 1—3. II 1, 1; 3. 3, 2; 3. 13, 2. 14, 2. 15, 5. 31, 5. 32, 2. 34. III 23, 6. IV 7, 3. 16, 1; 4; 7. 17, 1. 21, 5; 8. 22, 1. V 3, 3. 22, 4. 27, 4. 28, 1. 29, 4. 41, 5; 7. 54, 4; 5. VI 1, 4. 7, 8. VII 1, 3. 17, 3. 33, 1. 39, 3. VIII 1, 2. 7, 5. 44, 6. C. I 7, 5. 9, 2; 5. 22, 5. 35, 3. III 11, 4. 12, 2. 107, 2. 108, 5. 110, 2. Al. 3, 2. 24, 2. 33, 1. 34, 2 (bis). 36, 2. 65, 4. 67, 2. 68, 1. 78, 2. Afr. 4, 4. 54, 4. 57, 3. 77, 1. 90, 3. 91, 2. 97, 1. H. 3, 3. 42, 3—7. fr. p. 141, 10. 181, 43. 192, 41. 193, 3. 194, 34 (bis). 196, 30; 32; 33; 39. 197, 36. 198, 11.
- Romanus, senatus populusque C. I 9, 5. cf. fr. p. 200, 36. 201, 28; 45; 46. 202, 3.
- L. Roscius (Fabatus), *legatus Caesaris* G. V 24, 2; 7. 53, 6. C. I 3, 6. 8, 4. 10, 1.
- Roucillus, *Allobrox, frater Egi* C. III 59, 1. 79, 6.
- L. Rubrius senator, *Pompeianus* C. I 23, 2.
- Rufus v. Acutius, Coelius, Marcius, Minucius, Pompeius, Sulpicius, Tullius, Vibullius.
- Ruspina, *oppidum Africae propriae* (n. *Monastir*) Afr. 6, 7.

- 9, 1; 2. 10, 1. 11, 3. 20, 1. 28, 1. 33, 1. 34, 5. 36, 1. 37, 2. 53. 67, 1.
- Rustianus v. Plaetorius.
- Ruteni, *gens Galliae Celticae et provinciae, n. Rovergue cum oppido Rhodéz* G. I 45, 2. VII 5, 1. 7, 1; 4. 64, 6. 75, 3. 90, 6. C. I 51, 1.
- (P.) Rutilius Lupus, *praetor, Pompeianus* C. I 24, 3. III 56, 3. Rutilus v. Sempronius.
- Sabinus v. Calvisius et Titurius.
- Sabis flumen *Galliae Belgicae, n. Sambre* G. II 16, 1. 18, 1.
- Saburra, *tubae regis Numidarum praefectus* C. II 38, 1; 3 (bis). 39, 1. 40, 1 (bis); 2. 41, 2. 42, 1. Afr. 48, 1. 93, 3. 95, 1.
- M. Sacrativir, *Capuensis, eques Romanus, Caesarianus* C. III 71, 1.
- Sadallas, *filiius Cotyis, regis Thracum* C. III 4, 3.
- Saguntini, *incolae Sagunti, oppidi Hispaniae ulterioris, n. Murviedro* H. 10, 1.
- T. Salienus, *centurio legionis V. Caesaris* Afr. 23, 2. 54, 5.
- C. Sallustius Crispus, *Amiternus, rerum Romanarum scriptor, Caesaris studiosus* Afr. 8, 3. 34, 1; 3. 97, 1.
- Sallyes, *gens Ligustica Galliae provinciae, prope oppidum Massilianum* C. I 35, 4.
- Salonae s. -na, *oppidum Dalmatiae cum portu, n. Spalatro* C. III 9, 1; 2 (plur.). Al. 43, 2; 3 (sing.).
- Salsum flumen *Baeticae prope Atequam, n. Rio Guadaíoz* (?) H. 7, 1; 3. 9, 1. 13, 1. 14, 1. 16, 2. 23, 1.
- Salvianus v. Calpurnius.
- Samarobriva, *Ambianorum in Gallia Belgica oppidum, n. Amiens* G. V 24, 1. 47, 2. 53, 3.
- Santoni, *gens maritima Galliae Celticae supra Garumnam et Carantonum fl. incolens, n. Saintes* G. I 10, 1. 11, 6. III 11, 5. VII 75, 3.
- Sardinia, *insula Maris Interni* C. I 30, 2 (bis); 3. 31, 1. III 10, 5. Afr. 8, 1. 24, 3. 98, 1.
- Sarsura, *oppidum Africae propriae, n. Henchir ez-Zaouadi* (?) Afr. 75, 2. 76, 1.
- C. Saserna, *Caesarianus* Afr. 9, 1. 29, 2. 57, 1; 2.
- P. Saserna, *superioris frater, Caesarianus* Afr. 10, 1.
- Sason, *onis, parva insula Maris Hadriatici, n. Saseno* C. III 8, 4.
- Saturninus v. Appuleius.
- Saxa v. Decidius.
- Scaeva, *centurio Caesaris* C. III 53, 4.
- Scaldis, *flumen Galliae Belgicae, n. Schelde* G. VI 33, 3.
- Scapula v. Annius et Quinctius.
- Scipio v. Caecilius 3.
- C. (Scribonius) Curio, *tribunus plebis a. u. c. DCIV., Caesarianus* G. VIII 52, 4. C. I 12, 1; 3. 18, 5. 30, 2; 5. 31, 1. II 3, 2. 23, 1; 5 (bis). 24, 1. 25, 1; 4; 6. 26, 1; 3. 27, 1—3. 28, 1; 2; 4. 29, 1. 31, 1. 33, 2. 34, 3; 4 (bis). 35, 1; 4; 5 (bis). 36, 1. 37, 1; 6. 38, 5. 39, 1; 5; 6. 40, 2; 3. 41, 3. 42, 1; 3; 4. 43, 1. III 10, 5. Afr. 19, 2. 40, 5.
- (L.) Scribonius Libo, *Pompeii amicus, socer Sex. Pompei* C. I 26, 3 (bis); 4; 5. III 5, 3. 15, 6. 16, 2; 3. 17, 5. 18, 3. 23, 1. 24, 2; 4. 90, 1. 100, 1.
- Sedulius, *dux Lemovicum* G. VII 88, 4.
- Seduni, *gens Alpina Galliae Celticae finitima Varagris, n. Sion, Sitten* (Wallis) G. III 1, 1. 2, 1. 7, 1.

- Sedusii, gens Germaniae ad Moenum incolens G. I 51, 2.
- Segni, gens Germanica Galliae Belgicae inter Eburones et Treveros incolens G. VI 32, 1.
- Segontiaci, gens Britanniae adversus Vectem insulam (Wight) G. V 21, 1.
- Segovax, unus ex quatuor regibus Cantii G. V 22, 1.
- Segovia, oppidum Baeticae ad flumen Singiliense (Singilim) situm Al. 57, 6.
- Segusiani, gens Galliae Celticae, ad superiorem partem Ligeris incolens, finitimi Provinciae G. I 10, 5. VII 64, 4. 75, 2.
- (Ti. et C. Sempronii) Gracchi, illi tribuni plebis C. I 7, 6.
- M. Sempronius Rutilus, praefectus equitum Caesaris G. VII 90, 4.
- Seno, onis G. VIII 30, 1 (= Drappes).
- Senones, gens Galliae Celticae, inter Ligerim et Matronam ad utramque ripam Sequanae incolens, quorum oppida sunt Agedincum (Sens), Metioesdum, Vellaunodunum G. II 2, 3. V 54, 2. 56, 1; 4. VI 2, 3. 3, 4—6. 5, 2. 44, 1; 3. VII 4, 6. 11, 1. 34, 2. 56, 5. 58, 3. 75, 3.
- L. Septimius, tribunus militum, qui Pompeium interfecit C. III 104, 2; 3 (bis).
- Sequana, flumen Galliae Celticae, n. Seine G. I 1, 2. VII 57, 1; 4. 58, 3; 6.
- Sequani, gens Galliae Celticae potentissima finitima Helvetiis et Allobrogibus inter Ararim fl. et montem Iuram incolens, quorum caput est Vesontio G. I 1, 5. 2, 3. 3, 4. 6, 1. 8, 1. 9, 1 (bis); 2; 3; 4 (bis). 10, 1. 11, 1.
- 12, 1. 19, 1. 31, 4; 7; 10 (bis). 32, 2—5. 33, 2; 4. 35, 3. 38, 1. 40, 11. 44, 9. 48, 2. 54, 2. IV 10, 3. VI 12, 1; 4; 6. VII 66, 2. 67, 7. 75, 3. 90, 4.
- Sequanus G. I 3, 4 (= Casticus).
- Sequanus ager G. I 31, 10.
- Serapion, onis, a Ptolemaeo ad Achillam missus C. III 109, 4.
- Serphæus (Σέρφηος Διοῦς), Mytilenaeus fr. p. 220, 22.
- Q. Sertorius, Nursinus, legatus C. Marii G. III 23, 5. C. I 61, 3.
- P. Servilius (Vatia Isauricus), cum Caesare consul a. u. c. DCCVI. C. III 1, 1. 21, 1; 3.
- P. Sestius, Domitii Calvini legatus Al. 34, 5.
- Q. Sestius, inimicus Cassii 4 Al. 55, 5.
- P. Sextius Baculus, primipilus legionis XII. Caesaris G. II 25, 1. III 5, 2. VI 38, 1; 4.
- T. Sextius, legatus Caesaris G. VI 1, 1. VII 49, 1. 51, 2. 90, 6. VIII 11, 1.
- Sibuzates, gens Aquitaniae maritima G. III 27, 1.
- Sicilia C. I 25, 1. 30, 2 (ter); 4 (bis). 31, 1. II 23, 1. 30, 3. 32, 3. 34, 4. 37, 4. 43, 1. 44, 1. III 10, 5. 42, 3. 101, 1. Al. 47, 4. Afr. 2, 3. 8, 1. 20, 3. 22, 2. 24, 3. 26, 3; 4. 44, 1. 47, 3. 53. 54, 1. 62, 1.
- Siciliae fretum C. II 3, 1. (C. I 29, 2. III 101, 1.)
- Sicoris, flumen Hispaniae citerioris, quod in Hiberum influit, n. Segre C. I 40, 1. 48, 3. 61, 1; 6. 62, 3. 63, 1. 83, 4.
- Sidon (Σιδών), urbs antiquissima Phoenices fr. p. 200, 28. 201, 6; 19.
- Sidonii (Σιδώνιοι) fr. p. 199, 40.
- Silanus v. Iunius.
- T. Silius, tribunus militum Caesaris G. III 7, 4. 8, 2.

- Silo v. Minucius.
- Singiliense flumen Hisp. Baeticae, fort. i. q. Singilis, n. J enil Al. 57, 6.
- P. Sittius, Caesarianus Afr. 25, 2. 36, 4. 48, 1. 93, 3. 95, 1. 96, 1.
- Sol, deus Germanorum G. VI 21, 2.
- Soricaria, oppidum Hisp. Baeticae H. 24, 1. 27, 2.
- Sotiates, gens Aquitaniae ad sinistram ripam Garumnae incolens, n. Sôs, dép. Gers G. III 20, 2; 3. 21, 1; 2.
- † Spalis, oppidum Hisp. Baeticae H. 27, 3.
- Spinther v. Cornelius 5.
- Squillus v. Licinius.
- L. Staberius, Pompeianus C. III 12, 1; 3.
- (L.) Statius Murcus, legatus Caesaris C. III 15, 6. 16, 2.
- Sueba, uxor altera Ariovisti G. I 53, 4.
- Suebi, gens Germaniae potentissima G. I 37, 3; 4. 51, 2. 54, 1. IV 1, 2; 3. 3, 2; 4. 4, 1. 7, 5. 8, 3. 16, 5. 19, 1—3. VI 9, s (bis). 10, 1; 3; 4; 5 (ter). 29, 1.
- Suessiones, gens Galliae Belgicae in utraque ripa Axonae incolens; eorum caput Noviodunum, n. Soissons G. II 3, 5. 4, 6. 12, 1; 4. 13, 1. VIII 6, 2; 3.
- Sugambri, gens Germaniae inter Ruram (Ruhr) et Laugonam (Lahn) incolens G. IV 16, 2. 18, 2; 4. 19, 4. VI 35, 5.
- Sulcitani, incolae Sulcorum, oppidi in ora maritima Sardiniae siti, n. Palma di Solo prope vicum Sulci Afr. 98, 2.
- Sulla v. Cornelius 6—8.
- Sulmonenses, incolae Sulmonis Paelignorum oppidi, n. Sulmona C. I 18, 1; 2.
- Sulpiciana classis C. III 101, 4. v. Sulpicius 3.
1. Ser. Sulpicius (Galba an Rufus?), senator Romanus C. II 44, 3.
2. Ser. (Sulpicius) Galba, legatus Caesaris G. III 1, 1; 4. 3, 1. 5, 2. 6, 4. VIII 50, 4.
3. P. Sulpicius Rufus, legatus Caesaris G. IV 22, 6. VII 90, 7. C. I 74, 6. III 101, 1. Afr. 10, 1.
- Surus, Haedus nobilis G. VIII 45, 2.
- Sylla v. Cornelius 6. 7.
- Syri a) in classe Cassii 1. C. III 101, 1. b) sagittarii Caesaris Afr. 20, 1.
- Syria, regio Asiae inter Ciliciam et Palaestinam sita C. I 4, 5. 6, 5. III 3, 1; 2. 4, 3 (bis); 5. 31, 3. 32, 6. 103, 1; 5. 105, 4. 110, 3. Al. 1, 1. 25, 1. 26, 1 (bis). 33, 5. 34, 3. 38, 1. 65, 1; 2. 66, 1. fr. p. 201, 30.
- Syriacae legiones Pompei C. III 88, 3.
- Syriacae naves Pompei C. III 5, 3.
- Syriae naves Caesaris Al. 13, 5.
- Tamesis, flumen Britanniae, n. Themse G. V 11, 8. 18, 1.
- Tarbelli, gens Aquitaniae ad Aturum (Adour) incolens, n. Tarbes, dép. Hautes-Pyrénées G. III 27, 1.
- Tarcondarius Castor Gallograecus, gener Deiotari C. III 4, 5.
- Tarracina, oppidum Latii in ora maritima situm, n. Terracina C. I 24, 3.
- Tarraco, onis, oppidum Hispaniae citerioris, in ora maritima Maris Iberici situm, n. Tarragona C. I 73, 2. 78, 3. II 21, 4; 5.
- Tarraconenses C. I 60, 2.
- Tarsus, oppidum Ciliciae ad Cydnum fl. situm Al. 66, 2.

- Tarusates, *gens Aquitaniae inter Sotiates et Tarbellos incolens, n. Tartas, dép. Landes* G. III 23, 1. 27, 1.
- Tasgetius, *princeps Carnutum* G. V 25, 1; 4. 29, 2.
- Tauris, *idis, insula Maris Adriatici ad litus Dalmatiae sita, n. Torkola* Al. 45, 1; 2.
- Taurois, *entis, castellum Massiliensium* C. II 4, 5.
- Taximagulus, *Britannus, unus ex quatuor regibus Cantii* G. V 22, 1.
- Tectosages *v. Volcae.*
- Tegea, *oppidum Africae* Afr. 78, 1.
- Tencteri, *gens Germaniae inter Luppiam (Lippe) et Ruram (Ruhr) fl. incolens* G. IV 1, 1. 4, 1. 16, 2. 18, 4. V 55, 2. VI 35, 5.
- (P.) Terentius (Afer), *poeta* fr. p. 150, 21.
- A. (Terentius) Varro (Murena), *Pompeianus* C. III 19, 4.
- M. (Terentius) Varro *Reatinus, legatus Pompei* C. I 38, 1; 2. II 17, 1. 19, 3; 4. 20, 1; 4; 6; 8. 21, 2; 4 (bis). Al. 58, 2.
- Tergestini, *incolae Tergestis, oppidi Histriae, n. Triest* G. VIII 24, 3.
- T. Terrasidius, *praefectus militum Caesaris* G. III 7, 4. 8, 3.
- Teutomatus, *rex Nitiobrogum* G. VII 31, 5. 46, 5.
- Teutoni, *gens Germaniae ad litus Maris Suebici incolens* G. I 33, 4. 40, 5. II 4, 2. 29, 4. VII 77, 12.
- Thabena, *oppidum Numidia ad mare situm (?)* Afr. 77, 2.
- Thabenenses Afr. 77, 1.
- Thapsitani Afr. 79, 2. 80, 1. 97, 2.
- Thapsus, *oppidum Africae (Byzacenae) maritimum prope Lepitim situm, n. fere Ras Demass* Afr. 28, 1. 44, 1. 46, 4. 53. 62, 2. 67, 1. 79, 1; 2. 80, 2; 5. 85, 1. 86, 1; 3. 89, 1.
- Thebae, *oppidum Boeotiae, n. Thiva* C. III 56, 4.
- Theophanes *Mytilenaeus, rerum scriptor, Pompei familiaris* C. III 18, 3.
- Thermus *v. Minucius.*
- Thessali, *in Pompei exercitu* C. III 4, 6.
- Thessalia, *regio Graeciae septentrionalis* C. III 4, 2. 5, 1. 34, 2 (bis). 35, 2. 36, 2—5. 79, 7. 80, 1; 3; 4. 81, 2. 82, 1. 100, 3. 101, 7. 106, 1. 111, 3.
- Thrace, *auxilia Pompei* C. III 95, 3.
- Thracia, *regio inter Pontum Euxinum et Macedoniam sita* C. III 4, 3.
- Thurii, *oppidum Bruttiorum in confinibus Lucaniae situm* C. III 22, 3.
- Thurinum, *Thurinatorum ager* C. III 21, 4.
- Thysdra, *oppidum Africae Byzacenae, n. El Djemne* Afr. 36, 2. 76, 1. 86, 3. 93, 1.
- Thysdritani Afr. 97, 4.
- Tiberius *v. Claudius et Tullius.*
- L. Tiburtius, *Caesarianus* C. III 19, 7.
- L. Ticeida, *equus Romanus, Caesarianus* Afr. 44, 1. 46, 3.
- Tigurini G. I 12, 7.
- Tigurinus pagus, *unus ex quatuor pagis Helvetiorum* G. I 12, 4.
- Q. Tillius, *Caesaris legatus* C. III 42, 3.
- M. Tiro, *centurio Caesaris* Afr. 54, 5.

- Titii duo, *Hispani adulescentes, tribuni mil. legionis V. Caesaris* Afr. 28, 2.
- Titius, *frater maior* Afr. 28, 4.
- L. Titius, *pater superiorum, tribunus mil. in legione vernacula Caesaris* Al. 57, 1.
- Q. Titurius Sabinus, *legatus Caesaris* G. II 5, 6. 9, 4. 10, 1. III 11, 4. 17, 1; 5 (bis). 18, 4; 6. 19, 2; 5 (ter). IV 22, 5. 38, 3. V 24, 5. 26, 2. 27, 1; 7. 29, 1. 30, 1. 31, 3. 33, 1. 36, 1. 37, 1. 39, 1. 41, 2. 47, 4. 52, 4. 53, 4. VII 1, 4. 32, 4. 37, 8.
- Tolosa, *oppidum Provinciae (Volcarum Tectosagum) ad Garumnam fl. situm, n. Toulouse* G. III 20, 2.
- Tolosates, *ium* G. I 10, 1. VII 7, 4.
- T. Torius *Italicensis, Caesarianus* Al. 57, 3. 58, 1; 2.
- Torquatus *v. Manlius.*
- Tralles, *ium, oppidum Cariae (n. Aidin) C. III 105, 6.*
- Transalpina Gallia *v. Galliae partes* 3.
- Transpadanae coloniae, *i. e. oppida Galliae Transpadanae* C. III 87, 4.
- Transrhenani *v. Germani Transrhenani.*
- A. Trebellius, *equus Romanus Astensis* H. 26, 2.
- M. Trebius Gallus, *praefectus Caesaris* G. III 7, 4. 8, 3.
1. C. Trebonius, *equus Romanus* G. VI 40, 4.
2. C. Trebonius, *legatus Caesaris* G. V 17, 2. 24, 3. VI 33, 2; 5. VII 11, 3. 81, 6. VIII 6, 1. 11, 1. 14, 1. 46, 4. 54, 4. C. I 36, 5. II 1, 1; 4. 5, 3. 13, 3; 4. 15, 1. III 20, 1; 2. 21, 2. Al. 64, 2 (bis). H. 7, 4. 12, 2.
- Treveri, *gens Germanica Galliae Celticae in utraque ripa Mosellae fl. incolens, n. Trier* G. I 37, 1; 3. II 24, 4 (equites). III 11, 1. IV 6, 4. 10, 3. V 2, 4. 3, 3; 4. 4, 1; 3. 24, 2. 47, 4; 5. 53, 2. 55, 1. 58, 1. VI 2, 1; 3. 3, 4. 5, 1; 4; 6. 6, 4. 7, 1. 8, 7. 9, 1; 2; 5; 6. 29, 4. 32, 1. 44, 3. VII 63, 7 (bis). VIII 25, 1. 45, 1 (bis). 52, 1.
- Trevir G. V 26, 2 (= Indutio-marus).
- Triarius *v. Valerius.*
- Triboci, *gens Germanica Galliae Celticae inter montem Vosegum et Rhenum incolens* G. I 51, 2. IV 10, 3.
- Trinobantes, *gens maritima Britanniae, quae Tamesi flumine a Cantio dividitur* G. V 20, 1. 21, 1. 22, 5.
- Trouceillus *v. Valerius.*
- Tubero *v. Aelius.*
- Tulingi, *gens Germanica Helvetiis finitima* G. I 5, 4. 25, 6. 28, 3. 29, 2.
- Tib. Tullius, *Pompeianus* H. 17, 1. 18, 1; 2.
- (M. Tullius) Cicero *orator* fr. p. 204, 31. 210, 23. 212, 1; 20. 223, 29; 38.
- Q. Tullius Cicero, *legatus Caesaris* G. V 24, 2. 27, 9. 38, 4. 39, 1. 40, 1; 7. 41, 1; 5; 7. 45, 2; 4. 48, 2; 3; 8. 49, 2; 6. 52, 1; 4 (bis). 53, 1. VI 32, 7. 36, 1. VII 90, 7.
- Tullius Rufus, *quaestorius, Caesarianus* Afr. 85, 7.
- Tullus *v. Volcatius.*
- Turoni, *gens Galliae Celticae ad inferiorem partem Ligeris fl. incolens, n. Touraine cum oppido Tours* G. II 35, 3. VII 4, 6. 75, 3. VIII 46, 4.
- Turpio *v. Antistius.*
- Tusculanum, *praedium Cicero-nis* fr. p. 223, 32. 224, 6.
- Tusculus *v. Manilius.*

Tuticanus Gallus, senatoris filius, Caesarianus C. III 71, 1.
Tyrus (Τύρος), oppidum Phoenices fr. p. 200, 29.

Ubii, gens Germaniae in dextra Rheni ripa inter Moenum et Laugonam (Lahn) fl. incolens G. I 54, 1. IV 3, 3. 8, 3 (bis). 11, 2. 16, 5. 19, 1; 4. VI 9, 6; 8. 10, 1; 2. 29, 1; 2.

Ucubenses H. 20, 2.

Ucubis, oppidum Hisp. Baeticae prope Atequam et Aspaviam situm (Espejo?) H. 7, 1. 8, 6. 20, 1. 24, 2. 27, 4.

Ulia, oppidum Hisp. Baeticae prope Cordubam situm, n. Montemayor Al. 61, 2—5. 63, 1; 3. H. 3, 1. 4, 1; 4. 6, 1.

Ursao (s. Urso = colonia Genetiva Iulia, q. v.), oppidum Baeticae inter Hispalim et Mundam situm, n. Osuna H. 26, 3. 41, 2. 42, 1.

Ursaonenses H. 22, 1 (bis). 28, 2.
Usipetes, gens Germaniae inter Lupiam et inferiorem partem Rheni incolens, Tencteris finitima G. IV 1, 1. 4, 1. 16, 2. 18, 4. VI 35, 5.

Utica, oppidum Africae (Zugitanae) prope ostia Bagradae fl. situm C. I 31, 3. II 23, 3. 24, 1; 3; 4. 25, 1; 3; 6; 7. 26, 1; 2. 36, 1. 37, 3. 38, 1. 44, 3. Afr. 7, 3. 22, 1. 23, 1. 24, 1. 36, 1. 62, 1 (bis). 86, 3. 87, 1; 2; 6; 8. 88, 1; 5; 7 (bis). 89, 3; 5. 92, 1; 2. 93, 3 (bis). 95, 1. 97, 1. 98, 1.

Uticensis C. II 36, 1. Afr. 87, 3; 5; 6. 88, 5. 90, 1.
Uticensis conventus Afr. 68, 4.
Uxellodunum, oppidum Cadurcorum prope Duranium fl. (Dordogne) situm, n. Puy d'Isolud (?) G. VIII 32, 2. 40, 1; 2.

Uzita, oppidum Africae (Byzacenae) inter Hadrumetum et Thysdram situm Afr. 41, 2. 51, 2. 53. 56, 3. 58, 4. 59, 4. 89, 1.

Vacalus, ea pars Rheni, quae in Mosam influit, n. Waal G. IV 10, 1.

Vaga, oppidum Africae (Byzacenae) Afr. 74, 1.

C. Valerius Caburus, ex Gallia provincia oriundus, civitate donatus a Valerio Flacco I. G. I 47, 4. VII 65, 2.

C. Valerius Domnotaurus, superioris filius, princeps Helviorum G. VII 65, 2.

1. C. Valerius Flaccus, propraeitor Galliae a. u. c. DCLXXI G. I 47, 4.

2. L. Valerius Flaccus, Pompeianus, is quem Cicero defendit C. III 53, 1.

3. (L. ?) Valerius (Flaccus) adulescens, superioris filius, Pompeianus H. 32, 4.

4. (P.) Valerius Flaccus, frater superioris, Pompeianus C. III 53, 1.

5. M. (Valerius) Messala (Niger), orator, consul a. u. c. DCLXXXIII G. I 2, 1. 35, 4.

6. M. (Valerius) Messala, superioris fratris filius, Caesaris legatus Afr. 28, 2. 86, 3. 88, 7. (Q.) Valerius (Orca), legatus Caesaris C. I 30, 2; 3. 31, 1.

L. Valerius Praeconinus, legatus bello Sertoriano in Aquitania interfectus G. III 20, 1.

C. Valerius Procillus, filius Valerii Caburi, Gallus ex provincia oriundus G. I 47, 4. 53, 5.

C. Valerius Triarius, legatus Pompei C. III 5, 3. 92, 2. Al. 72, 2. 73, 2.
C. Valerius Troucillus, princeps

Galliae provinciae, Caesaris familiaris G. I 19, 3.

Valetiacus Haedius, frater Coti G. VII 32, 4.

A. Valgius, senatoris filius, Caesarianus H. 13, 2.

Vangiones, gens Germanica Galliae Celticae inter Rhenum et Mosellae inferiorem partem incolens, n. Worms G. I 51, 2.

Varagri, gens Galliae Celticae finitima et G. Cisalpinae et provinciae, n. Wallis; eorum vicus Octodurus G. III 1, 1; 4. 2, 1.

Varro v. Terentius.

Varus v. Atius, Attius, Quintilius.

Varus, flumen Galliae Transalpinae provinciae finitimum, n. Var C. I 86, 3. 87, 1; 5.

T. Vasius, Italicensis, inimicus Cassii 4. Al. 52, 4.

Vatiniana acies Al. 45, 4.

Vatiniani Al. 45, 4. 46, 4.

P. Vatinus, Caesaris legatus G. VIII 46, 4. C. III 19, 2; 6. 90, 1. 100, 2. Al. 43, 4. 44, 1. 45, 1 (bis). 46, 1. 47, 1; 4. Afr. 10, 1.

Q. Velanius, praefectus militum Caesaris G. III 7, 4. 8, 2.

Veliocasses vel Veliocassi, gens Galliae Belgicae in dextra ripa Sequanae infra Bellovacos incolens, n. fere Rouen G. II 4, 9. VII 75, 3. VIII 7, 4.

Vellaunodunum, oppidum Senonum inter Agedincum et Cenabum situm, n. Ladon (?) G. VII 11, 1; 4. 14, 1.

Vellavii, gens Galliae Celticae finitima provinciae inter Elaver fl. et Cevennam montem incolens, n. Velay G. VII 75, 2.

Venelli, una ex civitatibus Aremoricis Galliae Celticae, n. Normandiae G. II 34. III 11, 4. 17, 1. VII 75, 4.

C. IULIUS CAESAR. III.

Veneti, civitas Aremorica potentissima, n. Bretagne (Vannes) G. II 34. III 7, 4. 8, 1. 9, 3. 11, 5. 16, 1. 17, 1. 18, 3. VII 75, 4.

Venetia, regio eorum G. III 9, 3. Veneticum bellum G. III 18, 6. IV 21, 4.

Ventipo, onis, oppidum Hisp. Baeticae (n. Casaliche) H. 27, 5.

Venus dea fr. p. 137, 19. 189, 30.

Verbigenus pagus, unus ex quatuor pagis Helvetiorum G. I 27, 4.

Vercassivellaunus Arvernus, Vercingetorigis consobrinus G. VII 76, 4. 83, 6. 85, 4. 88, 4.

Vercingetorix, igis, Arvernus, Celtilli filius G. VII 4, 1. 8, 4. 9, 1; 6. 12, 1; 4. 14, 1. 15, 6.

16, 1. 18, 1. 20, 1; 12. 21, 1. 26, 1; 2. 28, 5. 31, 1. 33, 1. 34, 3. 35, 3; 7. 36, 2. 44, 5.

51, 4. 53, 2. 55, 4. 63, 4; 6; 9. 66, 3. 67, 5. 68, 1. 70, 7. 71, 1. 75, 1. 76, 4. 81, 3. 82, 3. 83, 6. 84, 1. 89, 1; 4.

C. Vergilius, praetorius, Pompeianus Afr. 28, 1; 3 (bis). 44, 1. 79, 1; 2. 86, 1; 2. 93, 3.

Vertico Nervius G. V 45, 2. 49, 2. Vertiscus, princeps Remorum G. VIII 12, 4.

Verucloetius Helvetius G. I 7, 3. Vesontio, onis, caput Sequanorum in dextra ripa Dubis fl. situm, n. Besançon G. I 38, 1. 39, 1.

Vespillo v. Lucretius.

Vestales virgines fr. p. 181, 42. P. Vestrius, eques Romanus Afr. 64, 1; 2.

Vettones, gens Hispaniae ulterioris (Lusitaniae) inter Tagum et Durium fl. incolens C. I 38, 1; 2; 4.

Vibius Curius, Caesaris equitatus praefectus C. I 24, 3 (bis).

18

- L. Vibius Paciaecus, *Caesarianus* H. 3, 4.
 Vibo (Valentia) = *Hipponium*, oppidum *Bruttiorum*, n. *Bivona* C. III 101, 1; 4.
 L. Vibullius Rufus, *praefectus fabrum Pompei* C. I 15, 4 (bis). 34, 1. 38, 1. III 10, 1. 11, 1. 15, s. 18, s. 22, 1.
 Victoriae simulacrum a) *Elide in templo Minervae* C. III 105, 3. — b) *Trallibus* C. III 105, c.
 Vienna, oppidum *Allobrogum ad Rhodanum fl. situm*, n. *Vienne* G. VII 9, 3.
 Vinicianus v. Coelius.
 Viridomarus, *princeps Haedurosum* G. VII 38, 2. 39, 1. 40, 5. 54, 1. 55, 4. 63, 9. 76, 4.
 Viridovix, *icis, princeps Venetorum* G. III 17, 2; 3; 5. 18, 7.
 Viromandui, *gens Galliae Belgicae inter Scaldim et Isaram (Oise) fl. incolens*, n. *Vernandais (Picardie)* G. II 4, 9. 16, 2. 23, 3.
 Vocates, *gens Aquitaniae ad inferiorem partem Garumnae fl. incolens* G. III 23, 1. 27, 1.
 Voccio, *rex Norici* G. I 53, 4.
 Vocontii, *gens Galliae provinciae inter Rhodanum et Isaram (Isère) fl. incolens*, n. *Vaison* G. I 10, 5.
 C. Volcacius Tullus, *praefectus Caesaris* G. VI 29, 3. C. III 52, 2.
 Volcae, *gens Galliae provinciae divisa in duas partes*:
 a) V. Arecomici, *inter Rhodanum fl. et Cevennam montem incolunt; caput eorum Narbo* G. VII 7, 4. 64, 6. C. I 35, 4.
 b) V. Tectosages, *ab Arecomicis usque ad Aquitaniam pertinent; caput eorum Tolosa* G. VI 24, 2.
 C. Volusenus Quadratus, *tribunus militum Caesaris* G. III 5, 2. IV 21, 1; 9. 23, 5. VI 41, 2. VIII 23, 4; 5. 48, 1; 2; 3 (bis); 5 (bis). C. III 60, 4.
 L. Vorenus, *centurio in legione Ciceronis* G. V 44, 1; 3; 5; 9; 11.
 Vosegus mons, *in Lingonum finibus situs*, n. *Wasgau, Vögesen* G. IV 10, 1.
 Vulcanus, *deus Germanorum* G. VI 21, 2.
 Zama, *oppidum Numidiae*, n. *Zowarin* Afr. 91, 1; 2. 92, 4 (bis). 97, 1 (bis).
 Zamenses Afr. 91, 3. 92, 1. 97, 1.
 Zela, *oppidum Ponti*, n. *Zilleh* Al. 72, 1; 2.
 Zeta, *oppidum Africae (Byzacenae)* Afr. 68, 1. 74, 1.
 Zoilus (*Ζαῖλος Ἐπιπέδων*), *Mytilenaeus* fr. p. 220, 24.